

БЕРНД УЛБРИХ НЕВИДИМИЯТ КРЪГ

Превод: Виолета Тончева, Лидия Капонова

chitanka.info

Сборникът „Невидимият кръг“ включва осем разказа, обединени от една обща тема — междузвездни пътешествия и открития. Но обстановката, в която авторът разполага своите герои, свръхмодерната техника, която те използват, са само фон, на който ярко и задълбочено се разкриват човешките съдби и характери, сложните човешки взаимоотношения.

Написани увлекателно, разказите завършват едва ли не неочаквано, предизвиквайки читателя да доразвие оригиналната авторова идея.

СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ

ВМЕСТО ПРЕДГОВОР

Като писател фантаст Бернд Улбрих е особено явление. Той смята, че с течение на времето все повече се отдалечава от научната фантастика. И ето какво пише сам по този повод:

„Това отдалечаване ми се струва необходимо, защото не ми е ясно какво общо може да има науката с литературата. Можем ли да изразим научно нашата радост от живота? Има ли научно-технически параметри човешката мъдрост? Разбира се, ние разглеждаме днес нашия живот и човешкото съществуване от позицията на диалектическия и историческия материализъм. С това осъществяваме нов, качествен скок в живота. Но...“

И след това „но“ следва разбирането, че литературата и науката са две качествено различни области от човешката интелектуална дейност. И че те имат различни задачи, които научната фантастика не би трябвало да обединява.

На последния извод можем да не се учудваме. Той се корени до голяма степен в развитието на фантастиката в ГДР и е проява на терминологично недоразумение. В своята студия „Научната фантастика в ГДР“ авторите Ерик Симон и Олаф Шпител — също писатели фантасти, разглеждайки критично фантастиката в ГДР, отделят в нея един младенчески период на „техническа и приключенска фантастика“. Това са твърде познати приключения в космическа обстановка, наситена с техника, но с герои като литературни сенки. Или — борба за някакво научно откритие, изпълнена с псевдоконфликти и с щастлив край. Изглежда, че всяка национална фантастика задължително преминава през този етап, и Бернд Улбрих има предвид точно него. Той с основание е разочарован от такова „смесване“ на науката с литературата.

Но отпреди десетина години в ГДР се формира едно ядро писатели фантасти, които в своите разкази и романи разглеждат философски и морално-етични проблеми. Това ядро се създаде както

от писатели, които дотогава работеха в други литературни области, така и от млади автори със специално образование — инженери, лекари, икономисти, философи. И скокът се почувствува бързо. Жизнените конфликти в новите произведения станаха ярки, образите — живи, сюжетите — убедителни. Фантастиката в ГДР вече уверено говори със свой глас на своите читатели. Това е така не само защото към нея се насочиха талантиливи творци, а и защото конфликтите са, както във всяка голяма литература, конфликти на етиката и човешките нравствени ценности.

Към тази група писатели принадлежи и Бернд Улбрих и така би трябвало да се разбира неговото „отдалечаване“ от научната фантастика. Той просто се заема с човешки проблеми в научнофантастичен план. И съвсем естествено е тези проблеми да не са в самите научни и технически изобретения, а във влиянието им върху нравствеността, възпитанието, изграждането на личността в бъдещото общество. Това са въпросите, които той поставя. Степента на смущение „Човек“ от едноименния разказ не е показанието на точния уред, а в мисленето на хората, предоверили се на уредите и стеснили своето въображение. Заради липсата на въображение, заради едно особено „космическо еснафство“ гинат хора. Или — друг проблем, главната тема в „Невидимият кръг“: кога се появява необходимостта от преразглеждане на скалата на етичните ценности! Извънземният разум, който се представя на героя в образа на любимата жена, дава тласък за преоценката. Проблемите са етични, породени от човешкото несъвършенство в едно стремително развиващо се общество, богато и с техника, и със задоволство от тази техника.

Не зная какво влияние е имало специалното образование за формирането на Бернд Улбрих като писател фантаст, но навярно това влияние е било твърде силно. Роден през 1943 година, той е работил през младостта си в химически предприятия, по-късно е завършил химия в Хумболтовия университет в Берлин. Така Улбрих непрестанно е бил в досег със сложна техника и с характери, развиващи се във взаимодействие с тази техника. Дълго време се е занимавал с изследвания в областта на индустриалната химия, докато през 1976 година преминал изцяло към писателска дейност. Характерен път за писател фантаст! Този път личи и в творчеството му — в

незабележимото подсказване на сюжети, в описваната обстановка, в детайлите.

Досега Улбрих паралелно е публикувал фантастични и нефантастични разкази. От фантастичните най-значителен интерес представляват тези, които са събрани в „Невидимият кръг“ (1977) и „Степен на смущение «Човек»“ (1980). Нашите читатели навярно познават вече разказа му „Последната нощ“ от сборника „Среща с Медуза“ („Народна младеж“, 1983).

Но когато човек чете последователно фантастичните и нефантастични разкази на Улбрих, получава едно особено впечатление — че те не са много далеч едни от други. В тази „нефантастика“ живеят толкова образи, елементи от фабулата и обстановката, сюжетни линии, които са научнофантастични, че веднага става ясно:

Бернд Улбрих не се отдалечава от фантастиката. Той просто разширява своето място в нея.

ПЛАНЕТА ОТ КЛАС ЗЕМЯ

Откъде е този грохот? Може би буря?

Хладна влага се разля по голотата му. Господи, та той лежеше в прибой! Трябваше да внимава да не се удави.

Далечният тътен се усили. Някакво течение го поде, обгърна тялото му, хвърли го срещу скалата. Безсилни, ръцете му се простряха към нея, напипаха влага и хлъзгавина. Свлече се обратно в тъмнината, която изолираше сетивата му от външния свят. Бушуващият ураган повдигаше и потапяше безволево му тяло.

Не!

Един глас каза:

— Идва на себе си.

— Пулс?

— Седемдесет и две.

— Кръвно налягане?

Отговорът се загуби в шума на вълните.

— Енцефалограма?

— Бетаритъмът се увеличава. Да не би да е шок?

— Почакай — след пауза, чиято продължителност го разтревожи, гласът отсече: — Ще се справи.

Този глас го обезпокои. Не смисълът на думите, а звученето му. Навярно принадлежеше на някого, който го преследва. Нима бягаше от нещо? Откъде тази слабост, тази безпомощност? Чувствуваше се изложен на всичко, като че ли изтощен от безконечна борба. Лъчисто сияние, кратко като миг, просветна в тъмата. Достигнал ли беше целта? Дишайки облекчено, той се остави да бъде повлечен към настоящето.

Грохотът остана назад, застигаше го само далечно бучене. Топлина изсуши лицето му. Реши да отвори очи и се изненада, че успя. Над него се бяха надвесили две лица.

— Здравейте — каза той, — не се ли радвате? — Говоренето го затрудняваше. Но очевидно това беше нормално. Поиска да се усмихне. Не разбра дали му се удаде.

Една особена сериозност правеше лицата и на двамата непроницаеми.

— Помниш ли нещо? — попита мургавият човек над него.

Той гледаше ту единия, ту другия.

— Студено ми е.

— Ще мине — успокой го малкият Джордж.

— Можеш ли да станеш? — Бронзовите ръце на Вандерболт се подпъгнаха под мишниците му и го изправиха. Беше прекалено слаб, за да се съпротивлява. Изведнъж разбра, че бяхастигнали целта. Целта. Радостта нахлу в крайниците му с вълна гореща кръв. Моментът предразполагаше към големи думи, но той мразеше патетичните речи.

— Какво сте се разбързали толкова? Яденето ли ще изистине?

— Не точно — отговори Джордж, — но и нямаме много време.

— На път сме да се разбием, разбираш ли?

Неподвижното индианско лице на Вандерболт го остави сам със собствения му страх. Затова го ненавиждаше.

— Вярно ли е?

Те го прихванаха, извадиха го от топлата течност, сложиха го на един нар. В тялото му потекоха инфузионни разтвори. Усещаше как сърцето му забива по-силно. Мускулите му се опъваха, кожата гореше огненочервена. Мисълта: „Ние падаме. Падаме — къде?“ като с острие на нож прониза съзнанието му.

Сякаш прочел мислите му, Вандерболт каза:

— Това е планета от клас Земя.

Докато се изправяше, споменът се завърна. Намираше се на борда на космическия кораб „Фотон 1“, който се движеше със скоростта на светлината, първия и единствен от този вид. Заедно с повече от стотина други беше прекарал десетилетия в състояние на анабиоза, замръзнал като буца лед, мъртъв — почти мъртъв. Непонятно бе отново да живее. Непонятно бе да се впусне в такова нещо. За момент го развесели представата, че можеше да се окажес откъснато ухо или крайник. Целта беше постигната. Неговата цел! Те падали? Каква безсмислица.

По-пронизително, отколкото в спомена, далечното бучене достигна до слуха му. Стъпалата поеха нервната вибрация на пода.. Вече не мръзнеше. Но когато си слагаше дрехите, пръстите му

трепереха. Лицата, гласовете, въздухът — изглежда, всичко носеше печата на предвещаващото гибел трептене.

— Колко време...

— Около три часа — отвърна Джордж. Гласът му прозвуча неочаквано нежно.

— Но защо...?

Оказа се, че никой не е в състояние да даде сведения за това. Очевидно бе сигурно само едно — автоматиката за събуждане се беше включила прекалено късно. Цялата система за управление на космическия кораб явно се бе намирала в ужасен безпорядък през един доста дълъг период от време. Сега някои от блоковете отново работеха задоволително. Но беше невъзможно да се измъкне информация от запомнящите устройства за въпросния отрязък от време.

— Невероятно — каза Друнен изтощен. — При десетократен редунданс това е невероятно.

Джордж повдигна рамене.

— По време на полета трябва да се е случило нещо, което надминава въображението ни и всякакви отклонения, някакъв физически ефект, знам ли. Без помощта на запамятаващото устройство едва ли бихме могли да го възстановим.

— Сега би трябвало да мислим за бъдещето — отбеляза Вандерболт. В педантичен ред, сякаш щяха да му потрябват още веднъж, той поставяше употребените инструменти в стерилизатора. В това се криеше някаква безсмисленост, която възмути Друнен.

— Какво ти бъдеще? Грижиш се за надгробен паметник ли?

Той осъзнаваше несправедливостта на думите си, но тяхната лаконична отдалеченост му помогна да овладее страха си. И още една постоянна точка се задържаше сред хаоса на мислите му: „Къде е Монте?“

Вероятно при други обстоятелства горчивият тон не би убягнал на Друнен. Освен това самолетите перманентно бяха готови да поемат шестдесет или седемдесет души. Екипировка, инструменти, хранителни продукти винаги имаше на борда. Космическият кораб постоянно бе с два от тези неунищожими апарати. Натоварени, но с какво?

— Ами с каквото е необходимо — отговори Вандерболт.

Невъзмутимостта на лекаря направи Друнен агресивен. Раздразнен, той наблюдаваше движенията му. Без да мърда някоя друга част на тялото освен ръцете си, Вандерболт сортираше с ритуална отмереност инструменти — един умело конструиран идол. Признанието за собствената завист му отне и сили, и сигурност. Огорчен, притисна ръце о бедрата си.

— Спокойно — каза Вандерболт, — съвсем спокойно. Няма смисъл да се вълнуваме. Няма абсолютно никакъв смисъл.

— Разбираш ли — допълни Джордж, — не сме в състояние да повлияем на хода на нещата. Отвратително дълго време — три часа.

Докато подаваше хранителната паста на Друнен, лекарят продължи:

— Не бива да го схващаш неправилно, когато казвам, че това, дето те събудихме, вероятно е варварщина. — В думите му се съдържаше идиотска нежност, безкрайна доброта.

Друнен не разбра смисъла. В мислите му все още цареше хаос. Изкреця истерично:

— Вие всички да не сте полудели? — Гласът му пресекна. Трахеята му сякаш зарасна. Дишаше на пресекулки. Нещо горчиво се размеси с пикантния вкус на пастата. Затрепери с цялото си тяло и трябваше да седне.

Скръстил ръце на гърдите си, Джордж се бе облегнал в едно от леките кресла от стоманени тръби и вълнен плат и гледаше втренчено пред себе си, без да вижда нищо. За какво ли мислеше?

Вандерболт отново сортираше инструменти. Повтаряше, сякаш за да го измъчва, безсмисленото изречение:

— Нищо не можем да направим, освен да чакаме, разбираш ли? Сега чакаме да се спасим. По-късно, опулили очи в чуждо небе, ще чакаме смъртта си. Това е парадоксално, нали?

— Престани!

Без да вдига поглед от заниманието си, лекарят каза:

— Вече мълча.

Това изречение най-сетне отприщи натрупаната в Друнен агресивност. Той се засили и с едно движение на ръката помете стерилизатора от масата. Дрънчащият звън отекна непоносимо.

Мигайки доволно, лекарят захвърли последната ножица върху купчината развалини. Друнен съзря приведения му гръб под

престилката, врата, лисия череп, обвит с бронзова кожа. Нищо не потрепваше по него, като че ли беше вече умрял.

С изключение на далечното бучене на двигателите до тях не достигаше никакъв друг шум. Ослушвайки се, Друнен завъртя глава:

— Какво стана с другите? За тях трябва да се грижиш.

Вандерболт повдигна рамене, не отговори.

— Чуй — започна Джордж, без да отмества поглед, — другите....

— Какво стана с тях?

Вандерболт се обърна към него.

— Събудихме се един час по-рано от тебе. По правило ревитализационният процес трае шест часа. На теб ти бяха необходими седем. След три часа ще навлезем в атмосферата на една планета от тази слънчева система. Скоростта е безумно висока.

Погледът на Друнен настояваше той да продължи разказа си. Но Вандерболт само разкри здравите си зъби в самоиронична усмивка.

— Неописуемото щастие да бъдем събудени автоматично се отнася, както ти е известно, само за нас четиримата. Сто и двадесет по шест часа, разделено на четири ревитализационни комплекса... Пресметни сам, не е толкова трудно.

— И всичко това — каза Джордж — е чисто прахосване на енергия, капка в морето. Спирачните двигатели не могат да се справят. При нашата маса и при такава скорост не може да става и дума за промяна на курса. Дори ако „Фотон“ само се докосне до външните слоеве на атмосферата...

— Знаеш ли какво приказваш? — прошепна Друнен.

— Разбира се — възрази Вандерболт, — разбира се, че знае. Най-късно след един час и на тебе ще ти изглежда съвсем ясно и естествено.

— Не — каза силно Друнен, — няма да ми изглежда така, защото не искам.

— Браво — реагира Вандерболт, — идваш бавно на себе си.

Жестокостта на смъртната присъда над сто и двадесет души пречеше на Друнен да разбере сарказма на лекаря. Другарите му... и така близо до целта.

— Не ние решихме тяхната смърт — обясни Вандерболт, — а неутралната съдба, случайности, закономерности. Вече не е важно как

ще го наречем.

Нито един жест, дори най-незначителна мимика или израз на безнадеждност не придружаваше тези думи. Къде беше Земята?

Целият свят беше оборудвал тази експедиция. Не само това ги задължаваше от всички останали възможности... Безпредметно бе да мисли по-нататък.

СЛЕД ТРИ ЧАСА СВЕТЪТ ЗАГИВА. СЛЕД ТРИ ЧАСА ВСИЧКИ СЪРЦА ЩЕ СПРАТ. СЛЕД ТРИ ЧАСА ....

Не трябваше ли вече отдавна да е забелязал колко е малка между другото стойността на познатите съотношения. Това не е първото начинание, с помощта на което човечеството бе създадо дадености и въвело в действие механизми, поставящи под съмнение времето и пространството. Изтърканата фраза за неизчерпаемите човешки възможности погиваше в сумрак, в чакане и очакване на угасването, на избавлението.

Бягаха заради някаква смешна отсрочка. Защо изобщо, помисли си той, защо?

— Какво казваш? — попита Джордж.

— Казах ли нещо? — Той отбягна благите, котешки очи на Вандерболт, в които като прашинка се беше загнездила усмивка, пълна с тъга. Трябваше ли да го каже, трябваше ли да вярва в разбирането им? Съгласно мисията си лекарят щеше да иска да го успокоява. Щеше да използва аргументи, в които принудителната лъжа прозираше и от най-малкото нещо. Господи, защо не можеха да бъдат честни един към друг?

— Ти лъжеш себе си, Ван, себе си и нас. Съмнявам се в твоето спокойствие. Не вярвам в силата ти. Ти си така обезсърчен и изпълнен със страх, както всеки от нас, с изключение може би на Монте. — Смелостта на думите, звукът на собствения му глас съживиха в него волята. — Мен няма да ме излъжеш. Ясен си ми. Но може би ти тепърва ще се научиш, може би ние всички тепърва ще се научим изкусно да се мамим. Всичко е въпрос на време, нищо повече.

Джордж започна хладно и безстрастно да се смее.

— Ще имаме много време. Един цял живот за нищо.

Нима той щеше да се окаже прав? С безкрайна гордост Друнен беше приел тогава утвърждаването му като участник в първата галактическа експедиция. Беше живял за този миг и за никой друг. Бе

правил жертви, но не му бе липсвало нищо. Проста сметка бе движила живота му в тази посока, защото неговият свят му беше познат, неговият път, неговата цел. Виждаше се прозрачен, познаваем за самия себе си. И ето че сега всичко, което беше създал, извоювал, очаквал, свършваше в едно нищо. Какво все още притежаваше стойност? За какво? И какво би станало, ако с лекомисленото си предсказание Джордж се окажеше прав?

— Все още имаме да изпълняваме задача — отбеляза той и докато изговаряше краткото изречение, самоувереността му нарасна. — Дори и там долу да разчитаме единствено на себе си, след нас ще дойдат други, пък било то и след хиляда години. Като се доверяваме на идващите, се доверяваме на себе си.

Вандерболт отговори невъзмутимо:

— На планетата няма интелигентен живот. Знаем само това. Ще бъдем четирима мъже, сами в един изпълнен с опасности свят. Имайки предвид това, не се ли страхуваш? Следващата експедиция би могла да бъде тук най-рано след седемдесет години, в случай че потегли веднага. Но, естествено те ще изчакат поне времето на нашето планомерно завръщане. За кого тогава искаш да играеш ролята на пионер?

Друнен злобно го отмина с поглед.

— Имаш намерение да стоиш със скръстени ръце до смъртта си или до пълното си видиотвяване, така ли?

Джордж се окопити. Явно му струваше усилие. В миг очите му плахо проблеснаха.

— Ще правим това, което ни харесва, така ли? Когато и да се започне, ние ще се развличаме.

В тясно помещение лежаха накуп сто и двадесет трупа. Хора, които повече или по-малко означаваха нещо за тях, към които бяха привързани като колеги, приятели, любими. Те възкръснаха пред него, сякаш животът им не беше вече свършил. Видя лицата им! Устните мълвяха беззвучни думи, чийто поток заплашваше да го задуши както тъма. Непонятно далеко съществуваше Земята. Никой никога нямаше да научи за съдбата им. Какъв глупав стремеж да оставиш нещо след себе си, нещо като пътна маркировка. Суетност? Навик? Може би дори човешка гордост? За да оцелее ли си беше вгълпил тези фрази? Колко сме зависими все пак от порядките, помисли си той, дори и сега.

Върху малкия екран на бордовата мрежа се появи лицето на командира. Той се усмихваше.

— Както чувам, събудихте го. Значи сме в пълен състав.

— Той е доста бодър — сподели Джордж. — Има вече конкретни планове за остатъка от нашия живот.

— Заслужава благодарност — каза без подигравка Монтеверди. — Поне един, който е оптимист. Той ще ни бъде крайно необходим. Ако при вас всичко е ясно, може да тръгвате. Аз съм почти готов. С останалите дреболии ще убием времето.

— Бих искал да поразгледам командната зала? Имаш ли нещо против?

Монтеверди поклати глава.

— Прави каквото искаш. Ако ни потрябваш, ще те извикаме.

Очевидно мислейки, че Друнен е напуснал помещението, той се обърна към лекаря:

— Как го прие?

Вандерболт вдигна рамене, без да се стеснява.

— При такъв тип като него е трудно да се прецени. Смятам за напълно възможно да не е чак толкова добре, колкото се представя.

— Конкретно.

— Склонен е към фразьорство.

— Това не е нещо ново — установи командирът. — Дори и да е така, той ненавижда фразите у другите. Остави го, това ще му помогне.

Без свян лекарят скептично залюля глава. По лъщящия му овал пробягваха потоци светлина.

— Не можеш да го накараш лесно да омекне. Но социалната му анамнеза показва известно еднопосочно развитие. Би трябвало да го държим под око.

— Та това не е никакъв проблем — обади се иронично Друнен откъм вратата. Нарани го не толкова откровеността, колкото мнимото превъзходство на Вандерболт.

В тишината на коридорите се прокрадваше приглушено бумтене. Въздухът захладя. Стана студен и неподвижен като през слънчева зимна утрин. Отдалече под леда шумеше водопад. Студено му беше. Искеше да избяга от звуците, които, използвайки бумтенето, достигаха до слуха му — леко скриптене на заскрежени езици.

В командната зала се носеше бръмченето на електронно усърдие. Припряно обикаляха светлини в лауреограмите. Светещи вълни повдигаха енергийния стълб нагоре, отново и отново, задействани от организма на космическия кораб. Какво се бе случило?

Не можеше да се установи нито механична повреда, нито функционална дезорганизация. Той провери различни контролни стойности. Всички се изчисляваха безупречно. Записите на запаметяващото устройство съдържаха сведения до едно определено време, няколко дни преди събуждането им. По-назад информацията чувствително се объркваше. На въпроса дали теоретически е възможна величина на смущение, която би могла да повлияе на автономната система, автоматът отвърщаше с мълчание. Едва след известно време на пресекулки дойде отрицателният отговор. Случилото се оставаше загадъчно.

Изтощен от напрежението около безрезултатната игра на въпроси и отговори, той потъна в креслото на командира.

Както преди стотици хилядолетия, човекът отново беше изложен на природните закони беззащитен, още по-безпомощен. Умолително местеше поглед.

На централния екран блестеше голямо колкото череша слънце с цвета на месинг. Пръстът му докосна един сензор. Отдясно на картината се появи синьозелено грахово зърно. Безобидно мъничко, то се въртеше в пространството. Между тях се простираше бездна от милиони километри. Какво изкуство се искаше да улучиш това петънце. Но с ужасяваща точност корабът с бясна бързина се носеше срещу него и никаква сила на света не бе в състояние да промени траекторията на небесните тела.

Стените на командната зала бяха от почти неразрушим материал. Мозъкът, който я ръководеше, управляваше енергии със силата на слънца. Невероятно бързо той правеше изчисления, чиято логика беше неоспорима. Всички жизнени параметри на човека бяха разработени оптимално. И въпреки това...

Светлинни фонтани бликнаха зад призрачни стени. Тихи, резки се набиха в ухото му. Беззвучно, невидимо кръжаха импулсите като носители на унищожението и чакаха да бъдат повикани. Можеше ли да иска от фанта-зията си по-сполучливо сравнение? Заобикаляше го един самостоятелен, самозадоволяващ се свят, така съвършено

измислен, че не се нуждаеше от нищо външно, за да функционира, включително и от него.

Наблюдаваха го очи, изпълнени с ирония. Скърцащи гласове дразнеха слуха му. Откъм болните стени го заливаха температурни вълни. Не беше ли наистина по-добре сега да умре?

Видя Вандерболт с неподвижна физиономия, наведен над него.

Сега бяха само трима. Единодушно щяха да следват заблудението си, цял един живот, щяха да се уморят да изтръгват нищожни радости от чуждия свят чак докато летаргията не угаси и последния остатък от воля. Никой от тях нямаше да възроптае — нито Джордж, нито Монтеверди, за Вандерболт да не говорим. Спасението беше в смъртта — сега и завинаги. Разочарованието от неосъществения му живот зачовърка съзнанието. Каквото и да направи, то с нищо не променяше изхода на събитието. Те се числяха към мъртвите точно толкова, колкото и другите. Тази представа го обви като безкраен мъртвешки саван. Всички познания на неговия живот сега бяха ненужни. Никакъв опит не можеше да го подготви за тази ситуация, а животът му беше поднесъл тъкмо нея. Чувстваше се неспособен да изпълни отредената му роля, гледаше на себе си като товар за Вандерболт, Джордж и Монтеверди.

Какъв организъм представляваха все още четиримата? Каква сила ги движеше напред?

Какво можеха самите те все още да задвижат?

В тях не се криеше нищо друго освен животински страх пред смъртта. Имаше хиляди начини да умреш. Но кой от тях ги очакваше? Дойдоха му наум възвеличава-ни примери от историята — мъченици, хора, принесли себе си в жертва, радатели за по-добър живот. Последният им път винаги е бил покрит с непоколебимост и героична смелост. Но те са имали свидетели, дори това да са били само палачите. Никой нямаше да бъде техен свидетел, нито на героизма, нито на безнадеждността.

Неволно хвърли поглед зад себе си. Раздяла ли? С кого, с какво? Там назад не оставаше нищо, към което да е бил привързан. С несигурното намерение да потърси нещо забравено той се измъкна опипом навън.

По коридорите на интервали сновяха студени светлини. Камбанен звън в бяло. Забави крачка, послуша се и последва

безмълвният повик.

Тежката преграда се вдигна. И тук същият, почти неразрушим работен материал, пазещ най-свещеното, замразените души.

Отхвърляйки приготвената предпазна наметка, той влезе с плахи стъпки, сякаш можеше да обезпокои някого. Зад него вратата се затвори безшумно. Припламна синкавобяла светлина. Призрачното потрепване на отраженията отляво и отдясно върху разделените повърхности се движеше редом до него. Дванадесет до края на коридора, по един на всеки номериран квадрат, по пет един върху друг и от двете страни. Не четеше имената. вкочанените пръсти докоснаха един сензор. С леко плъзгане един от квадратите на третия ред долу се избу-та напред и зае два метра от пътеката.

Картината, която го очакваше, му бе позната.

Под една плака с изкуствен топлоизолационен материал лежеше, замразено в светлосиньо, женско тяло. Зад полуотворени бледи устни проблясваха снежнобели зъби. Маркучите, които стърчаха от устата и носа, като че ли бяха от кехлибар. Тя притежаваше онази всяваща страх красота, присъща между другото на умрелите, на които смъртта е отнела всички притеснения и страхове. Коричката от всекидневния грим беше оронена. Под нея за миг се откри лицето, а клепките ѝ му се видяха толкова прозрачни, че едва ли не усети поглед на мразовито-ясни очи. Когато контейнерът се прибра, го налегна угнетяваща мисъл.

Напусна стаята като сомнамбул, натоварен с илюзорната вина за нейната смърт. Какво друго ги беше свързвало освен приятелски, колегиални отношения? И въпреки това му се струваше като че ли току-що си бе взел сбогом с любимата.

— Не можем да го направим. Не можем да я изоставим на съдбата. Как бих могъл да живея по-нататък, как трябва...?

Командирът го викаше. Слабият му глас с мъка си проправяше път от вътрешния джоб. Взе уреда в ръка. Малък като джудже. Монтеверди се усмихваше срещу него.

— Къде скиташ?

— Бях при тях.

— Сам не е добре.

— Може ли да се ускори ревитализацията?

Главата на Вандерболт изникна зад Монтеверди.

— Може — той едва забележимо издаде долната си челюст напред. Очите му, присвити и вторачени, уловиха погледа на Друнен. — Със сигурността да създадеш идиоти или сакати.

— Ела тук — помоли го Монте. — Занимава ни един проблем, по-точно казано, един проект. Смятам, че е необходимо мнението на всички ни.

— Моето мнение, какво значи това?

— Не може да се обясни с една дума.

Друнен го изглежда недоверчиво. Какво ли пък ще е от такова значение сега?

— Побързай?

— Да, да — отговори той равнодушно, — разбрах.

— Време е да ядеш нещо — дочу гласа на Вандерболт. — Твоят час измина. Не ми създавай непременно повече грижи от необходимото.

За миг се измериха с поглед, после Друнен изключи.

Обзет от илюзията, че със затварянето на вратата подпечатва окончателно измяната към другарите си, той плахо и без да бърза, влезе в хангара. Тук бученето на спирачните двигатели бе ясно доловимо. Миризма на работещи с върхова мощност машини и агрегати го удариха в носа, една близка, пикантно-ароматична смес. Всичко това събуди у него спомен, копнеж по миналото. Миризмите са индикатор на изтеклото време. Органива та музика на двигателите напомняше за края. По странен начин това отново го изпълни със сила. Една малка част от вилнеещите енергии се вля в него и той запристъпва по-сигурно.

Монтеверди изтича насреща му, хвана го за раменете, потупа го по гърба. Очите му блестяха.

— Сега вярвам — извика той, — ти не си призрак. Ти наистина си тук, всичко е на мястото си, всичко функционира. Господи, радвам се, радвам се.

Друнен рядко го беше виждал така размекнат. Вандерболт и Джордж му запригласяха. От радост ли се смееха?

А не беше ли това единствената възможност да повярват в бъдещето, в работата, в една жена, да изпитат радост, да се смеят? Истинският героизъм не се ли състоеше в съхраняването на тази способност? А те трябваше да открият цял един неизследван свят.

Трябваше да направят всичко, което е във възможностите им, за да дадат на бъдещите експедиции пример за човешко величие и несломимост. Някога те щяха да дойдат, макар и след хиляда години.

Или трябваше да повярва, че Земята се е отказала от тях? Обезщетени с един паметник? След сто години нито един човек нямаше да си спомня за тях. Дори и да си спомняше, каква полза имаха те от това? Тяхното положение практически ги задължаваше да мислят без всякакъв кич и фразьорство. Те никога нямаше да се върнат. Бяха недостижими. С право можеха да се държат така, сякаш са единствените хора във Вселената. Те бяха единствени! Не ги ли задължаваше точно това? Какви смешни страхове го нападнаха? Нима имаше от какво да се страхуват още, какво да очакват?

Монтеверди се засмя.

— Сега сме четирима.

— С четирима животът може да бъде много прост — отзова се той. Горчивината му се надяваше на отговор. След като не получи такъв, той обори глава и преплете увисналите си ненужни ръце. В тая поза застина.

Докато седяха, Монтеверди информира Друнен за хода на товаренето. Създаваше му грижи правилното съотношение между научното оборудване и нещата за всекидневна употреба. От тях, по мнението на Друнен, вземаха излишно много. Луксът на отопляемите ботуши му се струваше почти престъпление.

Той се аргументираше, молейки. Трябвало да се отучат от много неща, с които били свикнали. Да си припомнят способности, които хората някога са владеели. Но това, което никога нямало да могат да заменят, бил научният инструментариум, средствата, които действително ще им позволят да водят човешки живот.

Тримата се спогледаха мълчаливо и отново се наведоха над обяда си. Раздразнен, Друнен хвърли приборите. Задкулиското разбирателство между тях събуди недоверието му.

Вандерболт взе думата. Естествено, никой друг не умееше с такава безсърдечна прямота да стига до същината на дадено нещо. Ясно и без заобикалки лекарят каза:

— Бихме могли да спасим един от тях. Тогава ще станем петима.

— Мога да смятам.

— Както знаеш — продължи Вандерболт, — само четиримата най-необходими за управлението на космическия кораб и за процеса на съживяването можеха предварително да бъдат снабдени с автоматични ревитализационни комплекси. По принцип е случайност, че сме четирима мъже. При това и медицинските съображения играеха роля.

Ревът на двигателите като че ли утихна за момент, за да се поднови след това с удвоена мощ. Отчетливият глас на лекаря се съпротивляваше срещу пороя от шумове.

— В замяна бихме могли в един от глисерите да поберем пълен комплект заедно с хладилната камера: една жена срещу този товар.

Погледът на Друнен улови единодушието у другите. Предложението не можеше да го изненада, защото, откакто му беше хрумнала в хладилното помещение, идеята подсъзнателно го преследваше. Колебаеше се с отговора, тъй като примамливостта, обаянието на мисълта още веднъж го притесни едновременно с най-угнетяващата от всички мечти: четирима мъже и една жена.

Монтеверди го изгледа многозначително и приятелски.

— Ние сме четирима мъже. Кое тогава е най-естествено? — Поуталожил силата на погледа си, той продължи: — Необходим ни е поне един човек, чрез който да се обединим и да намерим себе си, както и пътя към себе си. Защото ще ни се струва, че сме изгубени, напълно изгубени. А да ни предпази от това може, струва ми се, само една жена. — Очите му изглеждаха вдлъбнати в масивното, плоско лице, но блясъкът им смекчаваше чертите му. Той вдигна ръце, хвърли поглед към Джордж. — Нуждаем се от минимум материал, безпомощни сме, разнежени. Без закрила ни заплашва незабавна гибел. Трябва да жертвам единия човек. Не-възможно е да вземем две жени. Никога няма да съществува някой, който да докаже правилността на това решение. И все пак за в бъдеще можете да ми отнемете правото да давам заповеди. В момента обаче съм все още ваш командир.

Джордж се удари по бедрата, скочи, направи няколко нервни крачки, върна се.

— Нека да изхвърлим всички боклуци. Трябва да вземем две, най-малко две.

— Бъди разумен — подкани го троснато Монтеверди. — Зависим от минимум земни условия на живот. Не ми се вярва, че ще го понесеш добре, ако трябва да нощуваш гол в клоните на някакво дърво.

Уравновесеният иначе, правец впечатление едва ли не на муден Джордж стана червен като рак, а ръцете му затрепераха.

— Що за детински пример.

Друнен избухна в смях, но млъкна, като видя погледите на другите, отправени към него.

— Действително ли сте толкова наивни да смятате, че може да живеете според нравствен етос, като че ли сте на Земята? Дали една жена или две, нямам желание да се бия за тях. Не върви.

— Какъв страхливец си само! — изкрещя Джордж. Друнен ехидно се засмя.

— Имам чувството, че искате да си играете на първобитни хора. Всичко принадлежи на всички — жените, както и мечката на шиша.

— Идиот — не се стърпя Джордж, — възрастни хора сме.

За момент Друнен събра мислите си, после сериозно изрази мнението си.

— В часовете, откакто ме събудихте, забелязах в себе си неща, които по-рано никога не бях подозирал. Не мога да се справя с тях. На Земята всичко беше ясно, пътят изглеждаше обозначен, функцията, ролята в живота бяха ясни. Но сега...? На Земята работата беше всичко за мене.

— Да не мислиш, че ние сме си играли на шикалки? — подхвърли Джордж. С подигравателна физиономия Монтеверди, явно укорително, поклати глава.

— Да не би ти да си живял в монашеско уединение? Не знам...

— Какво не знаеш? — попита Друнен възбуден. Погледът му едва забележимо просветна.

— Ако изобщо стане, там ще живеем при изключителни условия. Това, което може би на Земята се случва — една жена, двама мъже или обратно, — това при нашите условия е невъзможно. За да оцелеем в свят, изпълнен с враждебност, трябва да образуваме непоклатимо единство, тоест трябва да ни свързва обща задача. Една жена, като изключим научното оборудване, ще намали жизнената ни субстанция — той изведнъж млъкна, като че ли му се повдигаше от всяка следваща дума.

Мълчаха няколко секунди, после Монтеверди се обади:

— Всички ние трябва да се справим с това, всеки по свой начин. Може би на тебе ти е особено трудно, може би на Ван, може би на

Джордж. Кой би могъл да прецени. Не бива да си присвояваш правото да издигаш себе си в култ, като ни диктуваш максимите си.

Друнен усещаше, че е по-добре да не казва нищо повече. Скръсти ръце на гърдите си, сведе поглед, сякаш размишляваше.

— Проблемът е кого да изберем? — Това беше делова констатация, за която никой не можеше да му се разсърди.

Джордж погледна към него. Чертите му като че ли бяха замрели в отчаяние. Търсеше съмишленик. Но как да му помогне?

— Проблемът е по-малък, отколкото си мислиш — каза Джордж. — Запаметяващото устройство е обективна инстанция — той започна пресилено да се смее като над лош виц.

— Джордж — укори го Вандерболт, — нали бяхме единоподушни. Това е оптимален способ.

— Кой ме нарече преди малко страхливец? Ти ли беше, Джордж?

Друнен погледна Джордж право в лицето. Едно мускулче потрепна на него.

— А това какво е? Не е ли страх? Искате да се измъкнете, така ли? Не се решавате сами да играете ролята на съдбата. Надявате се покъсно да се оправдаете с божията присъда. Така или иначе, то си е самонадеяност. Вашата идея наистина не е солмоновска. Какво ще й кажем, когато тя някога ни попита как сме се чувствали, издавайки смъртна присъда на сто и двадесет души? Бъдете честни, вас не ви засяга конкретната личност. Искате да успокоите съвестта си, нищо повече. Необходимо ви е извинение за собственото ви спасение. Струва ми се, че съм убиец.

Тримата мъже го гледаха мълчаливо. Накрая Вандерболт се обади:

— Страхливци, казваш. Така да е. Но как си го представяш ти това: всеки от нас ще приложи собствената си мярка — спорна, субективна. Тъкмо това, не нещо друго ще ни съсипе накрая.

— Хубаво — намеси се Друнен, — но може би тя няма да иска. Може би ще ни проклина някога, че не сме й спестили болката. А знаеш ли дали аз няма да ви упрекна? Може да се случи да се отчая или пък да съжалявам, че не съм продължил да спя!

— Кой от нас — попита Монтеверди и съвсем леко повиши глас — щеше, ако имаше избор, да предпочете смъртта в хладилната камера?

Никой не възрази. Изглежда, всичко беше казано. Друнен предприе последен опит, като възкликна:

— Дори и нашата безизходна ситуация не ни освобождава от изначалния дълг. В състояние сме наистина да решим само един минимум от задачи, но тъкмо това трябва да осъзнаем. Цялото човечество ни гледа. И сега също.

— Млъкни, по дяволите! — изръмжа навъсено Джордж. — Не ни дотягай с тези фрази. Земята загуби нас, ние загубихме Земята. Нямаме повече нищо общо един с друг. Не съществува вече никаква отговорност спрямо Земята. Само на тях — той посочи с пръст към хладилното депо — сме им все още задължени. Нищо друго не е важно освен техният живот. Заради това съм готов да спя и в клоните на някое дърво.

— Джордж — каза Монтеверди, — тук няма някой, който не би те разбрал. Ако можеш, щях да взема четири жени, щях да взема всички наши другари. Сам знаеш, че това е невъзможно. Да спял в клоните на някое дърво! Не би трябвало да се отдаваме на романтични представи. Животът там долу ще поиска всичко от нас.

Погледът на Вандерболт настояваше за внимание. Цялата му сила като че ли се съсредоточи около тъмните, ясно очертани устни. Но в думите му не звучеше упрек.

— Досега говорехме за нас, за доверието в морала ни — за секунди усмивка просветли лицето му. — А колко малко зависи от нас как ще се развие всичко. Тя трябва да изпълнява много роли, да ни бъде любима и приятел, спътник и довереник, обект на любопитство и страст, наше начало и наше бъдеще.

— Това е, извинявай, хубав, но за съжаление теоретичен образ — подигра се Друнен. — Чувството ти за неизбежност е изцяло, от позицията на мъжа. Не трябва ли и ние да представляваме същото за нея? Да попитаме дали няма да ѝ е много да има четирима довереници, да не говорим за четиримата любими. Ще ти се удаде ли да запазиш спокойствие, ако тя спи с всички, единствено с тебе не?

Вандерболт не отговори. Наклони само леко глава, може би в знак на одобрение, може би в знак на размисъл. Друнен не се осмели да наруши тази смиреност.

— Да вървим — обади се след известно време Монтеверди. Джордж кимна колебливо. Командирът определи Вандерболт да

наблюдава прехвърлянето на ревитализационното съоръжение. Самият той изтича с Джордж и Друнен в командната зала.

В отекващата пустота на коридорите Джордж каза:

— Животът ни е към своя край. Без Земята животът ни свършва. Не можем повече да я помиришем, да я усетим, да я видим. За да приемем бъдещето, би трябвало да станем още веднъж деца, би трябвало да влезем в онзи свят като деца.

Става сантиментален, помисли си Друнен, а Монтеверди отбеляза снизходително:

— Престани, престани вече.

— Навсякъде е родина — промълви тихо Друнен, — стига човек да има мисия, да живее в общност. Така той може да се чувства като у дома си.

— Нищо не разбираш — възрази Джордж ядосано, — съвсем нищо. Какъв жалък човек си ти.

Ускориха крачка — катастрофата приближаваше като величествена птица, кръжеше около тях и ги стягаше все повече и повече в обръча си.

В командната зала цареше, както и преди самостоятелен живот. Ако човек повярваше на деловитостта, катастрофа нямаше. Светлинни вълни все още се лутаха из залите, звезди обикаляха в лауреограмите. Мозъкът на космическия кароб самовластно издаваше заповеди. Подът се тресеше под стихията, която трябваше да извърши чудото на спасението. Да правиш само възможното — това изискваше божествена програма: боговете се страхуваха от смъртта.

Като че ли се отнасяше за най-простата задача на света, Джордж започна да влага проблема. Набра закодираните лични данни на четиримата мъже, както и периметрите на планетата, определи категорията на тяхната морална и нравствена проблематика.

Пръстите му пробягваха по бутони и регистри. Тук-там използваше по някоя устна формулировка. Изкуственият интелект слушаше, запаметяваше, сравняваше, анализираше.

Какво ли нямаше да се каже, да се обясни, да се оспори! Не толкова моралните и нравствени стойности на една абстрактна оптимална личност, колкото едно неопределено желание, едно смътно чувство оформи в представата на Друнен картина, която той смутено нарече повеля на реалността. По нейна заръка той се чувстваше

призван да формулира мислено качества на характера, които са могли да притежават една Кюри, една Мата Хари, една жена с име Златен лотос или една Жана д'Арк. Образът зад студено-синьото стъкло не приличаше на нито една от тях. Съжаление ли се прокрадваше в мислите му? Превъзбудените сетива го залъгваха с възмущение, с гняв към всеки автомат, който намаляваше техните мечти, тяхната чувственост и тяхната отговорност. Той мислеше, вземаше решения за нея, по нейно поръчение. Изведнъж целият този процес му се стори като самоиздевателство.

На екрана по един твърде недраматичен начин се появи кодов номер, придружен от име. Друнен си спомни. 124/6, Катлин.

— Трябва да е грешка — отбеляза сковано той.

Рухнал вътрешно, Джордж стоеше пред пулта. Изглеждаше още по-малък, още по-невзрачен от друг път.

— Той има нещо против всички.

Друнен му прости упрека. Джордж се беше надявал на друго име. У Друнен трепна още по-силна симпатията, която изпитваше към него. С най-голямо удоволствие би разрушил стената между тях. Но за какво все още имаше време сега?

Не трябваше ли да се откажат от всичко — от оптималните качества на характера, от най-подходящата личностна структура? Не трябваше ли, без да приказват много, да вземат жената на Джордж? Нямахме ли тъкмо в това да се изрази най-дълбоката, привързаност, началото на неразрушимото единство? Замълча, тъй като „повелята на реалността“ го обзе като възбуда и той с готовност ѝ се предаде като на нещо познато.

Защо тъкмо Катлин? Беше ли подходящо едно толкова нежно, мечтателно същество, дребно, с тънки крайници като на дете и като дете непрактична според собственото му мнение. Възможно е да бе имало ситуации, в които тя да е създавала впечатление, че в нея може би се крие много повече — някаква кротка неотстъпчивост, някаква твърда воля. Но не вярваше на уморения спомен. Та тя дори не беше хубава.

— Правете каквото искате — обяви той навъсено. — Или по-точно, каквото заповяда това нещо тук. — Стори му се, че е излишен, и се отдръпна, като последва Джордж и Монтеверди на разстояние няколко крачки.

Диханието им изпълни помещението с бели облачета. Един до друг, те крачеха между сандъците, от които лъхаше на смърт.

Докато контейнерът на Катлин бавно излизаше напред на пътеката, Вандерболт съобщи, че пренасянето на комплекса е сполучливо. На вестта за Катлин той отвърна само с едно „Добре“, но гласът му прозвуча радостно окрилен.

Затикаха изолирания многократно леден ковчег. Безшумно, сякаш от само себе си, той се плъзгаше между тях, поддържан от малък гравитационен генератор. Един блестящ бял пакет, безформен като бомба.

— По-бързо — шепнеше Монтеверди, — по-бързо.

Пред изхода Друнен спря и изчака, докато сенките им завият на следващия ъгъл — призивът на командира да бързат вече не стигаше до него. Какво искаше още? Изтърпя разсеяно затварянето на вратата, после с педантична акуратност я заключи и запечата. Гласът на Монтеверди го викаше, ругаеше, заклинаше.

Той тръгна спокойно, без да бърза.

Задържа се пред вратата на кабината си и се почувства като нашественик. Кой предмет, кой спомен бе всъщност само негов? Влезе с безизразно лице. В седмиците, предхождащи замразяването, тук всичко му бе скъпо. Сега това последно късче Земя му изглеждаше чуждо, отблъскващо. Какво все още го свързваше с него? Като че ли в името на бъдещето беше добре всичко да бъде забравено. Неловка усмивчица изкриви лицето му. Не беше ли пропъждавал винаги неприятните спомени като неканени гости? Повече от всякога искаше да бъде човек без минало. Пътят назад беше преграден и той изцяло го покри със забрава.

Погледът му се плъзна по малкото неща, които бяха го съпровождали цял живот, но сякаш не ги забеляза. Какво биха му помогнали те в несигурното бъдеще? Излишен товар.

Още веднъж се обърна, бръкна, без да гледа, в чекмеджето зад вратата. Оръжието прилепваше плътно към мястото си.

На тръгване ръката му погали дръжката.

Когато влезе в хангара, бученето бе направо непоносимо.

Вратата зад него хлопна, отрязва миналото. Товарните люкове на глисерите бяха затворени. Безучастни, роботите стояха в дъното.

— Къде се шляеш? — извика Монтеверди. — След десет минути трябва да сме тръгнали. — Вече бяха сложили предпазните костюми. Ревът на двигателите се носеше като вик при падане в пропаст. Пъхна се в костю-ма. Закопчалките щракнаха.

— Вандерболт, ти и аз ще летим заедно — каза Монтеверди. — Джордж ще поеме пренасянето на Катлин.

Друнен не виждаше причина да му се противопостави, но и не изрази демонстративно съгласието си. Ръкохватките на стълбата устояха на напъна на тялото му. Само напречните летви се поклащаха под тежестта. Сигнал почти до входа, усети странна тишина зад себе си.

Командирът и Вандерболт бяха замръзнали на място. Начинът, по който Джордж свали каската си и непохватно я задържа в ръцете си, както просяк шапката си, въздействаше угнетяващо.

— Какво каза? — попита Монтеверди.

— Аз оставам.

— Ти си се побъркал.

Джордж поклати глава, усмихна се уморено:

— Не можеш да ми заповядаш да го направя.

Потискан въздух се изтръгна от белите дробове на Монтеверди. Теснотата на каската превърна пъшкането в хрипящ звук.

— Помисли ли — попита Вандерболт без упрек, — че ще се нуждаем от всяка ръка и че всяка мисъл ще ни бъде ценна? Толкова сме малко, че всеки от нас струва стократно. Ще ни липсваш.

Джордж сведе поглед. Но зад чертите му прозираше радост, тиха, естествена радост.

— Трябва да остана при нея — каза той. — Не мога другояче. Искам го. Ако изборът беше паднал върху нея, щях да я поделя с вас. Тя щеше да обича всички ви. Познавам я. — Очите му блестяха, като че ли виждаха някаква картина или явление, което оставаше скрито за другите. В този момент невзрачното му лице се оживи като пустинен пясък след дъжд. Но после отново помръкна и остави зад себе си само впечатлението за измамно отражение.

— Всеки предмет, който ще използвам, всяка хапка, която ще вземам, ще ми спомнят за цената, с която съм ги заплатил.

Монтеверди дойде при него, прегърна го.

— Разбери ме, аз нося отговорност за живите. Разбираш ли това?

— Да, разбирам.

Вандерболт го прегърна безмълвно. Последен си взе сбогом с него Друнен. Товар лежеше на плещите му. Бремето на неизказаните думи го терзаеше. Пожела си мрак, за да може да се измъкне тихичко, или поне слепота. Откупваше ли ги жертвата на Джордж? Нима търгуваха със съвестта си посредством индулгенция? Джордж плащаше лептата. Никому не искаше да бъде задължен. Дори и на един мъртвец.

Без да изчака поканата на Монтеверди, той се обърна кръгом, преодоля бързо разстоянието и се качи на глисера с фаталния, скъпоценен товар. На входа го застигна гласът на командира. Изчаквайки, Друнен се извърна, леко към него.

Спрял по средата на стълбата, Монтеверди му кимна като за поздрав.

— Ти си по-добрият пилот от нас двамата.

— Знам.

— Прощавай!

Размениха по един преценяващ поглед. Друнен го проследи с очи — Монтеверди, с бърза стъпка се приближаваше до втория глисер. С всеки метър, който ги разделяше, той все повече и повече надрастваше страховете и съмненията си. Изправен пред мисията, той ѝ се подчини. Краката му се натъкнаха на ледения ковчег. Съоръжението заемаше целия трюм, влизаше дори в пилотската кабина. За да направи място, Вандерболт бе трябвало да премахне междинната стена и седалката на втория пилот.

Хвърли поглед настрани. Големият мургав череп на Вандерболт почти изцяло изпълваше видимия сектор на носовата кабина. Той бавно обърна главата си към Друнен. Пред дяволската енергия, която излъчваха чертите му, Друнен се почувства слаб. Но внушението трая само секунди, после отново беше в състояние да го наблюдава делово, макар и не без тайна възхита. В ъглите на челото, над ушите, върху извивката на страните и върху издадените напред устни се усещаше някаква вътрешна сила. Тия проклети черни очи, помисли си той. Поглъщат цялата светлина. Като подмолно течение са.

В своята непоколебимост те предлагаша ли му помощ, убежище? Като изтощен до смърт пътник го обзе копнежът да рухне на място от

умора, да заспи посред всички устойчиви неща. Къде беше целта, къде беше началото на неговия път?

Залови се за обслужващите агрегати, задвижи енергии, с решителност оживи немия механизъм, раздаде удари, сякаш трябваше да подчини на волята си непокорно животно. Обзе го чувството, че ако не направи нещо, ще се задуши. С дързостта на отчаянието се опитваше да повярва в собствената си сила, да съсредоточи чувствата и мислите си в една цел — независимо дали с крясък, с ликуване или със сълзи на очи.

Машината бързо се плъзна покрай Джордж, чиято уста изричаше неразбираеми думи. Всичко хубаво, мислете за мене, не забравяйте другарите, Земята!

Зад него, над него един глас шептеше нещо като: „Не забравяйте никога, никога!“

Вдигна ръка и я държа така, докато Джордж не изчезна от зрителното му поле. Тежката преграда зад глисера се затвори. Последното, което видя, бе червената врата, разделяща хангара от останалото пространство. Зад нея в представата му съществуваха помещения без определени лица.

Монтеверди запита механично дали всичко е наред. Уговориха се за промеждутък от пет секунди. Друнен трябваше да излети втори.

На три метра пред него зейна външната броня. Надупченият със звезди отвор се разшири.

— Как е навън? — Беше гласът на Джордж.

— Навсякъде е същото — отговори Монтеверди. — Звезди, безкраен мрак, също като у дома.

— Странно, какво ли не си въобразява човек — каза Джордж. — Дори и смъртта щеше да ми е по-лека близо до Земята. — Тихо се изсмя. — Излишно е да споменавам, но ние ще умрем в чужд край. Това е ужасно.

— Какво приказваш? — обади се Вандерболт с мек, кадифен глас. — Та ние сме съвсем наблизно. Виждаме тебе и кораба. Ние сме при тебе. Няма чужд край, ако няма и чужди хора. Ти си си вкъщи.

— Благодаря ти, Ван — промълви Джордж.

Една светлинна искра се откъсна от кораба, пламна като лъчезарна звезда.

— Джордж, Джордж! — извика Друнен. — Можеш ли да ми простиш? Прости ни!

— За какво, скъпи мой? Не е толкова трудно да умреш, когато няма какво повече да загубиш.

Гласък притисна Друнен към мекото кресло. Когато погледна в задния екран, видя космическия кораб в цялата му величественост. Два пъти по-дълъг, пред великана се разстилаше плъзгащият се светлинен лъч на спирачните агрегати. Той се потопи в мъждукащия поток от частици. Сияние обливаше от всички страни неуязвимото тяло, пречистващ огън закриляше неговото безсмъртие. Като мъгла, като дъжд, като сняг той щеше да се изсипе върху девствени морета и континенти, върху непознати планини и низини.

С лениво превъзходство планетата се тълкаляше срещу него. През пелените от облаци, зеленикавокафяви и пленителни, проблясваха масиви сред един привидно безкраен океан. Уредите не сочеха никакви признаци на цивилизация. Не се откри и спътник на планетата.

Профилите на Ван и Монте едва се сбраха на тесния екран.

— Всичко наред ли е? Друнен кимна.

— Как е Катлин?

Той провери температурата.

— Покачила се е с две десети.

Лекарят притвори клепащи и угрижено повдигна вежди.

— Закарай я невредима долу. Всичко останало е детска игра.

— Но да, боже мой — отвърна възбудено Друнен, — да, да, невредимо ще го закарам съкровището! По дяволите, сърбят ме ръцете — да стъпим на това нещо там под нас и ти... — навреме прекъсна, като забеляза, че това, което искаше да каже, щеше да прозвучи цинично. Не искаше да бъде циничен, а само честен. Искеше да е верен на поведението си, тъй като все още нищо не го заставяше да го промени.

Погледът на Вандерболт не преставаше да проучва и той го избягна. Вече нямаше и следа от космическия кораб. Джордж не беше се обадил повторно. С тъжно облекчение в гласа продължи:

— Разбираш ли, та това е за пръв път — хора да намерят подобна на Земята планета. Планета от клас Земя, лика-прилика на Земята, втора Земя. — Сякаш го обхвана треска.

— Райската градина — отбеляза с овладяна ирония Вандерболт. — Моите поздравления! — Очите му злобно блещукаха. — Какъв глупак си!

Друнен беше щастлив, че полетът изисква цялото му внимание. Автопилотът беше известил за навлизането в атмосферата. Превключи на ръчно управление и провери параметрите на полета на втория глисер. Летяха на дистанция три хиляди километра. От сто и седемдесетия километър надолу разстоянието до повърхността на планетата бързо се стопяваше.

Машините профучаха с боботене над широка водна площ. После пред тях се възправиха масиви и планини, откриха се равнини. Тук-там облаци пушек издаваха наличието на действащи вулкани. Царяха пустота и празнота. Оскъдните признаци на растителност не можеха да оживят гледката.

Намираха се отново сред облаците. На места облачната покривка се разкъсваше и откриваше пейзаж, забулен от прашни повесма. Сивокафява монотонност отнемаше остатъка надежда.

Въздушни вихри разтърсиха машината. Навлязоха в граничната зона на лошото време, макар че нямаше ураган, който да представлява опасност за тях. Глисерите разполагаха с гравитационни генератори, които правеха падането им невъзможно. Но трябваше да се пести енергия.

Сред пращането на атмосферните изпразвания Друнен дочу гласа на Вандерболт. Монтеверди възнамеряваше да се измъкне от центъра на вихрушката в южна посока.

По екрана пробягваха цветни светкавици. Друнен прецени местоположението си и видя шанс за себе си на север. Гласът на Вандерболт проникваше все по-слабо. Накрая воят и грохотът надвиха всичко друго.

Самолетът пронизваше сиви парцалени облаци. Двигателите зафучаха по-силно. На един ляв завой Друнен се издигна малко по-нависоко. Наблизо не се виждаха върхове, но той искаше да избегне всеки риск.

Температурата в ковчега на Катлин се беше покачила с два градуса. Този факт определяше, все още неточно, времето на приземяването му. След два-три часа, прецени той, при всички обстоятелства ревитализацията трябва да бъде задействана. Повика

Вандерболт, но не получи отговор. Светлата точка на локаторния екран следваше необезпокоявана траекторията си. Междувременно стотици хиляди километри ги разделиха, а Монтеверди продължаваше да завива в голяма дъга на югоизток. Какво ли го караше да прави това? Отдавна трябваше да е оставил центъра на вихрушката зад гърба си.

Друнен взе курс на изток и поиска да обърне на юг. Но лошото време отново го пресрещна. Ураганът трябваше да е променил посоката си. Почувства се изложен на натиска на несигурното бъдеще, на задачите, които стояха пред тях. Изкуственото стабилизиране на глисера щеше да изразходва огромни количества енергия. И без това не изглеждаше Монтеверди и Вандерболт да се нуждаят от помощ. В краен случай им оставаха възможностите на гравитационния стабилизатор. Продължи да следва курс на изток с убеждението, че нищо не можеше да направи за тях.

Чувствителността на локатора на другия глисер почти достигна границата на измервателния обхват. Внезапно движението му спря. После отново се усили и пак спря, като че ли се натъкна на някаква пречка. Друнен се опита отчаяно да установи връзка. За един миг неподвижното петно още се виждаше на екрана, докато накрая колебливо изгасна. Дали бяха се приземили и сега бяха заслонени от планините?

Намираха се откъм тъмната страна. Несъмнено уредите разрешаваха кацане и без видимост. Но на една непозната планета и най-опитният пилот не би се решил на това без наложителни причини. Нещо беше принудило Монтеверди. Продължаваше да се мъчи да установи отново контакт с тях. Мисълта, че е сам, го накара да настръхне. Хвърли поглед на контейнера, който покровителствено обгръщаше жената, сякаш тя беше виновна. Представата да бъде сам с нея не го развесели особено. Не изпитваше ни най-малко желание да си играе на Адам и Ева. Освен това съзираше под себе си не толкова кичестите цветове на рая, колкото тъмата на ада. Ван, Монте, не може да бъде да сте се блъснали в някой връх, да сте се натъкнали на вулканично изригване или на каквото и да е там. Не може да лежите някъде размазани, мъртви. Вие сте живи, обадете се, живи сте!

Предаде управлението на автопилота. После стана, промъкна се в трюма. Прекара ръка по съоръжението. Вдигна това-онова, провери внимателно с очи. Температурата се беше покачила с няколко градуса.

Оставаше дяволски малко време. Поне със съвет да можеше да му помогне Вандерболт. Едно нещо със сигурност му беше ясно — критичната граница настъпваше само след няколко градуса. Щом я достигнеше, автоматът започваше съживяването. Проклинаше инструкторите, които не бяха помислили за такава ситуация: хладилните камери не разполагаха с автономни хладилни устройства. Рискът процесът на съживяване да започне във въздуха беше неизмерим. Само раздрусванията... Той преодоля изкушението да отвори капака, да разгледа лицето ѝ.

Върнал се на мястото си, отново пое управлението. Областта с лоши атмосферни условия беше останала далеч зад него. Направи тесен завой и пое курс на юг. На екрана беше маркирано последното местоположение на изчезналите. Надяваше се, когато навлезе в обсега на предавателя, отново да възстанови връзката. В момента ги разделяха най-малко пет хиляди километра.

Продължи да ги търси все по на юг, но повикванията му останаха без отговор. Температурата в контейнера на Катлин се покачи.

Всяко по-нататъшно отлагане се превръщаше в безотговорна игра с живота ѝ. Какво да прави? Като че ли трябваше да рискува. Да намери площадка за кацане и да включи ревитализацията без Вандерболт.

Глисерът достигна брега на едно море. Дълбоко в сушата се врязваше тесен залив, фиорд като на скандинавско крайбрежие. Мястото му се стори подходяща писта за кацане и излитане. Уредите не засякоха никакви подводни препятствия. На екрана се показва гладка водна повърхност. Тъкмо започна маневрата по приземяването, когато едва доловимо се чу гласът на Вандерболт. Той достигна до слуха му, накъсан от атмосферни смущения.

— Една... не можахме нищо... огромна сила... твърдо... катас...
— Думите ставаха все по-тихи и по-тихи. Заглушаваше ги сподавен и заплашителен шум.

Потискайки отчаянието, Друнен изруга. Би било истинска лудост да излети още веднъж. Трябваше да се погрижи за Катлин при всички обстоятелства. Все пак бяха живи. Над думите на Вандерболт можеше да разсъждава по-късно.

Приземяването бе извършено майсторски. Глисерът спря плътно до брега. Развълнуваната вода се разбиваше в скалите. Отекна

свистенето на двигателите. После настъпи тишина. Стори му се, че е пленник. Трескаво укрепя глисера с крайбрежни камъни, след това хвърли котва на дъното. Изпълзя обратно.

Бе необходимо натискането само на едно копче, за да даде ход на съживяването. Облегна се изтощен в креслото. Над него се издигаше звездният свод. Бяха дошли откъм една от тези искрящи светлинни точки. Извиси се на възбог. В близост до него нямаше нищо, никакъв предмет и никаква мисъл. Бъдещето изглеждаше така далечно като някакъв друг живот.

СТЕПЕН НА СМУЩЕНИЕ „ЧОВЕК“

Навярно е възможно едно тяло да стане толкова нечувствително.

Дали по този начин организмът не се съпротивлява срещу непоносимото? Като след дълго, може би жестоко мъчение той не изпитваше нито болка, нито топлина, нито студ. Спомняше си обаче за някакъв дълг. Споменът беше мъгляв. Излъчваше безпокойство. Той губеше време. Не правеше това, което му беше възложено. Щяха да го привлекат под отговорност. Джодок щеше да го ругае. По дяволите, объркват се всичките ни работи! Това проклето избухване на газа! Време, време! Пълна бъркотия, координационни планове, задължения, договарящи се страни! Отвратителна история. Джодок обичаше да ругае, но в ругатните му имаше нещо мило, дори поетично. Канабис обаче нищо не можеше да направи. Беше безпомощен. Долната му челюст, устните му трепереха. А очите му сякаш бяха пресъхнали. Никаква сълза не облекчаваше болката. Те отдавна бяха умрели, а заедно с тях беше умрял и неговият дълг. Той не зависеше от изискванията на обществото. Свободен ли беше? Къде се намираше? Кога? Още нямаше чувство за ориентация. По-скоро усещаше, отколкото си представяше миналото. Струваше му се, че се намира в опасност. Искаше му се да изкрещи. Но нямаше глас. Кой би могъл да чуе вика му?

Някъде около десетото събуждане разбра, че всъщност вижда, без да гледа. Липсваше му каквото и да е обяснение за този феномен. Известно време го отдаваше на заблуда, тъй като предположението, че чудната сила, предизвикала метаморфоза на сетивата, е само един волеви акт, му изглеждаше прекалено фантастично. Всъщност не беше ли изпитал вече силата на волята си? Те още живееха! Без и най-малката искрица светлина да осветява пространството, той съзираше границите му. Може би някакви излъчвания предизвикваха стимулиране на електрическите импулси в нервните пътища? Може би волята, подхранена от безумния страх, че ще изчезне, беше в състояние да извърши дори това? Истинско чудо! Как иначе можеше да си

обясни, че все още бяха живи, че отново и отново се събуждаха, усещаха пулса на телата си и тяхната топлина. Наслаждаваха се на смешното щастие да дишат и да чуват гласовете си. Те живееха от присъствието на другия. Лаурета.

Най-сетне я съзря. Както и предния път, при последното събуждане, тя лежеше заклещена между сипея и стената. Отломъците покриваха левия ѝ крак само до над прасеца. Тази гледка отново пробуди надеждата.

Лаурета още не беше се събудила напълно, но лицето ѝ вече леко поруменяваше. Тук-там потрепваше мускул. Така не беше я виждал никога и от изумление забрави да се зарадва, че вече може да възприема и цветове. Още при предното събуждане преди десет години всички очертания му се виждаха потънали в бледо сивозелено. Какво щастие, какво блаженство! Получи вкусово усещане и преглътна. Свежи, сладостни струи потекоха в гърлото му. Изглежда, всички агрегати на костюма работеха безупречно. Колко време вече, колко време?

— Колко е часът? — Звукът от собствения му глас го разтърси като шок.

Лаурета отвори очи. Досещаше се, че се опитва да се усмихне, и я зачака търпеливо да овладее гласа си. Мина доста време. Но за тях то вече нямаше никакво значение.

— Здравей, скъпи!

— Как се чувстваш? — попита той. — Добре ли си? Дълго време ти беше необходимо, по-дълго от друг път. Сега аз бях пръв. Кажи ми истината! Наистина ли си добре?

— Но да, естествено. — Тя се изкашля и гласът и позагуби малко от онази пресипналост, която го беше обезпокоила.

— Чувствам се чудесно. Положително ще се справя. Няма да ме чакаш дълго.

— Да се надяваме, че няма да се свлече още чакъл.

Тя нищо не отвърна. Пък и какво ли можеше да каже. Срутването се беше повтаряло неведнъж и с несло-мим дух тя всеки път беше започвала отначало. Струваше, му се, че различава как устните ѝ

оформят думите: „Скоро ще дойда при теб и тогава ще бъдеш свободен.“

— Защо се смееш?

— Извинявай. Глупаво е.

— За нищо не бива да се извиняваме един пред друг.

— Представях си, че бихме могли да приличаме на мумии, с потъмняла кожа и изсушени след толкова много години.

— Но нали се виждаме — възрази тя. — Знам точно къде лежиш. Виждам шлема ти как се подава изпод чакъла. В прозорчето виждам лицето ти. Това е твоето лице. Времето почти не те е променило.

— Внушение — отвърна той. — Всичко е внушение. Ние живеем от химери.

— Наречи го по-добре надежда! — прошепна тя. — Ние живеем от нашата надежда.

— Колко време вече съществуваме така? Колко време още ще имаме сила?

— О, нека да пресметна! — извика тя с привидна веселост, сякаш заедно с резултата щеше да възкръсне една неотдавнашна надежда. — При дванадесетия път дясната ръка, при петнадесетия път кракът, шестнадесет, седемнадесет. Сега е седемнадесетият път.

— Следователно — продължи той — това прави сто и седемдесет години. Плюс седемнадесет часа. Изумително! — Приглушеният му смях, пълен със сарказъм, беше предназначен всъщност за него самия. — След обичайния един час ще привършим санитарните работи, ще приемем необходимото количество хранителни вещества за десет години автосугестивен дълбок сън и ще изпаднем отново, изпълнени със страх, в познатото ни състояние, чрез което благодарение на ниски температури и стимулиращи средства поддържахме жизнените си сили. Питам те, колко дълго може един организъм да участва в подобно нещо? Ние се изчерпваме. Всяко камъче, което отместваш встрани, ти струва нечовешки усилия. Напоследък ти свършваше по-малко работа. Все по-малко и по-малко. Когато се измъкнеш, ще ти трябват около петдесет години, за да допълзиш до мен, и двеста, за да ме изкопаеш.

— Дори и така да е! — Викът ѝ прекъсна словоизлиянията му. — Ще те изровя, проклетнико и глупави реа-листе! Каква нелепост, да

пресмятаме шанса си. Та той е в самите нас. Ще се освободя, макар и само за да умра в обятията ти.

— Сега пък ставаш сантиментална.

— Мекотело такова! — изкрещя тя в микрофона. — Защо ли ми трябва на мене, глупавата жена, да се захващам с теб. Пукни в гробницата си, любими мой, умри без подкрепата ми, самотен, каквато е волята ти.

Дъхът ѝ пресекна, смелостта също. Той мълчеше. По пътя на безнадеждността ли го бяха тласнали подигравките ѝ?

— Прости ми, скъпи! Ти се намираш в по-тежко положение от мен. Но въпреки това ми вдъхни поне малко кураж! Дай ми, моля те, мъничко сила!

— Нашата надежда е смешна — възрази той. — Вярваш ли сериозно, че някой някога ще ни открие? Никога след нас човек не е идвал тук. При това навремето си пещерите на Титан се радваха на всеобщо внимание. Може би междувременно са се отказали от Луната, може би там горе вече изобщо няма хора, може би там горе има само роботи, автомати.

— Да умрем, без да разберем това, би било наистина неприятно — каза тя.

— Да, така е.

По ритъма на говора ѝ разбра, че вече трябва да е започнала работа. „Каква гротескна роля, напук на всичко, крие човек — помисли той. — Каква е тази движеща сила, която превъзмогва страдания и болки, извън всяко познание?“

Тя изговори думите с усилие.

— Не е ли странно? Седемнадесет пъти изживяваме все същия процес. Събуждаме се, намираме всичко безнадеждно и се залавяме да работим за освобождението си.

„Ти — щеше му се да уточни, — ти работиш.“ Но се отказа. Не искаше да накърнява с думи настоящето, бунта срещу смъртта. Страхът ги караше да се борят за отсрочка. А после? Какво щяха да правят, ако на нея ѝ се удадеше да го освободи? Щяха ли, надявайки се да бъдат намерени, да удължат отреденото им време за живот и да запазят съотношението между сън и будуване? Или щяха да се опитат да разчистят входа, като поемат по този начин риска да прахосат само

за един ден енергията, която в друг случай би поддържала живота им векове наред?

— На Буридановото магаре надали му е било по-тежко.

— Какво имаш предвид?

Той се опита да ѝ обясни.

— Приблизително следното: трябва да се съобразяваме с това, че едната от двете купи сено е отровна.

Заслуша се в шума от работата ѝ. Знаеше кога се навежда напред, повдига ръка, кога улавя и отмества встрани камъче по камъче, буца след буца. За да пести енергия, работеше на тъмно. Ръцете ѝ, пъхнати в ръкавици, трябваше да опипват и да усещат. Всяко необмислено посягане можеше да унищожи труда на десетки години. Всяко излишно движение струваше незаменяемо много.

С усилие повдигна едва-едва главата си. Натискът на челото му срещу главния шалтер активизира сензорите в ръкавиците: подай показалеца, прибери го, средния пръст, палеца. Знаеше отговора още преди да беше формулирал изцяло въпроса.

„При постоянен минимален разход функционалната способност на клетките е гарантирана за седем хиляди триста и двадесет и два дни плюс минус пет часа.“

Гласът на кодиращото устройство му напомни някого, на когото едно време явно се беше възхищавал. Не се сещаше кой би могъл да бъде. Артист, спортист? Приятел?

Приятелите бяха мъртви. Неговото и на Лаурета време принадлежеше на миналото. От техните познати не беше жив вече никой. Мъртвите бяха забравени. Дузина от тях лежах в непосредствена близост, погребани под развалините на подземната галерия. Представата за това го накара да потрепери. В мислите си се вкопчи за Земята. Последният приятел, последният познат можеше да е предал смирено богу дух в ложето си преди сто и двадесет години. Нямаше никога да узнаят. Сто години — какво разстояние във времето! Междувременно живееше чуждо човечество. Множество от индивиди, за чиито взаимоотношения той нищичко не знаеше. Хора, за които те двамата не съществуваха. Може би появата им щеше да предизвика сензация: „Здравейте, ето ни отново тук!“ А може би и не. Приблизително така: „Ей, колега Едикойси, тук има двама от

миналото, погрижете се някак си за тях, знам, че си имате по-важна работа, но все някой трябва да ги поеме. Точка!“

Какви ли не глупости му идват на човек в главата. Досмеша го.

— Какво има? — обади се Лаурета.

— Нищо. Размишлявам. Напредваш ли?

— Трябва да си почина. Кодиращото устройство ме предупреди. Той поклати глава, сякаш тя можеше да го забележи.

— Струва ми се, че сега вече наистина е все едно.

— Пак ли започваш?

— Не, не, нямам предвид това. Омръзна ми да се излеждам. Дори да изразходех цялата си енергия за един-единствен, огромен скок, щях да го направя. Естествено, нас вече отдавна никой не ни търси. Случаят, на който разчитахме, не се яви. Шансовете ни непрекъснато намаляват. Просто не можем повече да се търкаляме тук.

— Досега нямахме избор — възпротиви се тя.

Погълнат сякаш от разговор със самия себе си, той продължи:

— Безсмислено е да се колебаем занапред. Физическите ни сили са намалени. Мисленето ми се удава по-трудно. Спомените ми са неясни, макар и все още цялостни. Още колко време? Паметта вече ми отказва, понеча ли да направя връзка между конкретен предмет, човек и дата. Не винаги, но се случва. Затова ми се струва, че е анахронизъм, когато си въобразявам, че те виждам в цветовете. Нещо, изглежда, има в главата ми, което се съпротивлява да признае образа ти за недействителен, нещо, в което не би повярвал нито един човек. В мен мисли някой, който не съм аз.

— Вярвам ти.

— Разбира се, ти. Ти винаги си вярвала в мен. Не, то-ва не е правилно. Ти си вярвала в себе си, в своята сила, в своята непобедимост.

С мълчанието си тя като че ли искаше да осъзнае смисъла на тежките думи. Когато най-сетне намери сила за отговор, той прозвуча като извинение:

— Спомням си как се оплакваше, че другите не гледат на тебе сериозно. Тогава почти не те познавах, но имах доверие в теб и в твоите фантазии.

— Това им струваше живота — подхвърли той без упрек. — За тях самообладание и тренировка на волята бяха работа за нервно

болни, за хипохондрици. Мразех прякора си.

Лаурета се усмихна нежно.

— Факир. На мене ми допадаше.

Канабис отпусна главата си върху подплънката на шлема.

— Никой не беше ги учил да имат доверие в себе си. Криво-ляво им обясняваха как да използват тялото и интелекта си. А единствено от двете... — Замълча. Нямаше повече нищо за казване.

— Смяташ ли, че биха могли още да живеят?

— Възможно е.

— Всички ли?

— Може би.

— И всеки ли би могъл да заеме мястото ми? Киндлер, Шухард, Кьониг, Джонсън?...

— Мъртвите ли ревнуваш? — той замълча и след малко продължи: — Не, не всички. Да влияе по малко на сърдечния си ритъм в крайна сметка всеки се научава. Но това, което ние постигнахме... Пък и в края на краищата имахме късмет, че се отървахме само със срутвация се чакъл. Не, ти си незаменима за новия живот и съвсем незаменима за мене. Обичам те.

— Както в първия миг. Не е ли всичко това игра на случая, започнала още от първата ни среща. Годиците, в които можехме да общуваме един с друг само чрез екрана. Случайност, нищо друго освен случайност. Това, че тогава и двамата имахме дежурство, което пък стана причина да разменим съобщения. Случайност ли беше, че професията ни разделяше всеки път, когато се приближавахме на по-малко от десет милиона километра?

— Случайност — повтори той. — Звучи така отблъскващо. Нищо от онзи велик, безусловно действащ принцип. Та нали човек си пожелава да бъде принципен навсякъде в живота. Най-вече при любимото същество. Това не беше случайност. Това беше закономерността на нашия живот. Изпълнявахме задължения и се срещяхме. Докато копнежът ни растеше, изпълнявахме задължения. Изпълнявахме задължения и в това време си станахме необходими. Наричаме го любов. То е почти еднозначно определение.

Той се засмя, но тя продължи сериозно:

— Може би междуременно човечеството е измислило наука за това. Нали състоянията, които могат да бъдат дефинирани, изискват

систематизация. Не, аз държа на случайността. Ако тя все още има някакво оправдание за съществуването си в техния живот, то тогава шансът за нас е по-голям.

— Кой шанс?

— Шансът да се измъкнем отук и шансът да живеем с тях.

— Софизми. Случайността също е закономерност. Не сме в състояние повече да обхванем нейната комплексност. Хората на бъдещето — продължи той с лека ирония — ще овладеят любовта като ускорението на пулса си. Те ще се подчиняват на любовта към дълга. Това е и нашата надежда за спасение. В сравнение с тях ние сме егоисти. Такива сме и в любовта.

— Сигурен ли си?

— Абсолютно.

— Ти си чудесен утешител.

— Не бързай. Още не сме опитали.

— Ще наваксаме.

— Бих искал да имам твоя оптимизъм.

Тя не се поддаде на тона му.

— Не би ли искал да разбереш какво значи да лежиш в обятията ми? Представям си те нежен.

— Истинско дърво съм.

Тя се разсмя.

— Лъжеш.

— Мислиш ли, че все още бих могъл да знам какъв съм? Като мъж и изобщо. Забравил съм. След сто и седемдесет години мислене нямам вече ни най-малка представа за себе си. Само доста смътно подозирам, че една жена е нещо много хубаво.

Долови учестеното ѝ дишане и млъкна. Тя отново бе започнала работа. По едно време външните микрофони уловиха шум от някакво свличане.

— Пак ли този чакъл?

— Не се притеснявай — отговори тя, — скоро ще свърша.

Увереността в гласа ѝ прогони опасенията му. Обхвана го безгранично спокойствие, от което в съзнанието му се родиха други мисли. Какво стана с мене? Кой все пак съм аз след сто и седемдесет години? Способен съм преднамерено да владеем тялото си. Човек ли съм или чудовище? Какво е унищожило времето в мен? Седемнадесет

часа? Сметката беше наивна. Но той имаше право на илюзии, защото нямаше възможност да установи дали се чувства стар или млад, неизхабен или опустошен. Изведнъж страшно му се прииска тя вече да е привършила. Предпазният костюм му се стори тесен до задушаване. Поизправи се и нададе вик, в който отчаяното напрежение не спираше да нараства.

— Недей! — извика и Лаурета. — Остави това! Нали след малко ще бъда при теб. Само след миг. Имай само миг търпение, почакай, почакай! — Гласът ѝ умоляваше и заклеймяваше. В него се съдържаше сила, способна да върне към живот дори един умиращ.

Изтощен, той се отпусна назад и макар че дишаше тежко, дочу гласа на кодиращото устройство, което го информираше за разхода на енергия. Изключи го и изпадна в състояние на унес, предпазващо го от самия него. Не възприемаше вече собственото си съществуване. Не бяха негови мислите, които изпълваха съзнанието му, неговия шепот. Не бяха негови погледите, които се рееха над равнината, надолу към сумрака на земните недра, нагоре към необятната звездна вис.

Стържещ звук в непосредствена близост му напомни за външния свят. Кой ли му говореше? Настъпи пауза, изпълнена с мълчание, после шумовете отново се появиха.

— Лаурета! Скъпа! Справи ли се?

— За бога, Сол — взмути се Демперър, повдигни най-сетне мързеливия си задник! График гоним в края на краищата.

Имитирайки ставане, Сол се понадигна малко.

— Това достатъчно ли е?

— Я стига! Трябва да тръгваме!

Сол се ухили.

— Какво става с тебе? Адомайтис ли?

— Какво Адомайтис?

— Е, страх те е от него.

— Глупости, страх. Той има право. Има право, когато изисква точност.

— Така ли?

— Ами да.

Сол го изгледа изпитателно.

— Странно, друг път не те е било грижа за това. Все намирахме начин да го преработим.

— Вдетинявахме се. Заради няколко свободни часа. Хлапашка история.

Повдигайки рамене, Сол каза:

— Не бяхме ли някога единодушни, че това е единствената приемлива работа? Е, какво ти става тогава? Да не би да нямаш опит! Разбира се, тая работа би била неприятна точно колкото всички останали, ако човек не можеше да подреди нещата така, че да му е удобно. Ние тъкмо това и направихме! Погледни тази каменна пустиня навън! Как искаш с течение на времето да издържиш тук, ако не си доставиш поне малко удоволствие? Искам да хапна на спокойствие, разбираш ли? Това е моето удоволствие!

— Разкажи го на Адомайтис.

Те се спогледаха и внезапно ги обзе безгранична веселост. Смехът им звучеше първично, те пръхтяха и се удряха по бедрата. Колегиалната близост от изминалите месеци продължаваше да е същата. Радостта от независимостта им надделя в крайна сметка над всички скрупули. Демперър изтри сълзите в ъглите на очите си и докато Сол не преставаше да се залива в смях, той, явно натъжен, въздъхна и каза със странно примирение:

— Ще си седим тук вечно и вечно ще оправяме дефектни сонди.

— И какво от това — засече го Сол, — та това е най-разумното, което човек може да прави на тоя свят. — В думите му се прокрадна нотка, която накара Демперър да наостри слух. „Огорчение ли? Нещо съвсем непознато!“ Погледна внимателно колегата си, но простодушната грубост на неговите черти изглеждаше като истинско огледало на душата му.

С две-три движения Сол прибра термосите и приборите за хранене. Пръстите му заиграха върху арматурното табло и инструментът, който добре владееше, веднага зазвуча. Кратка, дълбока въздишка се вля в проточен тон. Един безкраен акорд.

Вътрешното осветление беше изгаснало. Леко вибриране се пренесе от колесника върху целия паяк.

— Светни! — чу Сол гласа на Демперър.

Със сигурността на сомнамбул ръката му се протегна наляво. После обаче се поколеба. „Защо е тази светлина? Но той ми е приятел

— каза си, — по-добър никога не съм имал. Защо да не му доставя това удоволствие?“

На гърба на паяка пламна едно око и лъчът озари пътя на стотици метри напред.

За втори път преминаваха заедно разстоянието. Но Сол беше стоял по-дълго на Луната и по-добре се оправяше тук. Паякът така или иначе намираще посоката без тяхна намеса, а и без светлина. Сол не вярваше, че при Демперър това е все още любопитство. Той гледаше втренчено пред себе си, като че ли искаше да съзре ужаса и смъртната опасност на празния, застинал свят, съдържанието на пустошта. Трябваше му светлина. Мълчешком изстрадваше външното и вътрешното. Страхуваше се, че Сол ще му се присмее, ако разкаже. Смяташе, че е прекалено неопитен, за да му обясни вътрешното противоречие между двата свята, тъмното на деня, чието средище Сатурн заплашително осветяваше. Плъзгащата се силна светлина на техния мъничък прожектор придаваше конкретни очертания на почвата в равнините и еднозначност на мъглявите сенки в планините. Грапаво-суровата рязкост беше по-лесно поносима от измамния образ на мрачината.

— Къде ли не попада човек — отбеляза Демперър. — Но иронията малко му помогна да потисне обзелия го страх.

— Работа — установи Сол, — рядко се случва винаги и навсякъде да е приятна.

— А тук никога — допълни Демперър.

— Вярно е — съгласи се Сол, — но човек не може да има всичко.

— Глупаци — заключи неочаквано Демперър. Млъкнаха. Съгласието им беше единодушно. Нямаше смисъл от нито дума повече. Подхвърлени тук и там, набързо и между другото, забележките им ги бяха убедили, че имаха еднакво мнение за героичните фрази относно всичко, което се наричаше „покоряване на Космоса“ и за което вината се стоварваше върху хора, които никога не бяха си повдигали задника по-високо от един метър над земната повърхност.

След известно време Сод подхвърли:

— Поне да ни оставят на мира с тяхното плямпане. Като че ли от него тук би ни станало по-приятно.

— Може би си го мислят — отсъди саркастично Демперър.

Сол се изсмя гръмогласно.

— Тук няколко жени щяха да бъдат по на място. Не тези капризни кукли от научната секция.

— Лош опит ли имаш? — попита Демперър. Въпросът беше подхвърлен между другото, но загрижеността беше истинска. Досега нямаха навик да се интересуват от интимните си работи.

Сол обмисляше какво цели Демперър с въпроса си. Обърка го безразличният му тон. Бе очаквал поне любопитство. Повдигна рамене.

— Знам само, че от половин година не съм бил с жена.

— Хайде де — подсвирна Демперър. — Ще трябва здраво да се стегнеш— Струваше му се просто чудовищно, че Сол се примирява с живота си. Но не искаше да изглежда любопитен и се отказа от по-нататъшни въпроси. Тук нещо не беше наред, а нали в края на краищата трябваше да водят някакви разговори. Общото беше зад тях и тъкмо сега според него беше най-добре да се опознаят малко. Пък и кога ли на човек му се предоставя възможност за това? „Как така възможност“ — помисли си той. Липсва някак си поводът, атмосферата. Най-често човек просто си седи и дърдори глупости за бога и за света. Само не и за себе си. Като че ли се срамува. Контактите им се свеждаха до общите пътувания тук или там, когато се срещаха случайно в базата, до един най-общ разговор извън добро и зло. Това, което всички правеха. Всички. Тъй като Сол упорито мълчеше, Демперър реши, че един малко непозволен удар не би навредил.

— Аз не мога да се оплача. — Каза го толкова мило и естествено, колкото беше възможно. Не биваше в никакъв случай да прозвучи като самохвалство.

Сол се втренчи навън в оранжево-навъсения ден.

— Ти да — рече той. — Ако интелигентните мацки изобщо се хванат с някой техник, то държат поне да е нещо, което хваща окото.

— Как така? — направи се на учуден Демперър. — Ти да не би да имаш свинска опашчица?

Сол му хвърли един бегъл поглед, после омърлушен поклати глава.

— Аз съм гном. Всевъзможните генетични лечения с нищо не ми помогнаха. Останах си дребен и изкривен.

Поразен, Демперър мълчеше. Най-сетне с известно усилие си сложи маската на изкуствена веселост.

— Чувал съм, че гърбавите били най-добри в тая работа. Е, да де, ти не си точно гърбав, но виж какво, мой човек, аз да не съм самата хубост? И въпреки това има жени, които се любят с мен...

Двигателите работеха вече почти безшумно. Равнината беше гладка като огледало. Без сериозни затруднения машината се носеше напред, направлявана от автопилота. В разредената отровна атмосфера зад тях се надигна облак от прах — един мръсен, обгорен парцал на фона на огромната планета, едно първобитно рицарско знаме, изоставено от изследователи и бягащи войски, от конквистадори и наказателни експедиции, от самотни герои. За него това беше толкова обичайна картина, че дори не заподозря опасността, която друга, почувствителна натура би видяла в това явление. Макар и да остана със смътното впечатление, че това беше нещо повече от обикновен прах.

— Любов — натърти Сол. — Като че ли я има. Просто фраза. Ромео и Жулиета ли? Я не ми ги разправяй тия! Не могли да се съберат! Ха-ха-ха. Това няма да се случи нито на теб, нито на мен. То изобщо не се случва на нормален човек. Най-много на някакви естети, а и при тях най-вероятно е само някаква подутина в мозъка. Може да е хубаво, съгласен съм. Може да те възбужда приятно. Само не го наричай любов. Любовта са я измислили стихоплетците. Фантазори.

Прозвуча безкрайно горчиво. Като от човек, изправил се пред непреодолима стена. Демперър не подозираше как другарят му е стигнал дотам. Със закъснение съжали за шегата с гърбавите. Какво да каже на Сол? Нещо утешително? Чувстваше се свързан с него по някакъв тайнствен начин, нещо се беше променило между тях през последните часове. Някаква особена сериозност удължи мълчанието им. Сол можеше да преглътне историята си, защото беше свикнал, че тя не засяга никого. Но сега вече му беше невъзможно да мълчи или пък да продължи с някаква закачка.

Смълчаният образ на великана Сатурн изсипа върху им поток от жарава. Демперър седна, погледна навън, погледна нагоре към Сатурн, нагласи облегалката, пооправи маншетите на ръкавите си и започна да разбулва пред техника Сол, своя колега и може би приятел, историята на една изгубена любов. Неговият дядо му я беше разказвал, той пък я знаел от своя дядо, който всъщност сам я бил преживял, тъй като това

била историята на неговия брат-близник. Родът пазеше като светиня тази история, чиято поетичност е достатъчна гаранция за истинността на всяко изречение, на всяка дума, която се предаваше на внуците.

Канабис усети зад гърба си някакво движение. Лау-рета беше повдигнала краката му и след няколко неуспешни опита ѝ се удаде да го избуца с търкаляне от падината. Той се претърколи през лявото си рамо и се свлече чак до самия край на сипея. Струваше му се, че го носи някакво течение с много висока плътност, някакви плоски, тежки вълни. Разпери ръце, като да потопа края на пръстите си в течността. Това беше първото му движение от сто е седемдесет години насам.

Тя коленичи до него и положи главата му върху възглавница от камъни. За пръв път след толкова време той изпъшка от удоволствие. Няколко мига дишаше дълбоко и свободно, след това и двамата в един глас изрекоха:

— Сега!

За да придадат изключителност на тържествения момент, бяха решили веднъж, един-единствен път само, за една минута, да се видят. Искаха да сложат край на представа си един за друг, която ги придружаваше вече сто седемдесет и пет години. Надеждата трябваше да бъде заменена със сигурност. Отдавна вече бяха нарушили принципа за минимален разход на енергия. През изминалия час организъмът им работеше със съдбоносна интензивност. Агрегатите на костюмите произвеждаха такива мощности, за каквито са били конструирани едно време, и включваха продуктите от обмяната на веществата в кръвообращението между отделяне и приемане. Не се губеше нито едно квантче. Само енергийните клетки се изразходваха.

Светлината от шлемовите прожектори придаваше на пространството някаква особена структура, чиято студена хармония обгръщаше силуетите на телата им.

— Колко си красива! — каза той.

Обвит в ореол, срещу него се открие един безполов, измършавял, восьчножълт образ. Изглежда, само очите бяха запазили жизнеността, блясъка си, който моментално стана още по-силен и издълба върху бузите ѝ две блещукащи резки, тесни канали сред пустинна земя. Тя се

наведе над него. Прегърнаха се и не изрекоха това, което и двамата си мислеха.

Сега знам как изглеждам.

Дълго стояха така, в мълчание, в непреодолима близост до лицето на другия. Той затвори очи и видя, че тя не беше се променила. Правата ѝ коса очертаваше овала на лицето, веждите извиваха дъги върху високото чело. Той обичаше малко големия ѝ нос, нежната брадичка, устните ѝ (долната беше малко по-пълна). Обичаше копнежа на очите ѝ, които сякаш постоянно търсеха някаква тайна. Дори и сега. Напрягайки всичките си сили, повдигна ръце и обгърна раменете ѝ. Но не можа да издържи дълго на статичното натоварване и докато ръцете му леко се плъзгаха надолу, промълви:

— Не, това не е възможно. Ти изглеждаш много по-добре от мен. Та ти през цялото време нещо вършеше и имаше основание да се надяваш. Повярвай ми, изглеждаш поне сто години по-млада от мен.

Тя седна. Леко полегатите ѝ очи придаваха на сериозността ѝ нотка на загадъчност. Как можеше да се усмихва?

— Вярвам ти.

Ненаситно се гледаха един друг и с всяко спускане на клепачите той си припомняше всички подробности от тяхната история. Имаше чувството, че някой друг му я разказва.

— В какво вярвахме тогава? Действително ли се надявахме, че ще ни намерят? Часове ли чакахме или дни? Безумна надежда. Ние бяхме погребани мъртви.

— Сигурна съм, че са ни търсили.

— Всеки шум, всяко прашене в емитерите ни караше да се стряскаме. Викахме, докато гласовете ни откажеха.

— Колко безсмислено бе да крещим. Всеки наш шепот, всеки наш дъх компютрите усилваха до бучене. Никой не го чу.

— По-късно си го обяснихме.

— Когато мълчанието ни застави да размислим.

— На кого хрумна най-напред? — оживи се той.

— Мисля, че на тебе.

— Но ти направи предложението да спим.

— Странно, че тъкмо ти изказа опасения. Настоятелно като на дете и обясняваше опасността от смущения в оросяването с кръв и обмяната на веществата.

— Но това се разбира от само себе си — подчерта той. — Както тонизиращият принцип на костюмите, така и трансвита̀лният препарат не бяха изпитвани за по-дълги периоди от време. — Опитва се да се усмихне, без да е сигурен, че човек може да се смее над такова нещо. — Всъщност имахме голям късмет.

— Това казваш ти, ти, който ме учеше да се доверявам на силата на волята си? — И след малка пауза продължи: — Естествено, можеш да ми го кажеш едва сега.

— Беше експеримент със смъртта. — Той потърси в чертите ѝ признаци, които да отразяват собствените му опасения. Но тя се усмихваше.

— Късно е да изпадаме в паника.

Когато дойдоха на себе си и започнаха да осъзнават размерите на катастрофата, и тогава ли образът ѝ беше толкова непоколебим и вечен в спокойствието си? В него се надигна същата, почти детска радост, както тогава, когато установиха, че всичко продължава да функционира, че могат да мислят и да дишат. Изпита екстаз, както в момента, когато при петия или шестия работен период тя освободи двете си ръце. Времето придоби ново измерение. Надеждата им напредваше с невероятно малки крачки. Без нея нямаше да оживеят.

На десетия път като че ли всичко рухна. Свлачището погребва изострената им воля за живот.

— Ужасно се страхувах за теб — призна ѝ той.

Лаурета поклати глава, сякаш закъснялата му уплаха ѝ се струваше абсурдна.

— Виждах ни пленени безвъзвратно. Но тогава ти умееше да правиш знаменателни предсказания. Нещо в гласа ти, в мислите и представите ти, да, представите — натърти тя — изглеждаше като да не е от този свят. Със сигурност и убеденост ми разказваше за света там навън, като че ли би могъл да го видиш. Това ми даде смелост. Започнах отначало. Имах впечатлението, че волята ти е неизчерпаема, а фантазията ти — без задръжки. И аз исках да бъда такава.

— Представи ли? — тихо запита сам себе си Канабис. — Та аз виждам с очите на дявола. Той седи неподвижен в началото на равнина. Зад гърба му се издигат скални масиви. Приличат на швейцарско сирене. Сатурн изгрява и залязва. Ден след ден, час след час. Век след век. Кой ден сме днес? — без преход запита той.

Тя мълчеше. Кодиращото устройство назова датата.

— С два дена сме пропуснали един важен юбилей — установи той след кратко пресмятане. — Онзи ден преди сто седемдесет и пет години се видяхме за пръв път. Ти имаше дежурство на Меркурий, а аз — в базата на Титан. Разменихме някакви скучни, задължителни съобщения. Влюбих се веднага в теб. Носът ти...

— И аз в теб — прекъсна го тя. Канабис се усмихна уморено.

— Вършехме нещо съвсем забранено. Нечувано. Цялата смяна прекарахме в приказки.

— И си останахме на този етап в продължение на пет години.

Тя пипнешком нагласи ръцете и главата му по-удобно.

— Не се тревожи — възпря я той, — чувствам се добре. Все по-добре. Понякога бяхме много близо един до друг. Веднъж дори на по-малко от десет милиона километра.

— Аз бях на Венера, а ти на Земята.

— Какво ли не опитах, за да дойда при теб.

— Имахме спешна задача. Летяхме на разстояние девет и половина милиона километра от Земята.

Той се засмя.

— Ако бяхме суеверни, щяхме още тогава да си кажем, съдбата е срещу нас: това няма да стане. По-рано в такива случаи героите са упражнявали силата на духа си в благородна саможертва.

Погледът ѝ се плъзна питащо по лицето му.

— Ти би ли могъл?

Вътре в него се надигна заплашителна сила. Би му стигнала да скочи. Искаше му се да я прегърне.

— Не — отсече твърдо той, — никога.

— А ако любовта ни е само привидение?

— Ще разберем това, все някога ще го разберем, пък било то и в следващия половин час.

Наблюдаваше го, изпълнена с копнеж.

— Какъв момент! Фактически за пръв път стояхме наистина един срещу друг. Едва можех да дишам. Костюмът. В мене се беше наслоила определена представа за този миг. Не можех другояче, трябваше да се хвърля на врата ти. Тези проклети костюми. Нищо не усетих от тебе. Знаеше ли изобщо, че съм включена в спасителната експедиция?

Погледът му отговори утвърдително.

— Чух, че искат да ни изпатят специалисти от Меркурий. Веднага помолих да ми кажат имената им. След като при първата ерупция изгубихте трима души и се търсеха доброволци... Трябваше ли да рискувам отново да отлетиш, без да съм те срещнал?

— Колко ли пъти вече сме си разказвали нашата история? — продължи тя също с въпрос. — Бих могла да я слушам още стотици пъти. С всяко събуждане това е нова история. Тя просто е неделима от всеки час на нашето настояще. Така разполагаме със седемнадесет живота или дори с още повече.

— Като котките — допълни той, — също като тях сме неунищожими.

Те се отдадоха на ведрото упование на мига и им се стори, че така са им върнати сто години пропиляно време.

Лицето ѝ позагуби малко от възсъзната си неподвижност. Но въпреки това чертите ѝ бяха белязани с онази прозрачност, която понякога е присъща на безнадеждно болните. Искаше да си даде отговор на въпроса, дали би могъл да се влюби в това лице. Реши, че тривиалното „да“ е незадоволително. Не се ли отнасяше то към друго време, останало назад в годините. Не го измъчваха съмнения в самия него. Това беше по-скоро страшната и красива догадка, че всичко е едно-единствено, взаимно свързано, неделимо време. И той така се задълбочи в познанието за своята любов, че почти не осъзна как погледът му с всеотдайна нежност гали лицето ѝ.

След време от това състояние го извади тих вопъл.

— Не ме гледай така. Ще смъкна шлемовете само за да те докосна поне веднъж. Вечно сме изправени като пленници един срещу друг. Боли, когато ме гледаш така.

Той се поизправи, накрая коленичи пред нея, взе я в обятията си и я залюля като дете.

— Заради какво сме тук? Какъв смисъл има? Тогава? Днес? Утре? За какво сме умрели?

— Мъртви ли сме? — извика тя.

Нерешителна тръпка премина по лицето му и го накара да почувства осезателно всяко едно мускулче.

— Знаеш ли легендата за Дракула? „Ние сме безсмъртни, нито живи, нито покойници.“

— Трябва да направим нещо — каза тя.

— Да, трябва.

— Колко енергия имаме още?

„При нормално натоварване функционалната способност гарантирана за сто двадесет и два часа“ — отзоваха се единодушно кодиращите устройства.

— Да започнем все пак! — подкани го тя. — Може би ще успеем да разкрием изхода за два или три дена.

— И ти си сигурен — Сол нерешително се усмихна, — че това не е измислено?

— Няма да допусна такава отношение към пращядо ми! — кипна Демперър.

— Добре де — не се остави Сол, — ами неговият дядо?

— Слушай — сопна му се Демперър, — току-виж, си взел и да твърдиш, че лъжа.

Сол сложи усмирително ръка на рамото му.

— Все пак наистина е необичайно, такива истории се случват винаги в миналото.

— Значи ти хареса — установи доволен Демперър.

— Хареса? — Сол произнесе думата със странно учудена интонация. — Те всичките ли загинаха?

— Пращядото на моя пращядо бил последният, който се измъкнал. Зад него галерията се срутила. Осем души останали под развалините. Между тях и близнакът на моя пращядо, както и жената, чието име постоянно забравям. Разбираш ли, след толкова много години на раздяла те тъкмо се били намерили, Разбираш ли колко отвратително тъжно е това?

— Не съм слабоумен — отвърна Сол обиден. — Вярно, тъжно е, дето не са получили нищо от живота. Също като нас. Пъплим из Космоса, по някакви луни и какво печелим? Много чакъл. И всичко това само за да помагаме на разни смахнати в разните им там налудничави идеи, с които те след това ще станат прочути и ще влязат в историята. Кой ли ще си спомня за нас? Имам ли изобщо шанс да направим нещо особено?

— Е, да — каза Демперър, — ние сме си простолудие.

— Хубаво де — Сол се уригна, — но кой ти знае Сол? Кой познава простосмъртния редник Сол? Аз съм, мисля си, само една

нищожна част от големия, тлъст дир-ник на простолудието. И една мръвка от него е Сол. Една мръвка повече или по-малко, е й? Задникът си остава задник. И от време на време някой го сритва.

— Кой?

Сол се стъписа. После продължи.

— Е, някой си. Някой, който не е задник.

— Хайде, хайде! — махна с ръка Демперър. — Прекаляваш. Това си е лична работа на всеки какъв да бъде.

— Нямам нищо против обикновения човек — твърдоглаво държеше на своето Сол, — него трябва да го има. Но не искам да принадлежа към еди-какво си, към...

— Я престани най-сетне! — възмути се Демперър. — Дрънкаш глупости. Аз не се чувствам като задник.

— Но не и като глава, нали?

— Не съм глава. Не желая и да бъда. Тук съм, за да поправам сонди. Не е приятно тук, но човек не може да има всичко. Да не би да искаш нещата наготово? Какво значи това.

— Ти само си помисли на колко други места би било по-хубаво от тука! Да си седиш с няколко мацки и нещо за сръбване, а слънцето да понапича корема ти. Вместо да си загубим тук може би главите. Питам те, защо? Защо, за кого, за какво?

— Ти нямаш искрица съзнание — развесели се Демперър.

— Един задник не се нуждае от съзнание. Той трябва да функционира. Създаден е, за да седи притежателят му на меко. Един вид, възглавница. Това е всичко.

Демперър се усмихна широко. Приказките на Сол го забавляваха, макар че не се отнасяше сериозно към тях.

— А ти чия благородна част си?

— Не знам.

— Може би трябва да погледнеш само в огледалото.

Сол го изгледа недоверчиво.

— Ти на балама ли ме правиш?

Докато колата правеше тесни завои и с намалена скорост пое, друсайки се, в друга посока, Демперър подхвърли:

— Слушай, мой човек, всичкото, дето го изприказва, са врели-некипели. Да си чул някога нещо за прогреса? Ти, аз, дедите, братята-близнаци, всички ние работим за прогреса.

— Какъв прогрес?

— Боже мой, Сол, та на нас ни е по-добре, отколкото на всеки друг глупак преди нас.

— И какво толкова ни е по-доброто? — Сол се усмихна накриво.
— Работа и нещо за плюскане е имал и прапрапрадядо ти.

Попаднал като че ли в капан, той потъна в мълчание. Лицето му потъмня. Накрая каза:

— Мисля си понякога, че има още нещо. Просто не може това да е всичко. Ядене, работа, жени. Мисля си понякога, че светът все пак се състои от повече неща.

— Но ти не знаеш от кои?

— Не, никой не ми е казал.

— Никой няма и да ти каже. Трябва сам да стигнеш до тях.

— Струва ми се също така, че би трябвало да ме попитат дали харесвам мястото и дали ми е приятно тук. Вместо това ти бръцолевят разни нелепости за нашия героизъм, за който още никой нищо не ме е попитал. А ако можеше да попиташ мъртвите, твоите свидни, прекалено свидни мъртъвци, които стоят днес на пиедестал, какво мислиш, че биха ти отговорили те?

Демперър понечи да направи някакъв жест, но веднага се отказа и махна неопределено с ръка.

— Скоро би трябвало да стигнем до целта.

Сол мълчеше, така че накрая пак Демперър се обади:

— Все още не мога да разпозная сондата.

Сякаш отърсвайки се от огромен товар, Сол си пое дъх и попита:

— Замислял ли си се понякога защо тази идиотска сонда се разваля на всеки десет години?

— Как така? — отзова се малко глуповато Демперър, който беше другаде с мислите си.

— Всеки десет години. С точност до минута! От самото начало. Значи от сто и седемдесет години.

— Слънчеви петна.

— Глупости. Тогава щяхме да имаме единадесетгодишен цикъл.

— Голямото червено петно на Юпитер, кафявите петна.

— Не, не — отсече Сол, — не става.

— Това хрумнало ли е още на някого освен на тебе? — осведоми се Демперър с предпазлив интерес. Не беше сигурен в какво се впуска

и нямаше намерение да предизвика нещо, което впоследствие би могло да се окаже истинска идиотщина.

— Натъкнах се на това, когато се заех да установя кой е поправял сондата преди нас — заобяснява Сол. — Просто така. Какво да ти разправам — и денят, и часът съвпадат съвсем точно. В продължение на цели десет години. Озадачих се и потърсих дневника по ремонта. Можеш ли да си представиш. Това нещо излиза извън строя най-редовно от сто и седемдесет години насам. Старите части отдавна са подменени, всички блокове работят по принципа на Фредерсон. И въпреки това! — Сол вдигна рамене в недоумение.

— Странно — забеляза Демперър.

— Единствената разлика — продължи Сол, — е, че този път смущението трае по-дълго.

— Досега не се ли е случвало?

— Никога. Точно след един час всичко приключвало. Сондата отново заработвала нормално. Разбира се, съответните блокове се подменяли.

— И?

Сол отново сви рамене.

— Знаеш как се процедира в такива случаи. Сондата ще иде на боклука. И преди не е било другояче. Ти би ли се занимавал с боклуци?

— Сведенията не дават никакво указание.

— Никакво.

— Би трябвало да се заемем с тая работа.

Сол хитро намигна.

— Точно това и ще направим. Приготвил съм всичко необходимо. Ще я прегледаме тази сонда от горе до долу.

Избухнаха в смях като хлапаци, които кроят някаква лудория, а Демперър извика закачливо:

— Слушай, та ти не си бил толкова прост, колкото те мислех.

Канабис изпъшка. Горната част на тялото му се наклони напред, той се свлече на една страна и остана да лежи неподвижен.

— Не мога повече.

Лаурета се смъкна по купа развалини към него.

— Трябва! Съсредоточи се! Извикай на помощ запасите си от енергия! Ти имаш сили! Ти си великан по сила. Ти си титан. Ти си моят любим.

Шепнешком му внушаваше волята си. Ученичката не беше повече ученичка, учителят не беше повече учител.

За неопределено време той застина неподвижен, с кръстосани крака, горната част на тялото наведена далеч напред. Очертанятия на предпазния костюм придаваха на положението, в което човек се връща обратно към своето начало, нещо гротескно.

— Добре — каза той и се изправи. — Не съм на края на силите си. Починах си чудесно. Всичко има смисъл. Ние искаме да живеем. Работата ми действа добре.

Тя го привлече към себе си.

— Погледни ме!

Той се подчини на заповедта ѝ и тя надникна в две уморени очи, в които наместо предишната дълбочина се бяха напластили сенки. Цял един безкраен миг той ѝ се струваше чужд и мъката по любимия напираше да я завладее. Изпълнена с очакване, попита:

— Разочарован ли си от неосъществената си надежда — от мен?

Внезапно, подчинявайки се на някакъв тайнствен механизъм, сенките изчезнаха и мъката ѝ се разсея още в зародиш. Той обгърна нежно с две ръце шлема ѝ, поразгърси го малко и заклати в същия ритъм главата си.

— Не бива да си вгълпяваш такова нещо. Изпитвам все още същия копнеж, както преди сто седемдесет и пет години. Станал е по-силен, неугасим.

— Защо се отпусках тогава?

— Отпуснал ли съм се? Възможно е. Замислих се за момент с какви шансове разполагаме все още.

— Досега не си питал за това.

Той се усмихна.

— И ако не го бях направил, това не би ли означавало да си отида от този свят като безсловесна твар? По-лошо дори, да чакам, подобно на камък, сушата и дъждът, слънцето и мразът да довършат разрушителното си дело. Да чакам, докато вятърът разпръсне пещчинките. Аз мълчах, издържах и не питах. Звучи парадоксално, нали? Но имах една надежда. Имах тебе.

— А сега? — запита тя с цялата увереност, на която беше способна, защото той не биваше да забележи притеснението ѝ.

— Има ли нещо друго сега?

Привидно развеселен, той примигна към светлината на нейното фенерче.

— Сега сам съм си надежда, но не мога да се самозалъгвам. Прекалено добре се познавам.

— Нима трябва да ти повярвам? Човек с такава воля! Ти ме научи как да оцелея. Наложил ми волята си. Нашата воля беше нашият голям коз, макар и да не искаш да го признаеш сега. На нищо друго не си се осланял по този начин. Твоята воля е неизчерпаема. Тя е безгранична.

Заслепен, той затвори очи.

— Основата на този похват, с който ти току-що се зае, който и аз с успех прилагам към тебе, е непознаването на другия. Всеки цирков магьосник знае това. Как да продължавам да мамя самия себе си? Илюзии храни само наивникът. Навсякъде е така. Революциите живеят от това, и великите хора на изкуството, а в края на краищата и ние.

— Ела при мене! — помоли го тя. — Опри глава о коляното ми! Искам да държа ръката ти. Може би ще прочета нещо по лицето ти.

Едва сега, близо до нея, толкова късно, почти прекалено късно, като благотворен медиум го обзе убеждението, че е извършил нещо неповторимо. Затворен в пещера на стотици метри под повърхността на Сатурновата луна Титан, заобиколен от разредената атмосфера на отровните газове, от пустош и скали и отново пустош, изолиран от живота на милиони километри пустош, откъснат от земното време, той се почувства свободен. Ако беше сам, щеше да остави това чувство да се стопи в мечта. Но те бяха двама. И за тях то се превръщаше в съзнание. Затова не можеха нито да се върнат назад към изкуствения сън, нито да се откажат. Бяха измамили смъртта. Бяха преодолели нещо, което беше по-силно от самите тях.

Един живот, белязан от дълга, беше преминал, преди да му се удаде случай да изпита силата си.

— Съдбата ни неповторима ли е?

— И още как! — отвърна тя. — Никой няма да научи за нея.

— Това е нашата неповторимост.

Лаурета поклати глава.

— Прекалено малко е. Кому е нужна тя, след като не е многократна?

— На нас.

Тя взе ръката му.

— Естествено, на нас. За един миг. Имаме право да смятаме в мигове. Сега всичко е разрешено.

— Това свобода ли е?

— Тук — каза тя — може да се нарече така.

Час след час изхвърляха зад гърба си купища развалини и скални отломъци. Час след час, на равни интервали, насипът наново се свличаше. Краят му не се виждаше.

С течение на времето Канабис си възвърна обичайната сила. При смяната на напрежение и почивка втвърдените му мускули се отпуснаха и започнаха по-силно и по-уверено да управляват ръцете и тялото. По-убедителна от всякога му се стори мисълта, че ще се справят. Изтри в кодиращото устройство заповедта, според която то трябваше да го предупреждава при повишен разход на енергия. Десет или петнадесет часа, той искаше да ги използва. Като ефирна мечта го лъхна копнежът за близостта на Лаурета. Можеше ли да бъде по-близо до нея, отколкото сега. Всъщност не беше ли близо само до нейната залитаща сянка? Илюзорната представа за тяхното общо бъдеще спря дъха му. Какво бъдеще? Кой от техните предишни „ТВ-мечти“ биха могли да осъществят? Тогава жаждата им за сетивна любов намери единствения канал през стотици милиони километри, за да окрили мислите им. Смятаха себе си за нещо особено, за избрани да запазят тази любов. Всяка пропусната възможност да се хвърлят един другиму в обятията — тъй като ги разделяха само някакви си незначителни астрални разстояния — ги оставяше привидно неутешими. Триумфът, че колкото повече време се изнизваше, толкова по-изключителна, дори уникална ставаше връзката им с действителността, облекчаваше мъката им. След пет години отчаянието им се стори едва ли не непоносимо. Но гордостта от тяхната мъченическа безнадеждност им даваше съзнанието за величие.

И когато в един случаен миг от живота си те се оказаха един срещу друг в една пещерна галерия на Титан, почти не им се искаше да осъзнаят, че с това героичното време на тяхната неосъществена любов е отминало.

До ушите му достигна сподавен вик. Погледна нагоре и видя Лаурета неподвижна, като че ли се беше вцепенила. Насипът си стоеше непроменен. Само наклонът му не беше вече толкова стръмен, както в началото. Нищо не показваше свличане. Наведе се и пропълзя на четири крака дотам. Обут в ботуш, какъвто носеше и той самият, от развалините се подаваше един крак. Половин час по-късно вече бяха изровили цялото тяло.

— Айвън — прошепна Лаурета. После повтори още по-силно и по-убедително: — Това е Айвън.

— Надявах се той да се е спасил.

— Кой ли още може да е погребан тук?

— Спомняш ли си — запита Канабис — къде горе-до-лу се намираше брат ми, когато се случи това?

— Той беше много далече напред. Би могъл да е излязъл.

Канабис знаеше колко съмнително беше това твърдение, но пое дълбоко дъх и си спомни с усмивка:

— Като деца бяхме неразделни. Щеше да ни объркваш и като възрастни. Жалко, че не можа да се запознаеш с него.

Тя отвърна с нежност на тъжната му усмивка.

— Нали имам тебе. Ти ще ми разказваш за твоя брат-близък и ще бъде все едно, че и той е тук.

Прегледаха предпазния костюм на Айвън и установиха, че е невредим. По трупа не се виждаха никакви външни наранявания. Нямахше нужда да потвърждават един пред друг самоубийството му. Визьорът на шлема беше отворен.

— Бил е жив — каза Канабис. — Предпазният костюм е устоял срещу натиска на скалата, макар че е бил заровен по-надълбоко от нас. Невероятно.

— Трябва да го е направил още докато ние сме били в безсъзнание — отбеляза Лаурета. — Откакто дойдохме на себе си, вече никой не се обади.

Взряха се в лика на мъртвия. Смирението, изписано върху него, искаше сякаш да внуши единствено възможния изход.

— Ние бяхме и си останахме сами. Те още тогава са ни изоставили. Надлъж и шир никакъв човек, никакъв глас, нищо. Разбирам го. Ние сме безпомощни, ужасно безпомощни.

Канабис устоя на погледа ѝ.

— Дали за него щеше да бъде утеха, ако знаеше, че сега разполагаме с една енергийна клетка повече. Може би тъкмо неговата смърт означава нашето спасение.

— Ей я там, отпред — каза Сол. Демперър присви клепачи.

— Нищо не виждам.

— Запльо такъв! Поне местността разпознаваш, надявам се.

— Разбира се. Знам, че всеки момент трябва да пристигнем. Само дето не мога да открия сондата.

— Ех ти, всеки женски задник би различил от разстояние, а сега не виждаш. Ето я там отпред, вляво, където скалите приличат на швейцарско сирене.

— А, да, вярно.

— Слушай, ти защо си така нервен! Я се съсредоточи?

— Глупости, изобщо не съм нервен. — У Демперър се наслаяваше неприятно чувство.

— Какво се кокориш така подплашен наоколо си? Там напред е.

— Добре де, нали я виждам.

— Но какво има, какво ти е?

Демперър размисляше как трябва да му обясни. Вероятно пак би се получило някакво недоразумение, затова започна отдалеко:

— Знаеш ли, аз не съм виновен. То идва като че ли от само себе си. В една от пещерите на тези скали тук някога е претърпяла злополука една експедиция. Тъкмо експедицията, към която принадлежал дядото на моя дядо и неговият брат, моят прачичо Канабис. Тук са загинали те и аз си въобразявам, че може би ще намеря някаква следа от тях. Разбираш ли защо съм неспокоен? Тук някъде са оставили костите си мои прадеди.

Сол се изкиска.

— Цяло шествие, а? Явяват се в дълга редица, за да те поздравят. Ами че вие сте имали подчертано чувство за фамилна памет.

— Простак! — хвърли му Демперър бърз и сърдит поглед. Съжالياваше, че изобщо му е казал нещо. Сега Сол щеше непрекъснато да използва това в тънките си подигравки. Въпреки всичко той си беше чисто и просто един дръвник. Какво ли разбираше такъв от история. По всяка вероятност точно толкова, колкото разбираше и самия себе

си. Не го интересуваше откъде идва и какво щеше да му донесе бъдещето. За него беше важен само мигът. Неговото жалко, дребнаво мислене се състоеше, изглежда, само от жени, удобства и кучешки страх за незначителното му съществуване. Изкушаваше се да му цапардоса един.

— Имаш право. Щом хвърлиш топа, си заминаваш, като че ли никога не си и бил. Фю! И си заличен. Не си направил нищо повече от една драскотина в световната история. Кому ли ще йаправи впечатление тя върху този изподраскан летопис?

Сол не отвърна. Той беше поел ръчното управление и направляваше транспортъора върху скалните руини, които заграждаха една обширна площ. Обади се чак когато паякът спря със скърцащ звук в средата.

— И точно ти ми казваш такова нещо? Та не си ли и ти същата мизерна, незначителна и обругана отрепка като мене? Да, на нас ни върви. Върви ни блестящо! Но когато Комитетът или някое идиотско кодиращо устройство-тво каже, че от утре Сол ще бачка на Меркурий, той ще бачка. А казвам ти, това е отвратително място, възможно най-отвратителното. Там е горещо и мръсно, смъртоносно е, казвам ти. И ти обещавам, че там няма да ида. Там никога. Ние сме си тук.

Затвориха шлемовете. Погледите им се срещнаха. Сол рече провлачено:

— Може би наистина си струва да знаеш нещо за хората, които са били преди теб на тази земя, дядо, прапрачичо, как им е вървяло и така нататък. Но конкретно не бих могъл да си представя каква полза ще донесе това някому. Нима виждаш себе си по-добър, понеже ти са известни имената и историите им, също като хората, които, щом знаят нещо повече, обикновено се смятат и за по-добри. Тия, учените — сви презрително устни той, — тия, интелегентите. Какво ти помага това сега, в този момент? Ти трябва да прегледаш и да поправиш една сонда. Е, и? По-леко ли ти става от това? Някой си е минал тук преди теб. Е, и? Следите му са на двеста години. Е, и?

Демперър промълви със съжаление в гласа:

— Не го разбираш.

Слязоха. Но след като изминаха няколко метра, на Демперър му стана ясно, че отговорът му беше непълен. Подозираше някакво недоразумение. Несъзнателно забави крачка. Подразни се от вика на

Сол и го догони чак при входа на сондата. Реши, че е намерил най-сетне думи, които Сол трябва да разбере.

— Знаеш ли — заобяснява той, — то е като жена. Искане ти се да знаеш какво е било преди тебе. Кой са били предшествениците ти, как са изглеждали, какви качества и така нататък.

— Разбирам — отсече Сол и Демперър веднага си отдъхна. — Но аз никога не съм искал да знам това. Пука ми кого е имала преди мене. Аз съм сега, разбираш ли, сега. Не вчера, не утре, а сега. Точка.

— Аха, така значи — потри несръчно ръце Демперър. — Трябва да се залавяме на работа. Предполагам, че в базата чакат за стойностите.

Пренесоха пособията и инструментите, направиха кратка, мълчалива пауза и започнаха работа. Часове след това не бяха напреднали нито на йота. Диагностичният компютър не установи никакъв дефект. За всеки случай демонтираха въпросните функционални блокове и ги замениха с нови. В картината на смущенията не се получи никаква промяна. Те си оставаха нетипични и дори самият компютър не можеше да ги идентифицира. Напълно безсистемно отчитаните стойности спадаха изведнъж или пък вземаха астрономически размери, а от време на време съвсем изчезваха, пропадаха, което би могло да се сравни с угасването на цели галактики.

— Хайде утре да продължим — предложи накрая Демперър. — Стана късно, вече не сме в състояние да се съсредоточим. Може би Морфей ще ни донесе облекчение.

— Та ти си бил образован! — закачи го Сол. — Кой би помислил?

Засмяха се и част от напрежението през последните часове се стопи. В основни линии Демперър беше доволен, че работи заедно със Сол. Той беше специалист, какъвто рядко се среща. Като че ли някакво седмо чувство постоянно му подсказваше кога колегата му се нуждае от неговата помощ. Преди да си легнат, изиграха една партия шах. Сол умееше да губи. Всъщност той държеше преднина по време на цялата игра. Провали го една-единствена, направо случайна грешка. Демперър не се радваше на победата си. Струваше му се детинско да подари на приятеля си Сол някаква си там победа на шах. Срамуваше се малко от своята наивност и въпреки това жестът му се струваше

важен. Държеше да покаже на Сол що за човек е. Каквото и да беше това, воля или неосъзната импулсивност, те трябваше да подкрепят собствената му вяра, доверието му. Нямаше ли хора, които бяха пожертвували много повече от една победа на шах, любовта си. Той не беше ги срещал, поне в неговия живот не. Но убедеността, че ги е имало във всички епохи, го караше да вярва и в сегашното им съществуване. Как да предаде на Сол тази своя сигурност? Не принадлежаха ли на Сол думите, че това не може да е всичко — жени, слънце, ядене? Демперър мълчеше. „Какви ми ги разправяш — щеше да каже Сол, ухилвайки се. — Че една маса стои по-здраво на три, отколкото на четири крака ли?“

С фанатичен стоицизъм продължиха да работят след кратката, изпълнена с видения дрямка — първия нормален сън, откакто в утринта на онзи далечен ден се бяха събудили, за да поемат по следите на титаничните из-ригвания. По улея, който най-сетне успяха да направят, безмилостно потече порой от отломъци. Измамно спокойна се виеше пред тях опашката на чудовището, готова да потрепне като на шега или да замахне в смъртоносен удар. Подтиквани от отчаяна смелост, те подръп-ваха оттук-оттам несравнимо по-силния противник и това, че той не ги отхвърляше и не ги размазваше, се дължеше като че ли единствено на равнодушието му.

Работеха всеки за себе си и въпреки това се навеждаха и изправяха в един и същ ритъм, в един и същ ритъм вдигаха и хвърляха, така че тропотът от разбиващите се камъни образуваше една монотонна поредица без начало и край. Големите блокове подхващаха на четири ръце и тогава погледите им се срещаха за частици от секундата, кръстосваха се, отразени от повърхността на камъка.

Пот слепваше клепачите му. Ръцете му трепереха неудържимо. Като че ли заплашваха всеки момент да се разпаднат, боляха го крайниците, гърбът, главата, дори ходилата. Вдишване, издишване, замахване, изхвърляне! Отначало. Още веднъж и още веднъж. Отново и отново. Без край. Вдишване... изхвърляне. Вече не поглеждаше. Ръцете му инстинктивно сграбчваха, запокитваха. В двоен смисъл болезнено беше всяко поглеждане. Светлината на лампите заслепяваше

и безконечната грамада от камъни си оставаше все същата. Сизифово време.

По някое време ръката му се натъкна на празно пространство. Загуби равновесие, едва не се прекатури напред. Погледът му попадна... в нищото.

Между грапавия таван на подземната галерия и върха на планината от развалини зееше дупка. Илюзия? Не беше изключено. Просто някакъв напряко застанал отломък пречи на срутването. Беше ли пролуката достатъчно голяма за една надежда? Като в опиянение ръцете им се заровиха в чакъла, проправяйки си път напред. После клекнаха рамо до рамо пред отвора, който предвещаваше свободата.

— Нищо не разбирам — обяви Демперър. — Тази осцилограма. Виждал ли си друг път такова нещо?

— Не — вдигна поглед от уреда Сол. Прехвърляше трескаво знанията си за някакво обяснение.

— Щом ти не разбираш — сръза го Сол, — то и сам господ не може да разбере, така ли?

— Престани с тази твоя проклета чувствителност! — повиши тон Демперър. — Казах просто, че нищо не разбирам.

И двамата усетиха, че едва владеят нервите си.

— Смешни линии — рече примирително Сол. — Приличат ми на счупен гребен. Някъде съм виждал вече нещо такова.

— То се знае — изпъшка Демперър, — някъде си виждал нещо такова, нещо подобно.

Сол поклати глава.

— Не нещо подобно. — Той се отмести малко встрани, за да хвърли поглед на външния екран. На площадката стоеше паякът.

— Излез, донеси го! — заповяда той.

— Какво? — попита Демперър. Предугаждаше някаква идея и това неудържимо го тласкаше да се превърне в нейно сляпо оръдие. — Би ли имал добрината да ми обясниш какво да донеса?

Сол се стресна като човек, изваден от дълбоко размишление.

— Лингито ми трябва — каза той с такъв тон, като че ли изобщо не би могло да има друга възможност.

— Донеси си го, ако обичаш, сам! — Демперър се изплю на пода. После навъсено отстъпи. — Добре де, отивам.

Надигна се, затвори визъора на шлема си и се затътри към шлюза. Сол го наблюдаваше как излиза, мъкне се към транспортъра и после отново се появява с устройството под мишница.

Още преди Демперър да отвори шлема, Сол измъкна кутията от ръцете му и я включи в централния компютър на сондата. Дистанцирайки се от събитията и изпълнен с ирония, Демперър се наведе през рамото му. Уредите не показваха никаква реакция на манипулацията. Екранът на компютъра оставаше пуст. Контролните полета подаваха непрекъснато изменящи се цифрови стойности. Разликите оставаха константни.

— Е, видя ли! — подхвърли без злоба Демперър. — Да не би да си очаквал нещо друго?

— Тихо! — изкрещя Сол. — Затвори, за бога, проклетата си човка!

Демперър притежаваше достатъчно космически опит, за да не протворечи на такъв тон. Някои изпадаха в бяс, който преминаваше също така внезапно, както се и появяваше. Предпазливо, без звук си пое дъх. Наведен, му беше невъзможно данапълни дробовете си. Горещи вълни го заляха и докато се мъчеше да потисне едно сподавено стенание, му се стори, че дочува гласовете на един мъж и една жена. Сетивна измама или технически феномен?

Първоначално линги беше уред, който трябваше да замести човека като преводач. Но скоро се утвърдиха неговите многостранни способности. Той можеше да се прилага не само в общуването между човек и човек, но и между човек и машина. Тук и там при високоселективните компютърни модели от най-новата генерация се наблюдаваше как изкуственият интелект показва готовност за високи постижения едва тогава, когато включваха към него линги като допълнителен уред. Международният речник с вицове за говора на компютрите сигнализираше вече за процеси, заслужаващи сериозно внимание. Какво голямо внимание отдаваха официалните власти на тези факти, се подразбираше от стриктната забрана на тези вицове по време на космически полети. Но и на Земята можеше да си навлечеш значителни дисциплинарни наказания, ако остроумничиш на

обществени места за предпочитанията на компютрите да се изразяват словесно.

— Какво има? — прошепна Демперър.

Сол се беше втренчил в уреда като омагьосан.

— Може би раздвоение на компютърната личност?

— Но от какво може да е бил предизвикан подобен шок? — попита сякаш самия себе си Демперър.

— Понятие нямам.

Демперър възвърна нормалния си глас.

— Раздвоение на личността! Не е ли малко дръзко!

Но това, което той си мислеше, беше още по-дръзко, беше фантастично. Какво го възпираше да сподели със Сол? Той можеше да изтълкува казаното като провокация или пък майтап. Но явно, че сега не беше време за техния обичаен тон. Проклинаше страха си от иронията на Сол и момента, който му даваше право за това. Фантастичното изискваше точно обяснение. Всичко друго можеше да го направи смешен. Цялата база щеше да му се подиграва. Адомайтис щеше да го изпрати на проверочен. Колко бързо рашаваха, че някой не е годен вече за космически полети.

Помръдвайки с рамо, Сол се противопостави:

— Смуцението трябва отдавна да се е подготвяло. Той гениално е прикрил състоянието си.

— Ако приемем, че имаш право — бавно каза Демперър, то от негово гледище той е действал логично. Просто е бил длъжен да се прикрива, действайки по принуда като болен, който не може да постъпи другояче, тъй като му липсва всякаква възможност за преценка, за самоконтрол. Подчинил се е на тази логика.

Изненадан, Демперър оглеждаше проблясващата в бледозелено кутия на предавателния компютър. Той беше запознат, разбира се, с теорията. Но колко абсурдно му изглеждаше предположението, че на такъв един предмет са присъщи човешки начини на поведение, та дори и по-болезнени.

— Сол — обади се отново той, — ако добре си спомням, този ефект трябва да стане съществен чак за следващото поколение.

— Възгледите по този въпрос се разминават — отвърна Сол и възкликна безпомощно: — То иначе май и не може да бъде.

Демперър мълчеше обезкуражен, защото приемливо и разумно решение наистина не се намираше. В представите му изникна скална галерия, из която сновяха две сенки. Картина от миналото? Силуетът на предпазните костюми имаше архаични очертания. Сънуваше ли? Но действителността неумолимо го върна при себе си, изисквайки онези способности, които бяха развивани в него и които не представляваха нищо повече от трезво аналитично мислене.

Безмълвно и съсредоточено се вслушваха в гласовете, които проникваха откъм емитерите на компютъра. — Чуваха думи, които се подреждаха една след друга и придобиваха смисъл, който излизаше извън границите на човешкото въображение. Фантазията им се развихри, но разумът им подсказваше, че са свидетели, макар и само по слухов път, на действително събитие. Незабелязано отпадна възможността да представят цялото като несъвършен продукт на болен, изкуствен интелект.

— Лаурета — промълви Демперър, — това беше нейното име. Точно така, сега отново си го спомням. Лаурета и Канабис. Тяхната история ти разказах.

— Я ме остави на мира с твоята мания — язвително махна с ръка Сол.

— Но това са те! — извика Демперър.

Сол гръмко се засмя:

— Колко време е минало оттогава, сто и седемдесет години?

— Измислили са някакъв начин, за да оцелеят.

— Глупости.

— Те се обичат. Направили са невъзможното.

Неочаквано сериозно Сол отвърна:

— Виж какво, мой човек, днес приказките нямат значение. Имат значение очевидните, недвусмислени, достоверни факти. Важи простата истина. На нещо повече вече никой не вярва. Знаеш това така добре, както и аз.

— Дрисльо си ти — отврати се Демперър, — хората там може да се нуждаят от нашата помощ.

— Дрисльо ли? — обиди се Сол. — Защото ти казах каква е истината. То ще си покаже кого от нас Адомайтис смята за дрисльо.

Изтощена, Лаурета се опря на стената. Канабис я хвана за ръка. На безкръвните ѝ устни беше застинала сгърчена усмивка.

— Ще ми мине. Не се тревожи. Последните ми сили, радостта, разбираш ли? Трябва да се съвзема. Още не мога да повярвам. Успяхме.

Тя се отблъсна с рамо от стената.

— Трябва да продължим нататък. Сега трябва да ходя, трябва, иначе просто не ми се вярва. Не е ли за невярване, след сто и седемдесет години!

— След седемнадесет часа! Тя се засмя.

— Педант!

— Ефективно — продължи той, — ефективно ние...

— Твоето ефективно ми е безразлично — го прекъсна тя. — Кажи ми по-добре коя посока да хванем — наляво или надясно.

— Наляво.

— Откъде пък знаеш?

— Пошепна ми го едно малко зелено човече.

— Добре, доверявам ти се, самозванецо. Мисли му обаче, ако ме подведеши.

— Рече народът на царя и се помъкна след него.

Изпаднал в щастливо опиянение, той се забавляваше в продължение на минути с този образ и всеки път, щом го повикаше, тя надничаше в едно по детски лъчезарно лице.

Пред всяко ново разклонение той вземаше решение, подобно на вожд, сигурен в победата си. Неговата сигурност я очароваше, сковаваше собствената ѝ воля и тя безропотно го следваше дори тогава, когато и двете възможности ѝ се струваха равностойни.

Веднъж се оказаха в корито, където се събираха поне десет подземни галерии. Той нито за момент не се спря в средата. Дори не удостои с внимание останалите възможности. Погледът му, насочен напред и нагоре, разкриваше такава съсредоточеност, като че ли проникваше през скалите.

Вървяха по-нататък и все по-нататък. И никаква сила на света не можеше да ги спре сега. Шумът от стъпките им напомняше тиктакането на спокоен, старинен часовник, чието махало, огромен, пробляскващ в жълто диск, непрекъснато замираще.

Залитайки, встъпиха в деня, който не беше създаден от слънцето. Заслепени, те се крепяха един друг, заслепени, въпреки че светлината от лампите им беше стократно по-силна, заслепени, въпреки че Сатурн светеше хилядократно по-слабо от Слънцето. Пред бледата светлина на звездите затвориха очи. И пред непрогледната тъма на Вселената. Почти неуловим беше преходът. Като отсечена завършваше галерията, следващата крачка направиха вече в безпределността.

— Прилича на швейцарско сирене — промълви Канабис.

Лаурета погледна назад. Известно време разучаваше предната част на скалния масив, който за невъобразимо време беше означавал тяхното пленничество.

— Не познавам местността. Навремето си не се качихме отгук.

— За да бъда откровен — призна той, — и аз се чувствавам чужд тук.

Тя го погледна озадачена, без да е сигурна дали той не си прави шега с нея.

— Мислех, че се ориентираш. Дотук беше толкова сигурен в себе си.

Не беше ли чул? Погледът му се отмести от нея. Широко разтворени, очите му гледаха втрънено в далечината. И сякаш нищо не виждаха. Полуотворени, устните му замръзнаха в нечовешко напрежение. Усмиваше ли се? На какво? Осъзнаваше ли думите си?

— Тук трябва да е. По-близо откогато и да било. Пътят. Той ми показваше пътя.

Сведе поглед към нея.

— Звучи странно, нали? Но аз го чувствавам съвсем ясно. — И погледът му отново се издигна над нея и се зарея в мрачината между скалите.

— Какво ти е? — попита тя. — Сега накъде?

Той я хвана за ръка.

— Да идем отсреща.

Лаурета се остави да я води. Какво друго би могла да направи?

С нюх на животно той непогрешимо следваше вече избраната посока между скални развалини, които им закриваха гледката, измежду улеи и оврази, заради чието преодоляване трябваше да се отклоняват от пътя; измежду скални конуси, които им се налагаше да заобикалят. Те се държаха за ръце и по тази малка, изолирана повърхност

протичаха техните жизнени импулси. В това единение се вливаше и енергията на два мозъка, силата на две сърца, издръжливостта на белите им дробове. Два чифта очи гледаха за един организъм, два чифта крака го движеха напред.

Заобиколиха подобен на боздуган камък.

— Ето го — възвести Канабис.

Пред тях се намираше ръбестото тяло на сондата, оградено от малка, разчистена от отломъци площадка. На покрива се въртеше параболична антена.

— Това са го построили хора!

— Естествено — отвърна той. — Хора.

След миг на колебливо мълчание Лаурета се осмели да попита:

— Къде са те?

— Става дума за необитаема станция.

— Откъде знаеш?

Канабис я погледна невъзмутимо.

— През цялото време бях във връзка с него. Всъщност винаги, когато се събуждахме. Но едва в този момент това ми стана ясно.

— С кого си бил във връзка? — запита тя и въпросът ѝ прозвуча по-скоро тревожно, отколкото недоверчиво. — Какво ти стана ясно?

Лицето му просветна.

— Това не бива да те тревожи. Мога да го опиша приблизително така: винаги, когато се събуждах, участвах в мислите на някакъв непознат. По-ясно не съм в състояние да ти го обясня, съжалявам. Това бяха откъслечни мисли, разсъждения върху космологически и математически проблеми. Най-напред си помислих, че е нещо в мене самия, един вид шизофрения. Но разбрах, че се лъжа. Просто така се усеща. — Поклати глава, учуден сякаш от самия себе си. — Заблуда. Самоизмама — да, добре. Очевидно връзката винаги е функционирала само едностранно. Във всеки случай никога не долових ответна реакция от негова страна. Сега се опасявам, че се лъжа. Употребих много усилия, за да ме забележи, защото допусках, че партньорът ми е човек. Онова, което достигаше до мене, не беше безчувствие. Той, това е мислещият център на тази станция.

Един чудовищен, всяващ страх въпрос, един отговор може би накара лицето ѝ да посърне. То му напомни изображения на войни и

катастрофи, на хора, обречени на смърт, припомни му за предсмъртни мигове, когато всеки е сам със себе си. Взе я в обятията си.

— Какво — прошепна тя със задавен глас, — какво изпитваш сега? Той ще ни помогне ли?

Приблжиха се до сондата, по-висока от човешки ръст. Канабис постави ръце на стената, опипа я, сякаш докосваше нещо невидимо.

— Паметта му е запазила пресен спомен за двама души. Да, преди малко двама души са били тук.

— Боже мой! — извика тя. — Заминали са? Къде са заминали? Нима нищо не са разбрали за нас? Той нищо ли не им е предал?

Канабис отпусна ръце. Шлемът му опираше в стената. Като че ли искаше да я събори, той се напрегна, но останал без сили, се обърна, подпря се с рамене и присвил леко колена, остави ръцете си свободно да висят във въздуха. В тази поза застина безмълвен.

— Отишли са си.

— Откакто излязохме от пещерата, най-късно от този момент нататък, той се е опитвал да осъществи връзката между тях и нас. Но не е имал такова поръчение, пък и не е разполагал с достатъчно енергия. Това е границата на неговата самостоятелност, разбираш ли? И той е могъл само в ограничена степен да я отклонява от истинските си задължения.

— С други думи — заключи спокойно тя, — те нищо не знаят за нас.

Затруднен от тесния шлем, той поклати глава в знак на несъгласие.

— Това очевидно не е пълната истина. Все нещо са научили за нашето съществуване.

Тя плътно се доближи, подпря се на него и чак когато заплашваше да се свлече вече надолу, той събра сили да я удържи.

— Но те не могат просто така да си идат — изплака тя. — Трябвало е все пак да почакаат. Какви хора са това?

Като я притисна по-силно, той задуши тихия ѝ стон.

— Не са го направили с лошо намерение. Явно не са разбрали. Не са допусkali невероятното.

— Може би с право ги извиняваш — съгласи се тя с уморен и огорчен глас. — Може би наистина не можем да им отправим никакъв упрек. Пък и каква полза сега от упреци?

— Отказваш ли се? — попита Канабис. — Имаме още енергийната клетка на Айвън.

— Къде ли да я търсим? — възрази тя. — Това е само едно отлагане, нищо повече. Ще прекарваме времето, като си вгълпяваме, че не е имало смисъл да се завръщаме. По-добре да си внушим, че сме чужденци и не разбираме техните претенции към живота, както и те нашите.

— Може би няма разлика — каза той.

— Може би светът на бъдещето не заслужава онези големи мечти, в които искаха да ни накарат да повярваме? Може би наистина не сме загубили нищо. Не сме ли живи анахронизми? Ще наваксаме ли пропуснатото?

С бръмчене паякът се носеше из еднообразието на равнината. Сол постоянно започваше да си подсвирква някаква мелодия и постоянно спираше още след първите няколко тона. После издаваше все същия ръмжащ звук, който едва прикриваше ругатнята.

— Господи, та ти можеш да влудиш човека! — избухна Демперър.

Сол се ухили раздразнен.

— Защо сме така нервни?

— Престани!

— Да не би да ти се ходи на едно място?

— Стига с тия просташки изрази!

— Не, как така? — заяде се Сол. — Кеф ми прави.

— Казвам ти, престани! Съвестта ни никак не е чиста.

— Не бих могъл дори да знам защо — потвърди Сол.

— Виж какво — изпъшка Демперър, — я не се прави на ударен!

Сол поклати със съжаление глава.

— Ти откачаш. Ако имаш угризения на съвестта, оправяй се сам. Аз нямам.

— Трябваше да останем.

— Нима. И защо? Има ли някакъв разумен довод, който бихме могли да изтъкнем пред Адомайтис?

— Щяхме да го надхитрим както винаги.

— Напълно възможно. Щяхме да измислим нещо или пък щяхме да го накараме да повярва. А на него кой щеше да повярва? Централата може би? Или базата на Земята? Виж какво, да измантиш там с един час, е, не е кой знае какво. Но ние сме обвързани с твърд график. Всичко, което използваме и изразходваме, се води на отчет. Наистина аз може да съм един глупав и нищожен техник, но толкова съм разбрал: имаме съвсем точно поръчение. Изпълнихме го. Независимо дали със или без успех. И за всичко това беше запланувано определено количество кислород, енергия, провизии. Не обаче и за твоите измишльотини. Не, драги, за тях — не!

— Сол — прекъсна го Демперър ядосан, — като че ли се отнася за това. Станцията е на самозахранване. Енергия има в големи количества. Изобщо не става дума за това.

— Вярно — съгласи се Сол, — изобщо не става дума за това. Затова пък си има план: план-график, план за разходите, план за ефективността. И ти да не си мислиш, че някой ще вземе да хвърли всичките тия ненужни хартийки на боклука само защото не сварихме да се върнем навреме, а не сварихме, защото трябваше да тичаме след някаква си приумица? Виж какво, та аз не искам нищо, освен да си спестим, купища неприятности. Въпроси, обяснения. Уморен съм, дявол да го вземе, страшно съм уморен да изписвам кофи с мастило и за най-малките дреболии.

— Но тези гласове — изкреця Демперър в лицето му, — тези гласове! Тези имена! Това е моята история. Те са живи, разбираш ли?

— Да, една история — каза Сол, сякаш не бе чул, — една истинска история. Да изживееш нещо, което иначе никой не изживява. Хубаво би било. Бих рискувал и аз. Да бъдеш герой, да се притечеш на помощ на изоставените. Но такива истории няма. Пък и откъде ли биха могли да се вземат?

— От преди. Те са нашето минало.

— Я не се прави на луд! — примирително рече Сол. — Това беше обратна връзка, отражение някакво — от Земята, от Плутон или бог знае откъде.

— Това беше истинска история — промълви Демперър, — въпрос на живот или смърт.

— Ето, виждаш ли — хвана се на думите му Сол, — една история. Въпрос на живот или смърт. Една история, нищо повече.

— Още колко ни остава?

— По-малко от половината — отговори Сол. — Още сто и двадесет километра.

— Спри! Връщаме се.

— Нито крачка.

— Ще те принудя.

— Опитай се. Ще бъде последният ти ден на този свят.

Като стена пред Демперър се изпречиха множество лица. Погледът му се плъзна по тях, без да ги различава. Изтощен и отчаян, той рухна вътрешно. Повдигаше му се от Сол и от собствената му слабост.

— Колко би било пеш?

Сол избухна в лаещ смях.

— Разходка ли искаш да си направиш? Ами няколко дена приблизително — ако вървиш бързо. Сложи си малко сухар, та да имаш нещо за похапване из пътя. — Разсмя се гръмко, включи с едно докосване двигателите и те му отговориха с вой.

Все по-високо се завихряше зад тях облакът прах и почти неподвижен увисваше в разредената атмосфера.

Часове след това с незначителни отклонения отново щеше да се разстеле върху предишното място. От тях едва ли щеше да остане следа.

НЕВИДИМИЯТ КРЪГ

Земята бе потънала в непристъпни дълбини. Сякаш никога вече нямаше да изплува от черната бездна на паметта му. Седмици наред тя лежеше погребана под непрогледни води, забулена от помътнели пламъци. Едва тук, на Марс, той осъзна отново своя произход и своето предназначение.

Защо бе всичко това, се питаше Джаганат. Защо?

Междинното кацане му се стори като сън. Срећна хора, които му изглеждаха познати. Беше ли се променил градът? Шумовете му не издаваха нищо, багрите му се сливаха в едно.

Внушението за някаква миризма прониза съзнанието му, събуди меланхолично чувство. В гърлото му застина остър вик, който остави у него горчив вкус.

Тук той бе срещнал Камел за първи път. В оня миг той бе видял само сянката ѝ силуета ѝ.

Джаганат гледа към Слънцето, докато го заболяха очите. Спусна клепачи и усети благодатната тъмнина като освобождаване от всякаква болка, от всякакви разочарования.

Тогавашната им среща го беше изненадала. За него тя беше нещо неразбираемо. Внезапно и неочаквано те се озоваха един срещу друг докоснаха се колебливо, жадно, сякаш отдавна бяха мечтали един за друг. И въпреки това в оня първи миг той се подвоуми от страх пред собствената си нарастваща безпомощност.

Градът по всяка вероятност не бе се променил оттогава. Въпреки това не можеше да разбере дали геометрията на парковете не е видоизменена, дали по изкуственото небе вече не пълзят облаци, дали симула-ционният модел не е подобрен. Фантазии! Всичко познато, дори и тогавашният климат, вече не съществуваше.

Само миризмата го преследваше, увиваше се около него като лиана. Безкръвните му устни се раздвижиха в усмивка. Самият той я бе докарал — с подметките си, в джобовете, в брадата, под яката. Тя обгръщаше краката му, пълпеше по гърба му, будеше носталгия.

Нейната миризма, дъхът ѝ, уханието на косите ѝ го преследваха като всъдеходно същество, което не се нуждае нито от път, нито от светлина.

Малко преди заминаването му от Земята се бяха срещнали отново. Той не очакваше да я види сред множеството от хора в града. Да я отбегне му се струваше малодушие. Предпочете слабостта.

Бе отслабнала още повече. Тънката ѝ талия подчертаваше ханша, скулите и бяха изпъкнали. Оскъдният грим не можеше да прикрие сенките под очите, посърнали като клюмнали цветове.

Говореше за себе си без болезнено съжаление, със самочувствие, което той не познаваше, усмихваше се както преди. Струваше му се, че за първи път я вижда така непринудена, абсолютно пряма и отдадена на самата себе си. От лицето ѝ бе слязло изражението на обида — нейната защитна маска. Учуден той проумя, че вече не е нужно да я увещава, да разчупва мълчанието, което не бе достатъчен отговор за него.

Коя си ти?

Погледни ме в очите!

Той се задоволи с това, което тя разказа за себе си. Говореше открито, без задръжки. Слушаше я мълчаливо и му се струваше, че в тези кратки мигове узнава за нея много повече, отколкото през годините на тяхната близост.

Тя не се отдръпна, когато той я прегърна, не се вдърви, не стана непроницаема, както това се случваше, преди да се разделят.

Той сподели някои несъществени подробности от новия си живот, в който за нея вече нямаше място. Премълча, че ще заминава. Тя не трябваше да усети неговата слабост.

Когато се сбогуваха, той вярваше, че я е заблудил. Разделиха се безмълвно. Не искаха да развалят красивото преживяване. Той се страхуваше от гърбове, които се отдалечават бавно, не се обърна след нея, а тръгна покрай огледалните витрини, които се опитваха да му върнат изгубеното с известна подигравка.

Тя изчака, докато тълпата от бързаци минувачи не го погълна, докато не го залее като вълна — сив, тесногръб, като риба.

Той душеше из столицата на Марс като животно по диря, въртеше се в кръг. Тая миризма излъчваше утринен хлад, полъх, който го бе подвел и докарал тук.

Двадесет и четири часа след междинното кацане той почувства облекчение.

Смяташе, че с влизането в кораба ще преодолее някаква граница. Тук той намери свят от непроменливи измерения, сигурност. Тук нямаше аварии, тук човешкото безсилие влизаше в надпревара със съвършенството на крайцера.

Джаганат послушно се предаде на флуидите, излъчвани от гиганта. Пред тази милионно умножена човешка сила всичко друго изглеждаше без значение. Някаква непозната енергия се вля в него, премахна слабостта му като наркоза. Той вече не само усещаше познатото. Той можеше да го командва и то се подчиняваше, действаше.

Повърхността на Марс се изгуби. Бе невероятно, че това представлява началото на безкрая.

Джаганат разкопча коланите, стана. Не знаеше защо. Би могъл да остане легнал. На вратата спря, сети се все пак, че е време за вечеря. Установи това с безразличие. Не искаше нищо друго, освен да избегне компанията на другите.

Пристигна един от последните, седна незабелязано и мълчаливо кимна на седящия до него. Той се хранеше спокойно, без да се съобразява с присъствието му. Около него сред откъслечни думи току избухваше смях. Ако се наложеше, Джаганат отговаряше кратко, едва-едва вдигайки глава.

Последният етап от пътуването беше започнал. Оставаха три седмици до кацането на Нептун. Трябваше да сменят екипажа на тамошната станция. Две години работа в отшелничество, далече от всякаква проява на човешки живот! Не съществуваше никаква принуда освен тяхната собствена воля. Защото, както винаги, единствено тя ги ръководеше. Тя бе тая, която ги бе довела тук.

Джаганат се усмихна.

Пари, слава или научни амбиции? С времето щяха да узнаят всичко един за друг, подчинени на един механизъм, срещу който никой не можеше да се съпротивлява. Джаганат прецени какво оправдание би могъл да намери за себе си. Най-сигурен му се стори последният вариант. Научен фанатизъм — това беше правдоподобно, поне за няколко месеца. След това, уморен от предпазливостта, щеше да се оплете в противоречия. Щяха да започнат да гадаят. Беше равнодушен

както към съчувствието им, така и към презрението им, и това повиши настроението му.

— Вижте! — каза Пинк. — Той се усмихва.

Строганов вдигна чашата си:

— За първата усмивка на Джаганат!

Джаганат също отпи. Той прости на Строганов закачката. Откакто се намираха в космическия кораб, не можеше да се отърве от чувството, че трябва да отстоява своята територия от другите. Въпреки това изпитваше тайно удоволствие, което беше равно на страха пред Стария. Несъзнателно, но методично той отбягваше въпроса откъде идват тези противоречиви чувства. Предполагаше, че отговорът би го обезпокоил.

Понякога у него напиреха сравнения. Подобно на съдия той отмяташе изпълнените задължения, сумираше точки. Но нещо в метода му куцаше. Какво знаеше той за живота на Строганов? Оправдаваше се с това, че всичко е само една игра, и продължаваше да пресмята с още по-голямо усърдие. Това, което му се струваше неточно, зачеркваше от списъка.

Беше ли Строганов щастлив?

Защо?

Изцяло, наполовина или 80%?

Какво беше останалата част?

Не го тревожеше толкова липсата на отговор, колкото възможността да види хармоничната система на играта си разстроена от ирационални величини.

Строганов бе дребен, подвижен човек, на около петдесет години, слаб и жилест. Ходеше винаги с леко приведена глава, което обаче не скриваше твърде големия му орлов нос между дръзките очи. На това лице беше изписан цял един живот — осезаем, реален, неприкрит. На него се четеше непрестореност, на която Джаганат не вярваше.

Много преди изследванията да донесат на Строганов слава, една детинска постъпка го бе превърнала в символ на странна ексцентричност. Джаганат бе забравил повода. По това време той още следваше; възхищаваше се от именитата личност и същевременно съжаляваше, че такъв гений се пилее в дреболии, вместо да завърши делото на живота си. Дори когато повечето открития бяха направени, Строганов пак водеше особен живот, скитнически, безцелен.

Появяваше се и изчезваше като фантом, преследван от мълата. Знаеше се само, че е оцелял след експедицията „Ганимед“, на която е открил вирусите Тау, послужили за основа на биогене-тичния феномен, който по-късно бе изследван и назван на негово име. На върха на кариерата си изоставил своята област и навлязъл в чужди сфери, за да се посвети на второстепенни проблеми.

По време на вечерята жизнеността на Строганов разчупи леда. Дребният мъж, преливащият му темперамент, широките, но същевременно деликатни жестове, чувството за хумор, умът му спечелиха всеобщата симпатия. Въпреки това той остана чужд сред тях, радваха му се като на екзотичен екземпляр, увеличаха се от лудориите му. Неговата безцеремонност беше безгранична и Джаганат се питаше кога ли останалите ще забележат, че той я проявява и спрямо тях. Те може би вече го подозираха, но беше невъзможно да пробият бронята му, да го приковат към кръста на техния морал.

— Защо се обвързахте с това? — попита Строганов.

— Аз, разбирате ли, тъкмо имах нужда от пари, случаят беше удобен. Освен това още не познавам Нептун — Джаганат прекъсна пороя от думи. Засмя се, когато всички млъкнаха уплашено, не много високо, но от все сърце. Нямаше значение, че се смее сам. Все някога щяха да започнат да му пригласят.

Джаганат намираше това за непочтено, докато не забележа, че иронията му е приятелска. Какво беше очаквал той? Фрази за научния етос? Забележа острия поглед, с който Строганов разкъсваше усмихнатото неверие на другите. Преди да спре върху него, Джаганат наведе глава и продължи да яде припряно. Какво би отговорил, ако Строганов го попиташе? Можеше ли да признае, че една жена го е извадила от релсите.

След храна всички се разпръснаха, поединично, по двойки, на групички. Джаганат се запъти бавно към помещението за концентрация. На обзавеждането, еднакво за всички големи кораби, не липсваше и истинска растителност. Бяха програмирани и различни атмосферни условия. Тъй като там нямаше никой, той си избра каквото иска, спря за няколко секунди на входа, докато през клоните прошумя хладен повей и ситният дъждец леко заромоли. Вдигна яката на якето си и закрачи, потънал в мисли през есенния парк. Високо над него се

гонеха гъстите, сиви валма на облаците. Изглеждаха истински — скоростта им бе синхронизирана със свирещия вятър. При такова време Камел винаги се притискаше зиморничаво до него. Лицето ѝ, обрамчено от мокрите от дъжда коси, придобиваше онова изражение, чийто произход и значение си останаха загадка за него. Молба ли таеше то? Желание ли? За какво?

Чу зад себе си леки стъпки. Не се обърна. Строганов го застигна, но остана безлик като периферна сянка. Вървяха мълчешком един до друг.

— Преча ли?

Джаганат поклати отрицателно глава. Той изпревари въпроса на Строганов:

— Какво всъщност си свършил през последните пет години?

Строганов се засмя тихо:

— Смяташ, че вече би трябвало да съм поумнял, а? На моята възраст човек трябва да се замисли за приключване на жизненото дело, да остави научно завещание. Стига вече инфантилни глупости — моряк на товарен кораб, планински водач. Що за несериозно развитие!

Джаганат вдигна рамене:

— Никога не съм те осъждал за това. Няма да повярваш, но аз се възхищавах на откривателя на Тау-вирусите.

— Бил съм твой идол, пример за подражание, така ли? Остава да кажеш, че искаш да станеш като мене.

— Не съвсем. В някои отношения...

— Ах, в някои отношения...! Трябва ти скроен по мярка пример! Голямо ли бе разочарованието ти, когато трябваше да установиш, че си попаднал на фиктивна величина, която не е подходяща за твоето уравнение?

— Не зная.

— Сега дори си честен. Ти и не би могъл да знаеш.

Джаганат набра сили за изненадваща атака.

— Искам да зная как стигна до такъв живот? Строганов го стрелна с поглед на хищна птица.

— Явно ти си от хората, които само питат другите, а забравят себе си по понятни причини. Задавал ли си си някога елементарния въпрос: „Кой съм аз?“

Решен да удържи на позициите си, Джаганат отвърна бързо:

— Искам да зная откъде събра смелост?

Твърде късно забеляза, че е оголил фланга си.

— Смелост — каза Строганов, — така ли?

Той разпери ръце. В този жест нямаше презрение, а съчувствие. Джагананут не бе очаквал това. Той се опита да потисне чувството, което му отнемаше борческите сили, но то бе по-силно от него и запълваше празнотата, която Камел бе оставила след себе си.

— Разбираш ли — продължи Строганов, — този начин на живот ми стана безинтересен. Та аз не познавах нищо. Реших, че би трябвало да имам право да мисля и за себе си. Е, добре, знаех какво представляват алодиплоидите и как се провежда лизотипия. Още като студент участвах в изследването на третично-структурната диагноза. — После каза остро: — Бях тръгнал по най-правилния път. Ти кимаш? — Той продължи малко огорчено. — Но не знаех нищо, нищо съществено.

— Как така нищо?

Строганов погледна учудено:

— Да, съвсем нищо. — Той млъкна. — Имам предвид за самия себе си.

Чакълът хрущеше под стъпките им. Вятърът бе сменил посоката си и духаше в гръб.

— Ако проявяваш интерес — рече Строганов, — известно време търсих орхидеи по Горна Амазонка, по-късно работих в един развъдник за паяци в Колумбия. Интересувах се от *Mygale avicularial*. След това търсих редки индиански отрови за стрели.

— Но каква бе ползата от всичко това?

— Никога не съм мислил по този въпрос. Винаги съм правил това, което ми доставя удоволствие и радост.

— Просто така...?

— Би могло да се нарече недисциплинираност. Използвах времето си оптимално. Беше полезно за всички, включително и за мене — той произнасяше думите много ясно, сякаш се страхуваше, че няма да бъде разбран.

— Как ще докажеш това?

— Не е необходимо да го доказвам, тъй като никой не може да твърди обратното. Казвам ти, че във всяка минута от своя живот съм

изпитвал радост, и на тебе не ти остава нищо друго, освен да ми вярваш.

Това отново бе Строганов — такъв, какъвто го познаваха всички.

— Да — каза Джаганат проточено, — искам да ти вярвам. Но може би има различни радости.

— Не — възкликна Строганов, — има само една.

Джаганат пъкна ръце още по-дълбоко в джобовете си, сви юмруци, като че ли стискаше в тях нещо, което му даваше опора. Строганов бе спечелил битката, но въпреки това Джаганат изпитваше объркваща симпатия към противника си.

Строганов се усмихна иронично:

— Не можеш да разбереш нито дума, нали? Никой никога не е могъл, освен жена ми.

— Ама ти женен ли си?

— Да — отвърна Строганов. — Какво странно има в това?

Джаганат поклати глава. Откровеността на събеседника му го задължаваше. Испита леко неудоволствие. Но въпреки това тази прямота му беше приятна.

— Прав си — каза тихо той. — Никога не съм разбирал как може да се живее така. Струвало ми се е пилеене на сили. Приучен съм да следвам някаква цел, една-единствена, голяма цел, да я постигам напълно, без минимален остатък; неизясненото не ми дава покой. Прави ме несигурен, кара ме да се съмнявам в себе си. Да, аз винаги и навсякъде съм оптимално действащ изследовател. С лампата на своето честолюбие осветявам и най-тъмните кътчета на нещата. Когато се е налагало, съм пълзял и през най-тесни цепнатини, кривил съм се като червей, за да се пъкна и в последната дупка. То се е сраснало с мене, не мога да се отърва от това.

— А ти — попита Строганов равнодушно, — ти как се чувстваш?

И тъй като Джаганат мълчеше, той продължи:

— Може да звучи като мания за величие, но за мене моята личност винаги е била най-интересното. Във всичко, което съм предприемал, най-голямо внимание съм отделял на себе си. — Засмя се, като че ли на света нямаше нищо по-весело от него и неговата своеобразна вяра.

— Не ти ли е болно за изгубените години, за времето, което си пожертвал за някоя страст?

Строганов започна да рови с крак из пясъка. Следеше жестовете си критично и строго, така както се отнасяше и към останалите.

— Не съжалявам за нищо. Може би щях да стана голям генетик, един от най-добрите. Зная — усмихна се той, сякаш искаше да се извини, — така твърдят. Но с какво щях да заплатя за това?

— Да заплатиш? Какво имаш предвид? Това е само фраза!

— Човек заплаща всяка крайност. Нямах дори да зная каква е цената.

— Смяташ ли, че това е толкова тревожно?

Вървяха бавно под вечерния дъждец. Вятърът донасяше мирис на плесен. Джаганат вдишваше жадно. Нямах нищо от това, което търсеше, нищо, което да събуди спомени.

— Как мислиш, колко висока може да бъде цената?

— Не мога да ти кажа — отвърна безпомощно Строганов.

— Не искаш.

— Тя е толкова различна, колкото различни са и дактилоскопичните отпечатъци. Никой не може да каже.

— Нима искаш да оспориш твърдението, че щастието на всеки е обществено определено?

— Не.

Приятелската ирония на Строганов придаде на отго: вора му тежест, която разкъса книжните, истини на Джаганат.

— Ние носим отговорност — каза той.

Строганов премигна:

— Тогава не разбирам защо си тук. Заради парите — едва ли. Чест и слава под знамето на науката? — Той поклати глава недоверчиво. — Не, не. — Очите му се скриха зад сухи бръчки. Бодростта му се стопи и той се вгледа в Джаганат напълно сериозно. — Тонът не ти подхожда. Такова приключение не е за тебе. Ти пресмяташ. Ти не вършиш нищо, преди да прецениш дали си дорасъл за него. Освен ако... Зад това стои жена, нали?

Джаганат очакваше въпроса. Не си направи труда да се засмее насила.

— Животът ми премина в еднообразие. Съвсем естествено е, че търся някаква промяна.

— Ти не си такъв тип.

— Ти пък откъде знаеш? Та ти едва ме познаваш!

— Защо спориш?

Джаганат очакваше по-скоро агресивност, отколкото разбиране, победоносна подигравка, а не примирение.

— Не, наистина — каза той, — лъжеш се. Няма жена. Та това е смешно за един възрастен мъж.

— Мислиш ли?

Когато се разделиха, Строганов отбеляза:

— Трябва да се грижиш за себе си. Освен това не е толкова трудно да не бъдеш страхлив.

Кацането на Нептун мина без произшествия. Екипажът, който трябваше да бъде сменен, подготви възторжено посрещане на новия. Получи се истински празник. Без да проявява активност, Джаганат попадна на една мила брюнетка. Пи твърде много, отпусна се в необуздан смях, омаян й нашепваше безсмислици в ухото. Не сметна за глупост това, че спаха заедно. И двамата бяха малко влюбени. А и на сутринта беше на мнение, че са прекарали чудесна нощ въпреки разкрасените от виното спомени.

Първите дни бяха изпълнени с вълнуващи впечатления. Планета, застинала в мъртвешки студ. Снежни полета от амоняк и въглероден двуокис, които в далечината потъмняваха, ставаха виолетови, черни, черновиолетови, превръщаха се в непроницаема стена, докато най-накрая се сливаха в безкрая над нея. Самотен пленник, той изпълваше цялото това пространство. Нямахше място за нищо друго. Джаганат си пое дъх. Мнимото затворничество бе свобода. Той й се наслаждаваше, вгълбен в себе си, изпаднал в тих екстаз. Земята бе останала така далеч, че не му достигаше въображение да си я представи. Всичко, свързано с нея, се изпълваше в нереалното, всичко, което му напомняше за нея — дървета, камъни, хора.

Коя си ти?

Камел се криеше зад смълчаната гора, зад дигата от камъни, сред тълпата от хора. Косите й се развяваха над стената, очите й проблясваха между гъстите храсти, ликът й изплуваше от потока на непознатите. Отново се изплаши от слабостта си. Засмя се. Тя

принадлежеше на друг свят. Тук всичко бе реално, безжизнено, спокойно. Снегът беше безчувствен като небето, не предизвикваше асоциации, спомени. Животът не бе хубав — само пустота и смърт.

Сянката на Строганов съчувствено му кимна:

Въобразяваш си.

— Дори и така да е — прошепна Джаганат. — Кой не го прави?

Лъжеш се.

Препологах, че си рѣбат камък. Остави ме на мира.

Ликът на Строганов се разсея в мрака на нептуновото небе. На Джаганат му се искаше да го задържи, но само погали гладката повърхност на прозореца.

Базата се намираше в подножието на една планина, чиито контури се очертаваха светломатово върху небето. На места снежната покривка бе дебела километри и изравняваше всички разлики във височините. Само планинският масив стърчеше назъбен и стръмен. На най-високия му връх беше разположена външна станция. Тя се обслужваше от един човек. Смяната ставаше всяка седмица.

Джаганат се записа пръв. Шефът се зарадва. Знаеше колко е трудно да намери първия за подобна работа.

Преди да отлети, Джаганат отиде още веднъж при Строганов, който плъзна поглед край него, загледа се навън и каза сериозно:

— Ти постигна това, което искаше. Отърва се от всички ни. — Приблужи се към Джаганат. Лицето му остана в сянка. — Трябва да знаеш какво вършиш. — Хвана го за рамото. — Да не мръднеш там горе. Другите като тебе почнаха да виждат призраци.

Джаганат му беше благодарен за сбогуването. Нима бе очаквал нещо друго? Морална проповед? Добре се получи.

Шлюзът се затвори след него с тихо приплъзване. Стоманената стена се спусна обратно. Само една крачка го откъсна окончателно от миналото. Струваше му се, че витае. Снегът беше мек, едва осезаем. Костюмът му беше удобен. Наоколо му нямаше нищо, което да го потиска.

Корабът се издигаше като стрела, следваше водещия лъч, който сочеше външната станция. Сводовете останаха назад в белотата. Потънаха някъде. Скоро долу не се виждаше нищо освен мерзелеещи се сенки.

Наоколо трептяха тънки воали замръзнал метан. Далечното мъничко слънце превръщаше мрака в здрач. Външният термометър показваше минус 120° по Целзий.

Нащърбени скални отломъци обграждаха платото.

Станцията се намиреше някъде по средата на пътя към върха. Дотук можеше да се стигне само по въздуха.

Джаганат напусна планера. Вятърът свистеше в слушалките. Отблъсна се мощно, краката му стъпиха здраво на твърда земя. Измина няколкокостотин метра по платото. Когато стигна до ръба, хвърли поглед към еднообразната шир на планетата.

Той прие самотата като подарък. Представата, че владее Космоса като непоклатим гигант, го обзе като сладострастие. Тук ще се отърве от дребнавата си мъка, тук сетивата му ще се възстановят. Засмя се тихо и се заклани с юмрук. Строганов, стари мошенико! Няма страшно. Това тук е моят свят, тук съм си у дома, загрижени приятелию.

— Напразно се страхуваше — прошепна той. — Аз съм по-силен от Нептун, по-силен съм от всички вас. Ти си фантазьор, Строганов, нещастен фантазьор. Животът ти мина във фантазии.

На път към станцията го обзе необузdana веселост.

— С какво искаше да ме изкушиш, Строганов? Трябваше ли да повярвам, че животът ми е бил заблудение, връщането ми — грешка? Ще се върна укрепнал, непоклатим. Не можете да ме заблудите.

Станцията се състоеше от командна зала, в която бяха събрани всякакви уреди и технически устройства, от една кабина, която въпреки обикновеното обзавеждане изглеждаше уютно, както и от няколко складови помещения. Всичко се събираше на площ от около двадесет метра в диаметър.

След огледа Джаганат накара робота да приготви обилно ядене и се нахрани с апетит.

Работата му се състоеше в редовни проверки на измерените данни и оценка на резултатите. За тази цел имаше на разположение един дееспособен кибернет от осемнадесето поколение. Освен всичко това всеки ден трябваше да извършва по една контролна обиколка на измервателните постове, които отчитаха различни атмосферни величини извън станцията.

Той така навлезе в работата си още на втория ден, че задълженията почти не му тежаха. Повечето време се занимаваше със

себе си. Предприемаше дълги разходки по платото, чувстваше се господар на малкото царство от няколко квадратни километра. Негови верноподани-ци бяха автоматите от станцията и роботите от геопос-та, които провеждаха на другия край на платото дълбок сондаж.

През нощта спа неспокойно. На разсъмване го заизмъчва главоболие. Намираще се в полусънно състояние. Беше отпаднал и пряко волята си най-сетне се надигна. По обед положението му се влоши. Причуваха му се гласове, съпроводени от призрачна музика. От време на време му се привиждаха картини, които не можеше да разбере. Изби го пот. Лекарствата не помогнаха. Изведнъж късно следобед му мина. Остана само лекото изтръпване на крайниците, както и известна нерешителност. Когато се погледна в огледалото, забеляза кръгове под очите си.

Вечерта се обади Строганов.

На Джаганат му беше трудно да разиграва блестящо настроение. Смехът му звучеше измъчено. Току се сепваше, сякаш очакваше удар в тила. Опитваше се да прикрие безсилието на крайниците си с пресилена жизненост.

Строганов го наблюдаваше с пронизателен поглед:

— Не беше хубаво да оставаш сам.

— Чувствам се отлично.

— Нещо ме занасяш.

— Кой би могъл да те заблуди тебе? — Джаганат се опита да бъде ироничен.

Строганов обаче не поде този тон.

— Самотата ще те довърши.

Джаганат поклати вироглаво глава:

— Точно тя ми е необходима. Много добре се справям с нея.

— Изглеждаш ми някак смутен. Страхуваш ли се?

Джаганат щракна с пръсти:

— За бога, не ми ходи по нервите!

— Болен ли си? — Строганов примига. — Да те сменим ли?

— Глупости — отвърна Джаганат с раздражение. — Не дрънкай глупости. Чувствам се отлично.

Строганов кимна спокойно:

— Както искаш. Не съм ти бавачка.

Разговорът остави у Джаганат някакво съмнение. Цялата вечер го измъчваше безпокойство. Многократно отхвърляше желанието да се обади, за да изясни недоразумението. Не знаеше какво трябва да каже. Часове наред се разхождаше като трескав из станцията, напразно се опитваше да се разсее. Откак се бе разделил с Камел, не се бе чувствал така раздвоен. Към всичко се прибавяше и това странно състояние. Имаше чувството, че вече не принадлежи на себе си.

Посред нощ се стресна в съня си. Стори му се, че чува глас. Отново ли започваха халюцинациите? Все още изпитваше безсилие, но замайването беше изчезнало. Можеше да мисли свободно.

Ръката му зашари по командното табло. Външната стена на кабината стана прозрачна. Бледата светлина на Слънцето освети слабо помещението. Природата изглеждаше недействителна, илюзорна. Джаганат се вторачи навън. Небето около слънчевия диск бе сивозелено, към хоризонта се насищаше до тъмновиоле-тово, почти черно. Самият хоризонт се намираше на границата с незримото; нищо не задържаше погледа; въздухът беше ясен като диамант. Бялата равнина дълбоко под него сякаш се намираше непосредствено преди безкрая. Появилите се след вятъра кристали създаваха впечатление за движение, за някакъв неземан танц. Наоколо му се стелеха воали, обгръщаха го като повей, пречеа на мислите, на погледа, но не и на носталгията му.

Снегът се завихряше все по-силно, падаше, вятърът го вдигаше отново. Според земните измерения беше четири часът сутринта.

Джаганат притисна горещото си чело до стената. Потрепващите сенки се раздвижиха ритмично. В дъното се надигна тъмен силует.

Може би някой сервобот? Това беше необичайно. Какво може да го е накарало да напусне поста си? Би трябвало да осъществява връзка само посредством радиото. Джаганат се подпря с ръце на прозрачната стена и се вгледа в приближаващия се. Жегна го съмнение. Силуетът не бе на сервобот. Човек в космически костюм? Невъзможно? Онзи вън уверено следваше пътя си. Без да поглежда встрани, Джаганат се опита да се свърже с непознатия по радиото. Отговор не последва. Той продължаваше да се приближава. Фигурата му бе по детски слаба, почти нежна, около главата му се виждаше някаква дълга и подвижна сянка. Това пък какво беше?

Джаганат включи външния прожектор. Безброй снежни кристали просветнаха синкаво. Искаше му се да извика, но гласът му отказа.

Към станцията приближаваше човек без космически костюм. Успя да го различи съвсем ясно. Беше жена.

Вятърът с дъх на метан развяваше на вълни тъмните коси около главата ѝ. Беше облечена в дълга, семпла рокля. Напомняше му някого. Жената дойде съвсем близо. Краката ѝ потънаха в амонячния сняг. Джаганат заотстъпва, докато гърбът му опря в стената. Тя спря току пред прозореца. Беше Камел.

Чертите ѝ имаха онова изражение, което той никога не бе могъл да разтълкува, приятен пейзаж зад напукано стъкло.

— Не — прошепна Джаганат, — не, ти си видение. Върви си, върви си! — Скри лице в ръцете си, усети болка и извика: — Върви си! — Изхълца, брадичката и устата му се изкривиха в гърч. Той заломоти скорострелно някакви неразбираеми думи, после свали ръце и погледна през прозореца. Камел стоеше навън неподвижна. Само устните ѝ мърдаха.

Ръката му посегна към таблото. Чрез външния микрофон той долови гласа ѝ през свирещия вятър.

— Ще ме пуснеш ли?

Замря като животно, което иска да избегне опасността. „Полудях — помисли си той, — Строганов е прав.“

Осъзнал тази мисъл, той се разколеба. Можеше ли един луд да разсъждава логично? Но къде беше тук разумът? Виждаше безпомощен човек в мразовития студ, заобиколен от смъртоносна атмосфера.

— Пусни ме. Трябва да поговорим.

Това беше нейният глас.

Пръстът му натисна копчето така силно, че нокътят му се разцепи. Болката малко го поуспокои.

— Ще ме пуснеш ли? — повтори магнетофонът думите ѝ — Пусни ме! Трябва да поговорим.

Чу това още два пъти, после решително вдигна глава. Погледите им се срещнаха. Той кимна сковано. Тя се обърна и се скри от полезрението му. Откъде знаеше къде се намира главният шлюз?

Зазидан в нищото, завладян от представата, че е безплътен, той се хвана за главата, задържа я, засмя се, задъхвайки се. Ръцете му се отпуснаха. Тръгна, олюля-вайки се, към главната зала, сякаш смъртта го гонеше, удряше се в издатини и ръбове, без да усеща болка.

Шлюзът още бе затворен. Погледът му сновеше между екрана и манометъра. После светна зелено. Външният люк се отвори.

Камел влезе спокойно. Почака неподвижно, докато помещението се изпълни с въздух. Бе покрита със скреж, който се изпари от топлината.

Когато вътрешната врата се дръпна, тя влезе в коридора така уверено, като че ли беше у дома си. Стъпваше грациозно, едва забележимо полюшваше бедра. Очите му следваха краката ѝ. Бе обути със сандалите, които носеше при срещата им преди отлитането му от Земята.

Той се обърна ненадейно и отвори вратата на залата.

За миг се озоваха един срещу друг.

— Коя си ти?

— Мислехме, че ще ме познаеш.

— Камел? — името ѝ кънтеше в него като ехо.

— Неприятна ли съм ти?

Той я гледаше втренчено. Една усмивка без начало и без край го накара да потрепери. Още не му беше минало, когато каза сърдито:

— Шегуваш ли се с мене? Изчезвай! Върви там, окъ-дето си дошла! Ти си мираж.

— Но няма не ме обичаш? — Въпросът ѝ прозвуча честно и наивно, Камел обаче никога не е била наивна.

В паническо объркване той поклати глава.

— Престани, моля те! Не ме измъчвай!

— Грешка ли сме допуснали? Не би трябвало да те плаша?

— Какво си ти? — прошепна той. — Дух?

Тя се засмя:

— Откога вярваш в духове? Разумен човек като тебе!

В погледа му се четеше ужас и почуда:

— Човек? Ти не си човек!

— Не.

Той отново избухна в смях.

— Ти си моят сън за Камел.

— Аз използвах нейната външност. Ние мислехме, че това ще улесни контакта.

— Кои вие?

— Другите от моята тайфа. — Не каза група, екипаж, другари; откъде знаеше тази дума? Тя бе от езика на младите. Когато Джагананут беше на двайсет...

Отстъпи малко назад, сякаш искаше да се предпази от нея.

— Откъде... откъде си... сте?

— От една планетна система, чието централно съзвездие вие наричате Капела.

Думите ѝ минаха покрай ушите му. Той попита:

— Същества от друга планета, така ли?

Разпозна загадъчната усмивка на Камел. Всеки жест беше неин.

— Според вашите измерения нашият свят се намира на разстояние 45 светлинни години.

Числото увисна трезво и категорично напред залата. Джагананут се закиска истерично. Дразнещият звук го накара да се осъзнае. Отметна мократа си от пот коса от челото. Ръката му трепереше.

— Откъде знаете за нас? Какво знаеш за мене? За Камел?

— Щом ти харесва, можеш да ме наричаш така. Трябваше да предвидим, че нейното появяване ще те уплаши. Моля за извинение. Но нямахме друг избор. Нашият естествен образ би попречил на срещата ни. Не бихте разпознали, че сме живи същества. Освен това ние не разполагаме с възможността да се разбираме с вас фонетично.

— Но как...?

— Проучихме съзнанието ти посредством технически уред. Много скъпо струващ метод, но ефектът го оправдава.

— Вие сте проучили...? Кога е станало това?

— През времето, което вие обозначавате като изминалия ден. Забеляза ли нашата намеса?

— Целия ден ме измъчваше страшно главоболие.

— Би трябвало да ни простиш. Това е дребна жертва.

Все още стояха един срещу друг в коридора. За да направи нещо, той я покани да влезе.

Тя тръгна до него. Той вече не можеше да се възхищава както преди от линията на тила ѝ, от ханша, който се поклащаше едва забележимо. Гърдите ѝ потрепваха в такт с крачките ѝ.

Тя седна, кръстоса крак върху крак — маниера на Камел — и отказа с безпомощно-спонтанен жест предложението да пийне нещо.

— До каква степен си човек?

— Почти напълно, с изключение на несъществени подробности, които не са необходими за изпълнението на моята задача.

— А каква е твоята задача?

— Трябва да установя първия пробен контакт с хората. С човека! Ти беше удобен случай. Сам си. Тъй като сте двуполови същества — продължи тя, на нас ни се стори удачно да използваме вида на предпочитания от тебе партньор и личността, която познаваш най-добре, с която си най-близък.

С познато движение тя събра косата си в една ръка и я прехвърли през рамо. Гърдите ѝ опъваха роклята, която междувременно беше изсъхнала.

Почти от пубертетски срам и от страх, че тя би могла да прочете мислите по очите му, той се опита да съсредоточи погледа си върху устата или носа ѝ.

— Защо е тоя маскарад?

Гласът ѝ го заля като студен душ:

— Нашият вид би ви ужасил.

— Нищо, което въображението ни може да си представи, не е в състояние да ни уплаши.

— Ние сме отвъд границата на човешката фантазия.

— Но откъде знаете това?

— Изследвахме твоите най-съкровени мисли.

Чудовищният смисъл на това, което чу, го накара да мобилизира всичките си сили:

— Това е недопустимо — той скръсти ръце на гърдите си, — а и ние разширяваме бързо своите възможности.

— Между нас няма допирни точки. Нито външни, нито вътрешни. Нито морални, нито емоционални.

— Това е невъзможно.

Тя се изсмя:

— Виждаш ли колко си ограничен.

Той вдигна рамене:

— В такъв случай ни остава най-важното: разумното разбирателство.

— И само това ли? — вдигна тя вежди. — Защо?

Той каза сърдито:

— Но какво значи всичко това? Нападате ме по доста безвкусен начин, пръскате, както казваш, невероятни средства само за да установите, че от нашата среща няма да има никаква практическа и научна полза. Това ли е вашата логика?

— Да — потвърди тя сериозно. — В това се крие една съществена подробност на нашето мислене. Защото единствено фактът, че проявяваме търпимост към нашите различия, трябва да се отрази нравствено на нашето битие, на нашето развитие.

— Не са ли твърде големи разноските и усилията?

— Казах вече, че сме много по-различни — превъзходството й, изразено иронично, го засегна. Това отново беше Камел с нейната загадъчност.

— И вие ли изпитвате ужас и отвращение, когато ни гледате?

В угълчетата на устата й заиграха две бръчици.

— Още веднъж ти казвам — тя натъртваше всяка дума, — нашите чувства са неразбираеми за хората.

— Но ти реагираш съвсем по човешки.

— Научих се от тебе.

Повиквателният сигнал го изтръгна от съзерцанието на лицето й. Всичко бе като приказна загадка за него. Той стана бързо, обърна се. Поколеба се дали да я докосне. Раменете й бяха твърди, кожата топла и еластична.

Лъхна го познатото ухание на Камел. Опита се да се освободи от вцепенението си, но то бе проникнало дълбоко в него. Изпадна в опиянение. Тя не се различаваше от истинската Камел. Защо лъжеше? Наистина ли бе невъзможно да я разбере? *Какво се криеше вътре в нея?*

Изтръпна, когато усети, че ръцете му гаят раменете й. Отблъсна я рязко от себе си.

Сигналът отново се чу.

— Върви оттатък! — заповяда той. — Бързо!

Тя се подчини безпрекословно и застана зад стената, откъдето се загледа в действията му.

На екрана се появи ликът на Строганов. Той кимна приятелски.

— Вече си станал?

— Още не съм лягал, ако държиш да знаеш.

Строганов каза угрижено.

— Наистина би трябвало да си по-разумен от мене. — Погледна в едно листче. — Засякохме един обект. Вероятно някакъв метеорит. Трябва да е паднал при тебе в околността. Забелязал ли си нещо?

Джаганат поклати отрицателно глава и изръмжа:

— Не, привиждат ви се духове.

— Остави това — отвърна Строганов. — Ти добре ли си вече?

— Престанете да се занимавате с мене — той хвърли бърз поглед встрани.

Строганов предаде още няколко сведения и накрая попита:

— Иначе няма ли нещо ново?

С крайчеца на окото си Джаганат забеляза някакво движение. Още преди момичето да успее да излезе от неосветения ъгъл, той прекъсна връзката.

— Защо не съобщи на оня човек нищо за нас?

— Сметнах, че така е по-добре — отвърна той уклончиво. — Ако трябва да ги подготвя истински, първо е нужно да науча повече за вас. Трябва да те опозная.

Роклята ѝ бе от полупрозрачна материя. Тя забулваше очертанията ѝ като призрачна мъгла. Бледността придаваше на кожата ѝ мраморен вид. Не личеше нито една веничка.

Джаганат протегна несигурно ръка и докосна косите ѝ. Пръстите му внимателно погалиха лицето ѝ, гърдите ѝ.

— Приятно ли ти е да ме докосваш? Искам да ти е приятно. Зная, че се нуждаете от това усещане. Да се съблека ли? Искаш ли директен контакт?

Джаганат се отдръпна.

„Това е безумие — помисли си той, — аз съм перверзен.“ Наложил си да бъде делови:

— Кажете, какво изпитваш, когато усещаш ръката ми? Лицето ѝ не изразяваше нищо.

— Научавам нещо. Полезно е за мене, както и за тебе.

В миг омаята изчезна.

— Как изглеждате в действителност, как? Тя поклати глава.

— В началото ще се появяваме пред вас в човешки образ. Всичко друго само би затруднило нашето опознаване.

Той сновеше напред-назад, търсеше доводи, накрая се отпусна отчаян в едно кресло.

— Добре, да обменим информация. Как дойдохте тук? Защо точно при нас?

— Преди доста време засякохме ваш радиосигнал и замислихме експедицията. Когато вашият кораб се приземи на планетата, ние бяхме наблизко. Искахме да използваме тази възможност, за да не безпокоим цял един свят. Не знаехме нищо за вас.

Джаганаут се стареше да не я гледа непрекъснато.

— Сега повече ли знаете? — Той използваше агресивността като отдушник. — Видяхте един човек, един-единствен. Един жалък субект. Аз не ви върша никаква работа. Хората са други, може би по-добри, може би по-лоши, но във всеки случай са други.

Тя се усмихна иронично, с оня внимателно-учуден израз на Камел, който го объркваше, но който обичаше.

— Ти си като тях. Познаваме твоето съзнание и подсъзнание.

— Но вие нямате база за сравнение.

— Подсъзнателно ти знаеш, че си в рамките на човешката индивидуалност.

— Но това е смешно. Вие нямате право да правите такива изводи.

— Ти никога не си разбирал своето подсъзнание. Ние знаем за твоя свят неща, които ти само предполагаш. Ти не обръщаш внимание на тези предположения, въобразяваш си, че действаш съзнателно, но с това противоречиш на естественото си предназначение. Единствено подсъзнателното е обективно.

Ръката ѝ лежеше върху неговата. Това беше маниерът на Камел, нейният внимателен, нежен допир.

— Това всъщност е едно от вашите противоречия — задръжки и импулсивност едновременно.

Гласът ѝ бе познат, жестовете близки. Не, това не беше чудовище от фантастичен свят. Въпреки това предположението болезнено завладя съзнанието му.

Той погали нежната издатина на тила ѝ. Ръцете му обхванаха лицето ѝ. Тя им се поддаде послушно. Устните ѝ бяха меки и силни. Той усети зъбите ѝ върху кожата си. Ухапа го сдържано, но страстно на обичайното място.

— Защо правиш това?

— Зная, че го очакваш.

— Но ти не си Камел.

— Аз съм това, което твоето въображение очаква от нея.

— Това е измама — промълви той.

Тя се сгуши в него. Той я целуна, склучи здраво ръце около тялото ѝ. Сърцето му заби лудо. Отдаде се изцяло на моментното опиянение.

Лицето ѝ му се видя озарено от някакво сияние, хармонията на чертите ѝ надхвърляше мярката за земна хубост. Къде беше неспокойното напрежение, което винаги владееше Камел? Видът ѝ беше филигранен, като на рядка скъпоценност. Откъсна се от нея с усилие. С всяка фибра на тялото си усещаше болката от безкрайната раздяла.

— Моята задача е изпълнена — отбеляза тя. — Мога да си вървя.

Той отстъпи, като че ли щяха да го ударят. Лицето му застина в каменна гримаса. Как можа да се подведе така? Грижливо пазеното самообладание му се изплъзна.

— Още не! Не сме казали нито дума за твоя свят. Ти трябва да ми разкажеш, трябва...

— Ще продължим към Земята. Ако сметнеш, че е редно, събщи за нас.

— Но никой няма да ми повярва — извика той. — *Трябва да зная повече за вас. Как изглеждате вие, вашият свят? Познавате ли любовта, омразата, отговорността? Храбри ли сте или страхливи? Коя си ти, какво криеш от мене, Камел?* — спря изплашен.

Тя се усмихна, а той се усъмни дали наистина се усмихва. Нима това може да стане насила?

— Имам още малко време и ще се опитам да отговоря на въпросите ти колкото е възможно по-конкретно. Ако успея, може би доста неща ще се опростят.

Част от това, което тя му разказа, остана неразбираемо за него. Можа да си представи само материалния свят на Меринидия, каменна пустиня, чиято температура през деня надхвърля 200 градуса, а през нощта стига до минус 100; доста разрежена атмосфера от въглероден двуокис, метан, водород; въпреки всичко флората и фауната — разнообразни.

Джаганат не успя да проумее строежа и състава на техните организми. Вода не беше. Вероятно бяха образувани от сложни, може би органични съединения. Не искаше ли Камел да ги опише по-точно или не бе в състояние.

Тя му разказа за социалната структура, за нивото на познание в научната област, за историческото развитие. От всичко това Джаганат разбра, че при тях повечето „хора“ живеят в постоянна симбиоза, която слива мозъците им функционално, макар че всеки един си остава самостоятелен и по всяко време може да се прехвърли в друга общност. За начина на размножаване разбра също толкова малко, колкото и за морфологията им. От някои нейни думи схвана, че вероятно се размножават чрез делене на клетката и на тялото. В този смисъл полът при тях не бе разграничен.

Управлението на Меринидия се осъществявало от организъм, подчинен на сложен механизъм. В този случай избраникът изгубва своята индивидуалност и не може да си я възвърне, освен с цената на живота си. Издигането на управник, изглежда, беше значителна грижа на цялото население. При това тайнствена роля играела и лъчевата интензивност на техните слънца. Два пъти в цялата история на Меринидия космически обстоятелства попречили на образуването на свръхму-лти. И двата пъти последвала екологична катастрофа в резултат на непознат за Джаганат закон. Веднъж без малко щели да загинат.

Нейните описания предизвикаха у него зловеща представа за един апокалиптичен свят.

Камел, същество от недостъпен за човешките представи свят, родена във вихър от светлина и огън, израснала на пъклена планета, пълна със загадки. Откъде да започне, за да ги разгадае? В него се надигна ужас от евентуален провал. Щеше му се да забрави, че тя е чужденка, да се абстрахира от нейната чудовищност. Но убеждението, че ще превъзмогне цялата си безпомощност, ако съумее да я види в истинския ѝ образ, се затвърждаваше неудържимо. Той се вкопчи в тази надежда, тъй като страхът от анонимното същество му отнемаше способността да мисли. Противоречивостта на притежаващото неземни способности и качества човешко тяло го караше да изтръпва от ужас.

Тя още разказваше, когато той я хвана за ръката. Докосването му беше безкрайно приятно. Но наред с върховното блаженство у него се породиха и ужасно съмнение.

Непрекъснато се убеждаваше, че обича това същество; Камел. Но в нейната обвивка се криеше нещо друго. Обичаше ли той това другото? В края на краищата не беше ли все едно какво се крие в тялото? Съмнението изпълваше всички клетки на мисълта му, плащеше го като човек, който усеща в себе си непозната болест.

Следобедта тя имаше уморен вид. Той я наблюдаваше угрижен. Тя го обясни с ритъма на възстановяването си.

Джаганат също изпитваше нужда от сън. Събитията от последните часове го бяха преуморили.

Показа ѝ леглото в кабината. Тя го погледна, после прокара ръка по него.

— Струва ми се, че така свикнах с тялото си, че мога дори да си легна.

Свали роклята си. Отдолу не носеше нищо.

Всяко място по нея, всяка линия, всяка заобленост му бяха познати. Но това не беше единственото, което го пленяваше. Привличаше го и познатото излъчване. Поколеба се за миг, после тръгна към леглото ѝ като куче по диря. Когато се изтегна до нея, мигновено го обляда изтощение и той заспа. По едно време го разтърси страшен сън.

Виеше се като гъстотечен поток през непозната, обляна от слънце местност. Усещаше ограниченията на горещото си каменисто корито. На небосвода светеше огромно съзвездие, съпътствано от малко, синьо слънце.

Вляво и вдясно по бреговете растяха причудливи, кристалоподобни образувания. Той самият се усещаше като твърдоеластична маса, но въпреки това течеше плавно в тясното си корито. При това изпитваше необяснимо удоволствие.

Каналът се стесняваше непрекъснато, течението ставаше все по-бързо. Стрелкаше се по дъното като трескав. После изведнъж всичко около него изчезна. Изтичаше непрестанно върху нещо меко и топло, което набъбваше около него, приютяваше го, обгръщаше го като амеба. Тъкмо потъваше, когато се събуди с пресипнал, стенещ вик.

Камел седеше, облеганата гърбом на стената. Очите ѝ святкаха в тъмната бездна на лицето ѝ. Те следяха внимателно всяко негово движение.

Гласът едва му се подчиняваше:

— Какво има?

— Изплаших ли те?

— С какво?

Недоумението му изглеждаше наивно. Какво имаше предвид, тя? Той спеше и се събуди от някакъв сън. Спомни си, че бе друг. Какъв точно, вече не си спомняше.

Ръката ѝ лежеше върху рамото му. Помежду им протече едва уловим ток. Джаганат го побиха тръпки.

— Разбра ли сега колко далечни са нашите светове, колко несравними са те? — ръката ѝ го омайваше с уханието си. Беше твърде късно да мисли или да чувства нещо друго.

Единението им бе съпроводено от същата дива възбуда, която бе изпитвал преди с Камел. Забрави съмненията и страховете след раздялата. Нищо не се бе случило.

Нейната страст бе страстта на Камел. Тя дори го приемаше понежно. Никога не бе изпитвал такова удоволствие. Тялото му се разтваряше, душата му се оголваше, страхотната рана зарастваше окончателно, необратимо.

През прозореца се процеждаше бледа разсеяна светлина. На нептуновото небе грееха двете луни. Лицето ѝ изплува от полумрака с призрачна яснота. Всяка част от тялото ѝ бе плод на някаква божествена идея.

Изнурен и удивен, той се отпусна по гръб. Как се бе стигнало до това?

Страхуваше се, че само една дума, само един жест можеха да разрушат всичко.

— Доволен ли си? — попита тя.

— Доколкото ти си човек?

— Аз съм сбор от твоите желания и спомени.

— Какво почувства?

— Би ли могъл един човек да обясни това на друг?

Той замълча.

— Тогава как бих могла аз?

Погледът му се откъсна от нея. Пред очите му се разстла трепкащ снежен воал, в чиито дипли се скри силуетът на Камел. Той бягаше — като от бавна мъчителна смърт — от постепенното изчезване, връщаше се отново към образа ѝ. Но поне да можеше да прочете какво се крие в него!

Заспа дълбоко и безпаметно.

На следващия ден бе неспокоен и напрегнат. Бе в състояние да върши само най-необходимото. Тя следеше работата му с интерес, задаваше въпроси.

Следобед тръгна с него само по рокля. Отидоха до измервателната станция. Той се задушаваше в тежката броня. Картината беше гротескна.

По-късно, когато се обади Строганов, той отново я избута в тъмния ъгъл. Против волята си този път тя се подчини.

За миг на Джаганат му мина мисълта да не отговаря, да се откаже от връзката. Но нямаше да минат и два часа, и отново щяха да го повикат.

Строганов бърбеше весело и спокойно. Джаганат остана глух за натрапливото му оживление. Неговата стеснителност бе качеството, с което се обясняваха всички техни различия. Съжаляваше ли той за това? Завиждаше ли му? За какво? Нима тази вечер не бе преживял най-щастливите часове от своя живот?

Насила се вслуша в безгрижното бърбене на Строганов. Изпаднал в плен на меланхоличното си настроение, той се страхуваше от въпроси и от принудата да отговаря. Предпочиташе да изживее докрай всеки миг с нея, всеки неповторим момент.

Слушаше разсеяно Строганов, който разказваше за ежедневни неща. Ръцете му опипваха командното табло, шареха по клавишите. Той извика:

— Престани най-сетне с това плямпане! Какво искаш? Дами докажеш, че си живял по-добре от мене ли? Но защо? Аз никога не съм се страхувал от истината. А ти винаги си я отбягвал. Оставял си се да те носи течението. В търсене на собственото си аз!

Беше несправедлив, но каза озлобено:

— Аз, глупакът, ти се възхищавах някога.

Строганов се усмихна. Преброди с поглед помещението зад Джаганат, огледа и него любезно, но настойчиво.

— Нервен си. Бягството не ти помогна. Той те преследва, твоят проблем. Трябваше да му се предадеш.

Смехът на Джагананут прозвуча почти обидно.

— Аз съм изследовател. Свикнал съм да решавам проблемите до най-малките подробности и не правя никакви изключения, никакви.

— Така си и знаех — отвърна хладно Строганов.

Думите му бяха твърде резки:

— Мислил ли си някога да потърсиш проблема в самия себе си?

Джагананут изведнъж разбра, че трябва да отговори категорично, ако не иска да прекъсне разговорът. В момента, в който изговаряше своето твърдо „не“, му стана ясно, че точно то го предаваше в ръцете на Строганов. Сви се в очакване на безжалостния контраудар.

Строганов кимаше, необяснимо защо.

— Нищо — каза той, — нищо не ти дава право да затормозяваш други хора с твоите проблеми, с твоето присъствие.

Джагананут се вгледа в лицето на Строганов и изведнъж изпита силна симпатия към тези очи, към това чело, към тези бузи.

Обзе го желание да помоли за прошка. Забеляза твърде късно удивлението на Строганов. Той разбра, че Камел е зад него.

— Кой е там? — прошепна Строганов.

— Какво? — Джагананут се престори на учуден. Той не отклони погледа си от Строганов.

— Но зад тебе има някой, някаква жена.

— Жена ли?

— Виждам я съвсем ясно. Що за шеги са това?

— Няма никой тук.

— Джагананут...

— Сам съм, разбира се. Откъде ще дойде тази жена? Може би от звездата Капела?

Приятелската ирония не успокои Строганов. Той поклати глава:

— Виждам я съвсем ясно. Странно, досега не ми се е случвала такава повреда в предаването.

Той погледна изпитателно онемелия Джагананут.

— Нещо не е наред при тебе, дявол знае... Най-добре ще е да останеш на мястото си, докато дойдем при тебе. Ще побързаме, след два часа, чуваш ли, след два часа сме при тебе.

Образът на Строганов избледня. Джаганат все още седеше, вгълбен в себе си. Камел приближи отзад.

— Прощавай. Бях любопитна да видя и друг човек.

— Добре. — Той се изправи уморено. Тя се притисна до него, обви ръце около врата му.

— Времето ми скоро изтича. Трябва да си вървя.

Объркан, той схвана смисъла на думите ѝ. После се изправи, прегърна я силно.

— Имаме още време. Не си тръгвай.

Тя се усмихна нежно:

— Какво ще промени това? За тебе аз съм фата мор-гана.

Откъде ли идеше силата, която го държеше на крака и която го накара да каже:

— Трябва да зная какво представляваш. Преди това няма да те пусна. Искам да узная всичко за тебе, всичко. Какво криеш от мене? Коя си ти?

Постави въпроса остро, насочи го като скалпел с точността на хирург, с безмилостния фанатизъм на изследовател.

Тя го отстрани внимателно.

— Може би ще разбереш, когато кацнем на Земята, и ще бъдеш ужасен. Защо искаш да се лишиш от илюзиите си? Защо искаш да разрушиш хубавия спомен?

— Може би си права! — измънка той. — Защо всъщност? — за момент се замисли. Но изведнъж настроението му се промени, отстъпи място на трескава жизненост. Засипа я с нежности, за да я подведе.

— Трябва да си вървя — рече тя.

Докато я разсъбличаше, ръцете му опипваха тялото ѝ, за да открият някакъв издайнически белег на нейната истинска непонятна същност.

— Трябва да си вървя.

Не се остави да бъде заблуден. Жаждата да разбули чудовищната тайна го тласкаше напред.

— Какво беше това през нощта? Защо спа с мене?

— Трябваше ми твоята семенна течност. Ще я анализираме.

— Що за чудовище си ти? Как изглежда тялото, което крие такъв урод?

— Не бива да знаеш. Не сега. Би те...

Той се засмя подигравателно:

— Ти, нечовекът, се тревожиш за мене?

— Не искам да бъдеш нещастен.

Обладан от огромно желание, той прошепна, задъхвайки се:

— Ти нищо не знаеш за моето нещастие. Вие не знаете нищо за хората — и се отдели от нея изтощен.

С нарастващо безпокойство констатира, че близостта ѝ все по-малко го вълнува. И тя щеше да изчезне като Камел в мрака на планетата, завинаги. Не му ли бяха и двете еднакво чужди? Тя и нейното земно подобие?

Когато тя поиска да напусне командната зала, той застана на пътя ѝ. Погледът ѝ го отхвърли встрани и той загуби съзнание.

Тя метна роклята си през рамо и напусна безшумно помещението.

Джагангут дойде на себе си, ръцете му потърсиха опора. Подгонен от страх, той се запъти към контролния блок.

Шлюзът се наблюдаваше от две камери. Нямаше неосветен ъгъл.

Тя влезе спокойно, задейства шлюзовата автоматика по начин, който бе усвоила от него. Стрелката на пулта на Джагангут бавно се върна назад. С едно натискане той блокира изхода. Тя веднага забеляза това. Огледа изпитателно камерите.

— Защо правиш това? Пусни ме навън! Не можеш да ме задържиш.

Той упорито поклати глава, подпря с две ръце тежкото си тяло на пулта.

— Трябва да зная коя си! Трябва да видя как изглеждаш! Имам право на това. То е твое морално задължение. Между нас не бива да има тайни. Трябва да зная всичко за тебе, така както ти знаеш за мене...

Чертите на лицето ѝ застинаха. В тях нямаше нищо човешко.

— Ти искаш всичко, но с едното ще разрушиш другото. Както искаш! Животът е твой. Моето превъплъщение ще започне всеки момент. Но това, което ще научиш, няма да ти донесе онова, което вие наричате щастие. Ще ти отнеме времето, прекарано с мене, а може би и целия ти живот. Истинското ми тяло ще ти подежда ужасяващо.

В погледа ѝ се четеше човешка тъга.

Той кимна като омагьосан.

— Да, да, да, искам да те видя. — Гласът му замря в сипкав шепот.

Нищо не можеше да го потресе — нито образът на дявол, нито видът на хидра. Твърдостта на убеждението почти му отне дъха. Потри ръце с дълбоко задоволство. Взираше се с горящи очи в екрана.

— Ще науча... ще науча... ще...

Строганов извади всичко от машината. Пинк седеше мълчаливо до него. Погледите им, готови да срещнат смъртни опасности, пронизваха тъмнината. Далеч пред тях ехолъчът опипваше пътя, засичаше познати и непознати обекти, водеше крехката машина.

Капсулата кацна меко на платото. Двамата мъже забързаха към станцията. По снега пред шлюза личеше провлачена следа, която се губеше встрани из тъмното. Влязоха във входната камера, почакаха нетърпеливо, после забързаха по коридорите.

Намериха Джаганат в залата. Той не чуваше и не виждаше нищо около себе си. Най-сетне вдигна глава и ги погледна с празен поглед. От гърлото му излязоха нечленоразделни звуци. Когато поискаха да го повдигнат, той се дръпна в панически ужас. Трепереше като старец. Строганов изтръгна от ръцете му това, което държеше. Бяха два модни сандала. Неочаквано Джаганат се строполи на земята, сякаш му бяха отнели силата, която го крепеше. Остави се без съпротива да го вкарат в спасителната капсула.

Джаганат отпрати още веднъж блуждаещ поглед към спътника си. Извика. Гласът му прозвуча като детски хленч.

Затвори вратите. Строганов се отпусна за момент, после отново се стегна. Капсулата пълзеше безшумно между тях.

Спуснаха колесника. Известно време следваха странната следа. Снегът тук беше по-твърд. Най-накрая излязоха от улея и с много усилия успяха да прекарат кораба през рехавите кристали.

НЕДОРАЗУМЕНИЕТО

Летяха вече по обратния път. Юпитер бе последната планета. Радвах се, че пътешествието им приближава към своя край. Не бяха се надпреварвали за този полет. Касини се чувстваше онеправдан от задачата за начинаещи, а Бонд бе потиснат от гледката на изоставените станции върху луните на външните планети. Мълчанието на изминалите седмици допълнително ги съсипваше.

Неприязънта към задачата се задълбочи, проникна в личните им отношения — механизъм, който не подлежеше на контрол. Не намериха основа за разбирателство. В началото на пътуването бе изтървана може би погрешна дума, непреднамерен тон, изтълкуван от другия произволно — всъщност всекидневно недоразумение, но ето че сега... Нещо ги ядеше отвътре, всекиго по различен начин.

Това само донякъде беше тяхна грешка.

Сигурно щяха да се намерят пилоти, които да изпълнят задачата с радост и старание. Полетът не бе сред избягваните от всички обичайни пътувания, ненатоварващи нито физически, нито психически. Не бе и сред експедициите, чиито екипажи се избираха от научна гледна точка и които изстискваха последните сили на човек. Нищо подобно.

Дори не бяха ги питали. Степента на опасност беше минимална, особени способности не се искаха. Така погледнато, те бяха жертви на администрацията, на малки управленчески апарати, на които поради икономически съображения отреждаха един вместо три логически кръга.

Преди двеста години Земята трябвало да се откаже от изследването на външните планети в полза на по-важни проблеми. Междувременно отново разполагаха със средства и мощност, за да подновят прекъснатите начинания.

Много от старите бази бяха потънали в забрава. За някои притежаваха само приблизителни данни, малко можеха да бъдат точно определени въз основа на съществуващи планове.

Космическият кораб се приближаваше до Юпитер. Искаха да започнат от единадесетата луна.

По време на маневрата за кацане те с обиграно равнодушие наблюдаваха приближаващия се спътник — мъничко тяло с диаметър двадесет и пет километра и с крушоподобна форма.

— Мълчиш развълнуван — установи подигравателно Касини.

Бонд не се обърна.

— Какво би могло да се каже?

Касини млясна с устни.

— Скоро ще свършим.

— Знаем — отбеляза Бонд. — Защо непрекъснато да го повтаряме?

— Твоята вечна надменност... Срамуваш се от чувствата си, така ли? Имаш комплекси?

— Чувства ли? — Лицето на Бонд се издължи от злоба. — Аз нямам чувства.

Касини тънко се лодсмихна.

— Лазиш ми по нервите с твоето благородство. Защо не признаеш, че сме ти омръзнали — и аз, и цялото това начинание? — Той отпусна ръце и пое дълбоко въздух. — Във всеки случай аз не мога да те понасям.

Бонд му хвърли равнодушен поглед и после отново започна да следи приближаването на луната.

— Разтовари се. Струва ми се, че изобщо нямаш предвид мен. Ти самият не знаеш, но зад това се крие нещо повече, сигурен съм. — Каза го, сякаш бе нещо маловажно.

— Нима — свирна през зъби Касини. — А ти как се сдоби с поръчението? Като девица с отроче ли? И на тебе ли ти разказваха каква чест било...?

— Следи показанията на приборите — напомни му Бонд. — Ако искаш да знаеш точно, все едно ми е.

Касини се усмихна приятелски.

— Лъжец. Прекалено си страхлив, за да ми кажеш в лицето, че ти се повдига от мен.

— Точно така.

— Страхуваш се да ми причиниш болка ли?

— Защо би трябвало да ти причинявам? Касини се ухили още повече.

— Светец! Подозирам, че си роден две хиляди и петстотин години по-късно.

— Все едно е кога се ражда човек.

— Има ли нещо, което да не ти е все едно?

— Няма да разбереш.

— Нима? За глупак ли ме смяташ?

— Глупак не — възрази Бонд, — само необразован. Просто пън. Касини се усмихна развеселен.

— Необразован ли каза? — Веселостта му угасна. — А кой тук е първи пилот? Кой спечели всички дипломи с отличие? Кой е майстор-пилот в космическия осмобой? — Очите му гледаха безпомощно. Над основата на носа му пулсираше една вена.

Бонд каза примирително:

— Говорим за различни неща. Ти не искаш да признаеш, че има нещо, което не разбираш. Това е всичко.

— Впускаш се в намеци, харесваш се в ролята на превъзхождащ другите. Хвърляш ми няколко залька, а аз мога и да се задавя с тях. Дал ли си си някога труда да помислиш защо аз... — спря рязко, като че ли искаше да запази някаква тайна. После уморено каза:

— Бих могъл да твърдя, че си неудачник, че отдавна би трябвало да бъдеш първи като всички от нашия випуск. Безсмислено е да се упрекваме взаимно заради слабостите си.

Бонд отхвърли жеста на примирие.

— Слабост ли? Аз искам да живея така. Плюя и на твоята, и на моята кариера. Искam си спокойствието, искам да живея разумно.

— Измъкваш се — рече Касини. — Всички ние се измъкваме, когато стане сериозно. — Две дълбоки бръчки се издълбаха в ъгълчетата на устата му. — Идиотско качество: да заобикаляме същественото. Къде ли се научихме на това?

Бонд повдигна рамене. Необходимостта да се съсредоточи в маневрата по приземяването го освободи от отговор.

Под тях се изнизваше каменистата повърхност на луната. При втората обиколка съзряха куполообразна станция с няколко допълнителни постройки към нея. В паметта на кораба дори не бе

загатнато за подобна база. Не беше за пръв път и те приеха нехайството, без да хабят много думи.

Бонд предаде ръчното управление на Касини. Сферичното космическо тяло бавно се носеше към целта. Отвън постройката правеше добро впечатление: никакви видими признаци на остаряване, никакви метеоритни попадения.

Първият пилот остави кораба да се спуска милиметър по милиметър. При приземяването Бонд не усети ни най-малко разтърсване. Кимна одобрително.

— Не си получил напразно дипломите си.

Касини недоверчиво го изглежда.

— После ще продължим да се караме. Сега би трябвало най-напред да разгледаме тая старина.

Слязоха на равната земя. Картината беше все същата: скали, мрак, отгоре черно небе и няколко далечни, ясни звезди. Слънцето много, много далечно, мъничко, чуждо.

Единствените източници на светлина бяха прожекторите, които сновяха над близката околност в ритъма на крачките. Без да спират, с големи скокове двамата бързо приближаваха забравената станция — два танцуващи силуета, които още отдалече се различаваха един от друг: мечешката крачка на Бонд, гъвкавата походка на дива котка при Касини.

Наоколо нямаше нищо освен обширна, леко наклонена равнина със заоблен хоризонт, мрачно осветен от огромния диск на Юпитер, чийто облик само за секунди се променяше от дяволска гримаса до ангелска доброта.

— Внимавай! — извика Касини.

Пред тях зееше бездънна пукнатина, достатъчно широка, за да пропаднат в нея.

Прескочиха я с леко засилване. Вече оттатък Касини подхвърли:

— Можеше поне да благодариш.

Бонд се усмихна.

— Не знаех, че държиш на това.

— Достатъчно. — Касини продължи да върви с бързи крачки.

— Тук е зловещо.

— Не си вгълпявай това — отвърна загрижено Касини. — И тук е като навсякъде: малко пусто, малко мъртво, малко неудобно. Не сме

длъжни да оставаме повече от необходимото.

Бързо преодоляха последните метри.

Външната врата беше отворена. Когато влязоха в помещението, видяха, че и вътрешната врата е откритата. Всички останали станции, които-проверяваха, бяха затворени от екипажите, както си му е редът.

Разбраха се с един поглед. Бонд отиде до отсрещната стена, потърси разпределителното табло и отвори клапата.

Ядреният блок на станцията продължаваше да функционира. Отдаваше енергия със средна мощност. Явно във вътрешността на комплекса работеха някакви агрегати. Това беше много по-учудващо, отколкото отвореният шлюз.

Бонд затвори вратите. Крилата им се плъзнаха безпогрешно, като нови. След секунди чуха съскането на нахлуващ въздух. Бонд постави цялата станция под атмосферно налягане. Никъде не се яви пробив. Проверките показаха, че всички помещения са херметически затворени. Касини кимна на Бонд. Отвориша шлемовете. Въздухът бе стерилен, като въздух от контейнер — нито спарен, нито свеж.

— Я светни!

Бонд потърси контакта. Лампите припламнаха, а сенките отстъпиха. Помещението се заля от ярка светлина.

Отвориша външната врата. Пред тях се простираше дълъг коридор, вероятно главната връзка с командната зала. Беше чист, почти като нов.

След като направиха няколко крачки, Бонд спря. На десетина метра пред тях като че ли имаше някаква призрачна граница, тънък, сив, забулващ всичко воал. В първия момент Бонд помисли, че е измама. Присвиваше и отваряше очи, докато го заболя. Но ефирната паяжина остана.

— Какво има? — попита Касини. Бонд му показва паяжината.

Касини се огледа колебливо, поклати глава.

— Ти си превъзбуден.

— Отвори си очите де! — прошепна Бонд.

И двамата се втренчиха напред си. На Бонд изведнъж му се стори, че, преливайки в сиво, се очертават контурите на човешко тяло. Лицето му се вкамени от напрежение. За миг някакъв воал затъмни зрителното му поле. Когато отново просветна, сивотата се появи както преди. Явно бе измама.

Касини се изправи.

— Нищо не виждам — обяви той. — Нищо сиво, никакъв воал. Виждам края на коридора като стената до себе си, никаква разлика. Не се побърквай, момчето ми! — Той продължи нататък, без да обръща внимание на Бонд.

Бонд мълчеше. Нямаше желание да се оправдава, да описва явлението с неизразителни думи. Щеше може би да стане смешен. Накрая това действително се оказа само сетивна измама. Превъзбуденост. Нищо чудно, след като седмици наред се бе отдавал на идиотското занимание да изследва стари станции, да гони развалина след развалина, за да установява непрекъснато все същия скучен резултат. Работа за начинаещи или за работи. Той последва недоволен първия си пилот.

Надникнаха тук-там в личните кабинети на екипажа. Навсякъде същата картина: помещенията бяха изцяло обзаведени, отчасти неподредени, като наоколо се търкаляха лични вещи, които никой не изоставя доброволно: книги, часовници, снимки на близки. Сцената събуждаше впечатлението, че екипажът презглава е напуснал станцията. Но никъде никаква следа от насилствено въздействие, от катастрофа. В столовата масата беше сложена за обяд. В чиниите личаха спечени трохи. Преди двеста години екипажът не беше успял да се наобядва.

Касини преброи приборите. Бяха тридесет и четири.

— Странно — отбеляза той, — като че ли ей сега ще се върнат.

— Дневникът им — досети се Бонд.

Изтичаха по коридора към командната зала. Ненадейно Бонд спря и се послуша. Неохотно спря и Касини.

— Какво ти е?

— Стори ми се, че чух гласове.

— Мога ли да ти напомня, че в станцията нямаше въздух. — Касини присви ъгълчетата на устните си. — За бога, та то си беше напразно цялото това пътуване. Което не значи, че трябва веднага да откачиш. — В тона му прозвуча загриженост, но после отново се усмихна накриво и впечатлението се заличи.

Бонд прокара ръка по челото си. Може би това наистина бяха просто нерви. Наложил си да се съсредоточи, опита се да подреди мислите и спомените си.

В продължение на четири седмици бързаха от луна към луна, разглеждаха западнали бивши бази на земното проучване, проверяваха годността им. Развалини, все развалини, сринати наполовина, изравнени със земята, разрушени от метеорити или от геологическа дейност. Някои намериха непокътнати, но след двестагодишно спокойствие залите приличаха на покрити с пергамент скелети. Вътрешният упадък го потискаше още повече от външното разрушение.

Откъсвайки се от мислите си, той последва Касини по коридора.

Пред тях пробягваха сивите паяжини, придържайки се на постоянно разстояние, следваха ги, никога по-наблизо, никога по-надалече, поспираха с тях, избързваха, колебаеха се, като че ли бяха сенки на телата им, шумоляха по-тихо от дихание или от допира на предпазния костюм при ходене.

Касини регулира осветлението до приятно жълто. Командната зала беше от същия тип като всички досегашни. В нея бяха разположени освен кибернетичните устройства за управление и най-важните възли, снабдяването с въздух и климатичната инсталация, радио– и децинаблюдението към него, енергийният блок, една четвърт от който стърчеше над земята.

Хидроконтейнерите на инсталацията за добиване на кислород бяха празни, радиосистемата не работеше, екраните бяха пусти, климатичната инсталация спряна. Централният кибернет също не използваше енергия. Нито един от индикаторите на енергийните консуматори не сочеше над нулата. Въпреки това ядреният блок подаваше енергия. Накъде, за какво?

Бонд докосна обвивката. Тя беше топла. Усети фината вибрация — едно неуловимо бръмчене. Волт– и амперметрите показваха средна консумация на ток. Кой от агрегатите черпеше енергия и за каква цел?

Провериха отново всички действащи блокове. Нищо. Никъде не се използваше и най-малкото количество енергия.

Касини поклати глава.

— Това нещо ни взема за глупаци. Да изслушаме дневника им, ако не са го взели със себе си.

Имаха късмет. Екипажът беше оставил дневника. Оригиналът. Касини набра внесените данни от последния ден.

Кибернетът изговори със звучен глас датата.

— Преди двеста и двадесет години — прошепна Бонд.

Следваха обичайните сведения на нощната смяна, лъчев и метеоритен поток, своего рода метеорологичен бюлетин.

Дежурният от сутрешната смяна имаше сърдит глас. Говореше уморено и с досада и само за момент се зарадва, когато вплете съобщението, че някой си Рамон току-що успешно е приключил експериментите си със сънотворен газ и че по този повод вечерта ще се празнува.

Кристалът не съдържаше повече от две изречения за цялата сутрин. Около десет часа спомена за някакъв засечен метеорит, назова данни около траекторията, големина, скорост. Половин час по-късно поправи заблудението си. Метеоритът, за който ставаше дума, се оказа космически кораб. После думите се сгъстиха.

Не беше установена радиовръзка. Корабът беше променил курса си и се бе насочил към единадесетата луна Юпитер.

Все още никаква радиовръзка.

Командирът на станцията се включи в сведението. Той пръв изказа предположението, че може би става дума за космически кораб с извънземен произход.

Бонд и Касини следяха с нарастващо напрежение разпратата между обитателите на станцията.

На няколко пъти Бонд незабелязано хвърли поглед към лицето на Касини. За негово голямо учудване то имаше замечтано изражение. Но щом Касини забеляза, че го следят, лицето му отново стана непроницаемо, както винаги.

Четвърт час по-късно проблемът се разреши от само себе си. Спорният обект бе кацнал на около двеста метра от станцията. За хода на събитията продължи да докладва командирът. Наистина беше извънземен космически кораб.

Касини гръмко се изсмя.

— Струва ми се, че са страдали от замъгляване на съзнанието. Да си чул някога за контакт с извънземни?

Бонд не отговори. Беше потънал в креслото си.

Ръцете му лежаха върху командния пулт на кибернета и обгръщаха бял прибор с формата на костенурка, забравен там от някого.

Касини подскочи. Сграбчи спътника си, дръпна го назад, за да му даде възможност да си поеме въздух, разтърси го за раменете.

Бонд дишаше тежко. Отвори очи, погледна учудено Касини.

— Какво има? — Широкото му лице беше пепелявосиво, страните му трепереха.

— Не беше на себе си.

Бонд го изгледа изпитателно, без да разбира.

— Аз ли? А, да. Възможно е, бях задрямал за момент. Извинявай! Та какво стана с този кораб?

Касини недоверчиво присви очи. Почти беше сигурен, че Бонд лъже. Но защо? Бавно се отдръпна от мястото си. Не изпускаше Бонд от очи.

— Но какво ти е? Ръцете ти треперят. Съвсем зле си. Бонд погледна втренчено ръцете си, после ги преплете, за да скрие издайническото треперене, изправи се. Силно стисна устни. Очите му потънаха зад меките торбички и гъстите вежди.

— Добре съм. Вече съм окей. Да чуем по-нататък.

Докато Касини отново включваше кристала, Бонд крадешком огледа малкия овален предмет на пулта. Спомняше си само, че той го беше подразнил и бе поискал да го премести. И после...

Погледът му зашари из помещението, но не откри нищо необичайно. Сивите воали бяха изчезнали. А може би не можеше да ги види, защото не се движеха.

Гласът на командира се сниши до шепот. Очевидно му струваше усилие да овладее възбудата си.

„Те слязоха. Изглеждат странно. Трима са. Многогълни валяци, които в единия си край се разширяват във фуния. Изглеждат гъвкави, като от гума. Не се ниждат нито ръце и крака, нито каквито и да било крайници. Може би са машини, роботи, които те изпращат предварително. Движат се хоризонтално, с фунията напред. Суетят се около кораба си, огромен цилиндър с полукръгли краища. Сега се издигат. Въртят се, трепкайки, около някакъв предмет. Приближават се заедно с него. Прилича на оръдие. На нещо като лафет е поставена ъгловата тръба с отвърстие на тромпет. Сочи към станцията. Те се оттеглят. Уредът остава. Какво ли значи това? За какво ли служи? Може би е средство за разбирателство. Или снимачен апарат.“

Гласът на командира млъкна. Явно чакаше нещо. Бонд и Касини се спогледаха. Касини повдигна скептично вежди и поклати глава.

Бонд се наведе към него и бързо му прошепна:

— Чувал съм някъде за това. Тогава безследно изчезнали космонавти. Търсенето им било безуспешно. Там оставили всичко, както си било. Вече не си спомням къде се е случило. Отдавна трябва да е било. А може би е само една измислена история.

Преди Касини да успее да отговори, командирът продължи:

„В предмета става нещо. Краят на тръбата се зачервява. Обезпокоени сме. Въпреки че е невероятно да се касае за оръжие. Трябва да изчакаме. Наредих никой да не напуска станцията, това би могло да ги разтревожи.“

Отново пауза. Бонд и Касини почти усетиха трептящото напрежение, надвиснало над екипажа. Несъзнателно телата им се напрегнаха, дъхът им спря. Изведнъж командирът изкрещя:

„Рамон! Какво правиш? Полудя ли?“

Шум от трополене на фона на възбудени гласове. Някой вика, скимти като дете. Мълчание. Много хора говорят един през друг, откъслечни, неразбираеми думи. После записът продължава. Гласът на командира е глух и тежък, сякаш езикът му не иска да го слуша.

„Рамон изгуби контрол над себе си. Въобрази си, че приборът е оръжие. Страхът скова разума му. Унищожи тримата и прибора с голямото стационарно лазерно оръдие. Просто откачи, рухна. Може би беше претоварен. Мадера му удари една инжекция. Той заспа. Не разбираме как можа да реагира така. Какво ще стане сега? Бихме могли само да се надяваме, че те няма да възприемат станалото като агресивен акт — доста инфантилна надежда — и да ни отвърнат с отмъщение. Та това беше недоразумение, едно проклето недоразумение!“

Гласът млъкна, после продължи и внезапно започна да издава неразбираеми, заекващи звуци, само името на Рамон се долавяше на няколко пъти сред неразборията от думи. Накрая и тя се загуби в дрезгави хрипове. Извиси се още веднъж сподавено, като изтръгнат при недостиг на въздух болезнен вик.

Записът свърши. Кибернетът го напомни на Бонд и Касини. Всеки бе впил поглед нанякъде. Касини пръв се съвзе.

— Всичко това звучи доста невероятно. Имам предвид космическия кораб. Но нещо се е случило. Само че какво? Трябва да има някакво обяснение. По всяка вероятност то е съвсем просто. — Той подпря с ръце главата си. Опипваше с пръсти лицето си така, като че ли му беше непознато. Изглеждаше уморен и Бонд го наблюдаваше със загриженост. В този момент дори му съчувстваше.

Бонд поклати глава, понечи да каже нещо.

Касини вдигна едната си ръка.

— Почакай! А ако този луд е боравил и с опасни газове, с халюциногени? Някое неуплътнено място, едно избухване и те са започнали да фантазират, най-накрая са хукнали навън и са загинали. Изтичащият на струи въздух ги е повлякъл във Вселената и те са станали практически неоткриваеми.

— Не, не! — възрази енергично Бонд. Но като продължи да говори, несъгласието му се загуби в безпомощни жестове.

— Как да ти обясня? Остави ме да опитам още веднъж.

— Какво възнамеряваш да правиш?

— Когато преди малко докоснах белия предмет, изживях нещо странно.

— По-точно?

— Искам да го повторя. Ако отново стане, тогава ще говорим или ти сам ще опиташ.

Лицето на Касини беше спокойно. Само в очите му се беше загнездила упорита съпротива. Но после бавно каза:

— Добре, така да бъде. А аз какво трябва да правя?

— Ще ме наблюдаваш. Ако направя нещо... заплашително или ненормално, тогава ме отдели от предмета. Но не го пипай!

Касини хапеше кокалчетата на ръката си. Накрая все пак кимна.

— Започвай. Ще те пазя.

Бонд се наведе и положи ръце върху плоския овален предмет. Касини непрекъснато го следеше.

Този път Бонд не затвори очи. Касини забеляза в тях невиждащ блясък, сякаш взорът им бе отправен в някаква чудовищна далечина. Устните помръдваха, но Касини не долавяше никакъв звук. Бонд движеше главата си насам-натам, като че ли спореше с много хора, жестикулираше с ръце, но никога с двете едновременно. Беше прозрачна гледка и Касини на няколко пъти се изкушаваше да скочи.

Веднъж погледът на спътника му попадна върху него. Беше без израз, празен като на идиот.

Касини не издържа и го дръпна назад.

Известно време Бонд лежа отпуснат на мястото си. После вдигна глава, потри очи, почука с пръсти по брадичката и бузите си, сякаш искаше да съживи закърнели усещания.

— Те са тук — усмихна се той.

— Кой е тук?

— Екипажът.

— Станцията? Ти си луд.

— Изглеждат съвсем като живи.

— Умрели са преди двеста години.

— Убеди се сам. Може би ще стигнеш до същия извод.

Касини ухапа горната си устна, като изпускаше струйки въздух на неравни интервали. След като не усети нищо подозрително в държането на Бонд, той стана, повдигайки рамене, и зае мястото му. Решително простря ръце напред и ги отпусна върху овала.

— Още нещо — отбеляза Бонд. — Не им казвай колко време е изтекло. Те мислят, че са минали само два дена.

— Два дена, така значи — ухили се Касини. Сграбчи яйцевидната топка, сякаш бе сърдит на невинния предмет.

Стените на помещението избледняха, агрегатите се разтвориха като лек дим, който в радиус от десет метра образуваше, изглежда, здрава стена. Касини съзря хора, които смутено се тълпяха на едно място. Преброи ги, мърдайки беззвучно устни: бяха тридесет и четирима.

Един дребен, възпълен човек излезе напред. Изглеждаше почти квадратен в старомодния си и груб предпазен костюм, чийто шлем беше бутнал назад.

— Огролюков, командир на изследователската експедиция „Юпитер 11“. Какъв късмет, че дойдохте толкова бързо. От два дена сме затворени в този капан за мишки. Те още ли са тук?

— Кои?

— Извънземните. Такова едно огромно космическо превозно средство с формата на цилиндър.

— А, да — поклати глава Касини. — Изчезнаха безследно. Всъщност какво се случи?

Командирът го погледна объркано.

— Не знаем. След като Рамон откачи, ние се почувствахме грабнати от неимоверна сила и запратени нанякъде. Никой от нас не го преживя при пълно съзнание. Когато отново бяхме в състояние да мислим, се намерихме тук. То е като гумена килия, сиви еластични стени, кълбо, разбирате ли? От два дена се препираме дали чуждоземците са го били запланували отпреди, или пък това беше отговор на нашата фатална реакция.

— Как да ви помогнем?

— Вашият приятел каза...

— Моят втори пилот ли?

— Той, каза, че се е добрал до нас посредством малък овален уред. Знам точно, че при нас нямаше нищо подобно. Те трябва да са били в станцията. Цяло щастие е, че ни пренесоха в тази клетка. Щяхме да загинем, когато отварят шлюзовете. Крайно време е, извадете ни оттук. Трябва да има някаква възможност. Става все по-задушно, а и от два дена нищо не сме яли.

— Жалко за обяда ви — подкачи го Касини.

Огролюков се усмихна загрижено.

— Случи се малко преди дванадесет часа.

— Всичко е наред. — успокои го Касини. — Ще обмислим как можем да ви помогнем. — Той вдигна ръце. Групата изчезна в мъглата. В продължение на един миг не усещаше тялото си, после се намери седнал в креслото. Бонд стоеше до него и го гледаше, изпълнен с очакване.

— Не зяпай така — сръза го Касини. — Това е шарлатанство. — Поразмисли малко. — Открили са уред, който създава халюцинации. Дявол знае първоначално за каква цел е бил предназначен. Може би въпреки всичко е само играчка. Или пък са намерили път да отключат подсъзнанието. Във всеки случай изглежда интересен експеримент. На Земята ще разберат как действа това нещо. Пита се само как да го пренесем? — Той подкани с жест Бонд да се съгласи с него. — Звучи доста логично, нали?

— Не знам точно — Бонд играеше нервно с пръстите си. — Възможно е теориите ти да са елементарни, а изводите ти — прибързани. Какво ще правим, ако са погрешни? — Той

жестикулираше настойчиво. — Изправени сме пред нещо необяснимо. Да го оставим или да го вземем — не става дума само за това.

— Добре, намерихме този предмет — натърти Касини, — но за другото не отговаряме.

— Щеше да ти бъде по-приятно, ако не бяхме го забелязали, така ли?

— Може би! Най-малкото всичко щеше да бъде по-просто.

— Бога ми — рече Бонд, — имаш право. — Той кимна и двамата изведнъж се усмигнаха доверчиво и облекчено.

— И така, какво има? — попита Касини.

Бонд се изправи и неспокойно закрачи нагоре-надолу.

— А ако все пак те са още живи? Знам, знам — вдигна ръка той, — звучи фантастично. Бих искал да го докажа, но как?

Касини усещаше безпомощността на ситуацията. Мълчеше очаквателно. Какво имаше предвид Бонд? Поне да желаше да се изкаже, за да му помогне да не се оплита във фантазмагории.

Бонд се обърна. Приканващият поглед на Касини, в който се таеше недоизказаното от последните седмици, го направи още по-несигурен, откровеността му бе прекалено внезапна. Предложение да се прескочи пропастта имаше, но липсваше мостът.

— Преживяхме нещо, което различно... — Бонд спря раздразнен. Почувства се като дете, което е длъжно да дава отчет пред възрастни. А беше безсмислено. Касини нямаше да го разбере. Трябваше ли да се позове на нещо, което бе породено навярно от фикция? И изобщо как другояче освен по този начин можеше да се тълкува това, след като той не бе в състояние дори да го обясни. Истинска фикция! Нищо друго освен неговото твърдоглавие не го беше накарало да си внуши, че е истина. Какво разочарование, но за пръв път чувството го беше измамilo. Или пък не? Той се омота в неизказаните „за“ и „против“. Случилото се действителност ли беше? Или халюцинация? Реши се да продължи едва след продължително мълчание.

— Те се нуждаят от помощ — гласът му звучеше уморено. — Извънземните са ги затворили и там, в този капан... — запъна се.

— Запази хладнокръвие — каза приятелски Касини. — Този уред, изглежда, е единствено по рода си творение. Ако го опазим, науката ще ни бъде благодарна. Вероятно ще намери приложение в

медицината, за поставяне на диагнози или терапии на душевни заболявания или пък чрез него ще се освободят неподозирани интелектуални резерви. Навярно откривателят е бил гений. Гении се раждат веднъж на хиляда години. Нищо чудно, че досега то не е открито за втори път.

— Ще ни целуват ръцете! — Бонд иронично се усмихна.

— Бонд! — Гласът на Касини стана рязък. — Не разбираш ли какъв шанс е заложен тук? Опитай още веднъж. Ще установиш, че онези там постоянно реагират точно според представата ти, частици от секундата преди нея. Едва се усеща, но е така, казвам ти. Понякога беше силно, почти колкото външен натиск, като че ли това не са собствените ти усещания, а нещо чуждо, проникващо в тебе отвън. Нещо ти се внушава! Опитай! Ако си честен и внимателен, сам ще го установиш.

Бонд го сграбчи за раменете.

— А ако приемем, че те действително съществуват, тези извънземни същества?

Касини с негодувание се освободи, обърна се, забарабани с пръсти. Гласът му създаваше делова преграда, привеждаше доказателства, обясняваше и Бонд не можеше да не кима при всеки един от аргументите му. Но колкото повече изглеждаше, че Касини има право, толкова по-настойтелно в него се събуждаше желанието да изрази собствените си мисли, дори с риска да заприлича на фантазьор. Изнесе речта си припряно и бързо.

„Чуждоземните са направили единствено логичното за тях. Обезвредили са противниците си, без да ги убиват. Отстранили са ги от пространството и времето, в които те са могли да бъдат опасни за тях, после на спокойствие са се огледали, проучили са всичко и отново са заминали. За да не получат удар в гърба, са ги оставили, където са си били, с надеждата, че земните контролни станции ще ги открият. Вградили са висок коефициент на сигурност: след двеста и двадесет години за затворените не са изминали повече от два дена. И ето че сега те имат там кислород още за два часа.“ Жестът му описа това неопределено там и завърши в безнадеждност.

Лицето на Касини не потрепваше. Изглеждаше потънал в мисли. Когато Бонд млъкна, той добродушно се усмихна.

— Очарователно умопостроение, история, изпълнена с напрежение! Но трябва да си припомним фактите.

На Бонд му се искаше да извика: „Повярвай ми!“ Но осъзна, че нямаше право да изисква това от Касини. Та те едва се познаваха, мостът между тях не беше прокаран. Прокле задачата, която ги разделяше. Но къде започваше собственото им безсилие!

Ръцете му се отпуснаха надолу, издърпаха напред раменете. Изглеждаше изцеден. Обстоятелствата го принуждаваха да си признае, че се е заблудил. Теорията на Касини беше по-проста и по-реална. Помълча известно време, след това попита:

— Какво трябва да направя? — и недоверчиво затър-си израз на удовлетворение в чертите на Касини.

Касини сериозно и делово разпореди:

— Вземи уреда. Ще те водя, докато влезем в кораба — явно му струваше усилие да погледне Бонд. С непохватно движение се извърна встрани.

„Ще ги погубиш!“ — промълви беззвучно Бонд. А на глас каза:

— Знаеш ли за кой агрегат доставя енергия реакторът? — И преди Касини да може да отговори, продължи: — За този — посочи той костенурката.. — Безжично.

— Какво толкова вълнуващо намираш в това? — запита Касини.

— Не знаем колко голям е обхватът му. Ако навън уредът преустанови да работи и те действително... Биха били неподготвени... Биха загинали... — Той изпъшка. — Представи се, че те се намират в сапунен мехур, който е завързан за предмета тук. Ако променим местоположението му, той вероятно ще повлече мехура след себе си. Ако обаче притокът на енергия прекъсне, мехурът ще се спука като продупчен балон. В открития Космос това би означавало тяхната смърт. — Той спря внезапно, погледна Касини в лицето. После се усмихна срамежливо.

— Аз съм глупак. Разбираш ли, това хрумване не ме напуска.

— Сигурно — съгласи се Касини. — Знам го това. От една определена точка вече не можеш да се върнеш назад. Изправяш се пред опасността да се поддадеш на една налудничавя представа. Но аз съм отговорен за тебе. — И с неочаквана топлина добави: — Хайде да вървим сега. Всичко останало са глупости.

Бонд отиде до масата като сомнамбул и взе яйцевидната топка. Залата моментално потъна в мрак, а той изпадна в състояние, което бе средно между сън и илюзия. Не усети как Касини го хвана за ръката и го поведе през коридора към шлюза. Като в диалог с невидими партньори той бързо движеше устни. Напрегнатите му черти се отпуснаха като у човек, неприсъстващ духом. Накрая се усмихна, сякаш бе преодолял всякакви грижи и притеснения.

Макар и пипнешком, Касини бързо се спусна по коридора. Зад тях, прониквайки без усилие през стените и тялото на Бонд, се влачеше една почти невидима, потрепкваща нишка. Началото ѝ се губеше в уреда, а краят ѝ — в трансформатора на ядрения блок.

Касини затвори визьорите на шлемовете им. Минути по-късно външната преграда се плъзна назад. Той поведе Бонд през негостоприемната празнота на Юпитеровата луна. Беше по-тъмно, отколкото при пристигането им, огромната планета беше потънала зад хоризонта. В мрака като светла лента се точеше енергийната нишка. Но с всяка крачка силата на светлината намаляваше.

Без затруднения преодоляха пукнатината. От кораба ги делиха още около петдесетина метра. Нишката колебливо се люшкаше. Светенето се превърна в блещу-кане, после угасна.

Касини изненадан забеляза, че Бонд се дърпа и не иска да бъде воден. Угрижен склочи ръката си по-здраво около неговата.

— Пусни ме! — гласът на Бонд бе пресипнал.

Касини отстъпи една крачка. Необичайното изражение върху лицето на спътника му го накара да млъкне.

Меките, охранени бузи изглеждаха като издълбани с длето, очите му, скрити обикновено зад меки торбички, бяха изскочили напред. С огромна сила Бонд запрати яйцето в тъмнината. После застина като статуя. Съвзе се едва след няколко секунди.

— Ние сме убийци — гласът му трепереше, — щяхме да ги убием. Без малко. Защо не ми повярва? Но да, как би могъл! Извинявай, че те упреквам.

Касини отправи безпомощно взор в мрака. Поиска да хване под ръка спътника си и като болен да го преведе по останалия път. Фенерчето му се залюля нататък, лъчът попадна върху лицето на Бонд. Касини потръпна: по страните на Бонд се стичаха сълзи.

— Ела — каза той нежно, — ела в кораба. Успокой се! Предпазливо хвана ръката на Бонд и се обърна към кораба.

Изведнъж се вцепени. Кръвта сякаш слезе в краката му, лицето му стана ледено студено.

На десетки метри от тях, в мрачината неясно се открояваше застинало образувание. Светлината на фенерчето го разчлени на човешки фигури.

Те бяха загърнати в старомодни, груби костюми. Приближаваха бавно и непохватно. Касини трескаво се опита да ги преброи. Бяха повече от тридесет.

АВАРИЯ

Експлозията разруши кърмата на транспортъора. Половината броня бе разкъсана. По същото време прекъсна и връзката със Земята. Беше 0 часът и 31 минути бордово време. Намираха се между орбитите на Плутон и Нептун.

Аварираният кораб кръжеше в пространството, въртейки се около собствената си ос. Приличаше на огромен нацепен пън. Той безпомощно приближаваше слънцето, като че тласкан от някакво бавно течение.

Отис лежеше по гръб. Поизправи се на възглавницата и се взря в слънцето, което се показва на екрана. Няколко секунди съзерцава нищожно малкото петно, после, разочарован, затвори отново очи. Там някъде, в бездната, имаше хора. Обзе го отчаяние. Нямаше желание за нищо, искаше му се да се освободи от проклетия инстинкт за живот, мечтаеше за пълно спокойствие и безметежно живуркане.

Краката вече не го боляха. Чувстваше тялото си леко и свободно — ако това беше смъртта, то тя беше приятна.

Засмя се, гласът му прозвуча като немощен фалцет на старец.

— Трябва да си легнеш, гледането уморява.

Отис извърна глава. На леглото му седеше Самуел. Гласът му беше отпаднал и малко нервен. Сигурно току-що се беше събудил, тъй като косата му стърчеше, а той, примигвайки, търсеше очилата си.

Зад стъклата очите му изглеждаха по-големи и потъмни, отколкото бяха всъщност. На Отис му се сториха трескави.

— Как си днес? — попита Самуел.

— Добре.

— Издържа на лъчевия шок.

— Всички издържахме — отвърна Отис.

Самуел кимна, усмихна се едва забележимо.

— Как са краката ти?

— Вече не усещам нищо. Защо, положението лошо ли е?

— Не те ли болят? Това е добър признак — каза Самуел и стана.
— Вдругиден отново ще можеш да вървиш. Но дотогава трябва да потърпиш. Лекарствата не вършат чудеса.

Той оправи панталоните си и без да бърза, прекоси помещението. Походката му бе несигурна, сякаш се намираше в полусънно състояние. От време на време провлачваше крака и се чуваше стържещ звук.

Отис го изгуби от погледа си.

— Какво правиш? — попита той неспокойно.

— Проверявам запасите.

Известно време Самуел не се виждаше, после се появи с отрупан поднос. От консервните кутии се вдигаше пара. Миришеше на кафе и горещ фасул.

Самуел седна на леглото. Отис стана без чужда помощ и взе една консерва.

— Това е добре! — каза той.

— Яж! — отвърна Самуел.

Отпиваха на малки глътки. Кафето пареше гърлото и затопляше стомаха приятно. Отис изпадна в някакво особено блаженство. Беше странно. Не можеше да си обясни откъде идва това усещане. Може би му оставаха броени дни, докато кислородът и енергията се изчерпят.

През изминалите дни Самуел ловко избягваше да отговаря на въпросите му. За него това не беше трудно, тъй като Отис нямаше сили да поставя спътника си натясно с директни въпроси. Може би дори се радваше, че Самуел не беше категоричен, и за да запази у него илюзията, му казваше:

— Няма защо да се тревожиш.

Отис остави празната кутия на подноса.

— Колко ни остават? — посочи той към консервата.

— Достатъчно.

— А от другото?

— И то стига.

— Е, престани вече де! — каза Отис с пресилено отчаяние. — Не ме карай да те разпитвам. Това е мъчително за един болен.

— Как се чувстваш?

— Достатъчно добре, за да мога да понеса истината.

Отис се вгледа в спътника си, който издържа на погледа му. Отново му се стори, че очите на Самуел блестят като на болен. Наблюдаваше внимателно как над веждите му избиват малки капчици пот.

Самуел припряно избърса челото си, сякаш искаше да скрие издайническия признак.

— Кафето беше горещо — рече той и стана бързо.

Отис се загледа в тесния му гръб, докато Самуел отиваше към командния пулт. Движенията му бяха така познати, сякаш бяха близки от години. При това Отис дори не знаеше в коя част на земното кълбо живее Самуел, а може би беше забравил? Учуди се. Реши да го попита.

— Е, добре — каза Самуел.

— Обърни се — каза Отис, — искам да видя лицето ти. Болните винаги ги лъжат.

Самуел се облегна на пулта:

— Когато те намерих, беше в безсъзнание. През последните три дни беше толкова изтощен, че не исках да говоря за това.

— Струва ми се, че е било вчера — рече Отис.

— Може — отвърна Самуел, — но изминаха три дни. Бях дежурен в залата. Случи се малко преди края на моята смяна.

— Спомням си, трябваше да приема дежурството от тебе. Сигурно е станало по пътя за насам.

— Залата и част от главния вход не бяха засегнати. Коридорът пострада малко, но остана уплътнен. Намерих те на няколко метра зад шлюза.

Самуел облиза устните си и пое дълбоко дъх. При издишването се разнесе странен свирещ звук. Стоеше с приведени напред рамене и се подпираше с ръце на ръба на пулта.

— Какво ти е? — попита Отис.

— Нищо — отговори Самуел, — топло ми е. Имаме всичко необходимо за седмици наред, най-малко за четири, а ако сме пестеливи — дори за осем или десет.

Отис помисли и каза:

— Твърде обнадяващо, нали? Как се получи така? — Той се усмихна иронично, но гласът му беше сериозен. — Не бива да ме лъжеш.

— Не те лъжа — отвърна Самуел. — Какво би ти помогнало това?

— Би *ни* помогнало — поправи го Отис. — Засяга и двама ни. Всяка глътка въздух, всяка дума, всичко е общо.

— Няма причина да те лъжа — каза Самуел тихо. — За мене само истината има смисъл, за тебе също — добави той. Когато продължи, гласът му беше по-бодър: — Положението съвсем не е толкова трагично. Дори гравитационният генератор все още работи.

— Виждам. Накъде се движи ламариненият ни ковчег?

— Имаме щастие. Спускаме се към Слънцето. Бавно, но все пак походката е добра.

— Възможно е. Но може и да ни намерят малко преди да са минали триста дни от смъртта ни.

Самуел се ухили.

— Щастие е относително.

— Глупости! — каза Отис. — Престани с тези дрънканици!

— Ще успеем — Самуел беше вече сериозен.

Спокойствието на Самуел подразни Отис. С какво право той приемаше положението с невъзмутимост, граничеща с безразличие? Оптимизмът на Самуел му се струваше неуместен и толкова глупав, колкото всичките им очаквания и надежди.

— Щастие както досега! — каза той с раздражение. В гласа му се долавяше напрегнатост и горчивина. — Имахме щастие да не пукнем веднага като останалите.

Самуел не реагира.

Погледите им се разминаха мълчешком.

— Беше ли вече навън? — попита Отис уморено, когато тишината стана непоносима.

Самуел кимна.

— Не са се мъчили дълго — каза той кратко, а после изведнъж викна ядосано: — Престани да мислиш за това!

Отис се отпусна назад и заби поглед в тавана. Отново видя всичко като на живо. Лицата им минаха пред очите му. С някои от тях бе разменил само по две думи, но сега те изплуваха в паметта му със същата сила, както и останалите.

Безмълвна процесия изпълни помещението. Някои се смееха, други бяха потънали в сериозни разговори. Като че ли всичко ставаше

пред него.

— Длъжен съм да мисля за това — прошепна Отис. — Не е приятно да оцелееш след подобно нещо, чувстваш се виновен, а е тъпо...

— Може би имаш право — гласът на Самуел прозвуча меко, почти нежно.

Отис отново се надигна. Лицето на Самуел бе сиво и набраздено от бръчки, които му придаваха странен израз на тъга. Може би сумрачното осветление подсилваше чертите му с допълнителни сенки. Отис неволно се изплаши при вида на приятеля си. Прокара ръка по лицето си:

— Как изглеждам? — попита той.

— Нормално — отвърна Самуел. — Дори ушите ти са червени. Вече нищо ти няма. Краката ти вече почти са се оправили. Издържа на лъчевата болест, а иначе...

Отис се взря внимателно в него. С присъщото за болен недоверие той се усъмни в оптимистичното описание. Погледнаха се така, като че ли се виждаха за първи път. Дали лицата им някога бяха изглеждали другояче? Настоящото забулваше спомена за това. Как ще изглежда утрешният ден? А по-нататък? Може би вече се очертаваше убийственото примирение? Отис искаше да прогони предчувствието от съзнанието си, но то се таеше по всички ъгли, непреодолимо като оловна умора.

Самуел се отдръпна от командния пулт с усилие, сякаш трябваше да преодолее някаква невидима сила, която го беше приковала.

— Трябва да погледна още веднъж дали всичко е наред — каза той, извинявайки се, — може да съм пропуснал нещо.

Той вървеше из залата, събираше грижливо разхвърляните наоколо предмети, за да ги подреди по местата им; с каменно изражение сортираше незначителните останки от катастрофата.

Отис внимателно следеше движенията му, като че ли в тях можеше да открие истината или благородната лъжа. Самуел изчезна от погледа му. Отис отново почувства своята безпомощност. Беше зависим от Самуел така, както кърмачето от дойката. Самуел му носеше храната и лекарствата, Самуел изчисляваше, Самуел разпределяше, Самуел бе неговият живот. Искаше му се да вие от безсилие и яд, че така безпомощно е оставен на произвола на съдбата.

— Самуел, къде си? Какво правиш там?

Самуел изникна с кърпа в ръка от полумрака, който обгръщаше насрещната стена на командната зала. В безмерността на просторното, слабо осветено помещение той изглеждаше още по-крехък.

— Бърша прах — каза той спокойно. — Уредите са потънали в мръсотия.

За миг Отис остана безмълвен, после извика пискливо:

— Абе ти луд ли си? — изплашен от тона си, той замря. Самуел погледна покрай него. Тъглчетата на устата му леко трепереха. Главата му бе наклонена така, че очите му бяха потънали в сенките на кухините си. Само бръчките около тях се открояваха като дълбоки бразди върху залята от слънцето равнина. Отис потърси погледа на приятеля си. Самуел вдигна глава и бледата светлина огря очите чу. Когато Отис продължи да говори, в гласа му се прокрадна нотка на тих, нежен укор:

— Но върши нещо смислено! Радиостанцията, опитай се да поправиш радиостанцията! Може би ще успееш. Те трябва да разберат къде се намираме.

Отис млъкна внезапно. За миг ръцете му останаха като заковани във въздуха, след това бавно ги отпусна.

Самуел стоеше неподвижен. Крехкото му тяло изглеждаше безплатно в своята неестествена застиналост; беше като сянка на самия себе си, уязвим като мишена.

Отис бе обзет от дълбоко чувство на срам, подобно на човек, когото са изненадали да изрича на глас съкровени мисли, от които вече не може да се отрече. Спря погледа си върху одеялото.

— Няма смисъл — каза Самуел приятелски, сякаш ставаше дума за нещо маловажно. — Предавателните антени отидоха на кино. Освен това не би ни стигнала енергията, за да предаваме.

Отис прекара ръка по лицето си.

— Лежа тук и съм принуден да гледам как загиваме — прошепна той хрипливо. — Извинявай, нервите ми не издържат.

— Няма нищо. — Самуел отново се захвана с работата си. Едва ли не педантично той забърсваше всеки процеп, всяка заобленост. Вършеше го, без да бърза, като човек, който разполага с маса време.

— Защо не вземеш прахосмукачката? — попита Отис.

— Работи твърде бързо и акуратно. Съкращава ми много работата. Разбираш ли?

Отис го гледаше мълчаливо. Струваше му се безсмислено да каже каквото и да е, не си струваше труда. Гледаше в гърба на събеседника си, който се движеше ритмично напред-назад. Когато се обърна настрана, Отис забеляза умора в жестовете му, те изглеждаха напрегнати, принудени.

„Би трябвало да му се възхищавам“ — помисли си Отис. — „Той като че ли винаги знае какво е необходимо.“ Забеляза учудено, че по-рано това качество на Самуел не му бе правило впечатление. Може би не бе имало време за това.

Той наблюдаваше Самуел, който бършеше усърдно и механично праха, като че ли това беше най-важното нещо на света. Гледаше го, сякаш не бе по-важно да затвори очи и да мисли за Земята и за това, което бе изпълвало живота му досега. Може би всичко това вече нямаше значение — работата, жена му, туптенето на сърцето. Чувстваше се твърде немощен, за да вярва безрезервно в живота. Може би силата и дееспособността на приятеля му щеше да се предаде и на него, ако той му вярваше. Единствено вярата можеше да му помогне. Но може би Самуел бе твърде слаб, за да посрещне предстоящото спокойно и хладнокръвно, може би и за него това беше само разсейване, евтин наркотик? Защо Самуел трябваше да бъде по-силният, с какво право Отис изискваше това от приятеля си? Самуел искаше да заблуди и двамата, да им внуши увереност. Храна и въздух за седмици. Сигурно щеше да бъде по-добре да вярват в своето единство, било то мнимо или не. Да, и двамата щяха да оживеят, всичко останало е безсмислица. Щяха да намерят останките от кораба — половината Земя бе на крак и ги търсеше. Щяха да ги открият още през идните седмици, това бе абсолютно сигурно. Ако можеше да стане, щеше да вземе парцал и да бърше прах или да рисува с тебешир по очуканите стени.

Какво друго?

Оставаха им още осем или дванадесет седмици живот. Но какво значеха осем или дванадесет седмици в Космоса? Ами ако спасението дойде едва след шестнадесет или двадесет и четири седмици? Единият можеше да успее, само единият. Но те бяха двама и това не биваше да се забравя никога.

Отис пое дълбоко въздух и издиша през носа.

— Самуел!

Спътникът му спря, като че ли някакъв механизъм в него изключи. Скръстил ръце на гърдите си, той погледна Отис въпросително.

— Защо не ме остави да пукна, когато бях там навън? Нямах да има никакви проблеми. Та аз бях полумъртъв!

Самуел се обърна и продължи да чисти, сякаш не бе чул нищо. След малко каза:

— Ти си идиот!

— Кислородът щеше да бъде двойно повече, Самуел. Шансовете ти щяха да бъдат двойно по-големи.

— Рискът да превъртя по някое време също щеше да е двойно по-голям — усмихна се той на Отис през рамо. — Сметката е проста. Повярвай ми, приятелю.

Следобед Самуел му даде последната доза от лекарството против лъчева болест. На въпроса на Отис той обясни, че е взел своята част още предната сутрин. — На мене ми мина по-рано — каза Самуел, — аз не бях толкова облъчен.

— Но каква беше причината? — попита Отис.

— И аз не зная — Самуел вдигна рамене. — Във всеки случай не е реакторът, иначе не би останало нищо. — Той седеше на едно кресло пред реакторния пулт, чиито светлини бяха замрели, и поправяше джобния си часовник. — Трябва да действаме, а не да разсъждаваме.

— Глупости — отвърна Отис вироглаво, — не трябва да вършим нищо, освен да чакаме, докато пукнем.

Самуел поклати укорително глава. Продължи заниманието си невъзмутимо.

— Какво му има на часовника? — попита Отис. — Счупен ли е?

— Не — отвърна Самуел. — Разглобявам го и отново го сглобявам. Това ми доставя удоволствие.

Отис го погледна, а след това рече:

— Не бъди глупак! Чудото да ни намерят навреме няма да стане. Преди хиляда години корабокрушенецът в океана е имал хилядократно по-голяма надежда за спасение. А ако не е имал шанс, то поне е загивал в собствения си свят, а не някъде, където не е имало нищо друго освен тишина и тук-таме проблясващи звезди.

— Смяташ ли, че на твоя корабокрушенец му е било по-леко от това, че умира на Земята? — попита Самуел подигравателно. — Заобиколен от романтиката на морските вълни! Може ли въобще смъртта да бъде по-лека или по-тежка? Тя навсякъде трае само миг. Абсолютно безразлично е дали ще умреш от глад тук или там. Но умирането започва тогава, когато сам се предадеш. Тогава то се превръща в безкрайно мъчение, смъртта е само избавление от собствените ти страдания.

Изведнъж Самуел скочи, ръцете му трепереха, лицето му беше червено.

— Хайде, лягай и умирай! — изкрещя той.

Но както внезапно го бе завладяла възбудата, така внезапно се овладя отново. Миг след това лицето му се покри с обичайната бледност. Захвана се отново с часовника си, затвори капака с леко хлопване и го пусна внимателно в джоба си.

До вечерята не размениха нито дума. Нахраниха се мълчаливо. Самуел не яде много. Остатъка от дажбата си даде насила на Отис. Изглеждаше отпаднал. Движенията му бяха отпуснати, гласът — пресипнал и тих.

Нямаха възможност да се мият. Не усещаха острата миризма на пот, не забелязваха и неравните стени и очукани облицовки.

Отис протегна ръка и загаси мъждивото осветление. Мислите му се лутаха безразборно. Сети се за жена си и децата и нещо особено стегна тялото и главата му и го превърна в безпомощен труп, който се сви като животно, настъпено по невнимание и онемяло в очакване на следващата стъпка, застинало в неестествена поза — безчувствено и безформено, вцепенено, за да не усеща повече болката. Чу как Самуел се мята в леглото си. Пъшкаше тежко като болен.

Заспа дълбоко и неспокойно, преследван от необясними видения. Когато се събуди, вече не помнеше какво е сънувал. Беше уморен и краката пак го боляха, беше приятна болка.

Самуел вече беше станал. Седеше на командния пулт. Леко приведен, той следеше внимателно екрана, от чийто горен десен ъгъл една слабо светеща звезда се движеше бавно към средата, за да изчезне отново в долния ляв ъгъл. В сравнение с предния ден слънцето почти не се беше уголемило.

С лакти, подпрени на коленете, Самуел бе хванал главата си с две ръце.

— С каква скорост се движим всъщност? — попита тихо Отис.

Самуел като че ли не чу въпроса му. Едва след известно време той се облегна в креслото и каза, без да гледа към Отис:

— Не се притеснявай, за вечеря ще си бъдем у дома. — Засмя се тихо и хрипливо.

Отис се опита да се усмихне, но не му се удаде.

— Жена ти сигурно ще ми се зарадва.

— Тя винаги се радва, когато някой ни дойде на гости.

— Ще се постарая — каза Отис. — Но не, когато се върнем, аз ще ви поканя. Ако побързаме, езерото ще е все още здраво заледено. Ще наловим риба под леда и ще сготвя истинска рибена супа?

Самуел се върна в действителността. Той погледна Отис учудено.

— Какво, ти можеш да готвиш?

— Ами да — отвърна Отис доволно, — това удоволствие е много по-голямо, отколкото да събираш вкаменелости от Марс.

— Чудна работа — Самуел все още седеше отпуснат в креслото, обърнат в полупрофил към Отис. — Не знаех, че умееш да вършиш такива неща.

— Не е толкова важно — каза Отис.

— Напротив, важно е — възрази Самуел. — Как така! Вече десет месеца пътуваме, би трябвало да знаем повече един за друг. Лошо сме използвали времето след старта.

— Имахме друга работа. Тайните на Плутон трябваше да бъдат разгадани. Нямахме време за почивка.

— Е, сега имаме достатъчно.

— Не, никога няма време. Винаги сме негови роби, сега също, сега повече от всякога.

— Имам изненада за тебе — сети се внезапно Самуел и скочи.

— Почакай, ще я донеса — той изчезна в едно мадко съседно помещение. — Не бива да забравяме, че след няколко дни отново ще ходиш. Образуването на костна тъкан се ускорява много от лекарствата. Въпреки това в началото ще се нуждаеш от опора.

Дишайки учестено, той се промъкна през тесния процепа. Носеше две патерици. Усмихна се, пхна подпорите под мишниците си и закуцукна непохватно към него. Изглеждаше комично и Отис избухна в

смях. Но когато видя приятеля си в дифузната светлина, смехът му застина в безпомощна гримаса. Лицето на Самуел изглеждаше смъртнобледо, устните му бяха — посинели, от челото му се стичаше пот, скулите му изпъкваха неестествено.

— Защо ме гледаш така? Направих патериците, докато спеше. Но ти ще се справиш.

— Самуел — прошепна Отис, — лошо ли ти е?

— Малко съм уморен — отвърна той уклончиво. — В края на краищата няма нищо чудно — опита се да се пошегува той, — не мога целия ден да се въргалям в леглото.

— Ти си болен.

— Глупости. Ще приготвя нещо за ядене. Сигурно си гладен. — Самуел облегна патериците на леглото на Отис и бързо се обърна.

— Самуел, колко рентгена пипна?

— Не си струва да говорим. По-малко от тебе, много по-малко — провикна се Самуел от нишата, където приготвяше яденето. — Имаше достатъчно лекарства.

— Колко?

Самуел домакинстваше делово. Консервите се удряха една в друга и дрънчаха. Макар че балансираше подноса с две ръце, при всяка крачка се разливаше по малко течност. Кафе и супа се смесваха върху таблата в неугледна маса.

— Колко бяха? — повтори Отис неумолимо. Самуел се приближи бавно и несигурно.

— 16 милиона единици — каза той колебливо, — в опаковки по един милион.

Отис го погледна изпитателно. Самуел спря насред залата, сякаш прикован от погледа му. Той гледаше таблата в ръцете си и, изглежда, не забелязваше, че тя се е наклонила. Тънка струя се стичаше по ръба и капеше.

— Ако са били толкова, са достатъчно — каза Отис.

Самуел вдигна глава. Бе притворил очи. После изпусна подноса и той се счупи. Коленичи в локвата от тъмна димяща течност. Горната част на тялото му бавно се сгърчи. Залитна неуверено встрани и удари главата си, но като че ли не усети. Остана да лежи свит.

Отис гледаше втренчено спътника си, сякаш не беше на себе си. Неописуем страх сковаваше мисълта и движенията му. Като че ли най-

малкото помръдване можеше да предизвика нещастие. Той седеше в леглото си почти без да диша. Изведнъж се почувства безпомощен, струваше му се, че стените на помещението са от най-тънко стъкло и могат да се разпаднат при минимално разклащане. Едва когато липсата на кислород го принуди, той си пое бързо въздух.

Отхвърли завивката, праметна крака през ръба на леглото и внимателно спусна единия си крак на пода. Подпирайки се на ръце, той стъпи с цялата си тежест. Болката не бе толкова силна, колкото очакваше. Но като се изправи без никаква опора, краката му не издържах и той падна назад в леглото. После отново се надигна, хвана патериците и ги закрепил под мишниците си. Припряно и непохватно той се запъти към командния пулт. Дишаше тежко, по гърба му се стичаше пот. С удоволствие би свалил дрехите от себе си. Малко преди да стигне целта, щеше да падне. Политна към пулта, пръстите му пробягнаха несигурно по клавишите. Регулира силата на притеглянето с една десета „g“ назад. Тежестта на тялото му мигновено изчезна, вече почти не усещаше собственото си тегло.

Самуел бе лек като перце. Отис го занесе до леглото му, положи го внимателно по гръб и разкопча ризата му. Самуел дишаше тежко, от ъгълчетата на устата му течеше слюнка. Отис избърса внимателно лицето му, после закуцука обратно към компютъра. Минаха няколко безкрайни секунди, докато получи диагнозата. Гледаше картата и не вярваше: тежък лъчев шок, медикаментозна недостатъчност, спешно лечение с най-малко 13 милиона единици.

В аптечката имаше още два милиона. Обърна чекмеджетата, за да открие спринцовката, разхвърли безредно туби и кутии по земята. Намери я в едно от страничните чекмеджета. След като инжектира лекарството, той остана до Самуел, седна до леглото му.

Сигурно бяха минали часове. Диагностичният компютър преписа нова доза.

Лека болка пробягна по краката и гръдния му кош. Отис не й обърна внимание. От време на време хвърляше поглед към изпадналия в безсъзнание, после отново затваряше очи. Седеше безчувствен и унесен и когато след известно време забеляза по лицето на спътника си леко трепване, му се стори, че се събужда от безпамятен сън.

Самуел отвори очи. Бегла усмивка оживи лицето му. Попита учудено:

— Какво стана? Не издържах ли?

Отис му забрани да приказва.

Самуел затвори очи и въздъхна:

— Хайде, казвай — прошепна той, — нещо ти тежи на — сърцето.

— Ти ме излъга.

— Вярно — отвърна Самуел спокойно, — на болните не бива да се казва истината.

— Но сега аз ще ти я кажа.

— Можеш да си я спестиш. Няма да е новост за мене.

— Защо го направи?

— Ти сам каза, че не бива да приказвам.

— Боли ли те много?

— Сега съм съвсем добре. Въздействието няма да трае дълго, така че е все едно, освен ако ни намерят в най-скоро време, но не трябва да разчитаме на това.

Отис не посмя да кимне. Знаеше, че приятелят му е жестоко прав. Чудото, на което се надявах, нямаше да се случи; лекарството не можеше да помогне — бе малко, твърде малко. Смъртта засега правеше малък завой, но непременно щеше да дойде, само че малко по-късно.

У Отис възникна някакво смътно предчувствие за предстоящото. Страхът, че не е подготвен за него, го влудяваше. Не можеше да гледа повече приятеля си, чието брадясало лице се открояваше на чаршафа като тъмен облак на небосклона. Синьото одеяло, под което се очертаваше слабото тяло на Самуел, бе светло и меко, като бледо есенно небе.

— Нямаше да преживееш и шест часа — продължи Самуел. — Загуба на кръв, контузии, счупвания; състоянието ти съвсем не беше блестящо. Ако бях разделил лекарствата наполовина, и двамата нямаше да се измъкнем. — За миг по лицето му пробягна иронична усмивка. — Или ти щеше да измислиш нещо по-умно?

— Аз бях почти мъртъв — упорстваше Отис, — нямаше да се свестя въобще. След шест часа краят щеше да е настъпил. Защо е трябвало да се чувстваш задължен? Сега мене ще ме преследват угризения, ще изпитвам вина.

— Глупости — извика енергично Самуел, — не се укорявай! Това беше моя воля, мое решение, наречи го както искаш, ако щеш, дълг. Лекарството не стигаше за двама. И ти на мое място щеше да постъпиш по същия начин.

— Исках... — Отис не можа да доизрече мисълта си, чувстваше се като актьор, който не знае ролята си, и публиката забелязва това.

През нощта се събуди. Цареше абсолютен мрак. Беше все едно дали очите му са отворени или не. Трябваше да се концентрира напълно, за да установи, че са отворени. Всичко наоколо бе потънало в безнадеждна анонимност, той самият се носеше нанякъде, люшчайки се насам-натам като на кораб. Струваше му се, че долавя плискане по бордовите стени, като от мъртво вълнение. Перилата на малката яхта притискаха стомаха му. Парапетът под ръцете му бе топъл от дневното слънце. Той се изплю във водата, която фосфоресцираше слабо. Усети зад себе си леките стъпки на жена си. Тя го прегърна през врата. Той почувства тялото ѝ до гърба си. Това го развълнува и той се зарадва. Преди да я последва, се изплю още веднъж във водата. Там, където падна плюнката, се разпръснаха кръгообразно малки светещи вълни. Излезе вятър и разроши косата му.

Жената изчезна в осветения проход като фея в подземното си царство. Обзе го неописуема радост, че я има, че живее, че можеше да я направи щастлива.

Самуел стенеше. Отис се стресна, извика го по име. След известно време болният отвърна, искаше нещо за пиене. Отис включи осветлението и донесе освежително питие.

Самуел му благодари. Каза, че е добре и трябва отново да спят.

След като изгаси светлината, Отис се заслуша в спокойното дишане на приятеля си, после потъна в дълбок и безпамятен сън.

Събуди се след няколко часа, освежен, отпочинал, както отдавна не се беше чувствал, но въпреки това с тревожната мисъл, че нещо се е случило, че нещо около него се е променило. Когато светлината блесна, той примига за миг, а след това видя, че леглото на Самуел е празно.

Страхът ускори пулса му. Сърцето му биеше диво и неравномерно. Налегна го убийствена тегота, като затворник на потъващ кораб. Искаше да изкрещи, но звуците излизаха от устата му

като няма пъхтене. Някакво неопределено, но затова пък ужасяващо предчувствие му подсказваше, че Самуел не е на кораба.

Той седеше свит на леглото, разтворил колене, с ниско наведена глава. Люлееше се напред-назад, като че ли изпълняваше ритуал на страха — почти като молец се монах, който се мъчи да умилостиви свръхземните сили; шепнеше, постепенно повишаваше глас, после крещеше, заклинаше.

— Самуел, Самуел, Самуел...

Ужасът в гласа му го накара да се засрами и да повярва отново в силата на своето тяло, което сега приличаше на безформена бала памук. Осъзна се и се замисли. Неприятно засегнат, той се опита да се отърси от съмнението в приятеля си, в което рискуваше да се оплете като изплашено жужащо насекомо в мрежа.

Все някъде щеше да намери Самуел. Не го е изоставил, не се е качил сам на някоя изправна спасителна ракета, която тайно е скрил някъде. Скочи бързо. Вината от грозното съмнение му вля нови сили. Може би Самуел се нуждае от помощ. Трябва да е някъде, някъде до него или около него, недалеч.

Отис погледна още веднъж към леглото на Самуел, чиято празнота му се струваше необяснима. Не беше илюзия. Прокара ръка по него; беше вече изстинало. Безуспешно извика още веднъж името на спътника си.. Тогава погледът му попадна на командния пулт. Аварийният шлюз бе отворен. Нима Самуел бе навън? Когато погледна в чекмеджето, видя, че липсва един от предпазните костюми. Отис бързо намъкна своя. Мина безкрайно много време, докато го закопчее. Към грижата за приятеля се прибави и притеснението от самотата. Повика Самуел по радиото, но отговор не дойде. Когато тръгна към шлюза, краката отново го заболяха.

Какво можеше да търси Самуел навън в това състояние?

Изчака нетърпеливо в тясната шлюзова камера, докато въздухът бъде изтеглен. За да си отпочинат краката му, той се облегна на стената. Светна зелената лампа, но той се поколеба. Какво щеше да прави навън? Да види още веднъж лицето на мъртвия си приятел и да носи двадесет и четири седмици тази картина в самотата си? Не му оставаше нищо друго освен това лице и несигурната надежда за следващите 1—2 часа, а и за последващите, само и само да не мисли за последния час. Двадесет и четири седмици. Не беше ли Самуел удвоил

мъката му, като бе съкратил своята собствена? Началото беше още тогава, когато му преотстъпи великодушно лекарствата. Нима го беше изоставил подло, втурвайки се с ликуване в безкрая, за да избегне безсмислените мъки на бавната смърт? Бе му подарил дванадесет седмици неудържимо изтичащ живот. Какво са двадесет и четири седмици пред ужасяващата бездна на безкрая? Ами ако Самуел се е разколебал да отвори с един замах шлема? Ако той е още жив и е искал само да провери дали може да намери още нещо жизненоважно? Какво търсеше той? Съдбата му бе неизбежна и животът му се измерваше в дни.

„Може би ще успея да го спася“ — помисли си Отис. — „Трябва да проверя, може би не го е направил.“ — Ръката му потърси бутона за отваряне.

Външната преграда се отмести. Намести магнита и се отблъсна. Корабът се плъзна под него, а той бе спрял от предпазния магнит. Висеше неподвижно в безкрая. Само с един поглед прецени степента на разрушение, после започна да кръжи в равномерна спирала около корпуса на разбития кораб. Манипулираше уверено малкия задвижващ агрегат.

На около двадесет метра от тъпия нос на кораба се поклащаше резервен костюм, закрепен на осигуряващо въже. Отис го освети. На гърба се откри цифра — бе тази на Самуел.

Той беше закрепил спирача на работното въже плътно до външната антена. Не даваше признаци на живот нито по радиото, нито иначе. Отис стигна до антената. Придърпа Самуел до себе си по въжето и обърна костюма с визьора към себе си. Лицето на Самуел беше безжизнено, очите затворени.

От време на време Отис заставаше пред екрана на компютъра, после отново тръгваше нервно да обикаля залата. Автоматът контролираше жизнените функции на Самуел, понякога даваше указания, които Отис следваше, ако намереше посоченото лекарство. Стойностите се меняха колебливо.

Въпреки болките, предимно в десния крак, той не седнаше.

Какво бе правил Самуел там навън? Антената? Но те в никакъв случай не можеха да осъществят предаване. Мрже би бе изпаднал в безсъзнание, преди да отвори шлема? А може би беше нещо друго, нещо жизненоважно? Потънал в мисли, Отис куцукаше напред-назад,

размишляваше над странната разходка и не можеше да намери обяснение. Познаваше спътника си твърде малко, за да може да тълкува начина му на действие. Какво изобщо знаеше той за него? Не много, нищо конкретно. Беше необикновен, пълен с изненади. Тази мисъл го насочи към някои разсъждения. Ако беше срещнал Самуел на която и да е улица или ако беше седнал на неговата маса в някое кафене, щеше да го вземе за незабележимия среден тип, с който можеш да си размениш няколко любезности за времето и хората по улицата. Но Отис изведнъж осъзна, че дори това Самуел би направил по неповторим, обаятелен начин. Той спадаше към хората, които човек забелязва едва когато са си отишли, и тогава съжалява, че не ги е спрял, за да се извини за недостатъчното внимание, което им е оказал.

— Чудиш се какво съм търсил навън, нали?

Отис се стресна. Самуел бе седнал в леглото. Намести възглавницата си и като пое дълбоко дъх, се облегна на нея. Когато Отис понечи да заговори, той му отне думата с едно махване.

— Остави разпита! Вече няма много време. Действието на препаратата отслабва, затова бях навън.

Отис го гледаше с учудване и недоумение.

— Ти нямаш понятие как се поправя приемателна антена — продължи Самуел. — Мисля, че успях.

— Но това е лудост! — извика Отис. — Трябваше да се пазиш повече.

Самуел се усмихна неестествено, малко насила. Сенките по лицето му му придаваха призрачен вид.

— Защо? — попита той. Твърдят му тон не търпеше възражение. — Не си въобразявам нищо. И двамата знаем, че няма да издържа. Ще останеш сам — промълви тихо той, — може би за дълго. Ще започнеш да си говориш сам, ще чуваш звуци там, където няма; ще виждаш сенки на стари познати, които си изличил от паметта си и които ще ти се натрапват със своите разговори за отдавна минали неща. Не ще можеш да им убегнеш. Освен ако накрая от отчаяние не се хвърлиш с радост там навън, в бездната, което ще бъде твоето спасение.

Самуел гледаше сериозно приятеля си. Сивите му очи бяха необичайно меки. Не подхождаха на лицето, което болестта бе започнала да руши.

— Добре ще бъде, ако можеше поне да приемаш от Земята. Невъзможно е да предаваш, но ще можеш да чуваш и виждаш. Ще ти бъде от полза. — Той вдигна уморено ръка. — Опитай, провери дали работи. Искам да зная дали съм успял.

Отис се изправи колебливо.

— Хайде, върви — рече нетърпеливо Самуел.

По екрана пробягнаха цветни петна. През космичния шум нахлуваха неясни тонове. После се видя някакъв град. Неразбираеми думи изпълниха помещението. Картината се разпадна. Появи се тъмнолик мъж. Звукът се изясни.

Неудържима радост изпълни Отис. Като че ли мъжът от екрана седеше до тях. Завладя го смешно, детско желание да отвори вратата, за да почувства живота.

Унилото изражение на Самуел също се оживи. Но когато Отис го загледа по-внимателно, той отбеляза, че единствено очите на умирация създаваха това впечатление. Лицето му застина в гримаса. Наведе се напред, дишаше тежко.

Болният усети, че Отис внимателно го положи назад, и затвори очи. Не се нуждаеше повече от земните картини. Скоро след това изпадна в неспокоен сън. От време на време устните му се раздвижваха и когато Отис се надвесваше над него, разбираше неясните слова. Самуел се намираше в друг свят, говореше с хора, които е сре щал, които може би някога е познавал, и се усмихваше щастливо като някой, който отново е намерил нещо изгубено.

Отис бе потънал в едно кресло, с глава, сведена на гърдите. Към пет часа сутринта заспа изтощен.

В шест се събуди. Изправи се и застана, леко олюлявайки се, до креслото. За миг бе изгубил представа къде се намира. Нищо не будеше спомени у него. Никакъв познат звук не нахлу в съзнанието му. Само собствената му остра миризма на пот и урина го караше да мечтае за гореща баня.

После видя, че Самуел е мъртъв. Черната му невчесана коса обрамчваше сивото, нежно лице, което изглеждаше малко и крехко като детска играчка.

Отис знаеше, че смъртта на приятеля му бе неизбежна, и само кимна механично, угрижен, че всичко стана така бързо, скърбеше за случилото се. Дълбоко в него се загнезди абсурдната надежда, че

спътникът му е изпаднал в тежък сън, от който ще се събуди след известно време.

Не искаше да разруши илюзията. Безсмислената вяра му осигуряваше малка отсрочка, от която той се страхуваше. Клекна и се взря в мъртвеца, после се изправи бавно, но решително, за да изкара трупа навън, в тихия студ, където неговата безжизненост нямаше да пречи никому.

Преди да се обърне към тялото на Самуел, погледът му попадна върху екрана, който показваше сцени от неговия свят, действия, които продължаваха някъде извън тесните рамки на приемника. Искаше му се да спре и задържи тези картини, но те се разпадаха пред очите му.

Погледна почти с укор бездиханния си приятел, жестокия мъртвец, който го бе изоставил сам сред звездите, болен от носталгия по недостижимия и далечен свят. Много по-трудно му беше да понесе надеждата, детските желания, пъстрите видения, които тепърва се избистряха.

„Защо — мислеше Отис — не ми остави слепотата?“

Слабото, нежно тяло, от чиято крехкост почти се срамуваше, като че ли той беше виновен за нея, му се стори почти безтегловно.

Облече го в работния му скафандър, тъй като не искаше да го пусне съвсем незащитен, после отново го вдигна на ръце. Погледна тържествуващ говорителя на екрана право в усмихнатото лице.

„Сбогом — помисли той, — вече няма да се видим.“ Заслуша се за миг в неразбираемите думи от високоговорителите, после кимна към далечната картина от Земята. Скоро тя съвсем щеше да избледнее. Приблужи се до обслужващия пулт и отвори вътрешната врата на шлюза.

Сега гласът на непознатия от екрана се чуваше по-ясно. Той завърши съобщението си с думите: „Можем само да се надяваме, че има оцелели след космическата авария и че те ще могат да издържат 35 дена, докато спасителните екипажи стигнат до целта.“

За миг Отис спря удивен, след това отново пое лекото тяло с двете си ръце.

— Е, сбогом! — промълви той. — В такъв случай ще трябва да се разделим. Ще те придружа съвсем малко. Не ми се сърди!

Бавно, въпреки малката тежест, той тръгна към шлюза и отвори широко вътрешната врата с тялото си, тъй като механичният отварач

винаги отказваше в последната четвърт. Беше тясно. Отворът не беше предвиден за двама.

ОМАГЪОСАНИЯТ КОТАРАК

На разсъмване прелетяха на петнадесет милиона километра от Сатурн. Малко по-късно един пътник от Пенелопа се оплака от закуската. Той дори се осмели да се усъмни, че командирът на космическия кораб икономисва от яденето, а парите отиват кой знае къде.

„Каква низост“ — помисли си Джейсън. Откакто беше командир, никога не бе имал недоразумения с пътниците. Беше му неприятно да се занимава с подобен род дреболии. Без колебание изхвърли младежа от кабината си.

Пенелопецът се бранеше с всичките си разклонения, захващаше се с куките си за всяка достижима издатина и викаше пронизително, претендирайки за по-чист силиций. Дори през вратата Джейсън го чуваше как заплашва, че ще се оплаче в междугалактическата служба по сигурност.

Виковете се отдалечиха, затихнаха и изчезнаха съвсем.

Джейсън се отпусна с въздишка в едно кресло. Това бе седмото му пътуване с крайцер за далечни полети, петото като командир. Подреждаше машинално документите, от време на време ругаше и даваше указания на екипажа по радиото. Излапа набързо яденето, което му сервира един безшумен робот. Когато вратата се затвори след автомата, той вече беше забравил какво е обядвал.

По време на приземяването Джейсън седеше на главния пулт за управление. Мощният кораб вибрираше. Спирачните механизми работеха нормално. Крайцерът пътуваше към Земята. Двадесет километра над пистата за приземяване една от витломоторните групи излезе от строя. Джейсън почти се зарадва на възможността да се изяви. Корабът леко пропадна. Той веднага го овладя отново. Указанията му към агрегатите и екипажа бяха точни. Приземяването беше безупречно, при все че дългият четиристотин метра крайцер кацна малко твърдо.

Джейсън отправи чрез адютанта няколко любезни прощални думи към пътниците. Това беше междугалактически обичай. Все пак бяха преодолели заедно разстояние от почти двадесет светлинни години.

След като пътниците напуснаха кораба, Джейсън се отправи към сградата на летищното управление, за да уреди необходимите формалности. Усещането, че е отново на Земята, го завладя едва когато се обади на главния диспечер Ракол, за да поиска отпуска. Ракол бе един от етапите в неговите полети, последният и всеки път най-неприятният.

Ракол прие Джейсън необикновено любезно. Мършавото му лице се опъна, очите му блеснаха, а и без това острата брадичка изхвъркна още повече напред. Приличаше на грачеща птица. Когато поздравяваше някой завърнал се пилот, той винаги се смееше, винаги по един и същ начин. Това за него бе най-голямата радост, откакто единствен бе останал жив след една авария отвъд Уран.

Той се приближи към Джейсън, понакуцвайки, разтърси ръката му от долу на горе, тъй като беше чувствително по-нисък, заведе го в един ъгъл и го бутна в меко кресло. Джейсън потъна в прегръдките на креслото като в дълбоко бласто. Заедно с безпомощността му растеше и недоверието му. Този път поздравът му се струваше прекалено любезен.

По същия начин Ракол се беше усмихнал и преди осем години, когато за пръв път бе поздравил новоизлюпения астронавигатор Джейсън. Той не беше забравил това.

— Е, млади човече, малка разходка из Космоса, а? Ще издържиш на темпото. Всички свикват. То е като с морската болест.

После се засмя и подаде на Джейсън заповед за полет с продължителност десет светлинни години. На командира му се стори, че Ракол го занася, но като новак сметна, че е по-добре да се усмихне любезно.

— Как мина пътуването? — осведоми се Ракол. Вече не се усмихваше. Почти без да гледа, наля със сигурна ръка по една ракия. — Имаше ли неприятности с пътниците? Твоят крайцер отива на ремонт.

— Подготвил съм всичко. Екипажът излиза в отпуска.

— Заслужихте си я. Имаш ли нещо предвид?

— Не, просто така — отвърна Джейсън, — разтоварване.

— Е, добре — Раquel отново се усмихна.

Джейсън стана по-внимателен. Това беше необичайно. Никой не бе виждал Раquel да се усмихва два пъти на ден.

— Впрочем — каза Раquel — моите поздравления, макар и със закъснение. С това ти ставаш най-младият пилот, носител на кометовата опашка. Браво.

Джейсън прокара ръка по петлицата. Златната коме-това опашка погали пръстите му.

— Още не си свикнал, а? — заинтересува се Раquel.

— Какво искаш от мене? Искаш нещо, нали? — попита Джейсън.

— А, да — отвърна Раquel, като че ли едва сега си спомни за своето намерение. — Сигурно още не си бил на Венера?

— Не — отвърна Джейсън предпазливо. — Какво да правя там? Та аз не съм файтонджия за предградията.

— Правилно — Раquel потърка брадичката си. — Навремето ти веднага започна с далечни полети. — Той като че ли имаше намерение да каже още нещо, но замълча.

„Какво ли иска от мене — си помисли Джейсън, — не бива да показвам слабост.“

— Разбира се, ти имаш право — каза той делово, — никога не съм бил на Венера. Нямам и желание. Алфа Кентавър, Орион, дотам и обратно. Какво да правя на Венера?

— Например — Раquel направи пауза — да занесеш там замразени свине, картофи и телени четки, а и още някои дреболии.

Джейсън си пое дълбоко въздух. Гласът му прозвуча твърде силно, когато каза:

— Добре, но за какво са ни телени четки? — Той изпи чашата си на един дъх.

— И аз не знам — отвърна Раquel. — Освен това няколко тона вакса — додаде той безстрастно.

— Някой се е побъркал — разлюти се Джейсън. — Вакса на Венера!

— Консистенцията се изготвя само по стари рецепти. На Южния полюс откриха някакъв чудат старец, който все още карал дървени ски; тях той мажел винаги с вакса. Той знаел такава рецепта. Вероятно точно тя ни трябва.

— Все ми е едно — измърмори Джейсън. — Изпратете в най-скоро време някой, преди свинете да са родили.

— Точно това смятаме да направим — каза Ракек злобно ухилен. — Ще летиш *ти*.

Ето каква била работата! Искаха да ги изпързаят. Тая лицемерна лисица, помисли си Джейсън. Сега, когато вече знаеше за какво става дума, се почувствува облекчен.

— Излизам в отпуска — отвърна той хладно.

— Виж какво — каза Ракек приятелски, — след такава разходка отпуската ще ти бъде още по-приятна. Ще има какво да разказваш. На тези скучни дълги рейсове нищо не се случва. — Той изведнъж, се засмя. — Рискът не е по-голям от обикновено. Само дето ще имаш навярно малко работа. Да. Не можем да ти предоставим най-модерния кораб, разбираш, нали? Времето. Времето напират.

— Всичко ми е ясно — каза Джейсън иронично. — И така, колко е стара тази таратайка?

— Ами — Ракек се замисли, — между осемдесет и сто години. Не повече — успокой го той.

— Не повече ли? — попита Джейсън насмешливо. — Свикни с мисълта, че аз няма да летя.

Ракек разглеждаше с интерес ноктите си.

— Да не мислите — изкрещя Джейсън, — че ще се оставя да ме пратят по дяволите! Според вас тази таратайка е най-добрата възможност за един млад човек да се прояви, така ли? — Той се измъкна от тясното кресло и продължи разпалено откъм прозореца: — Значи заради една глупост искате да заложите на карта живота на най-добрия си пилот? — обърна се и се загледа навън.

На терасата на ресторанта се бе разположила група абсолютно кръгли лаопси, а един ядосан сервитьор напразно се опитваше да им обясни, че биха могли да се настанят по-удобно долу, на приземния етаж, тъй като покривната конструкция, на която се намираще терасата, не е предвидена за свръхтежки товари. Един дори се беше опитал да се намести в кресло, което издържаше тежест само до сто килограма, и по този начин го бе счупил. Паднал на пода, той ругаеше невинния сервитьор, което можеше да се разбере по разкривения овал на кръглото му тяло. Останалите от групата не обръщаха внимание на случилото се.

Джейсън вече имаше неприятен опит с лаопсите. Те предпочитаха да се преструват, че не разбират земния език, извличайки по този начин всички облаги, въпреки че нямаше лаопс, който да не владее поне двеста галактически езика и диалекта. Накрая сервитьорът избяга отчаян. Джейсън се обърна с гръб към прозореца.

— Ако изпратим някое от младите неопитни момчета — каза Радел, — все едно да го изхвърлим през прозореца. Ти си единственият пилот, който е свободен в момента. *Ти* ще летиш.

— Отказвам.

— Вземи си някой по-силен сапун — продължи Радел делово, — по пътя ще си изцапаш ръцете. — Той изглеждаше съвсем дребен в креслото.

Джейсън дори не го мразеше. Преброи колко крачки има до бюрото. Бяха осем. Без да погледне Радел, той взе под мишница един куп документи, грабна от масата касетата с данните за полетите и напусна помещението, без да поздрави.

— На борда ще има някой, който ще те напътствува — извика Радел след него. — Бъди любезен с него!

Транспортърът се издигна на около сто и петдесет метра. Предните прожектори заслепяваха Джейсън и той трябваше да примижи, докато гледаше нагоре. На ярката светлина по обшивката на кораба ясно се открояваха всяка крѳпка, всеки белег. Кожухът изглеждаше като покрит със струпеи. Джейсън потърси опора в един от телескопните стълбове. Рѳката му се плѳзна по гладката повърхност. По метала потече черно масло, което се примеси с вода върху бетона и се превърна в, малко проблясващо езерце. Примирен, той изтри рѳка в панталона си. Опита се да спечели време, да забави неизбежното, като престѳпник изпълнението на присѳдата си, но усети слабост в краката си. Изпита самосѳжаление. Машинално стѳпи на платформата на асансѳора, който потегли със скѳрцане, разтѳрсвайки се, като че ли всеки момент щеше да излезе от водещите релси. Джейсън се държеше, но след втория трус рѳчката се счупи и той я захвърли с ругатни.

Пред въздушния шлюз асансѳорът спря с тласѳк, който свари Джейсън неподготвен и без малко не го изхвърли през отворената преграда. В тѳрсене на опора рѳката му помете остатѳци от рѳжда и сива мазилка. Джейсън се окопоти и се огледа наоколо.

Въздушният шлюз бе учудващо голям. В един от ъглите имаше овехтял градински стол, на който се бе разположил удобно белокоп човек. Главата му бе клюмнала на гърдите и той похъркваше леко. Подпрял крака на една успоредна на стената тръба или по-точно на един вентил за свръхвисоко налягане, той балансираше стола на задните му крака.

Джейсън не повярва на очите си.

— Хей — извика той, — да не ти е омръзнал животът? Веднага свали краката си оттам! Всеки момент тръбопроводът може да се пукне.

Старецът вдигна глава, сумтейки, примижа с дясното си око и смънка неясно, че докато спял, имал нужда от свеж въздух. После отново затвори очи, отпусна глава и продължи да похърква.

Джейсън, който нямаше намерение да отстъпва, издърпа краката му от вентила и погледна тържествуващо противника си. Старецът се сви, като че ли това ни най-малко не го засягаше. Освободеният от тежестта вентил изсъска, разнесе се пронизителен звук и преди Джейсън да разбере какво става, преградата на въздушния шлюз се спусна.

Джейсън помисли, че ще се задуши от яд.

— Какво значи това? — изкрещя той. — Пусни ме веднага от тази маймунска клетка! Кой ти разреши да спускаш преградата? Веднага я вдигни!

Старецът изпъшка, изправи се на стола и отвори очи.

— Добър вечер, синко — каза той любезно. Гласът му бе ясен и силен, съвсем не като на старец. Бе на около седемдесет години. Кожата на лицето му бе тъмнокафява и прорязана от бръчки. Светлосивите му очи проблясваха като кристали върху сивкава скала. — Казвам се Джипси. Ти самият спусна преградата, синко!

Джейсън не обърна внимание на думите му. Това беше върхът. Идеше му да счупи главата на Ракол.

— Пусни ме навън — упорствуваше той. — Никой не може да ме задържи насила и да ме принуди да правя каквото и да било. Измислете нещо друго. Нямам намерение да чакам тая камара развалини да се срине под краката ми.

Джипси въздъхна смирено:

— Както искаш. — Завъртя се с деветдесет градуса на стола си, вдигна крак и го постави на вентила. Съскане-то заглъхна. След няколко секунди се чу същият противен шум, който Джейсън бе чул, преди да се спусне преградата. Стоманената стена се прибра бавно-бавно. В шлюзовото помещение нахлу студен нощен въздух.

— Лека нощ — каза Джейсън на излизане. Стъпи на люлеещата се платформа и зачака тя да потегли. Но не се случи нищо.

През шлюза чу Джипси:

— Е, синко, значи не искаш да летиш с тази развалина?

— Не — извика Джейсън, — потърсете си някой по-глупав! — Скочи няколко пъти силно върху платформата, за да я задвижи отново.

— Нещо не ти е по вкуса, а?

— Точно така.

— Е, да, нали си водещ пилот!

— Точно така.

— Не ти се занимава с тази стара кофа май?

— Не — избоботи Джейсън и ритна асансьора.

— Свикнал си на по-хубаво, нали? Натиснеш копченцето и хоп — летиш.

Джейсън се хвана за ударения крак. Чувстваше се подвластен на свръхземни сили. Като че ли и адът, и небето се бяха съюзили срещу него, сякаш старецът беше пратеник на Луцифер, а транспортърът — зейнала врата към пъкъла. Светът не бе справедлив към него. Пъхна глава в шлюза. Джипси седеше така, както го беше оставил.

— Какво изобщо искаш? — попита Джейсън. — Да не си дошъл да ми четеш проповеди?

— Аз — каза Джипси — съм длъжен да ти помагам.

— Ти ли?

„Шегобиец“, помисли си Джейсън.

— Никой от вас, младите петли, не знае как да се оправи с истински космически кораб — продължи Джипси. — Можеш да бъдеш спокоен, синко, всичко съм проверил и поправил.

За да не стои повече наведен, Джейсън влезе в шлюза.

— А какво става с преградата? — попита той рязко.

— Нищо, синко, нищо.

— Престани най-накрая с това „синко“ — викна Джейсън. После млъкна изплашен, тъй като гласът му прозвуча по-силно от

необходимото.

— Вентилът не е съвсем уплътнен — продължи спокойно Джипси. — От време на време вратата се отваря от само себе си. Трябва да я притвориш малко, а после да скочиш бързо навън. Ако избърза, човек може да успее. Знаеш ли, нямаше резервни части. Но във всемира така и така няма да имаш нужда от тях. Там ще можеш да обслужваш преградата ръчно. Това все още е най-сигурното.

— Адски успокоително е да се знае това — каза Джейсън.

— Е, виждаш ли, синко — възкликна Джипси весело, дръпна крак от вентила и стана, — направих за твоята сигурност повече, отколкото си мислиш, можеш да бъдеш съвсем спокоен. Някой е пренесъл вещите ти, а за всичко останало се погрижих аз.

Докато външната врата се затваряше, скърцайки, Джипси изчезна през вътрешната. Джейсън се поколеба, но за него обратният път беше затворен. Старецът го беше подвел. При това той въобще не бе усетил.

— Хайде, идвай! — викна Джипси. — Ще ти покажа моя музей. Ще видиш, че съвсем не е толкова лошо, колкото изглежда на пръв поглед.

Джейсън пропълзя през отвора и последва Джипси, който вървеше няколко крачки пред него. Коридорът беше тесен и мръсен.

— Ще свикнеш — започна старецът отново. Той почука с пръст по стената. — Човек наистина може да се влюби. Ще видиш, има дори характер. А какво имат тези модерни кораби? Там всичко работи, няма грешка. Какъв характер могат да имат те?

Джейсън не разбираше какво точно иска да каже Джипси, но изведнъж изпита необяснима симпатия към стареца. Тъкмо искаше да кимне в знак на съгласие, когато почувства силен удар по десния си крак. Трябваше да се подпре с ръка на стената за да не загуби равновесие.

По коридора мина някакво бледожълто животно и изчезна като призрак зад близкия ъгъл. Всичко стана така бързо, че той не можа да разбере дали това бе земно същество или не. Преди да се реши да попита, Джипси каза небрежно:

— Това беше Йохана. Той лови мишки.

— Как така *той*? — запита Джейсън объркан. — Нали се казва Йохана? Какво е това изобщо? А и откъде тук може да има мишки? — Той се огледа с недоверие.

Джипси отново бе няколко крачки напред.

— Животното — каза той с упрек — е една съвсем нормална котка. — Джейсън не можа да види, че в този момент той се ухили странно.

— Но това тук не е зоопарк — ядоса се Джейсън. — Може би трябва да транспортирам и товар канарчета! Не бих се учудил, ако си скрил в реакторната камера калеозавър.

— Би било идеално място за него — отвърна Джипси. — Те не могат да живеят без стабилна доза рентгенови лъчи. Би трябвало да се създават идеални удобства на всички живи същества в непозната обстановка.

Джейсън се почувства несигурен. Трудно беше да направи разлика кога Джипси се шегува и кога говори истината.

— Слушай — каза той, — за глупак ли ме смяташ?

— Внимавай — предупреди го Джипси, — тук има локва.

От тънка тръба непосредствено над пода извираше ръждивокафява каша, която изтичаше към една вдлъбнатина на пода. Там се бе образувало малко езерце, а от него пък изтичаше мътно поточе и изчезваше зад стената. За да мине през него, Джейсън трябваше да направи голяма крачка. Той хвана Джипси за ръкава.

— Наистина няма защо да се тревожиш — каза старецът. — Кълна ти се, че по време на полета всичко ще бъде наред. Този кораб е чувствителен. Самият аз съм летял дълги години с него. Той е като човек, който се премества от полярния кръг на тропиците — разболява се. Едва когато се завърне в родината си, оздравява отново. Това е неговата родина, синко, той е свикнал с Космоса. Можеш ли да се справиш с електричеството?

— Няма страшно — отвърна Джейсън, — но...

— Това всъщност е единственото, което от време на време ми създава грижи. Но ти ще се справиш. Летял си с толкова сложни машини.

Стигнаха пред входа на командната зала. Джипси му нареди да влезе и изчезна, без да чака отговор. Джейсън погледна, към коридора — котката я нямаше. Но и без нея изгледът, който се откри, беше достатъчно потискащ. Стените бяха очукани и издраскани. Поколения космонавти бяха разкрасявали, явно от незадоволени творчески амбиции, едноцветните стени, водени от своето въображение, което

явно е било плодносно като тропическа джунгла. Стената бе запълнена с петметрова летяща змия. В завитата ѝ опашка друг някой беше изрисувал оскъдно облечена девица, а следващият беше поставил в ръцете ѝ обикновено шише ракия. Всичко това беше зачеркнато — явно от някой моралист — с две яркочервени кръстосани линии. Джейсън си науми по време на полета да изтрие тези цапаници и да боядиса целия коридор, да го направи чист и светъл като блестящите от чистота помещения на своя крайцер.

Когато Джейсън влезе в залата, Джипси бе коленичил пред една отворена кабелна шахта и бърникаше там с някакъв инструмент. От една оголена инсталация на равни интервали от време изскачаше със съсък и пукот едносантиметрова синкава искра. Приличаше на пламък, излизащ от дулото на оръжие.

Рушенето на кораба започна. От превключващите вериги и релета се разнасяха странни тонове, а един стар електронен мозък играеше ролята на командващ офицер, наистина вече малко склерозирал, което беше довело до недопустимо повишаване на електрическото му съпротивление, но все още използваем: За стрелба! Огън! — това го можеше всеки електронен тъпак.

На Джейсън му се искаше да се откаже. Пред лицето на предстоящата опасност това не му се струваше позорно. Той погледна превития гръб на Джипси, който съвсем изчезна в шахтата. Само краката му все още стърчаха навън. От време на време се чуваше глухо като от гроб по някоя ругатня.

На въпроса на Джейсън, дали би могъл да помогне с нещо, Джипси отговори отрицателно — щял да свърши скоро.

Джейсън се огледа. Помещението беше кръгло. В средата се намираще и-образният команден пулт с две пилотски места, от които само едното беше необходимо, тъй като от години близките до Земята полети бяха обслужвани от един пилот. Таванът на помещението беше във формата на купол, висок пет метра, и откриваше като панорамен екран изглед към гонещите се над кораба облаци, сред които тук-там се показваше късче ясно звездно небе. Безмълвната тишина наоколо ужасяваше Джейсън. Вероятно външните микрофони не бяха включени, а може би и въобще не работеха. И така облаци те летяха болезнено тихо по небето, сякаш искаха да скрият своето бягство и да накарат наблюдателя да повярва в някакъв сън.

„Поне изгледът е хубав“ — помисли си Джейсън с облекчение и плъзна поглед надолу. Тук стените изглеждаха още по-зле, отколкото в коридора или в шлюза. Изображенията наподобяваха пещерни рисунки, изпълнени с много фантазия, имаше и мазни петна от мръсотия и пръски от боя, примесени безредно с драскотини и всякакви цапаници. Тук-там обшивката липсваше и погледът попадеше върху кабели и тръбопроводи. Миришеше на нагорещени изолатори. От време на време прокапваше по някой фланец или пък изсъскваше бяло облаче пара.

Джейсън поклати глава недоверчиво. Не можеше да си представи, че това нещо ще лети. При старта вероятно щеше да има гръм и трясък и стотици хиляди частички щяха да поемат по собствен път. За момент тази въображаема картина го развесели по особен начин.

След това обаче той се разбунтува. Действително разрухата далеч бе надхвърлила допустимите граници. През целия си живот не бе имал основание да бъде недоволен от съдбата си. Всичко, с което се захванеше, се получаваше. Тънкият му усет му подсказваше кога едно дело има изгледи за успех и кога не. Той бе като златотърсач, който надушва богатото находище: никога излишен труд, никога разточителство на време. Това бе неговата рецепта за успеха.

Джипси се примъкна.

— Не бива да се притесняваш от такива дреболии — рече той спокойно, — всичко е в идеален ред. Ще видиш колко добре съм оправил нещата. Върви машинката, повярай ми!

— Да, вървяла е вчера може би, или завчера! — отвърна Джейсън, огорчен от прекаленото му самолюбие. — Междувременно половината от агрегатите са излезли от строя.

— Преувеличаваш, синко — подсмихна се Джипси. — Ако наистина нещо не работи, то това са някои второстепенни уреди, които съвсем спокойно могат да бъдат задействани ръчно. В края на краищата да управляващ такова корабче не е работа за всеки.

— Пет пари не давам за тая чест — викна Джейсън. — Натоварени ли са дървата и въглищата, за да запаля парната машина, пясъчният часовник пълен ли е, за да не сбъркам с една хилядна от секундата. Веднага ще напълня лампите с петрол.

Джипси се усмихна. Бръчиците по лицето му се сгъстиха.

— Разглезен си ти, синко. Който цял живот е летял с големите, бързи като светлината кораби, вече не му се иска да си цапа ръцете, а? Стана много важен. Имаш си всички удобства, сам си си господар, флиртуваш с хубавите женички.

Усмивката на Джипси замръзна, светлите му очи се вторачиха в Джейсън.

— Алфа Кентавър, Орион, отиване и връщане; четири звездички и хоп-кометовата опашка на врата, при това още нямаш четиридесет.

— Глупости — изръмжа Джейсън, — да не си мислиш, че ме е страх.

— Че защо да те е страх? — отвърна Джипси. — Транспортърът е готов за полет. Вярно, изглежда по-зле, отколкото е всъщност. Ти си единственият космонавт с опит, когото успяхме да намерим. Трябва да се отиде до Венера. Ако бях няколко години по-млад, щях да летя аз самият.

Джейсън не долови упрека.

— Добре де, добре, престани, стига вече — избухна той. — Само не казвай, че нямате подръка пилот, който да може да свърши тая работа.

— Напротив, синко, имаме — отвърна хладно Джипси. — Тези от аварийния флот. Можем да потърсим. Но тогава някой екипаж ще загazi поради липсата на аварийен летец. Де да можеше сам господ да замести господин командира, а?

— Дяволът би бил по-подходящ — промърмори Джейсън смутено.

— Къде си се научил на това, синко? — попита угрижено Джипси. — Легиони учители са се старали да направят от тебе човек, а какво се е получило? Като че ли всички са сели в пустинята. Където не поклъва нищо, нищо не поклъва.

Думите на Джипси се настаниха като дявол в съзнанието на Джейсън. Той се опита да се отърси от това бреме, но то се бе вкопчило в него подобно на котка. Потръпна като кон, който трябва да бъде обяден, и почувства, че ще се съгласи. Отказът му беше повече формален. Готовият за полет кораб вибрираше под краката му, прашният въздух трептеше, през вентилаторите се процеждаха мазни изпарения, обичайното неспокойствие завладя тялото му, но той все още не искаше да се почувства у дома си.

Джейсън погледна стареца, който присви очи изненадан, а после и двамата избухнаха в неудържим смях, който бе прекъснат от внезапно трополене. Джейсън се вкамени. Беше странен шум, примесен с други, неопределени звуци.

— Какво е това? — прошепна той.

— Трябва да е Йохана — отвърна Джипси невъзмутимо.

Той тръгна по посока на шума и отвори една вентилационна клапа. Оттам изпадна Йохана. Целият в прах, той се претърколи пред краката на Джипси, съвзе се бързо и започна да се чисти. Преди Джейсън да даде израз на недоумението си, Джипси каза:

— Името му е Йохана. — Прикри смущението си зад усмивка. — Виждаш ли, жена ми искаше така. Нищо не можех да направя. Пък и няма значение.

Джейсън гледаше котарака като хипнотизиран.

— Хич да не ти минава през ум да го наричаш Йохан, синко. Няма да ти обърне внимание и ще има дълго да чакаш.

— Какво означава това? — У Джейсън се надигна смътно подозрение. Да не би този котарак също да лети? Не стига другото, ами и това животно, което клечи там в ъгъла, нахално ококорено като млад тигър с жълта козина и зелени очи. О не, на това веднъж завинаги трябва да се сложи край. Ако все пак той се захващаше с тази чудовищна ракета, правеше го от любов към професията. Но отгоре на всичко и този противен котарак — не, по този въпрос никой нямаше право да търси у него разбиране, дори при най-добро желание. — Вярвам, че после ще си го прибереш — заяви Джейсън с тон, нетърпящ възражение.

— Разбери — гласът на Джипси беше благ като на проповедник, — той живее тук, това е неговият дом. Свикнал е с тази обстановка. Би било нечовешко да го изхвърлим навън.

— Но ти въобще не мислиш за мене — възмути се Джейсън. — Ще се мъча да закарам тази смешна таратайка до Венера, а отгоре на това и да се грижа за някакъв див звяр.

— Кротък е като овчица — отбеляза Джипси, — подава дори лапичка.

Той повика котарака. Йохана изсъска гневно.

— Даже току-що уловен тигър не би могъл да бъде по-див — възкликна Джейсън. — По-добре ще бъде да си го прибереш. Би било

неприятно на Венера да пристигнат само оглозганите ми кости. Предполагам, че ще се упрекваш.

С един скок Йохана се прехвърли на командния пулт и загледа Джейсън с интерес.

— А с какво се храни той? — попита Джейсън, който бе виждал котки само в зоопарка.

— Ти няма защо да се грижиш за това. Той се обслужва сам и ти спестява поставянето на капани за мишки. Освен това е чист.

По този начин Джипси задуши в зародиш и последния отчаян опит за съпротива на Джейсън, който се разкъсваше от колебания. Ако котаракът наистина ловеше мишки, към които той изпитваше непреодолимо отвращение, а той можеше да вярва на Джипси, вероятно щеше да му бъде от полза да вземе Йохана на кораба. Той потърка нерешително брадичката си и се замисли напрегнато.

— Бързо ще свикнеш с него — каза Джипси, който забеляза двоумението на Джейсън. — Освен това той е блестящ компаньон. Никога няма да скучаеш. — За тези думи Джейсън щеше да си спомни по-късно с горчивина. — Той е предан приятел, неотменим помощник в трудни ситуации. — Джипси се засмя дружески.

Котаракът се протегна и скочи в скута на Джейсън. Той потръпна и се вцепени. Не посмя да го избута. Котаракът застана на задните си лапички, опря предните на раменете на Джейсън и внимателно загриза ухото му. Не болеше. Джейсън имаше чувството, че е на гилотината, готов всеки момент да долови свистенето на секирата. По едно време Йохана замърка доверчиво в ухото му. После скочи на пода и изчезна в коридора. Джейсън си пое дълбоко въздух.

— Хареса те — увери го Джипси. — Ще се разбирате чудесно.

Джейсън, който повече не бе в състояние да се противопоставя, кимна примирено, готов да понесе всичко.

Няколко часа по-късно, когато се сбогуваха пред асансьора, Джейсън неочаквано попита:

— Правил ли си някога нещо без определена цел? Просто така, за удоволствие?

Джипси го погледна изненадано. Не бе очаквал такъв въпрос.

— Мисля, че това е въпрос на вътрешно убеждение. Някои искат непременно да знаят какво ги очаква, други живеят заради изненадата,

която може да им донесе всеки следващ ден. Аз съм от втората категория. Винаги съм се наслаждавал на радостта от неочакваното.

— Но това не е ли в противоречие с планомерния начин на живот?

— Не — отвърна Джипси, — определено не! — Той махна на Джейсън. Асансьорът се понесе устремно и изчезна в дълбините.

— Дръж се, синко — извика Джипси от тъмното, — последния винаги го грози опасност. — Вятърът разнесе смеха му.

Спокойствието на нощта подейства благотворно на Джейсън. Сънят му бе дълбок и отморяващ.

Около час преди старта го събуди топъл глас, който приятелски го подкани да стане. Пожела му добро утро и му напомни за предстоящото пътуване. Той отвори очи. От екрана му се усмихваше млада дама и редеше утринния си поздрав. На креслото до масата забеляза Йохана. Бе подвил рунтавата си опашка около предните си лапички и мъркаше мелодично. Джейсън изключи младата дама, погледна строго котарака, при което мъркането секна, и попита:

— Как влезе тук? — В същия момент усети, че въпросът му е абсурден.

Стори му се, че чува: „Това въобще не те засяга.“ За негово учудване това странно явление не го разтревожи изобщо. Когато след три прикляквания отново погледна към креслото и не откри нито следа от котарака, реши с безразличие, че сънува и че вече няма да обръща внимание на жълтия котарак. „Тъй ами“ — помисли си той с облекчение. По-късно приготовленията за тръгването така го погълнаха, че забрави за странното начало на деня.

Стартът премина без усложнения. Сивият, многократно кърпен великан застана стабилно на огнената си струя и изчезна, бучейки, в слабата здрачевина на разпукващия се ден.

Корабът се подчиняваше на волята на новия си господар малко трмаво, като че ли първо трябваше да свикне с него, но опитният пилот бързо се нагоди към неговите особености. Двигателите работеха нормално, ускорението на кораба бе в рамките на допустимото. След като напусна атмосферата, Джейсън го увеличи до максимум. Подът започна леко да вибрира. Разнесе се слабо скърцане, но реактивният

тласък не се промени, гравитационните генератори работеха безупречно.

Два часа по-късно Джейсън се отпусна доволен назад. Бе оставил зад себе си лунната орбита. След няколко несъществени корекции корабът легна на курс. Джейсън затвори очи и се заслуша в монотонния шум на сложния организъм около него. Напрежението от последните часове не го бе уморило, много, той беше щастлив. Страхуваше се да се замисли откъде иде това чувство. Нещо съвсем незримо и нежно като паяжина го свързваше с онзи нов свят, в който Джипси бе стопанин. Джейсън се усмихна. Мисълта за оригиналния старик събуди у него доволство и спокойствие и той положи глава на пъстро тапицираната облегалка.

Изведнъж му се стори, че чува до себе си ясен глас: „Трябва да се обадиш на жена си, Джейсън.“ Учуди се на силата на внушението, което бе така ярко и натрапчиво, че той вече очакваше нетърпеливо връзката. Изпита същото вълнение, както преди пет години, когато се бяха залюбили.

Поздравиха се нежно и когато тя заговори, Джейсън откри промяна в чертите ѝ. Струваше му се невероятно да се е променила толкова за краткото време от четири дни. Внезапно забеляза силно безпокойство, изписано на лицето ѝ, което бе до такава степен ново и изненадващо за него, че той почти се изплаши. А и нейното разочарование, че е тръгнал за Венера, бе по-различно от друг път — по-нежно, по-меланхолично. Може би лицето ѝ бе станало по-меко, тъгата ѝ по-дълбока, веселостта ѝ по-открита. Възможно ли беше незабелязано от него да се е променила до такава степен, че да е заприличала на пролетна река, която се отърсва от своето спокойствие.

Изненадан и объркан, той съобщи само най-важното за своята задача. Единствено за Джипси разказа подробно, почти с обич, като за приятел.

Тя го остави да говори, като му разрешаваше да се отклонява в случаите, когато му се искаше да избегне нещо неприятно. Лицето ѝ изразяваше радост, докато той говореше, а понякога дори се усмихваше в знак на одобрение към пътуването му до Венера. Не беше във възторг, но намираще този полет за необходим, а те щяха да се видят по-късно, да застанат един до друг, да легнат заедно — както винаги. Това беше хубаво.

Джейсън ѝ бе благодарен за мълчаливото ѝ разбиране и изведнъж му се прииска да ѝ разкаже нещо повече. Така последната част ст описанието му, в която Йохана играеше значителна роля, стана по-обширна, по-колоритна. Джейсън долови по развеселения израз на жена си цялата комичност на своето положение и когато свърши, също избухна в смях.

Тогава един глас до него каза меко, но натъртено:

— Престани най-накрая с това дърдорене. Вече сме във втората контролна зона. Време е да се обадиш в орбиталната станция!

— Какво има? — попита жена му. — Не си ли сам на борда?

Усмивката застина на лицето на Джейсън.

— Защо, сам съм — замънка той и се огледа предпазливо, като че ли очакваше самия Велзевул. Нямаше нищо необичайно. Само Йохана се беше настанил на командния пулт и си играеше с един превключвател.

— Няма нищо! — въздъхна Джейсън с облекчение. — Йохача е задействал случайно, докато играе, канала на орбиталната станция. Вероятно някой шегобиец е искал да ми припомни задълженията.

Сбогува се набързо. Когато образът на жена му изчезна от екрана, той взе пластмасовата чаша, от която току-що беше пил, запокити я гневно по Йохана и се обърна към радиостанцията, за да се заеме със задълженията си. Тъкмо щеше да започне обичайния си доклад, когато с крайчеца на окото си забеляза някакво движение. Едва успя да наведе глава, за да избегне връщащата се с голяма скорост чаша. Тя се удари в стената, която издрънча.

На екрана се появи очакващото лице на дежурния от орбиталната станция. Джейсън приключи набързо доклада си. Беше кратък, тъй като най-важните данни, включително и данните за собствените му физически функции, се предаваха и бездруго автоматично. Когато свърши, изключи и се озърна. Йохана беше изчезнал. Той потърси чашата си и я намери до входа, на пода. Изглеждаше съвсем нормално, лежеше катурната настрани, по бялото дъно имаше малко засъхнало кафе. Върна се замислен на мястото си и се опита да възстанови последните пет минути. Той действително бе хвърлил чашата и действително я бе намерил до вратата. Как ли беше попаднала там? Тъй като не искаше да повярва в някакво чудо, а нямаше основателна причина да се съмнява и в собствената си способност за възприятие,

оставаше само едно разрешение: Йохана. Нещо не бе наред с котарака. Той внимателно стана и започна да претърсва залата. Но жълтия го нямаше.

Накрая Джейсън се отказа да го търси. Усети глад, тъй като от сутринта не бе хапвал нищо. Преди да влезе в малкото килерче, той си обу удобни чехли; изпита известно чувство на домашен уют.

Непосредствено зад входа се препъна в една ламарина. Беше от облицовката на тавана и лежеше наред пътя като загубена носна кърпа, изпомачкана и мръсна. Джейсън я вдигна, претегли я на ръка и огледа проучващо отвора над себе си. Оттам стърчаха тръби и кабели, които идеха от дълбините на кораба и отново изчезваха някъде. Очевидно винтовете се бяха разхлабили. Джейсън постави ламарината до стената и реши по-късно да се заеме с поправката.

Докато си приготвяше яденето, забрави ламарината.

Когато се върна в залата, Йохана се бе излегнал лениво на седалката на втория пилот. Помещението бе изпълнено с тракане, дрънчене на метал и човешки викове. Шумът идеше от екрана, откъдето се излъчваше някакъв исторически филм. Йохана като че ли изпитваше удоволствие от това. Той не обърна внимание на Джейсън и продължи да следи с интерес действието. Джейсън не си спомни да е включвал развлекателната програма. Той сложи чашата и горещия тиган на пулта и с ловко движение хвана Йохана. Котаракът се остави без каквато и да е съпротива да бъде затворен в една ситно изплетена телена кошница с плътно затварящ се капак; по всяка вероятност тя бе още отпреди времето на гравитационните генератори.

Джейсън смяташе, че това е отличен затвор, удобен и сигурен. Йохана се сви на дъното и оттам продължи да следи борбата на живот и смърт между двата пиратски екипажа.

Доволен от успеха си, Джейсън се захвана с яденето. От време на време хвърляше по някой поглед към екрана.

Ядеше с апетит, отпиваше ароматичното кафе на малки глътки и съвсем забрави за това, кой би могъл да включи програмата.

Беше обичаен исторически кич, един от онези, които земната регионална програма излъчваше специално за пътуващите в Космоса. Наистина той не разбираше смисъла на това, но възприемаше дълги години безучастно „предаването за космонавти“, превръщайки принудата в предимство. Този път обаче той гледаше предлаганото с

досада. Поклати глава, въздъхна и обра с коричка хляб мазнината от тигана.

Направи това толкова механично, та въобще не забеляза, че за първи път, откак бе пораснал, се връща към подобни варварски навици.

На крайцера земните жители обикновено се хранеха заедно с екипажа в белия салон, докато извънземните пътници ядяха според своите навици отделно. Поднасянето на отбрани ястия се съпровождаше от стимулира-ща храносмилането музика на интергалактически композитори, чийто избор командирът трябваше да предостави на съответната дама на масата. Подносителите бяха сребърни, а приборите ръчно изработени от супер-звездни майстори. Снежнобели покривки се спущаха над кадифенозелени килими. Роботи-сервитьори сервираха с ненатраплива любезност лакомства от Млечния път.

Джейсън се почувства сит и се уригна безцеремонно. Дори не си сложи ръката на устата.

— Прасе — каза някой отзад, но Джейсън не го чу поради нарасналия шум от филма.

Тъкмо когато бе решил да загаси програмата, смущение в звука прекъсна шумната сцена. Около две секунди филмовият герой, мускулест пиратски капитан, който тъкмо разшифроваше някакъв кодиран таен документ, се разхождаше като в театрална пантомима, след което продължи с леко хриплив глас: „Пух, туби горчица... на пасището, там има коа греш... ркуцакситекл, кицпадуахохелиотроф, перманентно аксиално, радиално, тежка беда, слънчево затъмнение... две черти кърма — огън.“

Докато продължаваше страният монолог, от време на време Джейсън долавяше как Йохана прави нещо в своя затвор. Джейсън не му обърна внимание, което после щеше да се окаже фатално.

Той ругаеше блудкавия филм и некачественото предаване. Същевременно беше доволен, че режисьорът не бе успял да удължи действието. Картината изчезна. Джейсън се надигна и погледна кошницата.

Това, което видя, го накара да настръхне. От мрежата бе отрязан квадрат със страна двадесет сантиметра и сложен точно до отвора. Кошницата беше празна. Жълтия бе предприел успешен опит за бягство.

Джейсън не повярва на очите си. Едва когато вдигна отрязаната мрежа и се поряза на един остър ръб, съмнението му се разсея. Йохана бе прегризал, явно без усилие и невероятно прецизно, двумилиметровата желязна тел.

Въпреки липсата на достатъчно опит с животни на Джейсън му беше ясно, че една котка никога не би могла да направи това. Още не се беше отърсил от изумлението си, когато някой в коридора засвири мелодията „Ах, мой мили Августин, всичко вече свърши...“

Пусна мрежата и се втурна към вратата. Коридорът беше празен. А и кой ли можеше да бъде там! Обля се в пот. Почувства се безсилен и безпомощен.

Погледът му преброди коридора, изведнъж си спомни за падналата ламарина. С изненада забеляза, че я няма там, където я беше оставил, и че се намира на първоначалното си място на тавана. Приблужи се, протегна се и разтърси краищата и. После отпусна ръка, погледът му я проследи като чуждо тяло; тя висеше голяма и тежка на рамото му. Разклати я. Китката му се залюля. Джейсън присви очи и погледна наляво, а после и надясно. Изображението на змията си беше на мястото. Едно натрапливо чувство се надигна от стомаха към цялото му тяло; не трябваше да яде толкова мазно.

Джейсън още не беше излязъл от тоалетната, когато от високоговорителя се разнесе приятен глас, който призоваваше командира да отиде в машинното отделение. Поканата бе повторена два пъти, после високоговорителят изпука. Канейки се да напусне помещението, той се отпусна на мястото, от което току-що бе станал. Нервна тръпка премина от върховете на пръстите му през ръцете до кожата на главата. Като че ли почувства пукота на електрически искри в косата си. Призрачен кораб, трижди проклет призрачен кораб!

Разбра, че ако остави нещата на самотек, отиването му в санаториум е сигурно. Стана решително и забърза към машинното.

Не можеше да намери друго обяснение, освен че Джипси е скрил някъде, може би със сериозни намерения, а може би за да му погоди номер, магнетофонна лента. Той искаше да я открие. Сега беше важно да реагира колкото се може по-нормално, за да запази здравия си разум. Той не трябваше да позволява повече на стареца да му погажда странните си номера. Нямахше да се остави да му играят по нервите, не. Джипси ще трябва да си потърси някой по-глупав от него. А после

щеше да хване този звяр и да направи с него това, което си беше наумил.

Докато разсъждаваше така, в главата му изплуваха истории, разказвани с часове на самота по далечните астероидни станции, истории за живи газове мъгли, пулсиращи планети, месоядни комети и хипнотизиращи лъчеви полета, които объркваха съзнанието на пилотите до такава степен, че корабите се разбиваха в мъртви отломъци, реещи се из Космоса, далеч от всяка цивилизация, докато не ги откриеха случайно след десетилетия с екипажи, заспали вечния си сън.

Джейсън се опита да се отърси от тези фантасмагории, но едно тъмно ъгълче на превъзбуденото му въображение не му даваше мира. Опита се да свърже събитията алгоритмично. Какво се беше случило? Всъщност нищо особено: смущение в телевизионното предаване, някъде някакъв вентил бе изпуснал, някаква незатворена врата бе изскърцала, но това беше стар кораб с един човек на борда, командира Джейсън, плюс един дресиран котарак. Телта на кошницата бе изтъняла от годините, а всичко друго бе плод единствено на превъзбудените му сетива. За останалото сигурно се бе погрижил Джипси, лукавият старец. Но какво ли целеше с всичко това?

Джейсън задейства аварийния изход на тежката предпазна преграда, която отделяше коридора от машинното отделение. Приплъзвайки се назад, стената освободи пътя. Нахлу топъл, влажен въздух. Сигурно стана поне тридесет и пет градуса. Джейсън се озърна. След няколко секунди се наложи да попие потта от челото си.

През полепналите с прах осветителни тела се процеждаше мътна светлина, топлото течение раздвижваше фини паяжини.

От един ъгъл падаше водна струя върху реакторна камера. При удара водата се разбиваше в бляскави пръски, оставяше тъмни следи зад себе си и потичаше на малки ручейчета надолу, за да изчезне някъде. Тя се изпаряваше от топлината на реактора.

Джейсън се зае да отстрани повредата. Работеше бързо, за да не трябва да остава дълго тук. След малко целия стана вир-вода. Съблече якето си, а после и ризата. Отначало ругаеше ожесточено, но скоро млъкна със същото ожесточение.

Дефектната тръба се изплъзна от ръцете му, падна зад арматурата и изчезна сред лабиринта на другите тръби.

Лицето и горната част на тялото му бързо се покриха с ръжда, вода и мърсотия. Той нямаше време да обърне внимание на това. Когато свърши, се задъхваше, а мускулите го боляха и отказваха да му служат. Навярно бяха минали часове.

След като затегна и последната гайка, инструментът се изтърколи от ръката му. Той седна на пода и подпря стената. Клепачите му бяха залепнали, устните изпръхнали и напукани. Приятна умора го накара да притвори очи. Тъкмо щеше да заспи в това състояние на блажено доволство, когато погледът му случайно попадна върху корпуса на реактора.

Там лежеше Йохана. Бе протегнал лапи пред себе си, отпуснатата му опашка бе леко подвита, той самият излъчваше абсолютно спокойствие.

Видът на шестглаво чудовище върху реактора не би могъл да потресе Джейсън по-силно. Погледът му помътня, подът под него се залюля. Изведнъж Йохана придоби образа на беззъб старец, който удивително приличаше на Джипси.

Търсейки опора, ръцете му опипваха наоколо. Изведнъж нещо меко попадна между пръстите му.

Джейсън не погледна какво има в ръката си. Изпълнен с гняв, той запрати снаряда към котарака. Една прозрачна кесия с меко, праховидно съдържание се пръсна с приглушен пукот на мястото, където току-що се бе излежавал Жълтия. Надигна се бял облак. Котаракът, който се беше спасил с мощен скок, изчезна в мъглата. Прахът засмъдя в носа на Джейсън. Разтърси го кихавица и той бързо напусна помещението.

Няколко часа по-късно, все още кихайки от време на време, той претърси ракетата. Огледът и на най-тъмните ъгълчета остана безрезултатен: Йохана не се появи.

Накрая Джейсън пропълзя през главната кабелна шахта. Вдигна се прах и той отново започна да киха. Стигнал на долния етаж, на път към камерата с хранителните запаси, реши да си отдъхне. Облегнал глава на скръстените си ръце, той се взираше обезкуражен в матовата здрачевина. Ако преди два дни някой му беше предсказал това положение, той сигурно би го зачеркнал от паметта си заради неуместната му шега. Истина ли бе всичко това? Не, не, той трябваше

да види Йохана, за да се убеди, че цялата тази история не е някакъв лош сън.

В този момент на около пет метра срещу него просветнаха две кръгли зелени котешки очи.

Нямаше място за размисъл. Джейсън отдавна бе решил да уреди тая работа тихо и кротко. Няколко пъти извика Йохана приятелски, докато един салют от мощна кихавица не му попречи да продължи.

— Тихо, глупак такъв — обади се Йохана ядосано. — Ще ми пропъдиш мишките.

Това вече бе прекалено. Много предпазливо, но решително той припълзя към Йохана, чийто силует се открояваше неясно на фона на стената.

— Стой си на мястото — просъска котаракът, — за да не ти се случи нещо. Трябва най-после да хвана няколко мишки.

— Какви мишки ще ловиш — възкликна Джейсън, — та ти въобще не си котка! Кажу най-сетне, какво си наистина?

— Разбира се, че не съм котка — отвърна Йохана, — а котарак. — На последната дума наблегна с особено достойнство.

— Престани да ме лъжеш — каза Джейсън и се придвижи незабелязано малко по-напред, за да може да наблюдава Йохана по-добре. Действително говореше Йохана. Джейсън видя ясно как устата му се отваря. Това бе невероятно.

— Аз въобще не мога да лъжа — изфуча Йохана. — Само хората могат.

— О, ти се смяташ за нещо по-висше! — прошепна силно Джейсън и отново се примъкна напред.

— Не дрънкай глупости — отвърна Йохана остро. — Разликата е в това, че при мене действа логическата мисъл, а при вас по неведоми пътища логическите връзки са се разхлабили.

На Джейсън не му се слушаха повече дръзките наглости на Йохана и той реши да сложи край на това положение. Но сега нямаше време за размисъл.

Йохана обаче прозря намеренията му.

— Изчезвай! — изсъска той злобно.

— Ще видим.

— Нищо няма да видим — отвърна Жълтия, — пречиш ми на работата. Имам и по-сериозни задачи от тази да ловя мишки. В края на

краищата доста напрегнато е да се лети с тебе. Постоянно трябва да ходя по петите ти.

— О — възкликна Джейсън гневно, — *ти* се грижиш за *мене*.

— Ами да — осмели се да твърди Йохана.

— А не е ли по-скоро обратното? Не трябваше ли аз да те прогоня от командния пулт, когато си играеше с превключвател, който не бива да докосваш? Не те ли изгоних и от реакторното помещение, за да не направиш някоя беля и там?

— Добре, а кой ти напомни, че е крайно време за доклада? Кой забеляза повредата в машинното отделение и те уведоми?

— Значи моят малък ангел-хранител се е погрижил да ме събуди преди старта, така ли? — каза иронично Джейсън.

— Ами да. Още от първия миг знаех, че не трябва да те изпускам нито за момент из очи.

— Ха, ха, ха — Джейсън се разсмя необуздано. — Абракадабра, велики боже, накарай слънцето да залезе, а дъгата да се появи, ха, ха — Джейсън се валяше в прахта, смеейки се.

— Пфф — изпуктя Йохана, — типична проява. Ти си и ще си останеш глупак.

— Няма да ти позволя да ме обиждаш — опълчи се Джейсън. — Затвори си дрънкалника, безполезно създание. Излови поне мишките, ако въобще можеш да вършиш нещо. И без това за друго не ставаш.

— За тебе щеше да бъде фатално, ако от самото начало на пътуването не бях поправял навреме малките ти пропуски. Но подобни дреболии ти, разбира се, не забелязваш — каза Йохана подигравателно.

В главата на Джейсън нахлу кръв. Той се опита да запази самообладание.

— И откога котките говорят? Това противоречи на всякакви природни закони.

— Приеми или си представи, че е нормално — каза Йохана. — Като човек би трябвало да имаш въображение. Ето сега имаш възможност да го използваш.

Джейсън се почувства страшно унижен. Досега никой не бе се отнасял към него така несериозно, както тази странна котка. Грижливо пазеното самообладание се пропука.

— Не си ти този, който ще ми казва кога и как да използвам въображението си.

— Тогава ме остави на мира — отвърна Йохана нахакано.

Постепенно у Джейсън се зароди съмнението, че Йохана не е феномен, а реално явление. Точно това правеше положението толкова гротескно.

Той забрави неудобната си поза и се опита да докаже на котарака, че е най-обикновено изкуствено създание, един презрян кибернет.

— Признай — обърна се той към Йохана, — че си само един обикновен електронен мозък.

Жълтия упорито отричаше. Бил истински котарак, заяви той, макар че владее човешкия език и в известна степен можел да се нарече интелигентен. Да, той дори твърдеше, че ако се подложи на биологичен преглед, в черепа му ще открият котешки мозък, както и тупкащо котешко сърце, чисто и просто атрибутите на един жив организъм.

Накрая Йохана заяви оперено, че не му е работа да убеждава Джейсън, той можел да си мисли за него, каквото си ще, но си оставал безнадежден случай на глупостта.

По време на кавгата Джейсън се бе придвижил незабелязано напред и сега той посегна светкавично към котарака.

Ръката му се удари в стената на шахтата. Йохана бе изчезнал сред хаоса от прибори и уреди. От тъмнината се разнесе подигравателен глас, който призоваваше Джейсън да не се ядосва прекалено много, иначе на лунната станция биха могли да го сметнат за болен, ако измерят наднормените стойности на биотоковете му.

— Овладей се! — извика котаракът някъде из непристъпния лабиринт от кабели. След това Джейсън бе обгърнат от дълбока тишина.

Жлъчната ирония на Йохана го бе изкарала от кожата му. Той закрепя непристойни обиди по адрес на Йохана, от които най-безобидната бе „гадно добиче“.

Каквото и да бе Йохана — експеримент на някой луд, или пък лош сън, или дори човешко творение или машина, — всичко това приличаше на кошмарна халюцинация. Без значение дали беше апарат или организъм, Йохана реагираше като човек. Иронията му беше толкова човешка, колкото бяха конкретни и аргументите му. Йохана,

котаракът-човек. Това бе толкова невероятно, че парализира мисълта на Джейсън.

Дали пък Йохана не бе играчка? Средство за убиване на времето? Струваше му се по-правдоподобно Йохана да е замислен като котва при нужда. Не са искали да го оставят безпомощен на разпадащия се кораб, помисли си Джейсън с ирония.

Както бе казал Джипси: „... незаменим помощник в трудни ситуации, предан приятел.“

Джейсън се усмихна горчиво. Не, това не можеше да бъде истина. По-скоро Джипси си бе направил лоша шега, за да го поизпита. Спомни си с неприятно чувство първоначалната си арогантност спрямо стареца. Ето че сега трябваше да плаща. Завладя го нещо като срам, дори нещо повече, той бе смутен от самия себе си.

През целия следващ ден Йохана не се появи — изглежда, беше обиден.

„Проклетият звяр иска вероятно да докаже на всяка цена своята незаменимост. Нека! Ще му покажа, че и без него всичко върви добре, ако не и по-добре“ — закани се Джейсън.

Всичко бе ясно, нещата отново си бяха неотменно по местата. Нямахше защо да се страхува, че някое подивяло чудовище ще му подложи коварно крак или че ще срещне говореща котка.

Часът на виденията бе отлетял; часовникът вече не разговаряше с пода за времето, креслото вече не декламираше стихотворения. Всеки предмет, всяка гайка, всеки атом си имаше своя функция, определена от човека, ѝ си я изпълняваше.

Джейсън си подсвиркваше весело. Изчисленията на курса бяха точни до милиметър. Наля си един коняк и го изпи с наслада.

Десет минути по-късно лежеше на леглото си и хъркаше; напрежението през деня го бе уморило. Спеше дълбоко, без сънища.

Опасенията му, че през нощта Йохана отново ще се появи, не се оправдаха. Закуси успокоен. Имаше чудесен апетит и яде повече от обикновено.

Космическият кораб се приближаваше към целта си. Нищо вече не можеше да му попречи. Всички страхове се бяха изпарили. Корабът храбро бе издържал.

Джейсън погали нежно облегалката на креслото. Погледът му преброди олющените стени и той си спомни за намерението си да боядиса главния коридор.

След като разчисти съдините, извади боя и четка и започна да боядисва в бледо синьозелено.

Работата напредваше. Той се приближаваше бързо към края. Преди да замаже главата на змията, отстъпи назад, за да обхване с поглед цялата стена.

Чудовището плуваше в море от прозрачна синьозелена вода.

За свое учудване установи, че цапаницата вече не го дразни. Напротив, цветовете ѝ се вместиха хармонично в общата повърхност, раздвижваха я. Опашката на змията се извиваше закачливо край непристойната девица.

Джейсън прибра бояджийските принадлежности; да го довършва, който иска!

Тъй като беше време да провери товара преди пристигането, Джейсън се отправи към хладилните камери. Там отвори една малка вратичка, която се отмести едва-едва и изскърца противно. На пода откъм вътрешната страна се изсипа лед и ръжда.

Преди да влезе, той се обърна. Погледът му попадна в един тъмен ъгъл на коридора. Изтръпна. После се усмихна облекчено на видението си. Бе помислил, че вижда Йохана, но това беше само сянка, която имаше формата на извито котешко тяло.

Успокоен, Джейсън тръгна по заскрежените стъпала към долната част на хладилната камера. Зад него люкът се върна в първоначалното си положение, така че нахлуването на топъл въздух спря. Остана само един процеп, който бе запълнен с лед и ръжда.

Намираще се в едно от складовите помещения, в които се съхраняваха замразените свине. Всичко бе наред.

Джейсън изпълзя нагоре. Температурата беше поне двадесет градуса под нулата. Не бе облякъл топли дрехи и зъзнеше.

Вратата пак заяде. С големи усилия той успя да я отвори няколко сантиметра, след което стоманената преграда остана като закована. Буташе я безуспешно. Опита се да я затвори отново. Напразно. Тя не мръдна на милиметър нито напред, нито назад.

Въпреки студа по челото му избиха капчици пот. Прегледа вратата, но не откри защо заяжда.

Пред лицето му се носеше бяло валмо влажен дъх, разкъсваше се от поривистите му движения, правеше му път.

Проклетата железария! Намери парче от тръба и се опита безуспешно да го използва като лост. Изпълнен с гневно отчаяние, той блъсна вратата с цялата си тежест. Никакъв ефект!

Студът пронизваше тялото му през тънките дрехи. Джейсън се изнерви. Опита се да надвие паниката си. Трябваше да излезе оттук на всяка цена. Спокойствие, само да запази спокойствие! Върховете на пръстите му изтръгнаха, носът му заприлича на ледена шушулка. Блъскаше по вратата — бе твърде масивна, за да има резонанс. Юмрукът го заболя за момент, но студът му подейства като упойка.

В задната си част камерата имаше и друг изход. Джейсън се свлече по стъпалата, почти се срина, но този изход също бе затворен откъм вътрешността на кораба. Примирен, тръгна обратно и отново започна да се бори с горната врата, докато силите му го напуснаха. Студът скова мускулите му, пръстите едва-едва се отвориха, за да пуснат ледената дръжка.

Обезкуражен, Джейсън се сви на кълбо, обгърна раменете си с ръце. Крайниците му изтръпваха бавно, вече не ги чувстваше; светът около него бавно избледняваше. Животът вече едва мъждееше в него. Не чуваше нищо отвън. Сам ли беше? Не скърца ли нещо там? Вслуша се. Къде ли можеше да е Йохана? Не, той нямаше право да го остави да пукне тук.

Повикай го, Джейсън, повикай го! Ако някой може да ти помогне, това е той. Хората са далеч, твърде далеч, за да те чуят.

Не, Йохана не е злопамятен.

Обидил ли си го с нещо? Не. Той те обиди със своето високомерие; зовът ти за помощ ще затвърди превъзходството му.

Лицето на Джейсън се изкриви в гримаса. Не би се унижил толкова, никога! Чувстваше, че може да си помогне сам, искаше да се наслади на триумфа от успеха.

Джейсън надделя слабостта. Изправи се с усилие и се опита да се размърда, за да се съживи. Но мястото пред вратата беше тясно. Долу беше още по-студено, така че остана до процепа, от който нахлуваше топлина, и се опита да запази поне пръстите си от измръзване, като ги огряваше с дъха си. След малко се отказа: нямаше

смисъл. Тогава му хрумна да провери едната си ръка и единия крак през малкия процеп, за да ги съживи от топлината в коридора.

Поддържа ги известно време, но когато поиска да смени положението, за да стопли другите крайници, кракът му се заклеци. Дърпа го, докато кожата му се охлузи и потече кръв, но силите му се изчерпаха. Нима това беше неговата кръв, неговият крак, неговата глава, управлявани от една воля? Колко време беше изминало?

Тук нищо не се променяше, единствено неудържимото измръзване на тялото му бе доказателство за това, че времето тече.

Опита се да си припомни откога е тук. Успокои се напълно. Ако не искаше да потъне постепенно в царството на смъртта, трябваше да капитулира. Всичко друго губеше значение.

— Йохана — прошепна той, — Йохана, помогни ми!

Той можеше със сигурност да му помогне. Може би щеше да му се присмее, да му се подиграе иззад процепа, но във всеки случай този дяволски котарак би могъл да го измъкне.

Джейсън затвори очи. Въпреки студа жена му се усмихваше. А беше толкова зиморничава. Трябваше да се облечеш по-топло, искаше да ѝ каже той, тук е студено. Но устните му промълвиха името на Йохана.

Преди да загуби съзнание, той си помисли, че на Венера твърде късно ще разберат какво се е случило.

Идваше бавно на себе си. Тъй като се връщаше отвъд голямата граница, бе необходимо доста време, докато усети напълно тялото си.

Пред очите му изплуваха образи в лепкава бяла течност. Те се издигаха подобно на въздушни мехури нейде издълбоко и излизаха на повърхността несигурно.

Чу някакъв глас да пита:

— Как е, ледена шушулке?

Някой каза:

— Разбра ли всичко, синко?

Разпозна ги, вече бе чувал тези гласове, спомни си за предишния си живот. Учуди се малко, тъй като не очакваше възкресението си. Как бе попаднал тук?

Мелодичното мъркане на Йохана го приспа. Беше му благодарен за това. Пък дори и да бе самият дявол.

Когато отново дойде на себе си, чу Раquel да му прошепва:

— Трябва да ти кажа все пак: действал си прибързано. Йохана никога не е бил принуждаван да решава сам. Можеше да се получи фал.

— Напротив — обади се Джипси раздражено. — Без Йохана щеше да се получи фал. Познавам го достатъчно и можех да преценя възможностите му.

— Но ти постави в опасност живота на Йохана. Той е единственият екземпляр от този вид.

— Коста ми го подари, преди да умре.

— Той е негов експеримент. Трябваше да го предадеш на компетентните служби.

— Исках първо да разбера каква е цялата тая работа около него — защитаваше се Джипси упорито.

— И сега, когато разбра, какво смяташ да правиш? — вметна Йохана иронично.

— Още не зная, страхувам се...

— От какво? — попита жената на Джейсън.

— От последиците. Йохана вече не е животно.

— Трябваше да ме послушаш — упрекна го Раquel, — Йохана принадлежи на специалистите.

— Карате се за този, дете духа — каза Йохана. — Аз сам ще реша какво ще стане с мене.

Настъпи пауза. Джейсън не посмя да отвори очи напълно. Раquel каза тихо:

— Може би сте прави, аз не мога да решавам вместо него. Много е дръзко от моя страна. Йохана очевидно има собствен разум.

— Точно това исках да докажа. Йохана повече не може да бъде само безучастен изпълнител на човешка воля. Действал е разумно, когато е включил аварийния пилот.

— Нямам в какво да се упрекна — каза Раquel. — Корабът издържа дори и на твърдото кацане.

— Постъпил си правилно — каза жената на Джейсън. — Ако не беше толкова сериозно положението, всички тези странни обстоятелства, довели до нещастieto с Джейсън, щяха да бъдат смешни.

В гласа на Раquel прозвуча облекчение:

— Не забраних категорично на Джипси да изпрати Йохана, въпреки че имах известни опасения. Положението с Джейсън и без това бе твърде напрегнато. Доста е твърдоглав.

— Престанете да се карате — измяука Йохана и се сви в скута на Джипси. Явно за него темата бе изчерпана.

Джейсън, който досега бе само наблюдател, така прихна в смях, че всички присъстващи, с изключение на Йохана се стреснаха.

Ракел и Джипси се хвърлиха да се прегръцат. Поздравяваха се така възторжено, като че ли възвръщането на Джейсън към живота бе техен личен успех. Държаха се за раменете така, сякаш щяха да се — разкъсат взаимно.

— Видя ли — крещеше Джипси, — успяхме, а победителите не ги съдят.

— Та аз никога не съм имал нищо против.

— Но ти се струваше твърде рисковано!

Смяха се, докато Ракел, задавяйки се, се мъчеше да си поеме дъх.

— Изчезвайте най-последно — извика Джейсън. — Пречите!

Джипси подаде още веднъж глава през вратата, смигна, погледна жената на Джейсън и каза:

— Чакаме ви долу. Лекарят разреши, дъще.

В стаята беше тихо. Чуваше се само дишането на двамата. Въпреки това тишината беше съвършена.

Йохана изчезна през откренатата врата така безшумно и незабелязано, както само животните могат да правят това.

ЛЕЙТЕНАНТ ДИНКЛИ

— Преместиха ви тук за наказание — каза Джеперсън.

Динкли наклони леко глава, колкото да не изпуска началника от погледа си. За наказателно преместване никога не беше ставало дума и той не виждаше защо трябва да се страхува.

— Усмивхате се? — Джеперсън поклати осъдително глава. — Бих одобрил мотивите за вашия — извинете ме — неподходящ жест само доколкото съм склонен да приема, че те произтичат от съзнанието и тук да се посветите с желание и преди всичко с дисциплина на работата си.

Динкли не си направи труд да схване какво всъщност искаше да му каже Джеперсън по заобиколен начин. Смяташе за съвсем излишно да показва съгласие или отказ. Беше спечелил битката за Ц-4 и му бе доста безразлично какво мисли или очаква Джеперсън.

— Надявах се, че тук ще се поправите. Но поведението ви по време на акцията при Ц-4 опровергава всяко едно от вашите твърдения.

— За да избегнем недоразумението — намеси се Динкли, — нямах намерение да твърдя каквото и да било.

— Така — проточи Джеперсън. — Нямахте намерение! — Той млъкна. Очевидно не беше дорасъл за такава наглост. Без да добави нищо, той вдъхна, по-скоро изохка, а бръчките на лицето му се събраха в гримаса на съжаление! Раменете му отново клюмнаха.

— Човече, вие наясно ли сте в какво положение се намирате?

„Вятър, помисли си Динкли. Вятър и нищо повече.“ Кимна.

— По нищо не личи — повиши тон Джеперсън. Той с усилие се владееше. Само в очите му проблясваха мълнии.

Динкли се изкушаваше да го извади от равновесие.

— Един въпрос бих искал да си изясня. Кой от моите хора ви е описал истинския ход на събитията при Ц-4? Или да кажем по-добре: кой е доносничил?

— Не ви разбирам — отвърна спокойно Джеперсън. — Няма ли никакво благоприличие, никакъв морал? Смятахте значи да ме излъжете.

— Наречете го както искате — Динкли се усмихна безочливо. — Приемете, че съм искал да ви спестя един товар върху съвестта. Какво мислите между другото за поговорката, че историята не съди победителя?

— Историята! — С едно движение на ръката Джеперсън заличи думата. — Вместо да обременявате историята по този начин, поучете се по-добре от собствената си история. Давам ви този съвет като баща.

— Ако трябва да го приема, тогава отговорете на въпроса ми.

— Не мисля да се оставя да ме изнудвате.

— Разрешете ми да се усъмня в бащинските ви чувства.

— Млади момко, не се поддавайте на глупаво високомерие.

Динкли разбра, че е прекалил. Всъщност не разбра, а по-скоро почувства. В продължение на един миг в него се бореха противоречиви възгледи. Най-умно щеше да е да се извини. Джеперсън никога не се бе отнасял несправедливо с него. Дори го назначи на отговорен пост. Но действително във връзка с преместването му, официално никога не бе ставало въпрос за дисциплинарно наказание. Не е почтено сега Джеперсън да представя нещата в такава светлина. Следователно Динкли не му бе останал дължен за клеветата. Това е всичко. Резултат един на един. Защо да се извинява? Да отстъпва? Нито крачка. Джеперсън го оплиташе в мрежите си, както преди Олстейн. Немаше още веднъж да се полъже по нечии бащински съвети.

— И така — подкани го той, — кой от моите хора е докладвал?

Джеперсън се усмихна накриво.

— Като ръководител на експедицията вие би трябвало по-добре да познавате екипа си.

— Това е коварен ход от ваша страна — каза Динкли. — Но както обичате, не мога да ви принудя. Впрочем не знам какво искате от мене. Измъкнахме навредим екипажа на Ц-4. Предотвратихме пълното унищожение на Ц-4. Историята...

— Историята, та историята — прекъсна го Джеперсън. — Съществуват предписания. Но очевидно не и за вас. Тези правила за поведение не си ги е изсмукал някой луд от пръстите. Те са за това, скъпи мой, за да улесняват бързите и разумни постъпки на индивида.

Те представляват мисловна подкрепа, която увеличава шанса да оцелееш.

— Ако ги бяхме съблюдавали, сега щеше да има трима мъртъвци, както и тотална повреда на Ц-4.

— Вкъщи, лейтенант Динкли, когато си пиете кафето, може да правите каквото си искате. Но отидете ли сред хора, макар и само на улицата, вие сте длъжен да се подчинявате на определена дисциплина. Ако сте забравили, да ви напомня — намираме се в Космоса, отдалечени на много светлинни минути от Земята. Вашата история никак не ме интересува. Тук няма история, няма частна история, частен живот, частна смърт. Тук няма нищо, което да се отнася само и лично до вас. Бих искал да разберете това! — Джебърсън махна с ръка в знак на иронична безнадеждност. Отпусна се в едно кресло и покани Динкли също да седне.

— Нека да погледнем трезво на фактите. — Джебърсън се закани с пръст на невидимите противници. — В лунната база искаха да се отърват от вас. Да ви обвини в нещо направо Олстейн не можеше. Но методите ви на работа не се харесваха, вие поставяхте сътрудниците и началниците си в несигурно положение. Е, да, успехите на групата ви — той присви равнодушно устни. — И други имат успехи за отбелязване, при това рецептата им е по-сполучлива от: „Пътят е нищо, целта — всичко.“

Динкли се отказа да се защитава. Знаеше от собствен опит, че човек с никакъв аргумент не може да обори предварително съставено мнение. Каква полза да възразява, че са го отстранили. Джебърсън щеше да му се изсмее. Завистник? Скъпи приятелю, архаичните епохи отдавна са отминали. За да изграждаш външни станции, да работиш в орбита, на астероидите — трябва да си истински мъж. Един за всички, всички за един. Знаете ли за тримата мускетари, лейтенант Динкли?

Бил поставял сътрудниците си в несигурно положение? Чисто увъртане! Та кой от тези сътрудници и началници щеше да доведе до успешен край построяването на станцията „Меркурий 2“? Кой от тези, които имали по-сполучлива рецепта?

Тогава никой от тях не беше приел сериозно указанието за структурата на почвата. Противно на установеното Динкли премести на своя глава площадката. Когато транспортната ракета катастрофира на първоначалната площадка, противниците му твърдяха, че маневрите

по приземяването не могли да бъдат направлявани коректно поради изместването на станцията. Но тъкмо експлозията при удара освободи мехура от магма, който нито един фазотирон не беше изчислил. Дали скалната покривка щеше да издържи станцията, както и извършващите меко кацане кораби? Въпросът никога не беше окончателно изяснен. Реабилитацията му се забави. А фактът, че станцията „Меркурий 2“ все още си стоеше, компрометираще онези, които бяха наизустявали служебните предписания.

— Повярвайте ми — каза Джеперсън, — винаги е недостатък да смяташ, че единствен виждаш истината. Съществуват ситуации, в които и двете страни имат право. Не беше разумно да влизате в разпрания с Олстейн. Именно той преобърна цялата Слънчева система, за да се отърве от вас.

— Защо ми разказвате това?

Джеперсън не отговори на въпроса.

— Никой не ви искаше. Той и за това се беше погрижил. Ако аз не бях превъзмогнал всички предразсъдъци, щеше да ви запрати на другия край на света. Все някога идва денят, когато могат да ти стоварят вината за даден пропуск или пък да не го вземат предвид.

„Това било значи, помисли си Динкли. Косвено признава намерението си. В такива случаи винаги се говори косвено.“

— Не знам — каза той — дали ще ви бъде благодарен за това. Не го очаквайте.

Джеперсън кимна угрижен.

— Трябваше да се досетя. Нека да се изразяваме ясно. Вие предприемате нещо извън реда. Потръгне ли добре, никой не се интересува. Потръгне ли накриво обаче, аз нося отговорността. Аз!

— Делово съображение. — Динкли описваше с показалеца си кръгчета във въздуха. — И какво трябваше да направя? Да оставя тримата в Ц-4 да пукнат?

— Вероятността екипът ви да не се справи беше десет хиляди на едно. Двадесет и трима мъртъвци срещу трима! Знаем — сметката звучи цинично. Но радиацията беше вече толкова силна, че указанията бяха категорични. Не ви смятам за самоубиец-филантроп. Честолюбие, скъпи мой... — С едно движение на ръката той съгради от всички аргументи непревземаема крепост. — Премествам ви до второ

нареждане на вътрешна служба. Ронингър ще бъде ваш подходящ заместник. — Той му стисна ръката и го освободи.

В коридора Динкли срещна Джонатан. Специалистът по въпросите на Сатурн се приближаваше, поклащайки се върху кривите си крака.

— Шефът нахока ли те? — извика му той с весело безпокойство в гласа. — Ясно ми е. Измъкнахте тримата от Ц-4. Но ако си бяха отишли, щеше да има солено разследване.

— А ако и ние си бяхме отишли заедно с тях?

Джонатан махна с голямата си космата ръка:

— Ела, каня те на чашка!

Седнаха на маса близо до куполната стена. Като граница между два свята тя разделяше уютата от хаоса. Неговият живот, изглежда, протичаше на предела между тези две противоположности. Размисли, но все се оказваше, че те могат да се опишат само с тези две думи. И пътят между тях оставаше единственият който можеше да поеме.

Заобиколени от екзотична растителност, чиято свежест събуждаше глад за слънце и сянка, те погледнаха навън към осветения от Сатурн пейзаж на Япетус. Единствено силуетите на скалните отломъци върху фона на огромния диск на планетата създаваха впечатлението за близост и далечина. Изпитваше ли копнеж по Земята, по някой човек? По какво всъщност? Гледката там навън беше поразително красива. Въпреки това се възбунтува срещу нея. Той търсеше движение, а тази мъртва картина убиваше фантазията му. Картини! В живота му трябваше да има движение и той винаги с радост щеше да потегля в нова посока. Балансираше на границата на хаоса. Накъде да се отпрати иначе? Трябваше ли човек постоянно да върви от някъде за някъде, от някого към някого? От Олстейн към Джеперсън?

Все още добре можеше да си спомни времето, когато с безрезервна сърдечност беше срещнал Олстейн. Не признаваше табути и условности. И само поради незнание пренебрегваше тези граници в способностите на сътрудниците и началниците си. Не по-различна беше и причината, поради която не осъзнаваше произхода на трудностите си, още по-малко тяхната преднамереност. Едва сега разбра. Джеперсън го беше изразил достатъчно ясно.

Започна се с това, че съобщенията и докладите му не прилягаха към схемата на формулярите. Фазотиронът се затрудняваше при обработката. Някой — подразбира се някой ръководен кадър — от координационния център трябваше да се занимава с тях. Обърнаха му внимание да съставя изложенията си по традиционния начин. На възражението му, че тази форма не е достатъчна, за да обхване действителните процеси, отговориха с вдигане на рамене. Фазотиронната обработка се оказваше годна вече осемдесет и пет години. Накрая го посъветваха така да изпълнява поръченията си, че отчетите да съответстват на формулярите.

В началото едва не се отчая. После посрещаше с недоверие хората на административна длъжност и просто не ги слушаше. Въпреки това думите стигаха до него и той започна все повече да се възмуцава. Теоретически съвсем обикновен процес. Никога не беше наблюдавал неговото конкретно възникване, но откакто се намираше на Япетус, усещаше някаква промяна в себе си. Имаше ли Джеперсън нещо общо с това?

— Странно — рече той полугласно.

Джонатан се позасмя, от което чертите на лицето му не станаха по-привлекателни. Но това беше повърхностно впечатление. В действителност би му отивало винаги да се усмихва. Очите му, забулени от гъсти вежди, проблясваха и придаваха на необичайното му изражение детска прямота. Тук, в здрачевината на Сатурн, Динкли забеляза в тях искрици като на сияние от скрити съкровища.

— Хубаво е тук — каза той.

— Нали — отзова се Джонатан. — На човек му е необходимо място, където да се срещне със себе си. Тук аз се срещам със самия себе си.

Динкли предпазливо поклати глава. Но Джонатан вече не му обръщаше внимание.

Планетата се извисяваше над хоризонта с цялото си величие.

„Би ли могло такава да е и моето лице? — запита се той. — Къде аз срещам себе си? Добре му е на Джонатан. Намерил му е леснината. А аз не знам как изглеждам в действителност. Заяждам се с Олстейн, провокирам Джеперсън и те започват да говорят за себе си и за мене и понякога се разголват, а аз си мисля — да, тук имат право и тук също. Но в края на краищата винаги се оказва, че те изобщо не са имали

предвид мене, а действително само себе си. Ти трябва да бъдеш тяхно огледало, а не обратно и те по-скоро ще счупят огледалото, отколкото да те оставят да хвърлиш един поглед в него.“

— Тази планета и всичко това — обърна се той към Джонатан — е загубена работа. Само си въобразяваш. Влез и цапардосай Джеперсън по мутрата. Тогава отново ще намериш себе си.

Без спуснатия покрив на веждите очите на Джонатан изглеждаха страшно оголени и безпомощни.

— Имаш право — промълви смутено Динкли, — наруга ме заради акцията около Ц-4.

— Двама от твоите хора пострадаха сериозно от радиацията.

— Би могло да свърши и по-лошо — отсече Динкли. — Състоянието им се подобрява, а Ц-4 не изхвърча във въздуха.

— Джеперсън никога не би се решил на такова нещо — вметна Джонатан, — той ти завижда, разбираш ли?

— Да, струва ми се, че разбирам — отвърна Динкли, като в същото време оценката на Джонатан го учуди.

— Но той се нуждае от такива хора като тебе — продължи Джонатан. — Всички те имат нужда от някого, който да им върши черната работа. Само заради това те е взел. Станциите по луните тук наоколо са все костеливи орехи. Аз предупреждавах от самото начало. Никой не се вслуша. Да черпиш енергия от Сатурн? Срещу такава възможност всяко несъгласие изглеждаше смешно. Джеперсън разчиташе на фазокибертиронния анализ. Естествено, изчисленията бяха необорими.

— Знам — каза Динкли. Не беше подозирал у Джонатан такава непоколебимост и поради това го намираше изключително симпатичен в спонтанната му реакция.

— Човек може да пресметне каква е вероятността да потъне един кораб, а плъховете предвещават момента на потъването. — Усмивка озари неугледното лице на Джонатан. — Аз не само приличам на плъх, аз съм си такъв. Предсказах катастрофата с точност почти до час. Три пъти — подчерта той. — Три пъти, разбираш ли. После се отказах. Джеперсън не може да ме понася, защото изглеждам странно и защото ме смята за страхливец. На всеки друг познава по върха на носа какво мисли или чувства. Но при моята смешна физиономия методът му отказва. Разбираш ли, той не прозира в мен. И не усеща вече

превъзходството си. Сърди се, когато го оставиш по-долу от себе си. Да, така си е! — Джонатан кимна, а косите му, същинска телена четка, така стърчаха, като че ли дращеха по въздуха.

„Ако бях срещнал Джеперсън десет години по-рано — си помисли Динкли, — щях да се поведя по него, както се поведох по Олстейн. Олстейн ме използваше и когато това вече не беше възможно, ме отстрани. Какво ли не бих дал Джонатан да не е прав.“ С тази надежда си легна.

Дежурството беше толкова скучно, колкото всички дежурства по света. Станциите на Сатурновите луни съобщаваха редовно, че няма особени произшествия. Количеството на падналите метеорити беше незначително, а повредите на Ц-4 бяха отстранени. От време на време някой надзърташе при него и му пожелаваше приятно дежурство. Накрая въпросите от рода „Как се чувстваш?“ му дотегнаха. Но привечер, когато посещенията понамаляха, а доста преди полунощ съвсем престанаха, те започнаха да му липсват.

Седмици наред Динкли даваше вътрешно дежурство и мислеше с растящо недоволство за загубената, двойно загубена свобода. Винаги бе съумявал освен естествената, обусловена от службата свобода да си дава и допълнителна, негова собствена. Междувременно, следвайки тази своя потребност, той си разрешаваше такива волности, че покъсно трябваше да даде право на приятелите и познатите си, които се учудваха как е могъл да стигне толкова далече. Случайност ли беше това? Съдба? Щастие? Доколкото можеше да си спомни, развитието му никога не отговаряше на някаква норма, на нормата.

Беше израснал на свобода при майката на баща си, една сурова в добротата си жена. Тя не насади у него честолюбието на родителите му, тъй като и тя като повечето възрастни хора, чийто жизнен опит ги бе направил мъдри, не обръщаше внимание на тези неща.

Работата позволяваше на родителите му да отделят на децата си само по няколко седмици в годината. Без бабата те щяха да попаднат под буквата на закона, който гласеше, че родители, които не са в състояние да посвещават петдесет часа в седмицата на децата си, са длъжни да предоставят правата за възпитание на държавните

институции. Тези, които събираха тридесет часа, можеха да вземат децата си в края на седмицата. А другите само по време на отпуск.

За ужас на селището в покрайнините на столицата двамата с брат си се превърнаха в истински вълчета. Благодарение на безупречната репутация на бабата никога не ги наказваха за детските им провинения и затова те не изпитваха страх нито от учители, нито от съседи. Помежду благоговението пред бабата и дядото и инфантилното пренебрежение към останалите се намираха родителите, които по този начин се превърнаха в излишна съставна част от тяхното детство.

И до днес Динкли считаше, че най-съществената отличителна черта на бабата и дядото бе да приемат за важно само това, за което си струва да се говори. Бяха великодушни хора. Стояха далеч от онази дребнавост, характерна за масата от хора, които без мярка ламтят за повече, отколкото им е съдено да задържат, които никога не напускат утъпкания път, по който вървят опипом в сляпата си себичност, и изблъскват настрана всеки, който не отскочи навреме. Още тогава те представяха пред бабата и дядото омразната своенравност на момчетата като порок. Ако той и брат му програмираха нарочно работа за игра така, че да организира гонка на домашните животни, те лицемерно се косяха какво ли щеше да стане от хлапетата. Защищавайки себе си като мерило, Динкли се бе научил да се съпротивлява. И никому не даваше правото да се разпорежда със съдбата му.

Смяната на дежурството го извади от размисъл. Предаде ключовите кодове и данните. Докато приемаше обекта, Ирелин съдържано се прозя и се усмихна. Познаваха се само бегло и щеше да е изцяло в реда на нещата да се извини за умората си в началото на работната смяна. Но тя не каза нищо и Динкли се зарадва, че няма да му се наложи да отговаря с някаква изтъркана фраза. Усмивката ѝ му хареса, макар че не се смяташе за обект на нейната приветливост. Един забравен копнеж го накара да предизвика повторно тази усмивка. Но не му дойде наум нищо освен безпомощното изречение:

— Ти си уморена.

— Да — отговори тя и Динкли не знаеше какво повече го учуди — откровеността или усмивката ѝ. Това, реши той, е добър завършек на тъпото дежурство. Очакваше ли още нещо? Наблюдаваше я нерешително. Лицето ѝ не беше му направило впечатление — лице,

което ще познаеш сред дузина други, но след половин час отново ще забравиш. То беше едно от онези лица, които човек трудно запомня не защото са обикновени, а защото са непроницаеми. Върху лика ѝ беше останала следа от някаква радост и той си помисли, че може би Ирелин очаква да завържат разговор. Разсеяно заобиколи мисълта, че може самият той да го очаква:

„Да заспя поне с един спомен за този ден“ — внушаваше си Динкли.

— Остани още малко — помоли го тя. — Всичко е спокойно.

— Може би — отговори той. — Може би наистина е така.

— А как е — продължи тя, — когато се случва нещо непредвидено?

Обзе го опасението, че ще ѝ хрумне да му се възхищава. Беше се отучил да забелязва възхищението. Безразличието на подобно определение, неговата неутралност го отвратиха.

— Е, не смятам, че непредвиденото е вълнуващо само защото настъпва изневиделица.

— Спасяването на Ц-4 не беше ли вълнуващо?

„Ето на — помисли той разочарован. — След малко ще вземе да хълца от възхищение. Лесно може да предизвикаш възторга ѝ — като при всеки човек на средно равнище. Жалко.“

— Не ми е ясно за какво говориш — подхвърли той с обидна грубост в гласа. — Не е вълнуващо, защото е въпрос на живот или смърт. При нас винаги е така. Вълнуващо става най-много, когато трябва да вземеш решение, когато не ти помага никакво предписание, никакъв прецедент. Ако това имаш предвид, същото можеш да го имаш и тук. За тази цел не ти е необходима Ц-4.

— И въпреки това — упорстваше тя — аз ти се възхищавам.

— Подозирах го — той се плесна с длан по челото, като се надяваше, че сега вече я е засегнал Но тя каза само:

— Ти си арогантен. — После се усмихна. — Но заради това не бива да си тръгваш веднага.

— О — възрази той, — нямах подобно намерение.

Изведнъж играта му стана интересна. Отдавна не беше срещал жена, която да сполучи да го излъже с първото впечатление. Въздържа се да продължи словесната престрелка с общи фрази, пожела ѝ лека нощ и леко дежурство и забеляза изписаното на лицето ѝ

разочарование. Наистина искаше да си тръгне, за да се отбие по-късно може би пак.

Аларменият сигнал на кибертирона го върна от вратата. Имаше причина да почака.

С бясно темпо на екрана се появиха писмени знаци, които оформиха думи, изречения, а накрая и целия текст. Ирелин четеше полугласно.

— Уловихме радиograma на космическия кораб „Месенджър“.

— „Месенджър“ ли? — учуди се Динкли. — Никога не съм чувал за такъв.

Шепотът ѝ стана неразбираем. Той се приближи. Сам започна да чете, като устните му най-напред беззвучно следваха потока от информация, после думите се подредиха непосредствено една до друга.

„Космически кораб «Месенджър», каталогизиран под номер 222/517/3В, изстрелян преди четиридесет и осем години към външните планети. Последна цел — Плутон. Изчезнал след излитането оттам преди четиридесет и пет години. Останки от двете спасителни експедиции не са намерени. Търсенето прекратени преди четиридесет години. Екипаж двадесет и осем души, обявени за загинали.“

Данните за сегашната посока на полета и за скоростта така озадачиха Динкли, че той също сниши гласа си.

— Какво бавно темпо — промълви Ирелин. — Боже мой, четиридесет години! Как ли са успели?

— Междувременно трябва да са станали старци — допълни той. — Запитай какво е положението, колко оцелели и така нататък.

Отговорът учуди извънмерно и двамата.

— Всички членове на екипажа се чувстват много добре.

Ирелин поиска по-подробна преценка на положението. Далечният глас каза:

— Разполагаме с енергия само за кратки съобщения.

— Нуждаете ли се от помощ, храна, гориво?

Отговорът им донесе нова изненада. Непознатият отсече:

— Не е необходимо. След две седмици ще влезем в орбиталния паркинг на Япетус. Малко преди това ще заредим с енергия.

— Ще ви пресрещнем.

— Не е нужно, Япетус — гласеше лаконичният отговор.

Спогледаха се.

— Ето ти го вълнението — каза той. — Решавай!

— Трябва да събудим Джеперсън.

— Защо? Нали чу, че на борда всичко е наред.

Ако се беше обърнал на излизане, щеше да забележи погледа ѝ, потъмнял от гняв. Но устните и веждите не бяха присвити. Тръгна, без да се сбогува, втори път.

На сутринта научи, че Джеперсън ѝ се е карал, задето не му е съобщила в момента.

„Идиотщина — помисли си той. — Какво печели от това? Като че ли Ирелин не може да мисли сама.“

Събитието развълнува духовете. Никой в станцията не беше по-възрастен от петдесет години. Никой не беше преживял съзнателно изстрелването и изчезването на космическия кораб „Месенджър“. Четиридесет и пет години — това изглеждаше дори и на най-опитния космически пътешественик като чудо, невероятно и по принцип невъзможно.

По онова време едно такова пътуване траеше около две години и половина. Това означаваше, че експедицията е била снабдена с хранителни продукти за максимално десет години. Можеш да я обръщаш колкото си искаш, сметката не излизаше. Дори ако бяха разделени на съвсем малки дажби, запасите нямаше да стигнат за толкова време.

Джеперсън нареди да се установи връзка със Земята и да се поискат указания. Динкли се усмихна накриво. Упрекът към Ирелин му се стори още по-несправедлив. Искаше да ѝ изкаже съчувствието си, което всъщност беше повод да я заговори.

Тя не го остави да се доизкаже, а възрази:

— Решението му съответстваше на обстоятелствата. Изглежда, действително има нещо изключително, чиято оценка не е по силите на един-единствен човек. Трябваше да събудя Джеперсън.

Динкли поклати глава.

— Ще прекараш живота си в скука.

Ирелин не се остави да я провокират. Учуди го вниманието, с което го изгледа.

— Не забелязваш ли — натърти тя, — че там горе нещо не е наред?

— Сигурно — отвърна той, — но какво общо има това с нас двамата?

Динкли не можеше да си представи друга възможност за действие и наистина от Земята до тях не достигна нищо различно освен кратката заповед да пресрещнат „Месенджър“, както и сведението, че корабът не е имал никаква възстановителна апаратура на борда си. Човечеството било изправено пред загадка. Вземането на всички необходими мерки беше предоставено на Джеперсън. В заключение се изискваше колкото може по-бързо да установят как екипажът на „Месенджър“ е успял да оцелее.

Настойчивостта, с която бяха предадени тези заповеди, убеди Динкли, че на „Месенджър“ трябваше да се гледа като на извънредно костелив орех. Обзаложи се сам със себе си какво решение щеше да вземе Джеперсън. Ако Джонатан имаше право, то той нямаше да изпрати Ронингър.

Часове наред кибертироните на три станции полагаха усилия да установят видеовръзка с космическия кораб, мощността на чийто предавател бе необикновено малка. Нищо друго не им оставаше, освен да се надяват, че с намаляването на разстоянието шансовете ще се увеличат. Уморително бавно се приближаваше възвращенецът.

Най-сетне привечер на екраните се появи образ, но изтекоха още много часове, преди контурите да се очертаят ясно.

Динкли се беше страхувал от този миг и ето, тъкмо сега трябваше да поеме дежурството си. Пергаментни лица, полюляващи се на сбръчкани шии, сълзящи очи, които покъртително щяха да се втренчат в него, примижавайки от безнадеждност. Отдавна зарити хора, които жадно се стремят към него като към първия лъч светлина. За да умрат, се бяха върнали, да зърнат още веднъж тучните морави на Земята, брега на морето, извисените до небесата върхове на планините!

Спомни си ужасното дърдорене на възрастните за тяхното време, старешките предупреждения за това и онова. Можеха ли такива хора, затворени в продължение на четиридесет и пет години, да си спомнят нещо друго освен плачливи истории? Банални фантазмагории щяха да бликат от тях като зловоние. Щяха да питат, хълцайки, дали още съществува някоя ракия или дадено предаване по телевизията. Имена на роднини и познати, които никога не беше срещал. Като вик за

помощ щяха да се загнездят в ушите му — червеи, тиня, лиги. Без пощада щеше да бъде изложен на всичко това, а щеше да е необходимо още и да се възхищава: какъв героизъм, толкова време...

Началството се беше оттеглило за нощна почивка не без полуоткровеното указание да бъде известно, ако някакво извънредно важно обстоятелство — вие разбирате, лейтенант...!

Той щеше да бъде сам. Първият човек, когото срещаха след половин век. Единствената им надежда.

Като че ли мъдрост и доброта придаваха на погледа на Стареца някаква озареност. Гъста, едва прошарена коса обгръщаше главата му като трънен венец. Трябваше да е прескочил седемдесетте. Следователно тогава е бил около тридесетгодишен. Старец ли, грохнал ли? Бръчките и торбичките, увисналите клепачи не можеха да скрият будния ум, който все още умело направляваше движението им. Те не прорязваха кожата с острия замах на разочарованието, нито я покриваха с инертността на отчаянието. Изпод клепачите го пресрещна изпитателен поглед.

— Казвам се Чойтелър.

Динкли хвърли едно око на списъка.

— Доктор Чойтелър! Аз съм лейтенант Динкли от базата Япетус.

— Ние отдавна отвикнахме да употребяваме титли.

— Вие сте лекарят на експедицията. Мога ли да говоря с командира? — сети се за името му, без да поглежда още веднъж в списъка. — Или капитан Кмер е възпрепятстван?

Чойтелър едва забележимо поклати глава.

— Болен ли е?

Лекарят не се помръдна от мястото си.

— Можете да говорите с него.

Динкли чакаше. Най-сетне каза малко объркан:

— Бихте ли го помолили да се яви на екрана.

— Невъзможно ще бъде.

Динкли обходи с поглед пространството около Чойтелър.

— Как да разбирам това?

— Нека той сам да ви обясни. Така ще бъде най-добре.

Думите на Чойтелър без съмнение издаваха доброжелателност. Тонът му беше приятелски. Динкли се успокои. Очевидно недоверието му беше неоснователно. Трябваше да се обади на Джеперсън, но

чувстваше, че е изцяло на висотата на положението. Поколеба се само за частица от секундата. Предполагаемото възмущение на Джеперсън окончателно оформи решението му. С иронична наслада си представяше момента, когато Джеперсън ще трябва да прецени дали да го смърти като Ирелин. Обзалагаше се хиляда на едно, че не би посмял втори път.

Отказа се да различи каквото и да било в пространството зад Чойтелър.

— Къде е той? Доведете го!

Чойтелър се отмести малко встрани. Посочи с ръка в дъното на помещението. Но там не можеше да се види нищо друго освен арматури и една леко открената врата. Присмехулният му поглед проследи търсенето на Динкли.

— Уверявам ви, че това, което ви очаква, надминава вашето въображение.

— Бихте ли имали добрината да се изразявате по-ясно.

Лекарят присви очи. Повикването прозвуча примамващо, като че ли се отнасяше до изключително близко същество, куче или болен.

— Джон Кмер, обади се!

Гласът, който му отговори, наподобяваше стари магнетофонни записи.

— Съществено ли е?

— Извинявай, скъпи мой, че трябва да наруша ваше-та общност. Преговорите със Земята започват.

— Отлично. Ще се съсредоточа.

Откъде идваше гласът? С жест Чойтелър го помоли да потърпи. Нищо не се случи, поне нищо видимо, пък и физиономията на лекаря не издаваше каквото и да било. Клепачите му бяха полузатворени. Но още при първите думи на Кмер ръката му трепна, сякаш дирижираше оркестър.

— Готов съм. С кого разговарям?

Ръката на Чойтелър се отпусна в болезнен гърч. Лицето му се вкамени. Динкли не можеше да не приеме, че въпросът не се отнася до него, и се представи. Отмести поглед от Чойтелър.

— Виждате ли ме, Джон Кмер?

Гласът потвърди, че го вижда отлично. Динкли изрази желанието също да види събеседника си.

Приглушен смях се разплиска към него и го обля като пенлив поток. Несъзнателно Динкли притисна гръб в облегалката. Празното пространство до Чойтелър затормози очите му. Невъзможно му беше да разбере дали лицето се усмихва. Неподвижността го караше да изглежда отсъстващо. Динкли си въобрази, че от екрана към него появява хладина. Тя го облъхна и обгърна от всички страни.

— Това е невъзможно — отвърна Джон Кмер.

— Мога ли да видя някого другиго от участниците в експедицията?

— Можете да разговаряте с всеки един от тях. Това не ви ли е достатъчно?

— Какво криете от мен? — Звънтящ като ледени камбанки, смехът проехтя още по-силно.

— Нямаме нужда да крием каквото и да било, свързано с нашето съществуване. Бихме искали да се съобразим с вас. Имате ли право да се обвързвате с обещания?

Динкли потвърди. Беше решил да предаде такъв доклад на Джеперсън през тази нощ, чието съдържание да го обезщети за всичко, което се беше изпречвало на пътя му от Олстейн до Джеперсън. Ако последният си въобразяваше, че може да го ограничи, то криво си е направил сметката. Не беше приказвал празни приказки на Ирелин. Ц-4 можеше да се намери навсякъде. Тук също. На „Месенджър“ се бяха случили някакви работи. И никой, включително Джеперсън, не можеше да ги скрие.

— Разказвайте, Джон Кмер!

Първото изречение изостри вниманието му до крайност.

— Чойтелър е нашият спасител! — Лекарят не помръдна. — Той извърши невероятното, нечуваното. Не само защото благодарение на своя гений намери начин да осигури по нататъшното ни съществуване. Той ни разкри една форма на живот, вярата в която дотогава беше привилегия само на фантастите. Той самият се отказа от нея заради нас. Ние постигнахме съвършенство и затова — представете си само! — не ни е необходимо тяло. Тъкмо обратното. То ни пречеше и ни разделяше един от друг. Откакто се сляхме, ние сме двадесет и седемкратната съвкупност от самите нас. Ние сме едно по начин, който може да ви се стори странен, но в това единство се крие нашето осъществяване. Ние притежаваме способности, които отделен индивид

никога не може да притежава. На нас ни се удаде да разгадаем смисъла на битието. Той се състои в сливането. Сетивните познания на нашето тяло бяха необходими спирки. Ние ги преодоляхме и сега се наслаждаваме на смислеността на нашето комплексно съществуване, на съвършенството на нашата мултипликация.

Чак секунди по-късно Динкли забеляза, че гласът е замлъкнал. Наистина ли беше говорил? Кой беше говорил?

Лекарят беше скръстил ръце на гърдите си. Наклонил леко глава, той наблюдаваше Динкли с мрачна, тържествуваща усмивка.

„Луд“ — помисли Динкли. Това, което току-що беше чул, можеше да бъде само продукт на болна фантазия, фазотиронно забавление на объркан в самотата си интелект. „Чойтелър — единственият оцелял! Бяха ли умрели другите, или Чойтелър ги беше отстранил?“

— Може ли да ни гарантирате — продължи гласът, който трябваше да принадлежи на Джон Кмер, — че ще се отнесат с уважение към нашата форма на живот, че ще получим, и Чойтелър също, всичко необходимо за нашето съществуване?

Динкли се опита да внесе яснота в смисъла на думите. Трябваше да спечели време.

— Ще ме извините, но ще ви помоля да ми дадете конкретни данни. Необходимо ми е подробно описание на процесите.

— Това е ваше право — отговори Джон Кмер. — Когато излетяхме от Плутон за обратния рейс, ни се струваше, че вече сме си у дома. — Тих смях достигна до Динкли. — Но се случи така, че един от нашите другари загуби контрол над себе си и се откъсна. Трябваше да решим дали да го изоставим на съдбата му, или да наченем запасите от гориво и енергия и с това да подложим всички на опасност. Търсенето ни струваше три дена време и голямо количество гориво.

Тези факти не се съдържаха в архива. Съобщението трябва да се бе загубило. Може би никога не беше стигало до Земята.

— Успяхме да го приберем в последния момент. Около спасяването му изразходвахме почти всички запази от гориво и енергия. С остатъка върнахме кораба на стария курс. Единствено по отношение на скоростта имаше какво още да се желае. — Сарказмът в гласа на Кмер не намали трагизма на случилото се.

— Впрочем тези факти би трябвало да са ви известни. Плазмените камери бяха изчерпани. Не разполагахме дори с достатъчно енергия за радиовръзка. Бавно се носехме срещу Слънцето и през тези четиридесет и пет години нито един космически кораб не ни доближи на необходимото разстояние. Историята не е нова. В този или друг вариант тя се е случвала и на Земята. Чисто повторение, би могъл да си помисли човек.

С наличните средства нашето условно съществуване щеше да бъде осигурено само за още няколко години. Шансовете да ни намерят през това време считаме априори за незначителни. Разполагахме със запаси от пет години. От какво ли не се нуждае едно тяло! — възкликна той. — От храна, топлина, кислород. И колко малко ги използва. Нашите тела не съществуват повече. Фазотиронните матрици поеа всички биодинамични импулсни величини, които можеха да бъдат извлечени от регенеративните мозъчни молекули. Може би не ви е ясно какво постижение представлява един такъв експеримент. За него бяха необходими гениалността и смелостта на Чойтелър. Нямахме друг прецедент, нямахме правило, нямахме опит. Само за няколко седмици Чойтелър създаде в паметта на корабния фазотирон условията за нашето по-нататъшно съществуване. С това изпревари развитието поне с петдесет години. Но успехът му не може да бъде наречен сензационен. За да контролира процеса на преобразуването, Чойтелър трябваше да съхрани своето тяло. Той не можеше да участва в творението си. Трябваше да се откаже от най-висшето. Дължим му благодарност.

— Но как... — Динкли се вслуша в хрипкавия глас. Неочаквано срещна погледа на Чойтелър. Този блясък му бе повече от познат. Чудовищността, неуловимото ли го очароваше? Движеше се по собствената си граница и се отдръпна назад. Накъде? Дебнеше го неизвестност.

— От какво живеете? В какво се състои вашето висше?

— Черпим енергия предимно от частиците на космическото излъчване. Много повече от това не ни е необходимо. Ще ви бъде трудно да получите представа за насладата, която доставя срещата с един гама-квант, присъствал при запалването на Рим от Нерон, или с една въгледвоокисна молекула, която Андромаха издишала при посрещането на Неоптолем. Ние можем да бъдем Александър Велики

или Нефертити. Можем да мислим и чувстваме като тях. Можем да открием всички спирки на всякакъв живот. Можем да изпитаме всички състояние на света в миналото и бъдещето, защото сме повече от демона на Максвел. Ние, само ние сме в състояние да опознаем света. Между другото, ние сме само двадесет и седем и нашето познание засега е ограничено. Но един ден ще бъдем повече — стотици, може би хиляди.

Изумен, Динкли се заслуша в мълчанието. Можеше ли да се степенува крайната степен на ЧУДОВИЩНО? Хора без тяло? Бяха ли това все още хора? Погледна ръцете си. Под кожата му изпъкваха вени, напрягаха се сухожилия. Какво ли не бяха докосвали, опипвали, сграбчвали тези пръсти? Видя ги като част от самия него, строен и силен, обгърнат от светлокафява кожа. Но какво виждаха те от себе си? Какво докосваха безтелесните? Усещаха ли телата на любимите на Нефертити? Обхващаше ли ги трепетът на перверзна самозабрава при вида на горящата столица? Заприлича му на самоизмама.

Измама, сън, внушение, действителност? Къде беше границата? Хипнотизираният усеща болката на внушената рана. Сънуващият изживява насладата, за която мечтае. Но в действителност и двамата не са изложени на това.

Кмер и другарите му можели да опознаят света? Каква мисъл! Но тя му се струваше непълна. Изглежда, липсваше нещо съществено. Нищо ли не им липсваше? Нищо ли не им напомняше за техния предишен живот? Наистина ли живееха с толкова невероятно различни чувства и мисли? Сети се за Ирелин. Тя или Нефертити? Сдържа смеха си. Можеха ли те да изпитват гняв например? Гняв към Нефертити? Болеше ли ги от мисълта за царствената любима? В съзнанието му тя отново прие образа на Ирелин, а до нея се наредиха Олстейн и Джеперсън. Да стоиш над всичко, да си издигнат над всичко? Какъв скучен живот! Болка, ярост, облекчение, радост, победа, поражение. Това му се струваше по-важно, отколкото да разсъждава над абстрактния смисъл на живота.

„Възможно е — си каза той — да не съм прав.“ Може би всеки човек трябва да разполага с правото да живее така, както му харесва. Но живее ли пълноценно лейтенант Динкли? Полезен ли е на обществото, като допринася за неговото по-нататъшно развитие? Щекотлив въпрос, защото се простираше чак в бъдещето. От какво се

нуждаеше това по-нататъшно развитие? То бе недостъпно. Имаше думи за него, имаше дефиниции. Имаше опит. И нищо, което може да докаже бъдещето. Онези познаваха бъдещето? Непонятни му бяха. Не, той не копнееше за техния живот. Човек не можеше да съжالياва за това, че не е в състояние да усети вкуса на рентгеновите лъчи. Рентгеновите лъчи нямали вкус? Колко глупаво.

— Какво ви е необходимо?

Вместо безтелесния командир отговори Чойтелър:

— Най-напред енергия и гориво. По-нататък хранителни продукти за мен.

— Разбирам — каза Динкли, — вие сте се лишавали от много неща. Имате ли любими ястия? Ще ви донесем каквото поискате.

— Разбирате ли — старческият дискант изведнъж промени гласа на Чойтелър, — аз мизерувах в продължение на четиридесет и пет години. Все пак имам право...

— Никой не ви го оспорва. Убеден съм, че Земята ще направи всичко, за да ви обезщети.

— Земята — прошепна той.

— Необходим ни е и орбитален паркинг — намеси се Кмер — или астероид. Може да бъде и Луната. Във всеки случай място, където няма да безпокоим никого.

— Уверявам ви, че Земята ще уважи вашата форма на живот.

— Земята — очите на Чойтелър гледаха през него. Сякаш отсъстваше.

— Възможно е да имате доброто желание — прогърмя гласът на командира, — но разполагате ли с власт, за да разпоредите Чойтелър да остане при нас. Нужен ни е като свръзка.

— Възнамерявате да се разраснете ли? — осведоми се Динкли. — Искате да спечелите привърженици за вашата форма на живот?

— Земята — промълви Чойтелър, — страхувам се.

Злобен смях щеше да обхване Динкли, но той го потисна още в зародиш. Не изискваше ли и той за себе си същото — да приемат поведението му? Не съжالياваше ли и той останалите, Джонатан, Ирелин?

Изпитателно огледа лекаря с крайчеца на погледа си. Правеше впечатление на съвсем нормален. Но каква ли разруха са причинили в името на мъничката надежда у един човек четиридесет и пет години

самота, четиридесет и пет години преданост и саможертва? Не беше ли се посветил той на една налудничава идея? Тази идея при нормални обстоятелства дори немислима, действително ли беше спасила живота на другите? Какъвто и да беше отговорът, той във всеки случай щеше да съдържа нещо ужасно. Чудовището бе или Чойтелър, или двадесет и седемте, или и двете едновременно.

— Нямаме ли право на щастие, право на самите нас?

Не знаеше кой говори. Това беше въпрос, който отдавна не беше чувал. Кой го задаваше? „Човешко щастие — помисли Динкли. — Всекидневно, безсмислено. Равно.“ Човек притежаваше това щастие като въздуха, който диша. То, изглежда, просто си съществуваше и човек трябваше само да го улови. Отказът от него бе наказуем. А щастieto на лейтенант Динкли не се предлагаше вече по страниците на каталозите на универсалните магазини, не беше вече обичайното щастие върху основата на евтина организация. Беше щастие, намерено на улицата. То нямаше дефиниция, не беше описано и разпределено по групи изделия. Не се подновяваше автоматично с обръщането на една напечатана страница. Беше безформено и не блестеше. Нищо не струваше.

— Ще се посветя — натърти Динкли — с всички сили на вашия случай. Гарантирам ви. Повече не мога да направя за вас. Бих искал да мога. Всичко хубаво, доктор Чойтелър!

При влизането му Джеперсън го погледна. Динкли едва кимна за поздрав. Страхуваше се, че ще забележат очакването в гласа му. Нямаше търпение да разбере как Джеперсън ще му потърси отговорност. С неподражаемо арогантната си деловитост щеше да подчертае, че лейтенант Динкли отново е действал на своя глава. Естествено, нямаше да обясни какво в разговора с „Месенджър“ самият той би направил по-добре. Щеше да рови в неподчинението, както златотърсачът рови в своя дял от мината, и при всяка находка обществото щеше възторжено да мълчи. Динкли се усмихна леко. Джеперсън му отвърна със същото. Това го отрезви и той си зададе въпроса защо Джеперсън нищо не казва. Присъстваха почти всички. Мълчанието му можеше да означава само едно — че си е наумил нещо

още по-силно. Динкли отърси собствената си тревога с едно повдигане на раменете.

— Представи си, пак ти се възхищавам — прошепна Ирелин, която седеше малко встрани зад него. — Едва сега да уведомиш ръководството? Как така Джеперсън не казва нищо?

Динкли леко се извърна. Забеляза, макар и да не я виждаше добре, подигравателно несериозното ѝ изражение, което му се стори неподходящо за случая.

— Трябва да му извадя кестените от жарта.

— Какви кестени?

Въпреки че не повярва нито на въпроса, нито на учудването ѝ, Динкли забеляза колко очарователна е тя. „Всъщност защо не?“ — запита се той, а на глас рече:

— Много, просто. Задава се отново нещо, за което пожарникарят Динкли им е необходим. Ще го нарекат утвърждаване или ще говорят за самодисциплина, като тайничко ще се надяват, че Динкли пак ще направи това, от което другите са се отучили, а именно — да вземат самостоятелно решения.

— Ще дадеш всичко от себе си ли?

— Или всичко, или нищо. Човек трябва да има принципи.

— Сигурна съм в две неща. Ти си арогантен и се заблуждаваш.

— Е добре, арогантен съм. А на какво да се обзаложим, че ще изляза прав?

Когато всички се събраха, той пусна аудиовизуалния запис. Освен Джеперсън, който се беше запознал със съдържанието му рано сутринта, другите не знаеха нищо за него.

Накрая всички мълчаха. Джонатан му кимна. Това можеше да означава: „Добре си го направил.“ Но на Динкли му се стори, че изразяваше преди всичко друго — загриженост. Отвърна на кимването му. Успокоително. Малко със съжаление. Самият той ненавиждаше страхливостта, но обичаше Джонатан.

По причина, неясна и за самия него, запита Ирелин:

— Познаваш ли го?

— Непосредствено не сме имали работа един с друг, но ми е направил впечатление. Изглежда винаги малко замечтан.

— Той е мой приятел — заяви Динкли.

— Аха — рече Ирелен. После изгледа Динкли с интерес, чиито подбуди му бяха неясни. Предположението, че не е единственият обект на този интерес, леко го обезпокои. Как така, Джонатан ѝ е направил впечатление?

— Е — подкани Джеперсън хората си.

— Странна история — обади се някой от дъното. — Мисля, че тя в никакъв случай не отговаря по всички точки на действителността, каквато я описва Чойтелър.

— И моето мнение е такова — изказа се Джеперсън. — Как смятате, важно ли е да разискваме дали в лицето на Чойтелър се сблъскваме с луд или пък с престъпник?

— За евентуалната намеса на нашата база разликата едва ли би имала значение — отбеляза същият глас отзад.

— Каква намеса? — подскочи Динкли. — Той помоли едва при навлизането в орбита...

— Намеса, естествено — прекъсна го Джеперсън, — какво друго? Да си клатим краката ли? Консултирах се вече тази сутрин със Земята. В никакъв случай няма да чакаме толкова дълго.

— Защо изобщо разискваме — подхвърли Динкли, — щом като вече всичко е решено?

Ирелин взе думата.

— Не знам, но вие се държите така, сякаш вече е ясно, че става въпрос за луд или престъпник. Според мене незабавната намеса би имала смисъл само ако се налага да предотвратим нещо. А ние какво още искаме да предотвратяваме след четиридесет и пет години?

— Тя има право — подкрепи възражението ѝ Джонатан. — Би трябвало да се пазим да не допуснем грешка.

— Моите уважения към вашите милосърдни представи — каза Джеперсън, — но всъщност има да изясняваме само още един въпрос. Кой ще лети?

Той погледна Динкли.

— Отказвам — спонтанно реагира Динкли. — Зачитам желанието на Чойтелър.

— Можеше да се очаква от вас — не се учуди Джеперсън.

Изчерпал всякакво търпение, Динкли скочи. Лицата се обърнаха към него. Израженията наоколо му образуваха гладко море.

Убеждението трябваше да прикрие враждебността. В крайчеца на очите се спотайваше страх.

— Динкли — прошепна зад него Ирелин.

— Моля лейтенант Динкли да съблюдава дисциплината — предупреди Джеперсън.

Изгърсвайки някакво грубо извинение, Динкли напусна помещението. След него някой излезе в коридора.

— Вземи ме със себе си! — помоли Ирелин.

— И дума да не става — сопна ѝ се той. — Няма да летя. А ако летя, няма да взема теб.

— А кого?

— Някой, който мисли оперативно, а не според служебния правилник.

Тя го погледна невъзмутимо:

— Ще ме вземеш, защото знаеш, че това е случай, който изисква много повече от смелост. — Тя се доближи плътно до него и го целуна бегло по устните.

Почука се. „Каква ли физиономия имам сега?“ — помисли си Динкли. Но не влезе Ирелин. Като някакъв тайнствен посетител Джонатан леко притвори вратата. Динкли си отдъхна. Но не почувства облекчение. Само дето теснотата на кабината му се видя поносима. Упрекът върху лицето на Джонатан не го засегна особено.

— Да бягаш е грешка — каза Джонатан. — Аз бягах достатъчно често. Винаги е било грешка.

— Ти си преживял много нещо. Много знаеш. Но за какво ти служи?

Усмивка, по детски тъжна, разпери криле върху лицето на Джонатан.

— Натякваш за слабостта ми ли?

— Мъчно ми е за тебе.

Джонатан, изглежда, се затвори в себе си. Креслото, в което беше потънал, създаваше впечатление за прекалено голяма броня.

— Не е по силите ми да се боря с тях, с Джеперсън и Олстейн.

— Зависи от избора на средствата — възрази Динкли.

— Средства ли? — попита Джонатан. — Какви средства? Те не се нуждаят от мен.

— Ти се отказа преждевременно. Прекалено рано, струва ми се.

— Това е жесток упрек — промълви тихо Джонатан. — Не може ли да се формулира така: ограничил съм територията си. Нали всеки си има територия.

Динкли се изправи. Пет крачки до прозореца, пет обратно. Огромният диск на планетата стоеше зад гърба му. Сянката на Динкли беше трмав гостенин.

— Някога — натърти той, — някога ти си имал представа за това как искаш да живееш.

— Като всички останали — отвърна Джонатан. — Когато си разбрал, че не притежаваш повече способности от хората със средни възможности, то трябва също така да разбереш, че не можеш да живееш различно от тях. Не можеш да предявяваш други, по-високи изисквания, отколкото си в състояние сам да осъществиш.

— Тъкмо това е — продължи мисълта му Динкли, — че ти не си предявил изисквания към себе си. Останалото е само последица.

— Желая ти щастие — каза Джонатан, когато беше вече на вратата. — Ти притежаваш силата да си го вземеш.

Джеперсън излезе иззад бюрото си. Стисна дясната му ръка, а с лявата го прихвана малко над лакътя. Всичките му изявления звучаха извънредно приятелски. Динкли подозираше клопка.

— Радвам се — започна Джеперсън, като че ли отказът на неговия подчинен никога не бе съществувал, — че толкова бързо се предлагат условия за вашата реабилитация. Всеки човек трябва да получи възможността да докаже, че се е поучил от грешките си. За да ви убедя, че имам доверие във вас, ви предоставям избора на спътник. — Стисна още веднъж ръката на Динкли, сякаш да потвърди думите си, и се върна на мястото си.

— Вие проявявате истинско великодушие на инквизитор — не се стърпя Динкли.

— Хубаво е, че чувството за хумор никога не ви напуска — отговори Джеперсън. — И така?

„Джонатан“ — искаше да каже той. Но в същия момент собственото му благородство му се видя смешно. „Шанс, утвърждаване?“ Нима искаше да играе за Джонатан ролята на съдбата,

както Джеперсън за него. Един човек на четиридесет години, който никога досега не е събрал сили да се противопостави и да задържи шанса, да изпита мига на утвърждаването, който никога не е имал волята да бъде силен — този човек е загубен, за него е прекалено късно.

— Ирелин — каза той.

Очевидно изборът му не учуди Джеперсън. Дали го одобрява или не, не му пролича. Кимна.

Динкли беше едва ли не разочарован, дори малко му се възхищаваше на сигурността, била тя мнима или истинска. А може би беше предвидил, че Ирелин ще го придружи? Все пак той можеше, аргументирайки се добре, да посочи някого от мъжете в своя команден състав. Те се доверяваха на шефа си Динкли. Не би ли било дори поумно? Какво знаеше за Ирелин? Привличаше го несигурността, която тя го накара да изпита. Влюбен ли беше в нея? Поклати глава над себе си и своята склонност да си създава трудности.

— Радвам се, че не настоявате върху отказа си да изпълните заповедта ми — продължи Джеперсън. — Инструкциите относно акцията не бива да се разбират погрешно. Те са изработени съвместно със Земята. Няма да предприемете нищо друго, освен да извършите полет до там и да анализирате положението. По никакъв начин няма да се намесвате активно, освен ако указанията за съхраняване на живота го изискват. Още веднъж — трябва да узнаете какво наистина се е случило там, нищо повече. Подходете тактично още в началото. Би могло да се окаже, че съществуват различия спрямо познатата ни картина.

Излетяха още същия ден, без да отлагат повече. Използваха един от бързите, малки транспортни кораби, които бяха съоръжени специално за полети в близост до големи планети. Двигателите бяха извънредно мощни. Във вътрешността не се усещаше нищо от ускорението освен сгъстяването на силовите линии на гравитационната диаграма. Оттам просветваха червени вълни, които към края на екрана избледняваха в оранжево. Тази светлина размиваше контурите и създаваше представа за странна близост.

Ирелин стоеше до него на командния пулт. Изглеждаше възбудена. Вгълбеността ѝ му се струваше прекалена. Той можеше да ѝ отнеме една или друга функция, но някакво чувство го възпря.

Навярно искаше сама да се справи с излитането. Трябваше равноправно да участва в поръчението. Това му се виждаше най-добрият път да я опознае възможно най-добре за краткото време.

— Джеперсън ли ме предложи? — попита тя.

— Не — отвърна Динкли, — аз го направих.

— Защо не взе Джонатан?

— Той чака шансът да падне в скута му.

— И аз също.

— Ти не — противопостави ѝ се той, — ти сама си го извоюваш.

— Защо избра мен?

Динкли се усмихна.

— Харесвам смели жени.

— Не знам дали това е истина. По всяка вероятност лъжеш. Ти искаш да имаш успех. И за тази цел не можеш да използваш някого, който е слаб и несигурен. Мислех, че Джо ти е приятел. Човек като теб се нуждае от такъв приятел.

— Така ли — оживи се Динкли, — може би ще ми кажеш тогава и от каква жена се нуждае човек като мен?

— От жена като мен.

— За тази експедиция е необходимо много повече, а не само да се замести Джо.

Погледът ѝ го докосна.

— Не знам дали го искам — тя отново се взря напред, макар че операцията по излитането беше приключила и вече не изискваше вниманието ѝ.

— Ти си вълк — продължи тя, — вълк-единак. Залагаш живота си, но самия себе си никога.

Изразът на лицето ѝ го обърка. Той като че ли искаше да му каже нещо. Но докато разбере, и физиономията ѝ отново стана предишната. Излъгал ли се беше? През останалата част от деня наблюдаваше лицето ѝ. Един или два пъти тя забеляза това и те се усмихнаха един на друг. Тази усмивка му приличаше на тайнствено съглашение. Но вечерта, той вече лежеше в леглото и четеше, тя влезе в кабината му и каза:

— Размислих. Не обичам вълци. Но ако се случи, бих поискала не живота ти, а самия теб. Лека нощ, скъпи мой!

На сутринта по време на закуска се гледаха изпитателно, докато погледите им не се умориха приятно. Струваше му се невероятно да не е милвал това лице, да не е прегръщал това тяло. Но тя изглеждаше горда в решението и самотата си.

През следващите часове маневрата по приближаването към „Месенджър“ изискваше да не раздвояват вниманието си. По време на целия полет Чойтелър не беше се обадил нито веднъж. Сега също не влизаше във връзка с тях. Оставяше повикванията им без отговор.

Обезпокоени от мълчанието му, те облякоха по-бързо от обикновено предпазните костюми и изтичаха към шлюза. За секунди помпите изпразниха помещението. Външната преграда се вдигна и откри поглед към повърхността на кораба-призрак. Времето беше оставило видими следи. Бронята, напукана и грапава, обсипана с безброй рани, изпъкна пред тях.

Използвайки електромагнитния съединител за мост, те пристъпиха в историята като в чужда страна. Минаха от татък плахо, сякаш външната облицовка можеше да се спуска под стъпките им. Някъде по средата на корабния корпус откриха отворен шлюз. Влязоха. Преградата зад тях се спусна, явно автоматично, тъй като по всичко личеше, че Чойтелър продължава да не им обръща внимание. Вътре не свалиха костюмите, отвориха само визьорите им. Минаха в оскъдно осветен от аварийните лампи коридор, който се вливаше в друг, по-широк, но също така тъмен — основната ос на кораба. Тъмнината създаваше потискаща просторност, в която прожекторите на каските разголваха усилващите ребра на кораба и зловещата им скелетообразност. Помътнели очи ги гледаха втренчено, кухини, в които нямаше нищо. Смес от спарен въздух и пронизващ студ проникна в каските им и ги накара да потръпнат. Динкли повика Чойтелър, но не получи отговор.

Прегледаха бегло съседните помещения. Това бяха отчасти жилищни, отчасти работни кабинни. Нямаше безпорядък или нещо, което да им направи впечатление.

В една от залите, чиято врата беше широко отворена, ги привлече смях. Чойтелър седеше пред цяла стена с малки контролни екрани. Изглежда, се забавляваше. При влизането им се извърна леко, но не стана.

— Погледни ги само — страхливи като малки пиленца! — По лицето му пробяга подигравателна усмивка. — Освен мене тук няма никой, който би могъл да ви причини зло. При това вие сте двама и отгоре на всичкото добре вьоръжени. — Веселостта му премина в гръмък смях. Червенината под бледната му кожа все повече се сгъстяваше. После се обърна към тях с провокираща несмутимост.

— Само се огледайте и вижте дали ще намерите нещо, което не съм ви казал, нещо обременяващо може би!

— Добър ден, доктор Чойтелър! — ясно изговори Ирелин.

Чойтелър запремига развеселен.

— О, добър ден, млада госпожо! — Той стана и любезно се поклони. — Четиридесет и пет години си пожелавах да дойде някой, който да ми каже нещо съвсем естествено, нещо, което няма претенцията да разгадава взаимовръзките на света. И ето че идвате вие и ми пожелавате добър ден. Това е покъртително. Кажете ми как е името ви?

Тя се усмихна.

— Ирелин.

— Ирелин — повтори той. — Какво хубаво, модерно име. Но със същия успех бихте могли да се наричате Елизабет или Сузане.

Динкли се стараеше да не привлича с каквото и да било изказване вниманието на Чойтелър. Когато я избра, не беше дори помислил да използва женския ѝ чар. Джеперсън щеше вероятно да го определи като свързване на полезното с приятното.

— Господина там вече познавам — обясни домакинът. — Съпруг ли ви е?

— Малко — отвърна язвително Ирелин. — Но вината за това е негова. Той си тръгва, когато го отпратят, и се връща, когато го повикат. Иначе е много смел. Предупреждавам ви да се пазите от него. Смисълът на живота му е да вади кестени от жарта.

— Така, така — рече Чойтелър. — Ние такива кестени ли сме?

Динкли реши, че тя прекалява, и се намеси:

— Вашият случай е най-малкото необичаен.

— Аха — отвърна докторът. — Следователно вие наистина сте дошли да проверите дали съм престъпник или луд. Внимавайте, може би ще установите и двете — той се изкиска. — Замразих дълбоко другарите си и ги изядох.

— Моля ви, докторе! — обади се безпомощно Динкли.

Старият го изгледа с ясни очи.

— Страхувах се от момента, в който ще започне разпитът. — Отмести поглед към Ирелин. — Затова съм радостен, че не са изпратили делегация от корифеи, а млада влюбена двойка, която все още гледа на света с очи, които искат повече да се наслаждават, отколкото да опознават.

Колкото и естествени да бяха, тези думи събудиха недоверието на Динкли, макар че зад тях не можеше да открие нещо повече от задявка или насмешка. А остротата на последната дума изразяваше досада, която му се стори трагична. Дали това идеше единствено от прекомерната самота?

— Уважаеми доктор Чойтелър — започна предпазливо Динкли, — можете ли да ни обясните какво се е случило с телата на вашите другари?

Весела искрица проблесна в очите на Чойтелър:

— Нима вярвате, че бих се чувствал добре в един огромен ковчег? — Той почука с пръст по някаква невидима стена във въздуха. — Там ги погребях. Там! Както се полага на космонавти.

— Нека да караме поред — предложи Ирелин.

— Разбира се — съгласи се Чойтелър. — Огледайте се най-напред. Проверете всички технически подробности. Разпитайте другарите ми. Повече от това не мога да ви предложа.

Докато контролираха апаратурата на фазотирона и създадените от Чойтелър допълнителни съоръжения за тайнствени връзки, потайни звукови източници, скрити звукопреносители, Динкли наблюдаваше изпод око Стария. Чойтелър не правеше впечатление на немощен или пък на страдащ от мания за величие. Но можеш ли да вярваш на собствените си очи? За какво ставаше дума в неговия случай — за симпатичен възрастен господин или за високоинтелигентен луд? Едното не изключваше другото. Динкли даде обет пред себе си да остане обективен. Присъствието на Ирелин съвсем не опростяваше начинанието му.

След като приключиха безрезултатно търсенето, той запита по-скоро риторично, отколкото сериозно:

— Кажете, докторе, едно нещо би ме интересувало — как в действителност искате да докажете, че там вътре има хора, че вашите

другари съществуват с цялата си комплексна личност, условно или по някакъв друг начин.

— Не е необходимо да привежда доказателства. — Гласът накара и двамата да се обърнат изплашено.

— Считате, че пред себе си нямате нищо повече от изкусно програмиран фазокибертирон, нов вариант на изкуствения интелект. Заблуждавате се, скъпи мои! Това сме ние. Ние не реагираме по-различно, отколкото в човешкия си образ, може би по-разумно, но с всички ограничения и съмнения на развития индивид. Питайте ни каквото поискате — нещо лично, теоретични проблемни постановки. Сигурна съм — много бързо ще се съгласите, че си имате работа с човешки личности.

— Която и да сте вие... — започна Динкли.

— Името ми е Чоаринг, астрофизичка — отвърна гласът.

— Не става дума само за това, Чоаринг — продължи Динкли. — Окончателно то може никога да не се изясни. И въпреки всичко ние сме длъжни да установим дали онази манипулация с вас — как да се изразя — е извършена коректно. Вие не можете да представите на света доказателства, а твърдения не се приемат. Ние искаме да ви помогнем.

— Създавате си трудности — обяви безполовият глас на жената, — както винаги, когато се налага да допуснете друга възможност.

Ирелин му направи знак, а на Чойтелър каза:

— Нашето присъствие сигурно ви заангажира повече от нормалното. Нека да продължим утре. Желаете ли да вечеряте с нас?

Чойтелър отказа. Позова се на четиридесет и пет годишния навик. Впрочем той действително се чувствал напрегнат и искал да си легне. Попита дали ще останат на кораба. Динкли потвърди.

— Кабина за двама ли искате?

— Не непременно — реши Динкли.

— Разбира се — противопостави се Ирелин.

Динкли се отпусна в едно кресло и се втрени в стената. Развитие на историята започваше да го безпокои. Как ли щеше да продължи нататък? Досегашният резултат не го задоволяваше. Можеше да се примири. Да признае свидетелските показания на

двадесет и седемте, а останалото да предостави на експертни комисии. Но честолюбието му имаше две лица: едното принадлежеше на Джеперсън, другото на Ирелин. Погледна нагоре.

Тя стоеше пред него съвсем гола и питаше:

— Очаквал ли си нещо друго?

Реши, че учудването му е детинско, и изобщо му се видя глупаво да стои като дърво. Докато се събличаше, каза:

— Не знам — дали съм очаквал тъкмо това.

Чувстваше, че тя е щастлива. Ирелин се усмихваше с онази игрива сериозност, която показваше, че любовната игра за нея не е нещо повърхностно. Моментите на внимание към него се редуваха с пълна самозабрава. В миговете на отдых тя бе неподвижна, не без отклик, но без изисквания. Като че ли между тях нямаше повече никакво разстояние. В умението тя да задоволява желанията му, а той да предусеща нейните, се осъществи взаимният им копнеж. „Може би — мислеше си той сънено — така изглежда срещата, от която не можеш да искаш повече, може би я обичам.“

Ирелин го стресна в това му състояние на полусън-полумечтание, наведе се над него и нежно го целуна.

— Ти си трезв, какъвто винаги съм желала — един внимателен, нежен мъж. Но ти си оставаш винаги ти. Не си егоист, затова си прекалено опитен. Размишлявал ли си някога дали твоят собствен живот ти доскучава? Знам — ще отклониш подозрението от себе си. Говореше веднъж за напрежение. Знаеш ли кога един живот протича изпълнен с напрежение? Не когато вече нищо не ти пречи на решението, а когато заедно с него отдаваш и самия себе си.

— Имаш предвид, когато се жертваш — каза той.

Тя поклати глава:

— Трудно мога да ти обясня, липсва ми допирна точка с нашия живот. Може би такава възможност, каквато си представям, изобщо не съществува вече. Трудно ми е да изразя какво би могло да бъде това, което ни е отнел прогресът, защото можем само да предполагаме как е било преди.

— Не би ми било необходимо да съм по-различен от този, който съм, за да съществувам в нашето време.

— Това е тъжно — реши Ирелин, целуна го и замълча.

Малко преди да заспят, се обади пак:

— Дали се дължи на обстоятелството, че Чойтелър произхожда от миналото? Не знам, но съм сигурна, че неговият проблем ще изисква от нас повече, отколкото можем да предположим в момента.

— Той наистина ли е наш проблем?

— Зависи от самите нас.

През нощта Динкли се събуди и с яснота, каквато между другото поражда подобни мигове, разбра смисъла на думите ѝ. Осъзна възможността с нейна помощ да излезе извън границите на досегашното си битие. Видя собствената си ограничена територия, видя, че е тясна. Той не предостави възможност на Джонатан, защото самият той търсеше такава. Испита страх както никога през живота си: страх, че няма да овладее възможността, и страх, че възможността ще го отмени. Запита се докъде би отишъл, за да реши проблема Чойтелър. Надяваше ли се още, че истината ще се разкрие от само себе си, просто защото беше истина? Каза си, че в борбата с престъпника Чойтелър би рискувал живота си. Но това изведнъж му се стори маловажно. Престъпник или не, луд или филантроп, резултатът от неговата постъпка изискваше обяснение. Какво да заложи? Никой не искаше живота му, който той винаги беше смятал за най-висшето.

Часовете се изнизваха мъчително. Когато наближи седем, тя бавно започна да се събужда. „Колко хубав може да бъде човек!“ — му дойде наум.

Не намериха Чойтелър и накрая закусиха без него. И двамата съжаляваха за отсъствието му, но то им даде възможност още веднъж да обсъдят следващите си стъпки. Ирелин беше разсеяна и като че ли не показваше интерес към неговите предложения. Непрекъснато се отклоняваше от темата със съвсем странични забележки или прекъсваше монолога му, като го отрупваше с нежности. Сякаш бе потулила проблема Чойтелър някъде дълбоко, за да запази за себе си този час, в който Динкли бе склонен да вижда предтечата на бъдещи часове.

Намериха входа за командната зала широко отворен, както и предния ден. Някакви гласове ги накараха да се поколебаят за момент. Осмелиха се да надзърнат вътре откъм сянката на входната ниша.

Скръстил ръце на гърдите си, Чойтелър се подпираше на стената.

— Наясно ли си с последиците? — тъкмо питаше той. — Тогава ставаше дума за аварийно решение. Предложението ти изобщо не е алтернатива. Кой би се нагърбил с такова нещо?

Отговори му гласът на Джон Кмер:

— Това е единствената възможност да свалиш от себе си всякакво подозрение и да осигуриш нашето понататъшно съществуване.

Като че ли трябваше да я придържа, Чойтелър хвана главата си с ръце. После ги отпусна.

— Ще ги извикам.

— Добро утро — извика от вратата Ирелин.

Влязоха.

— Може ли да разговарям с Джон Кмер?

— Току-що той сам изяви подобно желание — каза Чойтелър. — Много държи на споразумение, което да удовлетворява и двете страни.

Прекъсна го рязък тон. Джон Кмер попита:

— Усещаш ли присъствието ми, Ирелин?

Тя отрече.

— А ти виждаш ли ме?

— Виждам те, чувам те. Бих могъл дори да те почувствам. Бих могъл всичко да правя с тебе, без ти ни най-малко да забележиш. Но не това е намерението ми.

Ирелин направи крачка в посоката, откъдето изглеждаше, че идва гласът. Попита смутена:

— Какво усещаш от мен?

— Една чудесна топлина — отговори гласът. — И влажност, ти си възбудена. Използваш парфюм, който обичам.

— Лъжеш — каза тя. Кмер се засмя.

— Сетивата ти не са достатъчни. Не улавят импулсите ми.

— Навсякъде ли би могъл да ме достигнеш?

— Навсякъде — потвърди Кмер. — Ние можем да бъдем навсякъде, навсякъде в пространството и времето. Можем да бъдем песъчинка или динозавър, човек или нероден. Можем да бъдем навсякъде в миналото и бъдещето.

— Вие живеете в един симулантен свят.

— Това не е правилно — защити се невидимият. — Ние участваме в събитията на вашата вселена, във вашия живот.

— Но нямате никакво влияние. Не можете нищо да промените. Вместо него й отговори смехът му.

— А вие над какво упражнявате влияние? Смятате, че използвате природните закони, а всъщност сте изложени на тях. Ограничеността на вашата индивидуалност, нейната затвореност намалява способностите ви за абстрактно мислене и тя единствена причинява смъртта ви. Та вие не можете да възприемете дори четирите измерения на пространството. Не защото разпределяме рационално енергийния бюджет, а преодоляхме, смъртта имам предвид. А защото сумата от кашите познания, които правят възможно съществуването ни, е безкрайна. Броят на сетивата ни е толкова голям, колкото е броят на всички възможни импулси. Бихме станали смъртни едва когато дадено познание се повтори.

— Признавам — каза Ирелин равнодушно, — това надхвърля въображението ми. Като че ли няма по-добър начин да ви помогнем от този аз сама да се убедя във вашето съществуване.

Дъхът на Динкли спря. Това значи бе запланувана тя. Мисълта трябва да й бе хрумнала още вчера. Невъзможно бе да решиш подобно нещо само за няколко минути. Искаше да я възпре, да я предупреди. Но Кмер го изпревари.

— Свободна си да го направиш. Чойтелър ще ти покаже пътя. Очакваме те. Ще бъдеш добре дошла.

Чойтелър, който сякаш също искаше да й попречи, разпери широко ръце. После като безпомощни криле те се отпуснаха.

— Не, не може да искате това от мен. Тогава се налагаше да го направя. Ще научите за един свят, който се изплъзва на самия мен. И за мен той е злокобен. Когато се върнете в своя свят, ще си спомняте за него, ще се чувствате като наркоман, който непрекъснато ще трябва да навестява своя илюзорен мир. Но от другата страна ще стои вашето двойно аз и ще зове: Върни се! Няма да можете да устоите. Нещата от действителността ще загубят значението си за вас. Тялото ще ви се струва като товар. Ще бъдете разкъсана между две вселени. Ще бъдете прокълната да живеете тук и да мечтаете за там.

Като животно, което защитава леговицето си, Чойтелър сновеше с малки бързи крачки напред-назад пред входа на съседното помещение.

— Душата ви, съзнанието ви в крайна сметка не са нещо извънматериално, нещо етерично, което да може да се пресажда. Аз трансформирам само показатели. Подозирате ли вие какво означава да разговаряш със самия себе си? Това не е очарователно, това е ужасно!

— Доктор Чойтелър — каза Ирелин, — познавам се добре, за да знам какво мога да рискувам. — Бегла усмивка просветли лицето ѝ. — Не си въобразявайте, че може да насочите мислите ми на погрешен път. Идентичността между мене и другата Ирелин свършва в момента, когато влезем в различни контакти с окръжаващия ни свят. Ще бъде, като че ли раждам дете. А от това аз не се страхувам.

Чойтелър изпъшка.

— Мислех си, че мога да ви предпазя от необмислена постъпка. Може би имате право, макар и да смятам, че сравнението ви куца. Но явно не е случайност, че на вас като на жена ви хрумна тази идея. Във всеки случай ми е приятно да спечеля един главен свидетел.

— Можете ли да дадете гаранция — попита Динкли, — че нищо няма да ѝ се случи.

— Не, мога само да ѝ посоча опита на двадесет и седем души. Разбирам опасенията и упрека ви.

— Тогава ѝ забранете!

— Направете го вие!

— Добре — обяви Динкли. — Аз поемам отговорността.

— Какво значи това — намеси се Ирелин. — Аз взех решението, взех го доброволно и без всякаква външна или вътрешна принуда. Това не бива да се заменя с героизъм. Това тук не е твоя работа. Отговорността нося аз.

Чойтелър скръсти ръце.

— Нищо — поклати глава той — не е в състояние да ме освободи от отговорността, нито тогава, нито днес. Отказвам се от оправдание. Останете си това, което сте — помолите той настойчиво, — един необременен човек. Радвайте се на красотата и ума си. Зарежете връхсъществата, останете си жена, която може да бъде обичана.

Ирелин завъртя леко глава и се усмихна:

— Искаме да открием истината. Бихме могли да предоставим това на други. Но когато веднъж си започнал, то се превръща в морален натиск. Не мислете, че тялото ми е омръзнало — погледът ѝ прескочи към Динкли, — никога досега не съм имала възможността да

преодолея някаква опасност за самата мене, да се утвърдя в собствените си очи. Вашите предупреждения, докторе, предизвикаха у мен обратна реакция. Ако трябва в бъдеще да живея с някакво противоречие относно съществуването си, то аз ще се преборя с него. Всеки човек има нужда от този шанс. И ако не го използва, животът му би бил безсмислен. Самите ние бихме обеднели, защото един ден няма да представляваме вече тайна за самите себе си и постоянно бихме се отнасяли един към друг като хора, чиято дълбина ни се струва позната.

„Ирелин, искаше да извика Динкли, любима!“ Но погледът ѝ му забрани всяко съмнение.

Чойтелър кимна.

— В продължение на четиридесет и пет години аз размишлявах за такива неща и при такива условия, както явно никой друг преди мене не го е правил. Пред очите на двадесет и седем мъртъвци, които не са мъртви, човек насилствено намира пътя към себе си. Разбира собствената си значимост или полудява. Аз не полудях и ви разбирам. Имах своето честолюбие. Но вие сте млада. Очаквате още безброй неща от себе си. С това сте нужна на света. Повярвайте ми, в голяма степен общуването ми с онези там, чиито тела трябваше да убия, ме направи непригоден за света. Самота — с нея се свиква.

— Вие сте лекар — промълви Динкли.

— Лекар или не — възрази Чойтелър, — аз трябва да си нося кръста. Как иначе би трябвало да оцелеят те?

Без по-нататъшни оправдания той им обърна гръб и на излизане каза:

— Ще изготвя нейно копие. Какво ще правите после със себе си, е ваша работа.

Той изчезна през тясната врата в съседното помещение. Оттам дочуха гласа му:

— Ще подготвя всичко. След пет минути ще бъда готов.

Ирелин изтича към Динкли. Обви с ръце шията му. Прошепна в ухото му:

— Той преувеличава, разбира се, сигурна съм. От нищо не се страхувам за себе си, за нас. — Леденостудената ѝ кожа, треперенето ѝ разобличаваха това твърдение.

— Трябваше да ти забраня. Като твой началник бих могъл да го сторя и не би трябвало да ти давам дори обяснение. Поръчението ни

гласи да не се намесваме. Но ако го бях направил, ти никога вече нямаше да ми вярваш. Това тук е твоят риск, твоето утвърждаване. От моето аз никога не съм се боял. И ти имаш право на своето. Звучи грандиозно, нали? Джебърсън щеше да го нарече грандиозно. Такова нещо той не може да разбере.

— Възхищавах ти се — обясни тя през рамото му, — искам да разбера защо. Заради това трябва да направя една крачка повече от тебе. Фактът, че те обичам, не е поводът, той ще бъде последствието.

Тя тръгна. Той нищо не предприе. Трябваше ли да я спре? Известно време застина в унило вцепенение, след това я последва.

Чойтелър го чу да се приближава. Без да вдигне поглед от работата си, той отбеляза:

— Хубаво е, че сте тук. Няма да й се случи нищо, което не би било във връзка с пожелания от нея експеримент. Въпреки това ми е приятно да имам свидетел.

— Държа нейното изявление да ви донесе облекчение — поясни Динкли. — Доверявам ти се.

Заплетени кабели я обвиха като пашкул. Един вид каска, чиято набъбваща форма предизвика у него погнуса, покри главата и горната част на лицето ѝ. Единственото естествено нещо в този хаос беше устата.

— Ирелин — повика я той, — чуваш ли ме?

Бавно и внимателно, като че ги обгръщаше хартиено-тънка форма, устните и се отлепиха една от друга:

— Любопитно ми е — прошепна тя — как ще бъде.

— Нищо неприятно няма да почувствате — успокои я Чойтелър.

— Не се страхувам от нищо, когато ти си тук — опита се да му внуши безпомощната ѝ уста.

— Готово — обяви Чойтелър. — Отпуснете се. Мислете за каквото искате, само лежете спокойно, не се напрягайте. Може би ще изникнат отдавна забравени спомени. Това е нормално. Ако не ги познаете, отнася се до случки от най-ранно детство. Може би ще преживеете дори собственото си раждане. А ако изпитате умора, отдайте ѝ се. След четвърт час всичко ще бъде свършено.

Той докосна един сензор и превъртя един шалтер. От контролноизмервателното табло се дочу бръмчене. Това беше

единственият външен признак. Чойтелър го избута навън. Грижливо затвори зад него вратата.

— След малко ще бъде заспала. Ние само пречим.

Той се отпусна в едно от командните кресла.

— Ако искате да ми направите услуга, дайте ми една бутилка бира. Отдавна ми липсва, а няма никак лош вкус.

Динкли изтича навън. Бяха натрупали донесените запаси в коридора. Чойтелър пое бутилката без думи и отпи на дълги, изпълнени с наслада глътки. Динкли рядко беше наблюдавал човек, който с такава жар да извършва най-банално действие. Старецът свали изпразнената бутилка. Погледът му се плъзна по командния пулт помежду им и колебливо се покатери нагоре към Динкли.

— Кажете, Динкли, какво в действителност мислите за мен?

Динкли се засмя и отговори, без да се стеснява:

— Страхувам се малко от вас, но ви се възхищавам.

— Възхищавате се от мен? — Учудването на Чойтелър прозвуча някак си странно отчаяно. — Подозирате ли изобщо какъв човек стои пред вас? Искам да бъда честен, още тогава се ужасявах от това, което замислях. Необходимост — да, имаше, но гаранция нямаше никаква. Последниците във всяко едно отношение не можеха да бъдат предвидени. След сполучливата трансформация и с тяхно съгласие им дадох отрова. Контролирах умирането на телата им като специалист. Те живеят без тяло, но не са обикновени безтелесни същества. Изпитвам дълбок ужас пред тази съвкупност. Знаете ли за чирака-вълшебник?

— Вие сте учен. Преследвали сте едно схващане. Преодолели сте последователно всички страхове и традиционни начини на мислене. Та нали сте искали да помогнете.

— Последователно? Понякога си мислех, че ще се задуша в собствените си съмнения.

— Превъзмогнали сте ги — каза Динкли, — а това е достатъчно основание да ви се възхищават.

Чойтелър се изсмя гръмогласно.

— Вие сте или ентузиаст, или глупак. Никога ли през живота си не сте рискували толкова много, за да се научите по-леко да разсъждавате за тези неща? Приятелката ви е по-смела от вас.

Упрекът засегна Динкли. Той млъкна.

— Оскърбих ли ви?

— Да ме оскърбите? Не, определено не може да се нарече така.

Старецът го изгледа настойчиво и като че ли му доставяше тайно удоволствие, започна да разказва:

— В най-общи линии нашата тогавашна ситуация ви е позната. Възможността да ни открие космически кораб, преди да сме загинали от глад, беше нищожна. Никой не ни намери. Трябваше да действам.

Чойтелър помоли за още една бира и когато Динкли отново влезе в командната зала, той седеше като потънал в мъртвешки сън, рухнал вътрешно. Но веднага посегна към бутилката, отпи и продължи:

— След като изготвих копието им, те се убедиха в наличието на двойното си „аз“.

Чойтелър се изкиска.

— Трябваше да видите, с какво настървение разговаряха със самите себе си. Задаваха си възможно най-глупавите въпроси. Но накрая се успокоиха. Дойде моментът за раздяла. За мене това беше раздяла завинаги. Ръце, уста, тела! Кого щях да докосвам отсега нататък? Някои плачеха. — Чойтелър погледна вкопчените си една в друга ръце. Раменете му потръпнаха за момент. После отново се овладя.

— Принесох ги в жертва на научното си честолубие и обстоятелствата ми позволиха да го направя. Какво безумно начинание! — прошепна той сякаш на самия себе си.

На Динкли му се струваше противно да отвърне с упрек. Беше му ясно, че Чойтелър се обвинява не заради постъпката, а заради резултата. „Той трябва да отговаря — си каза — и за двете неща, и може би духовете, които сам бе извикал, наистина му се изплъзват. Има ли право човек да предизвика смъртта, за да я победи? Ама че глупав израз — помисли си той, — роден от навика. Колко ограничено живеем в действителност ние? Чойтелър се бе освободил от това съвсем сам или тъкмо защото е бил сам. Ние се страхуваме от представата за нейната безграничност. Да изживееш миналото, бъдещето, да посетиш недостижими места, да любиш приказни същества, да бъдеш свободен. Свободен от болката на заключеното «аз», свободен от посредствеността на трите измерения. Свободен от възможността да действаш!“

Чойтелър се надигна. С леки стъпки, за да не събуди наглед спящия, той се отправи към съседното помещение.

Чак след известно време някакъв шум стресна Динкли. Някой влезе.

Ирелин го докосна с блуждаещ поглед, като че ли виждаше за пръв път света. Очите ѝ се движеха с непоследователността на рояк насекоми. Едно изначално съмнение спираше всяко възприятие. Сякаш виждаше през всичко. Празнота обезобразяваше лика ѝ. Но после съзря Динкли и с усмивка се върна в настоящето. Зад нея се появи Чойтелър. Разтвори ръце, като че ли да я предпази от падане.

Ирелин погледна през рамо към Чойтелър и каза:

— Ето го, седи си тук и аз го обичам не по-малко отпреди. — Поклати учудено глава, доближи го, взе лицето му в шепите си, целуна очите, устата, косата му. През това време коленичи и той трябваше да се наведе над нея. Държеше я в прегръдките си и страхът, че усеща непознатото, му даде сили.

— Сега съществувам двойно — каза тя.

— Само в този момент — промърмори той. — Не по-дълго.

— Познавам двадесет и седем души така добре, като че ли те са самата аз. Само двадесет и осмият се укрива от мен. Бих искала да го намеря.

— Трансформацията не беше ли успешна?

— Напротив — отбеляза Чойтелър, — всичко е наред. Другарите ми я приеха в своята среда.

— За нея знам само едно — продължи Ирелин, — тя е щастлива. Необходимо ли е да потвърждавам, че това съм аз? Тя откри за себе си един свят без граници — нито материални, нито сетивни. Тя не се нуждае от теб, но аз се нуждая. То е като че ли онази част от мен, която не се нуждае от теб, повече не е в мен. Радвам се, че тя остана там. Освободена ли съм, изпитвам ли копнеж? — Тя замечтано го погали по главата. — Бих искала да ти опиша, но не мога. В това се състои красивото несъвършенство на нашата любов.

— Остани при мен — помоли той. — Колко маловажно е всичко друго!

— Разбира се, че ще остана — съгласи се тя, — та нали няма друга Ирелин.

Тържествуващо, Чойтелър му кимна успокоително от дъното на залата. Динкли се опита да не го гледа. Но силуетът му се отразяваше в стените, в сянката, както и в светлината. Светец или чудовище стоеше пред него? А може би съвсем нормален човек!

Безсилно и бавно, както от четиридесет и пет години насам, „Месенджър“ следваше пътя си. Попълнените енергийни запази бяха предназначени за навлизане в орбиталния паркинг, а дотогава им оставаше още една седмица.

Джеперсън се обади и поиска окончателни сведения. Динкли му ги даде. По настояване на Ирелин беше премълчал намесата ѝ, така че на Джеперсън, който не знаеше това обстоятелство, нейните смело изведени заключения сигурно се струваха недостатъчни. Но съвсем очевидно той се стараяше да не упражнява натиск. За пръв път Динкли изпита нещо като чувство за вина. Въпреки това не успя да промени мнението на Ирелин. Тя и пред него не посочи никаква причина за поведението си. Динкли се погрижи да изтъкне описателно пред Джеперсън значителното ѝ участие в проучванията. Майорът навярно подозираше нещо, но не използва предположенията си за издаването на заповеди.

— Защо се съпротивляваш? — попита Динкли. — Страхуваш се от собствената си смелост ли?

Тя отхвърли подозрението точно така повърхностно и общо, както и той го беше изразил. Направи му впечатление ненаситната ѝ жажда за любов и нежност след такава размяна на думи. И въпреки това му се струваше, че зовейки го, тя бяга от него. Никога повече Ирелин не спомена другата. И той не запитва, макар че мълчанието ѝ го безпокоеше. Не се реши да зададе въпрос, защото се страхуваше, че отговорът с един замах ще раздели живота му на две части. Искаше по-рано да прокара граница между преди и после, между предишната и сегашната смелост. В това си колебание осъзна, че все още не я разбира напълно. Опиваше се с опиянението на нейната любов и с всеки сублимен момент отново се питаше дали рискът ѝ е бил необходим, за да го намери, и дали бъдещето им не е също така съмнително, както и миналото им.

Съществуването на двадесет и седмината му се виждаше, както и преди, възможно, но неприязънта към нейната идентификация с тях все повече нарастваше. Упрекваше ги, че мамят двадесет и седем души

на Земята и тяхното право на радост или страдание. Нарече ги бегълци; срещу което Ирелин се възпротиви.

— Сравнението ти е несправедливо! — Известно време спориха, без да стигнат до някакъв резултат.

Една нощ той се събуди и намери леглото до себе си празно. Стана и изтича полуоблечен навън.

Можеше да я наблюдава откъм входа на командната зала. Беше се свила в едно кресло. Докато шепотът ѝ оставаше непонятен за него, то отговорите разбираше добре. Бързо се досети, че нейна събеседничка трябва да бе Ирелин II. С укоризнени заклинания тя проникваше в Ирелин и настояваше да се откаже от празното си, ограничено съществуване.

— Все още сме едно — прошепваше Ирелин II, — все още живееш в мене. Но скоро аз ще бъда някой друг. Не можеш да проумееш колко болезнено за мен е твоето съществуване. Вегетираш като животно. За краткия миг, който прекара при нас, до теб достигна само частица от онова, което ти липсва. Пробуди се, а сега отвори очи! Какъв смисъл има твоят жалък човешки живот, след като ме има мен?

Ирелин седеше неподвижна, с лице, скрито зад колената.

Гледката беше непоносима за Динкли. Извърна се и хукна към стаята на Чойтелър. В бързината се препъна, не свари дори да почука. Но пред спокойствието на Стария възбудата му попремина. Описа ситуацията с три изречения. Докторът не се трогна. Обърна се към него без укор в гласа:

— Трябваше да останете при нея. Ако някой може да ѝ избие тези глупости от главата, то това сте вие. Предполагах, че ще стане така.

— Допуснахте го.

— Веднага сте готов с обвиненията. Не съм в състояние да ви помогна. Вървете и се опитайте да спасите това, което все още може да се спаси.

Минаха часове, докато тя най-сетне заспа. Освободи я от прегръдките си и грижливо я зави. Лицето ѝ беше мокро от сълзите, а на бузите ѝ лепнеха кичури коса. Взе лазерното оръжие, което лежеше на масата, и го претегли на ръка. Върху дръжката му бяха гравирани името и служебният ѝ ранг.

Чойтелър беше все още буден. Динкли му предаде оръжието и каза:

— Пазете го от нея.

— Спи ли?

— Да.

Лекарят взе оръжието, постави го в чекмеджето и го заключи.

— Какво ще стане по-нататък? — попита Динкли.

Чойтелър вдигна рамене като пред нещо неизбежно.

— Влиянието на Ирелин II ще отслабва. Трябва да имате търпение. Дайте й време, изпълнете я с вашата любов! Един ден Ирелин II ще бъде толкова далече от всичко земно, че интересът й към съществуването на нейния оригинал ще изчезне.

— Защо направи тя всичко това? Чойтелър се усмихна.

— Тя се бореше за признание, за любов. Чувстваше се самотна като вас. Няма кой знае какво повече да се добави към това.

От командната зала Динкли установи връзка с базата. Джебepcън се държеше тъй, сякаш безпокойството посред нощ в никакъв случай не му е неприятно. Не подкани Динкли да говори.

Без да премълчи нищо, той му разказа всичко, което се беше случило. Джебepcън го наблюдаваше внимателно и от време на време кимваше. Накрая каза:

— Радвам се, че сте намерили смелост да ми разкажете това. Няма да ви наложа дисциплинарно наказание, задето не сте ръководили проучванията според предписанията. Ще се откажа. Правя го с чиста съвест. Не трябва да сте ми благодарен. Фактът, че имаме един главен свидетел за невинността на Чойтелър, опростява естествено много неща.

— Вие както винаги разсъждавате твърде делово, майоре — не се стърпя Динкли.

— Човек свиква — отбеляза Джебepcън, — един ден може би и вие ще свикнете с това, пък и с много други неща. Първите стъпки вече направихте.

— Изглежда точно така — възрази иронично Динкли. Джебepcън се засмя.

— Мисля, че решението да вземете Ирелин беше добро.

Динкли се озадачи.

— Смятам ви за способен да предвиждате и такива неща.

— Надценявате ме — отвърна Джеперсън. — Между другото, човек е зависим от случая. Върнете се жив и здрав и се грижете за жена си. А да, трябва да ви предам поздрав от Джонатан. Поръча ми да ви кажа, че не ви се сърди заради шанса. Предполагам, че знаете какво има предвид.

— Да — кимна Динкли. — Очаквах. Поздравете го.

Сбогуваха се и Динкли прекъсна връзката. Наоколо беше тихо. Чак след известно време ухото му долови възбуден шепот. „Може би — помисли си той — един ден ще бъдете отново хора. Може би тогава ще си спомняте за този живот като за лош сън.“

ОЦЕЛЕЛИТЕ

Сатурн се издигна над невидимия хоризонт. Планетата се носеше над него бавно, лениво, като мехур в гъста течност. Това бе най-красивото, което Катен бе виждал някога.

Сега брюнетката танцуваше с Бейли. Преди това, вдигайки рамене, тя се бе отдалечила, след като Катен не бе обърнал внимание на поканата ѝ. Тя не правеше лошо впечатление. Изглежда, беше от хората, които знаеха всичко. А и кой ли не знаеше всичко: най-ниско разположения град в света, най-южната автострада? Той не завиждаше на Бейли.

Този рус, загорял смелчага я бе притиснал здраво, ръката му се плъзгаше бавно и нервно по гърба ѝ. Катен се подсмихна. Бейли бе просто ненаситен. За миг погледите им се срещнаха. Бейли се усмихна, но очите му останаха студени. Нито приглушената, дрезгаво вибрираща музика, нито момичето променяха вида му.

Катен плъзна поглед по тръпнещото танцуващо множество. Когато намери това, което търсеше, се върна към Бейли. Те си подхождаха много — черното лъскаво маце и русият пират.

Впрочем и Катен харесваше Бейли — как бе организиран това, как мислеше за всичко. Винаги измисляше нещо, успя да осъществи дори това пътуване до Сатурн. За него като че ли нямаше забрани. Действаше естествено и непринудено. Когато срещнеше неразбиране, вдигаше отегчено рамене. Въпреки това се наслаждаваше на удивлението, което предизвикваше. Това не беше убегнало на Катен. Талантът и страстта му към атракции му бяха създали славата: когато си с Бейли, винаги нещо се случва.

Повечето от хората бяха дошли, защото в края на седмицата на Земята им беше скучно. Надяваха се да преживеят нещо вълнуващо или поне да прекарат няколко часа с някой интересен тип. Цяла дузина момичета бяха хлътнали по Бейли, но той се измъкваше от всичко, което заплашваше да продължи повече от една вечер. Така беше свикнал.

Катен се беше наситил и вече не искаше нищо. Може би причината за това беше Лара. Той не бе сигурен. Погледът му бродеше сред танцуващите. Лара я нямаше. Не беше я виждал от сутринта. Тя не излизаше от мислите му. Господи, но защо тъкмо тя? Представата за кокалестото ѝ тяло, за тъмната ѝ коса го изпълваше по своеобразен начин с плътско желание. Озадачен, той искаше да се отърси от възбудата, но тя не изчезваше, сякаш бе част от самия него. Всички лъкатушни пътища на въображението му отново и отново водеха към нея. Момичето със студеното име Лара беше желано, но му се струваше недостижимо. Копнежът по нея запълваше, макар и само за миг, празнотата, която осъзнаваше едва сега. Години по-късно, а може би и след месеци, дни, дори секунди самият този копнеж щеше да се превърне в празнота. Така поне предчувствуваше той и си мислеше: „Трябва да я намеря.“

Бейли му смигна и изчезна с брюнетката. Лека-полека дансингът се опразваше. След няколко часа всички отново щяха да бъдат тук, доволни, гладни, шумни. Винаги ставаше така — един започваше и това действаше като искра.

Катен внимаваше да не пропусне кой излиза от куполообразното помещение. Когато почти всички излязоха, напрегнатото очакване го напусна. Сега седеше съкрушен, потънал в своето отчаяние. Ако имаше силата да унищожи себе си, кораба, Лара, музиката, би го сторил. Не можеше да ѝ забрани да се забавлява. Какво знаеше той за нея? Може би това, което смяташе, че изпитва, бе само плод на въображението, истерия. То не водеше до никъде. В своето самосъжаление той се почувства глупав. Необходимостта да бъде сам смъкваше от него всички предпазни воали.

Наоколо му все още имаше неколцина, които слушаха музика и се излежаваха мързеливо, с притворени очи. Катен се отпусна на меката седалка. Сатурн беше изчезнал. Над него всичко бе черно, само една звезда едва-едва проблясваше. Той почувства известна сигурност в тази бездна. Самотната звезда бе като светла точка в цялата непрогледност на мрака. Трепкащата ѝ светлина освети тревогата му отново. Той се откъсна от тази гледка и реши да отиде на кино или на театър, да хапне нещо особено вкусно или пък просто да се наспи. Хрумна му да поплува, но остана на мястото си, като че ли чакаше нещо.

Едно от момичетата се нахвърли върху него. Беше горещо, целуна го. Промъкна ръката си между бедрата му. Той отново се сети за Лара. Но това вече не го безпокоеше, тъй като беше убеден, че ще я потърси. Сутринта той я беше оставил по навик да си тръгне, а не защото искаше да се отърве от нея. Заключение не промени нищо, просто изясни положението и въпросът, както и преди, остана без отговор — защо бяха останали заедно цялата нощ?

Момичето седна в скута му. Имаше хубавко лице и привлекателна фигура. Когато почувства, че той го желае, то се отпусна напред и опря гърди до лицето му. Кожата му ухаеше на топло и приятно, но не беше това, което му липсваше. Лара. Мисълта унищожи всичко. Момичето забеляза това с въздишка и разочарование.

Катен бутна с крак съседа си. Сепвайки се, той схвана положението и придърпа момичето към себе си.

Катен се запромъкна между табуретки и кресла към другата страна. С изключение на двама закъснели в тази част нямаше никой. Спря разочарован пред енергийната преграда. Съседът му и момичето също бяха изчезнали. Опростено от хора, помещението — открито отвсякъде като връх на тясна, безкрайно висока планина — изглеждаше странно. Как бе попаднал тук? Чувстваше се до болка сам. Копнежът му по Лара се усилваше. Тръгна като сомнамбул от стол на стол, от кресло на кресло, за да открие поне следа от нея. Завладя го мисълта, че никога повече няма да я види. Бе оставил времето да тече безсмислено. Естествено, тя беше с Браун или с Пъг-ди. А може би и с Бейли? Имаше ли значение? Всеки ползваше това, от което се нуждаеше: указание за употреба! Той действаше. Не бе го открил Бейли, но затова пък го владееше превъзходно.

Възхищаваше ли се от Бейли? От начина му да остава безразличен към това, което иска. От неговата естественост, от чувството му за превъзходство? Какво беше това чувство? Самовъзхищение или удивление на другите от него? Той се бе оплел в мислите си като в лабиринт, бягайки от отговора. Той чувстваше, че стои над повечето от хората на борда. Арогантност ли бе това? Поклати глава. Това ли го свързваше с Бейли, или то бе някаква илюзия? Не би ли могъл той да бъде Бейли? Случайно ли бе, че не заемаше неговото място? Не! Тогава какво го възхищаваше у него? Какво го отличаваше от Бейли? Бяха се наслаждавали на едни и същи

удоволствия, може би бяха притежавали едно и също момиче. Да се организира тази експедиция не бе никакъв проблем. Но той не би се заел с това. Ето тук се криеше отговорът: Бейли се нуждаеше от публика. Тя приемаше всичко с благодарност, ръкопляскаше. А той ѝ се надсмиваше; той я беше дресирал. Тя реагираше машинално. Кукли и кукловоди. Нямаше съмнение за кого е удоволствието, истинското удоволствие. Бейли бе свободен.

Катен чувстваше, че това не е той, усещаше се потиснат от себе си, от своите ограничаващи връзки. Привидната алтернатива го обезпокои. Би трябвало да има някакъв изход. Изход ли? В ушите му звучеше подигравателен смях. Изход — от какво? Бейли беше забавен, макар и малко студен. Такива бяха в една или друга степен всички. Бейли им доставяше удоволствие. Какво повече им беше нужно? Да надзърнат зад кулисите? Но кой се интересува от двойното дъно? Главното беше ефектът: зайци в цилиндър.

Когато погледите им се срещнаха, Катен откри в очите на Бейли вълча бдителност. Въпреки това и от двете страни личеше известна симпатия. Внимаваха обаче да не нарушат определената дистанция.

Катен предполагаше, че зад любезната фасада на Бейли се крие сурова категоричност. Може би Бейли беше гений? Предположението разкъса обръча на гонещите се мисли.

До момента, в който се появи Лара, Катен си запълваше времето с различни момичета. Повечето бяха мили, интелигентни, хубави. Понякога разговорът се прехвърляше върху Бейли. Но той ги интересуваше дотолкова, доколкото личността му бе свързана със събитията. Когато въпросът излизаше извън тези рамки, интересът им спадаше. Усмиваха се и започваха отново да говорят за общи неща. Понякога разговорът въобще не потръгваше. Това може би се дължеше на краткостта на срещите. Но защо с Лара не беше приказвал за Бейли и защо забелязваше това едва сега? Причината не бе във времето. Те въобще разговаряха малко. Но това мълчание не беше мъчително.

Катен стана и се запромъква през полутъмното помещение. От Вселената го делеше само тънката преграда на едва осезаема енергия. Подът под краката му леко вибрираше. Капсулата летеше към астероидния пояс, след няколко часа щяха да преминат орбитата на Марс. Погледът на Катен се зарея в безкрайността, потърси опора, върна се, срещна Лара.

Тя лежеше почти по същия начин, както и през нощта, когато се бяха запознали на Титан. Може би това бе любимата ѝ поза. Беше отметнала глава назад и се взираше нагоре, леко отворила уста. Очите и зъбите ѝ изглеждаха като независещи едно от друго отражения сред безразборни линии. Лицето ѝ, потъмняло от сумрака, бе някак напрегнато. Като че в нея се таеше сила, която тя с усилие трябваше да обуздае.

Катен коленичи до нея. Сложи ръка на рамото ѝ. Докосването веднага го възбуди. Мислеше, че е невъзможно тя да не изпитва същото.

В зениците ѝ се отразяваше тънък светлинен лъч. Без да го погледне, тя попита:

— Ти ли си? — беше обикновен въпрос, който не изисква отговор.

Сдържаната ѝ мълчаливост го направи несигурен. Ръката му се плъзна надолу, докосна бегло гърдите ѝ.

— Бях те загубил. Къде беше? Търсих те.

Тя знаеше, че той послъгва, но се засмя.

В каютата му нахлу здрачната светлина на далечното слънце. Телата им се отделиха едно от друго, почиваха изтощени, отпуснали глави върху потни ръце. Той жадно вдъхваше миризмата на нейната кожа, дишаше дълбоко и равномерно. После помежду им затрептя нежен шепот, подобен на пращящо пламъче, и отново замря.

Той мислеше, че тя спи, когато чу въпроса ѝ:

— Защо ме търсеше?

Бе изненадан, каза, противоречейки си, бързо, за да прикрие смущението си:

— Не съм те търсил.

— Наблюдавах те.

Какво искаше тя? Присмиваше ли му се? Той не знаеше какво да отвърне, за да не се изложи. Твърдостта в гласа му бе неубедителна.

— Защо питаш?

Тя се поколеба:

— Никой никого не пожелава истински.

Плахостта в думите ѝ породила у него особено чувство на лекота.

— Ние сме изключение. — Този път сигурността му беше неподправена.

Тя се усмихна внимателно и прикрито, така че почти не се забеляза. В каютата беше достатъчно светло обаче, за да му направи впечатление. Той осъзна завладяващото го напрежение едва сега, когато то замря.

Тя запита:

— На мене ли се смееш?

Той поклати глава:

— Странно, и двамата сме се страхували от едно и също нещо.

Усмивката ѝ се очерта по-ясно.

В този момент тя му се стори по-близка, отколкото целия му досегашен живот. Той усещаше топлината ѝ, кожата ѝ бе кадифена, в учудващ контраст с момчешката мършавина на тялото ѝ. Всяко друго възприятие изчезна, завладя го състояние на пълна независимост от околния свят. За дълго нищо не смущаваше тяхното уединение.

Корабът прелетя астероидния пояс, без да намали огромната си скорост. Водещият лъч го връщаше уверено назад към Земята.

През прозореца се прокрадваше ярка светлина и се губеше между мебелите. Непрекъснато припламваше безшумно. Космическата капсула напредваше сред нажежени облаци, оставяше след себе си следи от разбити астероиди. Корабът бе съвършен, въплъщаваше в себе си напредъка на човечеството, напълно автоматичен, най-висша, последна дума на човешката цивилизация.

Катен се протегна, ставите му изпукаха.

— Бихме могли да се изкъпем — каза той. — След половин час басейнът ще е претъпкан. — Поиска да се надигне.

Лара се засмя, търкулна се върху него и започна да го целува. Нейната нежност и детинска палавост му бяха приятни. Той се отдаде на омайващото чувство, че е причина за тази нежност. Но не изпита суета.

— Какъв уикенд! А аз почти се бях отказала — беше щастлива като в приказките, — ти, този кораб, въобще всичко. Представяш ли си, нямаше да дойда! Чудовищно! — Засмя се и го погъделичка. — Отвратителна овца съм, наистина отвратителна. Като си помисля само, че не исках да дойда.

Катен я ухапа по ръката.

— Ох! Но беше доста скучно, знаеш ли, а Бейли в края на краищата е мило момче.

Нещо го смути. Не това, че тя намираше Бейли мил. По-скоро тонът ѝ. В гласа ѝ прозвуча нещо неуловимо, обезпокояващо. Естествено, Бейли беше мил.

Тя се притисна към него:

— Хубаво е. Хубаво е, когато човек има всичко. Този кораб. Не липсва нищо. Бейли е гений.

Катен изтръпна. Беше чакал удобен случай да заговорят за Бейли и сега случаят сам се предлагаше. „Въобразявам си. Не съм я виждал никога с него.“ Обърна се по корем и простря ръце встрани. Бейли притежаваше талант, не беше гений.

В последно време тези излети намаляха. Нямаше вече нищо ново. Марс е скучен, на Луната не можеш да се движиш свободно.

— Той е гений — повтори тя с бодър тон. Катен поклати неволно глава.

— Знае някакъв трик или пък има връзки с водещата централа. Разбира се, че има връзки. Освен това е вманиачен. Той *трябва* да нарушава забраните. Това е негова страст.

— Без него не бихме излезли извън орбитата на Марс. Как постига всичко това?

Нейното възхищение сломи протестите му, остави у него вибриращ резонанс като докосната струна.

— Той премята централата — отвърна Катен грубо, — без всякакви задръжки.

— Не, не — възпротиви се тя, — той е по-хитър. Не рискува напразно. — Това прозвуча хладно, иронично. Катен пое дълбоко дъх.

Беше почти склонен да вярва в някаква илюзия. Защо да не ѝ повярва, че не вижда у Бейли нещо повече от това, което бе споделила с него?

— Но откъде познаваш Бейли?

Стори му се, че отговорът ѝ закъсня със секунда.

— Не зная. Просто го познавам. Малко хора ли се познават?

— По дяволите — каза той, — но ти трябва да знаеш откъде го познаваш.

— Толкова ли е важно това?

Неговото „не“ бе погълнато от пронизителния писък на алармения звънец.

На стенния екран се виждаше далечна движеща се точка. Гласът на корабния кибернет бе с една октава по-висок от обикновено и това изостри вниманието им.

— Непознат, изкуствен обект в сектор 2-2-2-q-N! Пресичане на орбитите след 31,385 минути. Движението не е ускорено, няма топлинно излъчване! Липсва радиовръзка! Унищожаване след 4,7 минути! В противен случай — сблъсък! Край!

Лара се засмя игриво:

— Виждаш ли, сега ще дойдат извънземните и ще ни излапат. Гигантски паяци или нещо подобно. Първо тебе ще схрускат.

Посегна към косата ѝ, за да я накаже Но тя бе твърде къса, за да я дръпне. Двата избухнаха в смях, който разпръсна надвисналото в помещението напрежение.

„Не — помисли си той, — не е нищо друго освен глупаво въображение.“ Погали я нежно по главата. Гласът на корабния кибернет, изглежда, не достигаше вече до тях.

— Засеченият обект е от земен произход.

Катен хвана Лара за рамото.

— Аварирал кораб! Това може да е само аварирал кораб!

Тя реагира така, като че ли знаеше точно какво иска той.

— Увеличение!

Картината на екрана остана непроменена. Постепенно светещата точка в центъра започна да се изяснява. От трепкането се оформиха контури. Тя задейства паметта.

— Нищо — отвърна автоматът.

— Може би е по-стар — прошепна Катен.

Тя увеличи темпоралната граница на кибернетичната машина и повтори въпроса. Отговорът дойде незабавно:

— Обект в сектор 2-2-2-q-N, космически кораб, клас Тирус, построен 2150 година. Задача на екипажа: изследване на външни планети. Численост на екипажа — двадесет души. Електродинамично задвижване, дължина 351 метра, максимален диаметър 43 метра.

— Състоянието му?

— Няма енергийно излъчване. Няколко пробойни. Вероятна причина — сблъскване с метеорит.

— 250 години — промълви Катен, — представяш ли си?

Лара поклати неопределено глава.

— Ела! — Катен навлече бързо панталоните и ризата си, изхвърча навън, без да чака. Аларменият звънец в коридора прониза слуха му. Освен тях като че ли никой друг не обръщаше внимание на опасността. Коридорите бяха празни. Зад себе си чу шляпането на босите крака на Лара.

Огромният панорамен екран в залата светеше ярко. Контурите на обекта отчетливо се открояваха на фона на Вселената. Имаше типичната форма на строените по онова време реактивни ракети, елипсовидни, с тъпа кърма, окръглен нос и стабилизиращи плавници. Дори можеха да се забележат две от пробойните.

Катен наблюдаваше картината с интерес. Лара пристъпи безмълвно до него.

— Обектът блуждае из колизионната зона — предупреди кибернетът. — Унищожение след две минути.

Катен обикаляше около масата нервно, натискаше клавиша до болка:

— Бейли! Защо никой не се помръдва?

Лицето на Бейли се появи на малкия екран. Гласът му звучеше безучастно:

— Чух. Искаш да си натресеш стария сандък ли?

— Не дрънкай глупости! — Катен ядосан търсеше начин да убеди Бейли.

— Бил ли си някога на такова нещо?

Бейли повдигна вежди едва забележимо.

— О, имаш право. Точно това е атракцията, която липсва на нашия рейс. Но кой е отговорен за смущението? — той се засмя и изключи.

Миг по-късно влезе в залата. Катен изключи алармения звънец и забави унищожаването. Къси, пронизителни звуци разчленяваха времето на секунди.

Бейли се приближи до пулта и даде заповед за промяна на курса:

— Обектът да не се унищожава. Разстояние две хиляди метра.

Лека-полека всички се събраха в големия шлюз. Някои още не бяха разбрали за какво става въпрос. Бейли описа случая с няколко

думи. Лицата им се проявиха. Всичко обещавахе да се обърне в сензация. Няколко момичета квичеха възбудено.

— Кой ще дойде? — попита Бейли, съпровождайки въпроса си с широк жест.

Никой не искаше да пропусне такъв случай.

— Някой трябва да остане на борда — каза Катен.

— Защо? — гласът на Бейли прозвуча остро. — Аз мисля, че не е необходимо.

— Защо не останеш ти? — подвикна някой на Катен. Катен вдигна рамене и замълча. Докато затваряха шлемовете си, той срещна погледа на Лара. Тя премигваше кротко. Тихият ѝ глас се отвори сред цялата лудница:

— Та какво може да се случи? Тук всичко е автоматизирано.

— Добре де. Глупаво е от моя страна — отвърна Катен.

Разбира се, че никой не ще пожелае да остане. Истински аварирал кораб не беше виждал никой. Освен тези, полираните, в музея. Беше му ясно. Бе овладян от едва удържимо напрежение, което не можеше да понесе мълчаливо:

— Може би остарявам — засмя се той. — Имаш право, тук няма нужда от нас.

Докато въздухът се изсмукваше, се държаха за ръце. Нейното едва доловимо притискане разбуди у него фантастични картини на удоволствие. Колко отдавна не е сънувал онези детски сънища, които го издигат като герой в собствените му очи. Той погледна към нея зад визьора на шлема. От този ракурс скулите ѝ изпъкваха силно и правеха лицето ѝ още по-изпито; устата ѝ изглеждаше твърде голяма, устните твърде пълни за това малко, нежно лице. Обзе го желание да я докосне.

Планерите безшумно летяха над бездната. Бяха се наблъскали по десетина в откритите превозни средства. От приемателите на шлемовете се чуваше неразборията на гласовете им. Някой извика:

— Може би там бродят духове! Или пък обикалят старци с дълги бели бради!

Надигна се вълна от смях. Обадиха се и други гласове. Изведнъж всички заговориха един през друг. Разказвана приглушено, историята за Вечния кораб, който трябвало да кръжи сред звездите, понеже екипажът му забравил формулата на родната си планета, се

промъкваше между откъслечните фрази. В отговор отекваха кресливи викове и зловещ смях.

Към данданията се прибави и шепот, който премина в мълчание, докато поточетата на отделни изречения не възвестиха нови пороци, които се изляха в тътен.

Капсулата изоставаше. Катен вече можеше да различи с просто око разкъсаната броня на разбития кораб. Огънатите подпори, безредно преплетените тръби и стърчащите от корпуса плочи приличаха на животински лапи. Струваше му се, че те тръпнещи дебнат пляквата, готови да се вкопчат в беззащитните тела на планерите. Никога не бе виждал такова внушително унищожение, чието продължение бе само поотложено, но всеки момент можеше да започне отново, за да ги помете в бесен вихър. Можеха да бъдат погълнати безмилостно в пастта на някоя разрушителна машина. Представата предизвика у Катен страх — всепоглъщаща, разкъсваща, разсичаща машина. Тук бе бушувал ураган, бе вилняло чудовище. Това не можеше да бъде естествено. То обикновено бе хубаво и приятно. Никога не бе имал повод да се съмнява в учителите си. Отчаян затърси из паметта си мили земни картини, за да сравни гледката. Въпреки това напредваше непрекъснато, губеше почва под краката си и въздухът не му стигаше. Обгърна Лара с двете си ръце.

Планерите се носеха като святакци насекоми. Бейли заповяда да кацнат някъде един до друг. Плъзнаха се през един неизвестно откъде появил се отвор. Всички се надпреварваха да търсят най-хубавия сувенир.

Катен се опита да различи нещо в тъмнината. Някъде имаше движение. Лъчът на бордовия прожектор се разсейваше, местеше се назад. Упорито, сякаш се опитваше да намери изгубеното си преди двеста и петдесет години равновесие, една свободна подпора се въртеше около собствената си ос. Това повтарящо се движение навя на Катен безутешност, като че ли последният жив след нещастията беше той, като че двеста и петдесет години не бе гледал нищо друго освен предупредително заканващия се пръст.

Той прегърна Лара през раменете, вложи цялата си сила в дланта си, но въпреки това усети само жилавата тъкан на предпазния й костюм, който покриваше кокалестото й рамо. Тя не забеляза нищо и потръпна едва когато той прошепна:

— Дали са загинали всички?

Напуснаха планерите и се скупчиха около Бейли, възторжена тълпа от предпазни костюми, люшкащо се множество от шлемове.

— Всички да останат по двама! Заповед! — изрече Бейли.

— О, о, шефе! — извика някой пресилено високо.

Гласът на Бейли не се промени.

— За този, който не следва нарежданията ми, се предвижда арест.

Смехът заглъхна. За миг се възцари учудено мълчание. После някой каза:

— Можеш да развалиш удоволствието на човек.

— Това вече не е удоволствие — каза Бейли меко. — Ще влезем в кораба през една от пробойните. Там останете най-добре в незасегнатите секции. Иначе можете да правите каквото си искате. Въпроси?

Заизкачваха се в нестройна колона по двама към отвора, около който бяха струпани парчета метал. Прожекторите бляскаха като ланцет в рана. Едва когато стигнаха до оста на кораба, се усети изкуствено приповдигнатото им настроение. Въпреки това първите не посмяха да нарушат заповедта на Бейли и шегувайки се кисело, чакаха последните, а същевременно оглеждаха местността, да не би да изпуснат нещо.

Изостаналите настигнаха групата. С неумолима настойчивост Бейли изреди още няколко правила за поведение, които се сториха излишни дори и на Катен. За момент той помисли, че Бейли се тревожи за непредвидените последици. Но какво можеше да се случи? А освен това Бейли не беше човекът, който трябваше да дава нареждания. И без това повечето, прикрити в сигурността на предпазните си костюми, почти не обръщаха внимание на изискванията на Бейли. Наблюдаваха с интерес коридора, който се губеше в дълбините на кораба.

Силният глас на Бейли ги сепна. Зъбите му святкаха зад визьора.

— Вие сте ненараними, костюмите ви са невредими, но въпреки това внимавайте!

— Какво искаш, татенце! — възропта един глас. — Едва ли някой дух ще стреля с картечница. Като че ли не знаем кое е опасно.

Първите вече вилнееха из коридора, доколкото им позволяваха магнитните обувки. Бяха тромави като мечоци, но безшумни като на ням филм. Само от металните стени се носеше тихо, равномерно бучене, което нахлуваше с вибриране през подметките и достигаше до ушите едва-едва, като глух напевен звук.

Катен и Лара се държаха за ръце, движеха се бавно, пипнешком. Притискаха се един към друг, за да пропуснат други край себе си, раздалечаваха се отново, смееха се на суеверния си страх. Вслушваха се в подвикванията на останалите. Бяха последни, но това не ги смущаваше.

Коридорът пред тях бе незасегнат. Там, докъдето стигаше светлината на прожектора, стените проблясваха мръсносивокафяви. Разклоненията потъваха като черни бездни в главната галерия, а в нейните дълбини неспокойно припламваха светлините на останалите.

Катен и Лара се наслаждаваха на усамотението, което изостряше сетивата им до свръхчувствителност. Усещаха и най-малкото потръпване на ръцете си, най-незабележимото им движение. Надяваха се, че предпазните костюми няма да попречат дори и на най-лекото докосване.

Ограничени в малкия кръговрат от кислород, топлина, влажност, тази надежда бе за тях четвъртият необходим компонент.

Колебливо се доверяваха на непознатата, застинала среда. От време на време погледите им се срещаха и те се усмихваха зад сигурното прикритие на шлемовете си.

— Защо се смееш? — запита тя.

— Ти пък как разбра?

— По очите ти.

— Въобразяваш си.

Тя се засмя и го пусна. Обувките ѝ се отделиха от пода и тя заплува из коридора. Той не успя да направи този номер, последва я тромаво, хвана я за единия крак и я придърпа надолу към себе си. Обгърна тялото ѝ, но самият той загуби опора и така вкопчени един в друг, се заиздигаха нагоре. Удариха се в тавана и полетяха надолу, леки като силфиди. Играта, им достави удоволствие и те я повториха няколко пъти, докато най-накрая се озоваха прави, залепени един до друг, бездиханни от радост.

Бяха преодолели по-голямата част от главния коридор. Нито отпред, нито зад себе си виждаха никого. Другите сигурно се бяха откъснали.

От сумрака на галерията изплува неясен човешки силует. Те спряха уплашени, застинаха, не смееха дори да дишат.

— Какво е това? — прошепна Лара. Предпазливо изминаха още няколко метра.

В средата на помещението висеше неподвижно старинен космически костюм. Ръкавите и крачолите бяха издути, гърбът — неравен.

— Дали има някой в него?

— Може и да е мъртъв — отвърна Катен тихо.

Внимателно, сякаш всеки миг очакваше някакво отбранително движение, той хвана костюма за гърба и го обърна.

Шлемът беше празен. Отдъхнаха си. А можеше и да не бъде. Те не знаеха как се бе случило нещастieto, дали навремето корабът е бил намерен и мъртвите прибрани.

Тази среща охлади ентусиазма им.

— Трябваше да се върнем — забеляза Лара. — Тук са загинали хора все пак. — Тя го погледна уплашено. — Разбираш ли, оттогава нищо не се е променило.

— Навсякъде по света са умирали хора — отвърна Катен. — Днес там са построени къщи или растат дървета.

— Тук времето е спряло — каза тя.

Чрез приемниците си долавяха веселото настроение на другите.

На силната светлина на прожектора лицето на Лара изглеждаше бледо.

— Можеш ли да ми кажеш на какво толкова се радват онези? — попита тя. — Зад тази стена може да има мъртвец, там друг, по-нататък също.

— Положително са прибрани — каза Катен, — положително. — Опитва се да изглежда сигурен. Не искаше да се връща при другите. Щеше му се да открие нещо. Не знаеше какво точно. Въображението му летеше към нещо ново, тайнствено. Трябваше да бъде нещо, за което никой досега не е говорил с него, нещо, което никой не бе чувал. Може би нещо ужасяващо.

— Остави ги, не се грижи за тях! — Той хвана Лара за ръката.

Продължиха бавно, само от време на време плахо се оглеждаха и се притискаха толкова близо, колкото им позволяваха костюмите. Виковете заглъхваха, чуваше се шепот, сякаш шумът замираше, но внезапно ги заливаше отново. Бяха им толкова далечни, като че идеха от друг свят.

— Катен — обърна се Лара към него, — те всички са измрели. Не е останал нито един жив.

Той не знаеше как точно да реагира на нейната меланхолия.

— Летенето в Космоса тогава е било опасно. Какво значение има дали е загинал един или всички? Колко тежки са били костюмите им! Нетрайни. Мисля, че по онова време са били изживени и последните приключения.

— Не зная — вметна Лара. — Приключения ли?

— Ще ви бръмнат ушите — обади се изведнъж някой — и ще получите кошмари от философстване. Те са си виновни, че са рискували да летят с такива таратайки из Космоса. Мегаломания.

— О-о, я си затваряй устата! — отвърна Катен ядосано.

Другият започна да се смее глупаво.

Намалиха мощността на шлемовите си приемници до минимум. Това беше забранено, но искаха да останат сами със себе си. Шумовете и изявленията на останалите заглъгнаха, чуваше се само едно неопределено ромолене. Останаха само със собствените си гласове, с диханието си.

— Знам какво искаш да кажеш — рече Катен, — те са ни проправили път, жертвали са се за нас. Но винаги е било така.

— Днес за нас това е игра — каза Лара.

— Точно това имам предвид — продължи той изненадано. — Авантюра! — Тонът не подходдаше на възрастта му. Огорчението му беше малко превзето. Той самият го забеляза и подхвърли насмешливо:

— Най-много да бяхме счутили някой крак при танците... Корабът е неразрушим, напълно автоматичен, съвършен. Заобиколени сме от съвършенство. Нищо не може да ни се случи.

— Звучи така, като че ли ти се иска обратното.

— Просто винаги всичко става така, както е запланувано. Винаги — възпротиви се той. — Мисля си, че някога трябва да се случи нещо, което никой не е предвиждал. Нищо повече.

— Но защо? — въпросът прозвуча твърде наивно, но той усети провокацията.

— Знаеш какво имам предвид. — Катен проряза нетърпеливо въздуха с ръка.

— Да.

— Тогава защо питаш?

— Искам да бъде сигурна. — В гласа ѝ се прокрадваше иронична нотка.

— Е, и?

— Мислим по един и същи начин.

— Сега вече спокойна ли си?

— Абсолютно.

Засмяха се с облекчение, като че ли бяха преодолели заедно някаква трудност.

— Това трагично ли е или комично? — каза Катен. — Ние сме едва по на двадесет и вече знаем, общо взето, какво ще ни се случи в следващите осемдесет години.

— Това е съвсем нормално — бе по-скоро иронична, отколкото сериозна.

— За някои това е кошмар.

— Ти си изключение — изстреля тя още една подигравка. — Повечето искат да знаят какво ги очаква утре. По възможност до най-малките подробности. Риск няма.

— Но защо се натискат да пътуват с Бейли?

— Един вид спорт за профилактика — отвърна Лара. — Изненади в края на седмицата.

— А ние? — попита, Катен.

— Вероятно не е много по-различно — отговори тя.

— Аха.

— Разбира се, аха.

— Всеки ден, това не е нищо, така ли? А напрежението?

— По-сериозно казано — отвърна Лара. — звучи по-добре — ефективен живот, оптимално използване.

— Отдавна не съм чел вестници — отбеляза Катен. Тя се засмя.

— Ще се видим ли на Земята?

Тя млъкна внезапно.

— Да — провлечено отговори тя. Беше доволна.

— И не си изненадана?

— Друг отговор ли очакваше?

Прииска им се да се прегърнат, но не успяха. Отново се хванаха за ръце и тръгнаха тромаво по коридора, почти забравили къде се намират. Мъртвите, разрушеният кораб избледняха и се превърнаха в съновидения. Капсулата, Бейли, другите останаха някъде далече.

Съществуваше само този кораб без начало, без измерения, известен само с едно — щеше да ги изведе в просторна, светла долина, на брега на необозримо езеро; щяха да си построят къща, лодка. Първо светлината щеше да се види като ярка точка, после щеше да нараства и да разкъсва мрака със струящ поток от лъчи.

Пред тях нещо проблесна, сиянието се разсея в ослепително отражение.

Металът блестеше непокътнат. Над ръчното колело на стоманената преграда имаше табела с надпис „командна зала“. Катен се опита да завърти колелото. Удаде му се без усилия.

— Може би трябва да уведомим Бейли — каза Лара.

Увеличиха мощността на апаратите си на нужната величина. Заля ги лавина от звуци. Сред възторжените възклицания можеше да се различи и някаква караница. От хаоса се открие силен вик:

— Да живее Бейли!

Останалите го подкрепиха и гръмко поздравиха организатора на събитието.

Шумотевницата вече беше затихнала, когато Бейли взе думата без следа от вълнение:

— О кей, о кей, приятели, но трябва да мислим за връщането.

Надигна се многогласен протестен вой. Някой каза:

— Имаме кислород за още четири часа.

— И въпреки това — отвърна Бейли — нито минута повече.

— Протестираме — каза тържествено същият глас.

— О кей — отвърна Бейли спокойно, — без мене.

— Бейли! — извика Катен. — Къде си?

— Ти ли си, Катен?

— Намерихме командната зала. Преградата е спусната.

— Къде се намира тя?

Катен обясни.

— Чуха ли всички? — извика Бейли. — Ще се съберем всички там. Веднага! — Острият заповеден тон беше излишен; в отговор дойде спонтанно съгласие.

В дълбочината на коридора мяркащите се светли точки се умножаваха, сливаха се в едно-единствено голямо петно.

Катен и Лара усетиха шумната орда от прииждащи гласове, които задаваха въпроси високо и нетърпеливо.

— Открили сте нещо необикновено?

— Бяхте ли вече вътре? — попита нетърпеливо страхлив глас.

— Какво чакаме? — извика някой.

— Мене — чу се гласът на Бейли. Той се провря напред и застана до Катен.

— Поне за момент не се дръжте като тълпа идиоти — каза той. Почака, докато смехът отшуми.

— Това е първата спусната преграда, която намираме. Тя трябва да ни накара да се замислим.

— Да се помолим! — прокънтя един мощен глас.

— Не съм те питал — Бейли остана безлично любезен. — Ние тримата — той обгърна Катен, Лара и себе си с жест — ще тръгнем първи. Макар че няма вероятност да намерим нещо по-различно, отколкото досега. Индикаторите сочат нулата. Значи няма атмосфера. Но все пак това е залата.

— Аха — обади се един глас, — само вие искате да се...

— Не дрънкай много — отвърна Бейли без особено вълнение.

Катен завъртя ръчката на колелото до отказ, след това тримата отместиха тежкия панел.

Непосредствено зад входа намериха първия мъртвец. Лежеше по гръб, като че ли готов да стане всеки момент. С широко отворена уста, засъхнала кървава пяна около устните му, той се бе втренчил в идващите. Ужасени, Катен и Лара отстъпиха встрани. Катен не можеше да откъсне поглед от него и когато продължи нататък, все му се струваше, че трупът го следва с очи.

В залата откриха двадесет мъртъвци. Седяха като експонати от изложба на восъчни фигури в креслата на командния състав. Смъртта бе заварила някои по средата на жеста. Мъжът на командирското място бе вдигнал ръце, като че ли се отбраняваше; някои от лицата бяха обърнати към него, други се бяха навели съсредоточено над уредите.

Катен спря на входа съвсем близо до Лара, с ръце на раменете ѝ. Той усещаше, непреодолимата близост като болезнено притискане. Опита се да поеме дълбоко въздух, за секунда помисли, че ще се задуши, и издишвайки, опря гърди в гърба ѝ.

Тя не изпитваше ужас от мъртвите. Но те двамата бяха на възраст, когато смъртта е още много далеч и изглежда като нещо, което не принадлежи към живота. Срещата с нея предизвикваше само плахост, която се изпитва пред непознаваемото.

Бейли разгледа подробно залата.

— Имали са противоречия по всяка вероятност.

— Може да са предполагали какво ги очаква — прошепна Лара. — Може би уредите им са посочили часа на тяхната гибел и те са били безпомощни пред нея.

— Безпомощни като мухи — каза Бейли. — Така е било по-рано.

— Ела! — извика го Лара. — Хайде да изчезваме. Това все пак е техният гроб.

— Добре — успокои я Бейли, — ние не им правим нищо. Останалите могат да дойдат. Внимавайте, пред входа лежи един. От залата да не се взима нищо. Ясно ли е?

От чакащите се изтръгна въздишка на облекчение, която заглуши възмущението на Лара.

Ярка светлина заля помещението и придаде на сцената характер на музейна зала. Всичко изглеждаше тревожно реално — моделите, апаратурата, посетителите — педантично подредени, аранжирани до последния детайл.

Групата тръгна сред мъртвите със същата увереност, с която бе тръгнал и Бейли. Движеха се любопитно насам-натам, докосваха това или онова, изразяваха категорични и нетърпящи възражение мнения. В непосредствена близост до труповете коментираха компетентно и делово произшествието, техническото състояние на съоръженията, както и проблемите на стартовия тласък преди откриването на гравитационни неутрализатори. Развихри се оживена дискусия; всички те безспорно бяха образовани млади хора, на които училището бе дало много и които сега, на двадесет години, се намираха на прага на собствената си отговорност.

Катен все още стоеше с Лара близо до изхода, като че ли двамата бяха разделени от другите с непреодолима прозрачна стена. Не беше

изненадан, поне не много. Вероятно тази стена съществуваше отдавна. Той се питаше защо не я бе забелязал по-рано.

Дочу гласове.

— Опасно е било преди, чисто безумие.

— Можем да се радваме, че вече не летим с такива яйчени черупки. Такова нещо...

Смях.

— Бих искал да зная какво са си мислили по онова време — да изстрелват хора в такива тенекиени консерви в Космоса! Днес не биха намерили такива глупаци.

Смехът зарази и останалите. Звучеше интимно, а при това се познаваха едва от три дни. Този смях с право предполагаше наличието на еднакъв опит у всички: в миналото им нямаше различия. Място на тяхната младост беше едно и също — Земята. Целта на съществуването им — еднаква. Смееха се със самочувствието на млади хора, за които миналото не съществува.

С рязко движение Лара се обърна към Катен.

— С какво право тия дрънкат такива безсмислици?

— Може би имат право.

— Иде ми да зарева. При това повечето са ми симпатични.

Тъгата ѝ завладя и него. Той прокара ръка по рамо-та на предпазния ѝ костюм. След малко каза нерешително:

— Те нямат предвид това. — Но той самият не си вярваше.

Лара го погледна безпомощно:

— Може би наистина живеем в златно време. Нашата жертва в името на напредъка не заплашва съществуването и живота ни. Ограничава се в...

— Но защо? — прекъсна я някой. — За какво ни е автоматиката? Ще бъдем глупаци, ако не използваме прогреса. — Чуха как той цъкна с език. — В края на краищата искаме да се наслаждаваме на живота.

Другият имаше право. Това ядоса Катен.

— Ти си идиот — извика той невъздържано, — проклет, безмозъчен идиот.

Другите не ги беше грижа за караницата. От монотонното жужене на разговорите се откри хладният глас:

— И защо? Не съм ли прав?

— Смятам — Катен търсеше думи, — че не би трябвало точно тук да казвам подобно нещо. — Веднага след това изказването му се стори нелепо. Жалки приказки! Знаеше отговора предварително.

— Благоговение пред скъпите жертви? О, аллах! — Събеседникът му замлъкна, направил го бе за смях. Катен беше доволен, че не се познаваха.

В шлемовете им изведнъж нахлу ясно, ритмично бръмчене. На вътрешния обръч засвятка ярка светлина. Стана съвсем тихо.

Бордовият кибернет обяви тревога първа степен и призова пътниците обратно на борда.

Те хукнаха по коридора. Гласът на кибернета ги съпровождаше:

— Наблизо бързо метеоритно поле. Маневра за отклонение след четири минути.

— Да се разбие! — крещеше Бейли, задъхвайки се от тичането. — Максимална мощност! Да се разбие! Да се спре маневрата!

— Разбиването невъзможно — отвърна автоматът. — Масата е голяма: 1019 грама!

— Предпазна стена!

— Обектите са по-бързи: 50 км/сек — бе лаконичният отговор. — Маневра за отклонение след три минути!

— Маневрата се забранява! — извика Бейли отчаян. — Човешки живот в опасност!

— При забавяне — заплаха за кораба и хората — прозвуча непоколебимо отговорът. — Маневра след една минута!

Когато в тъмнината пред тях се появиха очертанията на пробойната, оставаха още седемдесет секунди. Първите започнаха да нахлуват с бързи и резки движения в засегнатата от метеоритите част. Пърхаха объркано на тъмния фон на Вселената — насекоми, впримчени в разкъсани паяжини. Свободната подпора се въртеше безпрепятствено като стрелка на вечен часовника.

Бейли спря бездиханен и се облегна на една тръба, стърчаща от стената...

— Назад! Назад! — Гласът му изписка фалцетно. Не го слушаха. За момент прожекторите им проблеснаха, но после и те изчезнаха.

Бейли се обърна и срещна погледа на Катен.

— Какво искаш? — изстреля той. Думите му прозвучаха като сипкаво съскане на спукан казан.

— Нищо — с едно махване на ръка Катен се отказа от въпроса си, преди още да го е задал. Какъв смисъл имаше да държи нравствени проповеди на Бейли? Виновен или невинен?

Гласът на Бейли звучеше както обикновено.

— Вече нищо не може да се направи. Трябва да чакаме тук, докато капсулата ни вземе. Настоявам за дисциплина; няма да продължи много. Ще ги съобщя за петимата в службата за сигурност.

— Ако загинат... — това беше гласът на Лара.

Бейли се обърна, без да отговори, и се вторачи в безпорядъка от разбити части. Навън безшумно се стрелна, проблясвайки, сянката на спасителния планер.

— Няма да успеете да стигнете до капсулата — извика Бейли. — Това е самоубийство.

Вместо отговор някой каза:

— Всичко на твоя гръб се пише.

Бейли се обърна стреснато:

— Аха, удоволствието свърши и сега си търсите жертва, така ли?

— Ти ни накара да прекрачим орбитата на Марс.

— Държете се като деца — каза Лара. — Всички бяхме въодушевени, когато Бейли заговори за това.

— И все пак — настояваше гласът — той го организира. И партньорът му ще отнесе своето.

До Катен достигнаха одобрителни възгласи. Бейли ръмжеше ядно. Бе несправедливо да се отнасят по този начин с него. Ако го бяха послушали, всички щяха да бъдат в капсулата, когато заби тревогата. Той каза силно:

— Бейли е шефът, но вина носи всеки от нас.

Тълпата се развика подигравателно.

— Остави ги тези зяпачи — намеси се Бейли, — няма смисъл.

Гълчавата отшумя. В коварната тишина проехтя енергичният глас на Лара:

— Не се правете на луди, петимата сами са си виновни. Но мисля, че те или ще стигнат до капсулата, или ще успеят да се върнат. След два часа корабът ще ги прибере.

— Права е — обади се плах глас. — Бъдете разумни! По-добре да си уплътним времето. Става скучно.

— Имам идея — извика някой, — да отбележим празника на абсолютната нулева точка. Танци при нула градуса Келвин, и безтегловност. Имам и музика за случая.

Предложението бе посрещнато с възторжени викове. Развилняха се. Някой беше открил помещение, което явно някога е било обща зала. Намираше се един етаж над командната зала.

— Идваш ли? — попита Катен.

Бейли го погледна студено, поклати глава отрицателно.

— Вървете напред. Имам да свърша още нещо.

— Бейли — обърна се Лара към него, — не бива да правиш това. Не бива да ги оставяш сами.

— Можеш ли да ми обясниш какво печелят от моето присъствие — изръмжа Бейли.

— Знаеш много добре какво имам предвид.

Катен усети някаква близост между тях, което го накара да изостри вниманието си. Може би се познаваха по-добре, отколкото Лара бе казала? Бейли се колебаеше. Изглежда, щеше да послуша Лара. Катен чакаше напрегнато. Не беше виждал Бейли да се поддава на влияние.

— Вървете — рече Бейли дрезгаво.

Катен наблюдаваше енергичното му, безстрастно лице.

— Изплъзваш се като риба, Бейли.

— Отивайте при другите — отвърна той равнодушно. — Там ви е мястото — обърна се и изчезна в един страничен коридор. След миг се скри и сянката му.

— Прекали — каза Катен. — Не очаквах това от него.

— Изненадан ли си?

— Малко. Нима ти не си?

— Не — прозвуча категорично отговорът ѝ.

— Познаваш ли го?

— Не повече от тебе — тя посрещна погледа му открито.

— Странно — промърмори той — кой е истинският Бейли, този там или някой друг?

— Няма истински Бейли — отговори Лара. — Никога не е имало. Нито веднъж.

— Била ли си влюбена в него? — попита Катен.

— Не — отвърна Лара. — Спах веднъж с него.

Той гледаше някъде из коридора.

— Възхищавах му се.

— Това е нормално — успокои го тя кратко. После го хвана за ръката.

Тръгнаха след другите. Коридорът отдавна беше празен. От слушалките се носеха все същите силни смехове и викове, които накрая бяха заглушени от музика.

Катен беше доволен, че не е с тях. Музиката му се струваше неблагоприятна и досадна, при все че той обичаше музика. Искаше да бъде насаме с Лара. Но в тяхното положение щеше да бъде лекомислено да намалят звука на приемниците си.

— Какво ти е? — попита Лара. — Да не е заради мене?

Без да съобрази, че тя не може да го види, той вдигна рамене:

— Нима това са възрастни хора? — искаше да прозвучи безгрижно, но излезе сериозно и съвсем не снизходително.

— Те не си дават сметка за положението — каза Лара. — Та те не знаят никакви опасности. Просто не вярват в тях.

— И ти извиняваш всичко това?

В очите ѝ се четеше скрита усмивка.

— Трябва да убиват времето. Да убиват времето! — Той я гледаше ядосано, като че ли тя беше виновна.

Минаха бързо през командната зала. В подножието на стълбата Лара попита:

— Ами ако капсулата не дойде навреме?

Катен я погледна удивено:

— Но защо да не дойде?

— Може и да се случи.

— Но това е абсурдно.

— И все пак — настояваше тя.

— Имаме кислород за повече от три часа.

— А после? — В чертите ѝ пролича странно несъответствие: очите ѝ — необичайно уголемени, одухотворени и изпълнени със страх, лицето — като вкаменено.

Той не можа да понесе това изражение и обърна глава настрани. По стените играеха отраженията на фенерчето му. Само с крайчеца на очите си мяркаше сянката на лицето ѝ.

— А после? — повтори тя.

Гласът ѝ разтърси главата му като с желязна ръка.

На светлината от фенерчето тъмното ѝ лице изглеждаше прозрачно, като от стъкло, сякаш лекото трептене на устните ѝ изискваше върховно напрежение. Той се удиви от лицето ѝ. Напомняше му образа на фантастичния му копнеж, когато в капсулата мечтаеше за нея. Беше видение, родено от ужаса и сляпото безумие, че могат да бъдат вечно разделени. Сега тя приличаше на онзи бленуван лик.

— Не бива да танцуват твърде дълго — каза той уморено, — иначе кислородът няма да им стигне.

— Къде ли е Бейли?

Катен погледна назад в коридора.

— Изчезна. Бейли, обади се! Къде си се скрил?

— Ти ли си, Катен? — чу се от нейде гласът на Бейли.

— Къде си?

— Ти трябва...

— Чух — прекъсна го Бейли. — Опитай се да ги убедиш.

— Те слушат тебе.

Бейли се изсмя подигравателно:

— Може би! Когато не им развалям удоволствието.

— Бейли...!

— Опитай! Приятно прекарване!

— Недей да вършиш глупости!

Бейли вече не се чуваше.

Катен забърза нагоре по стълбата, следван от Лара.

След многократни опити му се удаде да възстанови контакта. Дисководещият изключи музиката с неохота. Тридесет чифта очи се обърнаха към Катен с укор, че е прекъснал забавлението им.

Катен започна да обяснява положението. Преди да свърши, някой подвижна иронично:

— *O si tacuisses, philosophus mansisses!*^[1]

Разнесе се вял глас:

— Височествата пълнят гащите! До един час капсулата ще е тук. Какво толкова има!

— Може да се случи нещо — каза високо Катен, — нещо, което да не може да се предвиди.

— Бълнуваш — рече същият глас. — Това ще бъде първият случай от двеста години насам. В капсулата знаят колко кислород имаме. „Теорията, друже мой, е сива, зелено е дървото на живота.“ Музика!

— Но разберете — крещеше Катен, — тя може да бъде принудена да поеме по друга орбита, да се повреди или бог знае какво.

Изригна смях, сякаш бе разказал виц, после музиката надделя. Затанцуваха, поканиха и тях. Изпълнен с безсилие и недоумение, Катен сви длани в юмруци.

Настроението се повишаваше, танците ставаха все по-бурни.

— Такова нещо ми се случва за първи път — извика някой. — Танци с магнитни обувки и костюм. Могат да те закопаят като падаща звезда.

Зад визьорите се показаха усмихнати лица, които се изгубиха бързо в тълпата. Катен разпозна някой от тях.

Съкрушен, той приседна до Лара в едно старинно кресло — по силата на навика, отколкото по необходимост. Всичко бе казано; мълчанието тегнеше над тях. Лара го хвана за ръката. Плахият допир му подежда успокоително. Времето минаваше. Те безмълвно гледаха танцуващите.

Най-напред лек гласък разтърси кораба, малко след това последва и по-силен. Неколцина танцуващи политнаха. Сетне наблизко падна голям блок. Подът вибрираше, дочуваха слабия, остър звук на разкъсващ се метал. Няколко души, загубили опора, се носеха из помещението. Смесваха се викове и плахи стенания. Бягаха към стените, сякаш те можеха да ги предпазят. Музиката продължаваше да звучи в слушалките, обвиваше всекиго заедно със страховете му като в пашкул. Бяха безпомощни в своята изоставеност.

Метеоритната бомбардировка продължи повече от два часа, след което градушката утихна, а накрая съвсем престана.

Плътно притиснати, Катен и Лара лежаха в една ниша, образувана от три стени. Между отделните тактове на музиката усещаха дишането си твърде ясно.

Някой се обади:

— Поне изключи тази проклета музика!

Тишината стана непоносима. Най-сетне някой набра смелост:

— Колко време имаме още?

Катен погледна часовника си. Оставаха четиридесет минути плюс десетте от резервата. Капсулата все още не се беше обадила.

Катен се надигна тежко. Един сламенорус, дребно-лик младеж помогна на Лара. Имаше открито, любезно лице със светли очи. Попита плахо:

— Сега какво?

Погледна Катен доверчиво, по устните му пробягна нервен тик.

Катен бе заобиколен от объркани лица. Тълпяха се около него като подплашени животни. Брюнетката на Бейли хълцукаше приглушено. Сламенорусият съобщи:

— Имам кислород за още двадесет минути...

Катен бе обзет от объркващо съчувствие и не намери сили да им се разкрещи.

— Ще дойде — рече колебливо той. — Там знаят с колко кислород разполагаме.

Не беше убедителен. Щяха да усетят, че иска само да ги успокои. През слушалките гласът му се чуваше както обикновено и както всички останали гласове — малко креслив и нервен, понякога писклив, но привидно безучастен.

— Сега какво? — повтори въпроса си русият.

На Катен отново му се прииска да закрепчи насреща им: „Идиоти! Защо прахосахте кислорода си?“, но замълча, опита се да надникне в лицата им, ала те му се изплъзваха.

Хвана Лара за ръката:

— Отиваме да търсим Бейли. Движете се колкото е възможно по-малко! Може да стане опасно.

— А вие? — попита дребният рус младеж угрижено.

— Не ни мисли... — кимна Катен успокоително. Дръпна Лара след себе си, като че ли тя щеше да избяга. Не можеше да им каже, че техният кислород щеше да им стигне за половин час повече.

Когато достигнаха коридора, в ушите им прозвуча надигащият се и заглъхващ вой на сигнала за помощ, тридесеткратно усилен. Ако самата капсула не беше в изключителна опасност, тя трябваше да се опита да стигне до тях по какъвто и да е начин.

Лара прошепна:

— Наистина ли искаш да търсиш Бейли?

— Не.

— Но какво правим тогава? Хабим кислород.

— Ако капсулата не успее... — Катен шептеше. — При тях ли искаш да бъдеш? — той продължи едва доловимо: — Не можем да им помогнем. — Не й даде възможност да възрази. — Да, страхлив съм, бягам. Не искам да съм между четири стени, когато...

Стигнаха до края на коридора. В причудливата следа от метеоритния удар откриха една силно издадена плоча. Седнаха един до друг на защитеното възвишение. Небето бе тясно, границите му неочертани, разпокъсани. Тук-там мъждееше по някоя звезда.

Мислите на Катен кръжаха около една точка. До съзнанието му не достигаше нищо друго. Вече не вярваше на сетивата си. Откъсна се от обичайния свят на възприятията си. Нямаше я нито Лара, нито нищо друго освен този проклет половин час.

— Катен? — това бе нещо като въпрос, проверяващ присъствието му. — Помисли за долината на края на тунела, за каменистия плаж, за къщата и лодката.

Струваше му се, че усеща топлия й дъх. За момент думите й го разсеяха. Почувства изпръхналите й устни и дори отново разпозна гласа й.

— Дали ще умрем така, както и те? — попита Катен.

— Кого имаш предвид? — попита Лара. Затърси думи, сетне каза просто.

— Екипажът.

— Какво искаш да кажеш?

— Ще си умрем просто така, по една случайност. — В гърлото му се надигнаха сълзи, той преглътна спазматично и замълча, за да не се издаде.

След няколко минути тишината бе нарушена, до тях достигнаха далечни звуци, ту глухи като тътен от изригване, ту ясни, ту пронизителни, ту сподавени.

Ужасени, те се притиснаха един до друг, колкото им позволяваха предпазните костюми. Той усещаше движенията й, чуваше конвулсивното, стенещо хълцане.

Далечният звук не трая дълго, отшумя внезапно. Погледът на Катен спря на индикатора — имаше кислород за още тридесет минути.

Опита се да не мисли за нищо. Времето течеше мъчително бавно. На моменти го обземаше мисълта да отвори визьора на шлема си. Каза

го на Лара. Тя се вкопчи още по-здраво в него и спря да хълца. Искаше му се тя да каже не, не бива.

Оставаха още пет минути.

Гласът на бордовия кибернет им се стори като измама на превъзбудените им сетива.

— След 4,3 минути капсулата ще бъде на определеното място. Готови за прехвърляне!

Сякаш се страхуваше да не каже нещо безсмислено. Катен прошепна:

— Защо чак сега?

Той знаеше отговора.

— Поради разширяване на метеоритното поле — по-ранно връщане — невъзможно. — Гласът стана по-ясен и роботът продължи неумолимо: — Изчисляването на курса стана въз основа на изразходването на кислород при минимално натоварване на човешкия организъм. Прехвърлянето може да стане навреме. Изчисленията са проверени. Те са безпогрешни.

В този момент неопровержимият факт, че останалите са мъртви, стигна болезнено до съзнанието му. Споменът за онзи далечен шум го накара да потръпне:

— Става опасно! — гласът му прегракна. — Опасно, опасно.

— Прехвърлянето става навреме — ревеше автоматът. — Прехвърлянето става навреме...

Всяко обяснение бе излишно. Роботът знаеше положението по-добре от тях самите. Откакто връзката бе възстановена, той приемаше най-важните данни — двама оцелели. Мъртвите не го интересуваха.

След известно време, което им се стори безкрайно дълго, роботът събщи:

— Положението за скачване достигнато. На път са сервоавтомати за спасяване на трима оцелели.

Въпреки че му бе трудно да диша, Катен се изправи. Той хвана Лара за раменете.

— Чу ли? Трима!

— Бейли!

— Бейли?

— Тя е права. — Той разпозна гласа на Бейли.

Сърцето на Катен щеше да се пукне от възбуда и кислородна недостатъчност. Дишаше на пресекулки. Беше му горещо. Задави се с остатъка от задушливия въздух.

Думите на Бейли звучаха делово и безстрастно:

— Открих няколко бутилки кислород. Усилията, с които успях да ги включа в моя кръгов цикъл, щяха без малко да ми костват живота.

---

[1] Ако беше мълчал, щеше да станеш философ (лат). Б. пр. ↑

Издание:

Бернд Улбрих. Невидимият кръг

Разкази

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1985

Библиотека „Галактика“, №67

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Съставител: д-р Светослав Славчев

Преведоха от немски: Виолета Тончева, Лидия Капонова

Редактори: Федя Филкова, София Тоцева

Редактор на издателството: Гергана Калчева-Донева

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Паунка Камбурова

Немска (ГДР), I издание

Дадена за набор на 27.V.1985 г. Подписана за печат на 26.VIII.1985 г.

Излязла от печат месец септември 1985 г. Формат 70×100/32 Изд. №1889

Печ. коли 21,50. Изд. коли 13,92. УИК 13,68. Цена 2 лв.

Страници: 340. ЕКП 95 364 5627–50–85

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

Ч 830–2–32

© Светослав Славчев, съставител, 1985

© Виолета Тончева и Лидия Капонова, преводачи, 1985

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1985

c/o Jusautor, Sofia

Bernd Ulbrich

Störgröße M

© Verlag Das Neue Berlin, 1980

Der Unsichtbare Kreis

© Verlag Das Neue Berlin, 1977

Der Mann von Anti

© Verlag Das Neue Berlin, 1980

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.